ERNEST HEMINGWAY

ADIO, ARME

roman

EDITURILE: UNIVERSUL & CALISTRAT HOGAŞ

ERNEST HEMINGWAY

ADIO, ARME

ERNEST HEMINGWAY

ADIO, ARME

ROMAN

În românește de RADU LUPAN

EDITURILE: UNIVERSUL & CALISTRAT HOGAȘ

NOTĂ

Nici unul din personajele acestei cărți nu reprezintă vreo persoană reală și nici una din unitățile sau organizațiile militare amintite nu sînt organizații sau unități reale.

E. H.

Coperta : Constantin Pobrib
I.S.B.N. 973-9027-02-4

CARTEA ÎNTÎI

CAPITOLUL I

ÎN VARA TÎRZIE din anul acela locuiam într-o casă dintr-un sat, dincolo de care, departe, peste fluviu[1] şi cîmpie, se înălţau munţii. Albia fluviului era plină de prundiş şi de bolovani uscaţi şi albiţi de soare, iar apa curgea limpede în şuvoaie repezi şi albăstrii. Trupele treceau pe lîngă casă, pe şosea, şi praful pe care-l ridicau se aşternea pe frunzele copacilor. Praful se aşternuse şi pe trunchiurile copacilor şi frunzele lor căzură mai devreme în anul acela. Trupele mărşăluiau pe şosea şi vedeam praful ridicîndu-se, frunzele căzînd în bătaia vîntului, soldaţii în marş şi apoi iar şoseaua pustie şi albă cu frunzele risipite pe drum.

Cîmpia era bogată în grîne ; livezile, pline de roade şi dincolo de cîmpie munţii se înălţau cenuşii şi golaşi. În munţi se dădeau lupte şi noaptea era brăzdată de exploziile artileriei. În întuneric ai fi zis că fulgeră ca vara, dar nopţile erau reci şi nu ţi se părea de loc că se apropie furtuna.

Auzeam uneori, în întuneric, trecînd pe sub ferestre soldaţi şi tunuri trase de tractoare. Noaptea se circula

[1] Fluviul Isonzo, din nord-vestul Italiei. Valea fluviului Isonzo a fost în 1915 teatrul unor lupte grele între armatele italiene şi cele austro-ungare.

mult pe şosea : treceau catîri împovăraţi de lăzi cu muniţii şi camioane cenuşii care transportau soldaţi şi alte camioane care, cu încărcătura acoperită cu prelate, abia se mişcau în acest du-te-vino. Tunurile grele, trase de tractoare, treceau şi în timpul zilei. Ţevile lungi ale tunurilor erau acoperite cu crengi verzi şi peste tractoare fuseseră aruncate ramuri şi frunze. De cealaltă parte a văii, spre miazănoapte, se zărea o pădure de castani şi dincolo de pădure se înălţa un alt munte. Şi pentru muntele acesta se dădeau lupte, dar fără nici un rezultat, şi în toamnă cînd începură ploile, frunzele castanilor căzură şi crengile erau despuiate şi trunchiurile înnegrite de ploaie. Viile erau şi ele rărite şi despuiate şi întreg ţinutul era pustiit de toamnă şi înecat în ploaia cenuşie. Ceţurile pluteau peste fluviu, norii învăluiau munţii şi camioanele împroşcau noroiul de pe şosea iar soldaţii, sub pelerinele lor, erau uzi şi murdari de noroi ; puştile le erau ude şi sub pelerine, prinse de centiron, cele două cartuşiere de piele cenuşie pline de încărcătoare cu cartuşe subţiri şi lungi de 6,5 mm, ieşeau în afară în aşa fel încît soldaţii care mărşăluiau pe şosea păreau nişte femei în luna a şasea.

Automobilele mici şi cenuşii treceau în mare viteză ; lîngă şofer şedea de obicei un ofiţer şi în spate şedeau alţi cîţiva. Împroşcau cu noroi mai mult decît camioanele şi dacă unul dintre ofiţerii care şedeau în spate era încadrat de doi generali şi era mărunt de statură, atît de mărunt încît nici nu-i zăreai faţa ci numai chipul şi spatele îngust, şi dacă automobilul gonea neobişnuit de repede se putea să fie regele[1]. Stătea la Udine[2] şi trecea aproape în fiecare zi să vadă cum stau lucrurile şi lucrurile stăteau foarte prost.

La începutul iernii ploile începură să cadă fără întrerupere şi o dată cu ploile sosi şi holera. Epidemia fu stăvilită şi, pînă la urmă, dintre oamenii de sub arme muriră numai şapte mii.

---

[1] *Vittorio Emanuele al III-lea de Savoia* (1869—1947), rege al Italiei între 1900 şi 1946.

[2] Oraş în nord-estul Italiei.

ÎN ANUL URMĂTOR fură cîştigate multe bătălii. Fu cucerit muntele de dincolo de valea unde creşteau castanii şi dincolo de cîmpie, pe podişul dinspre sud, fură cîştigate cîteva bătălii şi în august trecurăm fluviul şi ne stabilirăm la Gorizia[1], într-o casă care avea zidul acoperit de glicină mov-purpurie şi în grădina cu gardul de piatră o fîntînă şi mulţi copaci cu umbra deasă. Luptele se dădeaua acum în munţii din apropiere la o distanţă de mai puţin de o milă. Oraşul ca şi casa în care stăteam erau foarte frumoase. Fluviul curgea în spatele casei şi oraşul fusese cucerit în chip strălucit, dar nu şi munţii de dincolo de el şi mă bucuram foarte mult că austriecii păreau a voi să revină în oraş cînd războiul avea să ia sfîrşit, deoarece nu-l bombardau ca să-l distrugă ci căutau numai obiectivele militare. Locuitorii rămăseseră pe loc şi în oraş erau spitale, cafenele şi pe străzile mai dosnice baterii de artilerie şi două bordeluri, unul pentru soldaţi şi celălalt pentru ofiţeri. Sfîrşitul verii, nopţile reci, luptele purtate în munţii din spatele oraşului, fierăria ciocănită de obuze a podului de cale ferată, tunelul dărîmat de lîngă fluviu unde se dăduseră lupte, copacii din jurul pieţii şi lungul bulevard mărginit de copaci care ducea spre piaţă ; acestea precum şi fetele din oraş, regele, care trecea cu maşina şi acum puteai să-i vezi faţa, gîtul lung şi bărbiţa cenuşie de ţap ; toate acestea, ca şi apariţia neaşteptată a unor interioare de case cu cîte un zid prăbuşit din cauza bombardamentelor, apoi molozul din grădini şi uneori de pe străzi. ca şi faptul că în Carso lucrurile mergeau bine făceau ca toamna aceea să fie foarte deosebită de toamna trecută, cînd trăisem la ţară. Războiul se schimbase şi el.

[1] Oraş în nord-estul Italiei, pe linia ferată care leagă Triestul de Austria.

Pădurea de stejari de pe muntele de dincolo de oraș pierise. În vară, cînd intrasem în oraș, pădurea fusese verde, dar acum în locul ei nu mai erau decît cioturi și trunchiuri retezate și pămînt răscolit și, într-o zi, la sfîrșitul toamnei, cînd mă aflam pe locul unde fusese pădurea de stejari văzui un nor care venea dinspre munte. Aluneca foarte repede și soarele se făcu palid și totul deveni cenușiu și cerul fu acoperit și norul coborî pe munte și deodată ne învălui și începu să ningă. Ninsoarea era biciuită de vînt, pămîntul gol fu acoperit, dar cioturile rămaseră afară. Tunurile fură acoperite de zăpadă și pe jos, în zăpadă, se ivîră cărări care duceau la latrinele din spatele tranșeelor.

Mai tîrziu, cînd am coborît în oraș, mă uitam cum cade zăpada, privind pe fereastra bordelului, cel pentru ofițeri, unde eram cu un prieten, cu două pahare și cu o sticlă de „Asti" și uitîndu-ne cum cade zăpadă încet și greoi, ne dădurăm seama că în anul acela n-avea să se mai întîmple nimic. Munții din fața orașului nu fuseseră cuceriți; nici unul din munții de dincolo de rîu nu fusese cucerit. Aveau să fie, dar în anul viitor. Prietenul meu îl văzu pe preotul nostru trecînd pe stradă, păsind cu grijă prin zăpada topită și bătu în geam ca să-i atragă atenția. Preotul ridică privirile. Ne văzu și zîmbi. Prietenul meu îi făcu semn să vină sus. Preotul clătină din cap și se depărtă. În seara aceea, la popotă, după *spaghetti*, pe care toți le mîncau foarte repede și cu o mare seriozitate, ridicîndu-le mai întîi cu furculița în așa fel încît capetele să atîrne în aer și apoi băgîndu-le în gură sau ridicîndu-le și înghițindu-le fără întrerupere, mai bînd din cînd în cînd și cîte un pahar de vin dintr-o carafă acoperită cu împletitură de rafie — carafa oscila pe un suport de metal și cînd apăsai cu degetul pe gîtul ei, vinul roșu, limpede, taninos și bun curgea în paharul pe care-l țineai în aceeași mînă — după *spaghetti*, căpitanul începu să-l cicălească pe preot.

Preotul era tînăr și se-nroșea repede. Purta aceeași uniformă ca și noi toți dar avea cusută pe tunica cenușie, deasupra buzunarului de la piept, o cruce de catifea roșu-închis. Pentru îndoielnicul meu folos, căpitanul

vorbea într-o italiană stîlcită aşa ca să pot înţelege totul perfect, ca nimic să nu-mi scape.

— Preot astăzi cu femei, spuse căpitanul şi se uită la preot şi la mine.

Preotul zîmbi, roşi şi clătină din cap. Căpitanul îl cicălea adesea.

— Nu-i adevărat? întrebă căpitanul. Astăzi văzut preot cu femei.

— Nu, zise preotul.

Pe ceilalţi ofiţeri povestea îi amuza.

— Preot nu cu femei, reluă căpitanul. Preot niciodată cu femei, îmi explică el.

Luă paharul şi mi-l umplu, uitîndu-se tot timpul la mine, dar nepierzîndu-l din ochi pe preot.

— Preot fiecare noapte cinci contra unu. Toţi meşenii izbucniră în rîs. Înţelegi? Preot în fiecare noapte cinci contra unu. Făcu un gest şi rîse zgomotos. Preotul luă lucrurile în glumă.

— Papa vrea ca austriecii să cîştige războiul, spuse maiorul. Ţine cu Franz Joseph[1]. De acolo îi vin banii. Eu sînt ateu.

— Ai citit vreodată *Porcul cel negru*? mă întreabă locotenentul. O să-ţi fac rost de un exemplar. Cartea asta mi-a zdruncinat credinţa în Dumnezeu.

— E o carte dezgustătoare şi plină de josnicii, spuse preotul. Nu cred că ţi-a plăcut.

— O găsesc foarte folositoare, spuse locotenentul. Îţi arată cine sînt preoţii ăştia. O să-ţi placă, zise el.

Zîmbii preotului şi el îmi zîmbi pe deasupra sfeşnicului.

— Să n-o citiţi, îmi spuse el.

— O să-ţi fac rost de ea, spuse locotenentul.

— Toţi oamenii care gîndesc sînt atei, interveni maiorul. Totuşi, nu cred în francmasonerie.

---

[1] Franz Joseph I (1830—1916), împărat al Austriei între 1848—1916 şi rege al Ungariei între 1867—1916. La 28 iunie 1914 ca urmare a asasinării nepotului său, arhiducele Franz-Ferdinand, el a declarat război Serbiei; sprijinit de Germania, care s-a alăturat Austro-Ungariei, acest conflict a constituit începutul primului război mondial.

— Eu cred în francmasonerie, spuse locotenentul. E o organizație care are scopuri nobile.

Cineva intră, și prin ușa deschisă se văzu cum cade zăpada.

— Acum că a început să ningă n-o să se mai pornească nici o ofensivă, spusei.

— Desigur că nu, întări maiorul. Ar trebui să pleci în permisie. Să te duci la Roma, la Neapole, în Sicilia...

— Ar trebui să se ducă la Amalfi, spuse locotenentul. O să-ți dau o scrisoare de recomandare pentru familia mea din Amalfi. Ca pe un fiu au să te primească.

— Ar fi bine să se ducă la Palermo

— Ar trebui să se ducă la Capri.

— Eu v-aș sfătui să mergeți în Abruzzi [1] și să vă duceți și la familia mea, în Caprocotta, spuse preotul.

— Ia ascultă-l cum vorbește de Abruzii lui. Acolo e mai multă zăpadă decît aici. Și omul nu vrea să vadă țărani. Să se ducă să viziteze centrele de cultură și de civilizație.

— Are nevoie de fete drăguțe... O să-i dau adresele caselor din Neapole. Fete frumoase și tinere... însoțite de mamele lor. Ha, ha, ha!

Căpitanul ridică palma, cu degetele desfăcute, ca atunci cînd vrei să faci umbre chinezești pe perete. Umbra mîinii lui se proiecta pe zid. Începu să vorbească din nou, într-o italiană stricată:

— Te duci așa, și arătă spre degetul cel mic.

Toată lumea rîdea.

— Uitați-vă aici, zise căpitanul și își răschiră din nou degetele. Și iar, la lumina lumînărilor, umbra mîinii lui se proiectă pe perete. Începu cu degetul cel gros ațintit în sus și spuse, în ordine, numele fiecărui deget: *Soto-tenente* [2] (degetul cel mare); *tenente* (arătătorul); *capitano* (mijlociul); *maggiore* [3] (inelarul) și *tenente-colonello* (degetul cel mic). Te duci *soto-tenente* și te-ntorci *soto-colonello*...

---

[1] Masiv muntos și podiș din Apenini.
[2] Sublocotenent (it.).
[3] Maior (it.).

Toți rîdeau. Căpitanul avea un mare succes cu jocul lui de umbre chinezești. Se uită la preot și strigă :

— Fiecare noapte preot cinci contra unu !

Toți rîseră.

— Trebuie să pleci în permisie imediat, spuse maiorul.

— Aș vrea să plec cu tine, să-ți arăt o mulțime de lucruri, spuse locotenentul.

— Cînd te întorci, să aduci un gramofon.

— Să ne aduci plăci bune de operă.

— Să ne aduci plăci cu Caruso.

— Nu, nu cu Caruso. Rage.

— Ai vrea să ragi ca el.

— Rage, îți spun eu că rage !

— Aș fi tare bucuros dacă v-ați duce la Abruzzi, spuse preotul.

Ceilalți strigau.

— E mult vînat pe acolo. Oamenii or să vă placă și, deși e frig, aerul e limpede și uscat.. Ați putea sta la familia mea. Tatăl meu e un vînător renumit.

— Haideți, spuse căpitanul. Să mergem la bordel înainte de a se închide.

— Noapte bună, spusei preotului.

— Noapte bună, îmi răspunse.

CAPITOLUL III

CÎND M-AM ÎNTORS de pe front, cantonamentul nostru se afla în același oraș. În împrejurimi fuseseră amplasate multe baterii noi și venise primăvara. Cîmpul era verde și vița de vie se acoperise cu lăstari verzi, copacii de pe marginea șoselei înfrunziseră și briza sufla dinspre mare. Am revăzut orașul și dealul pe creasta căruia se înălța vechiul castel, înconjurat de coline și dincolo de ele se zăreau munții cenușii cu petice de verdeață pe coaste. În oraș erau mai multe baterii ca înainte, cîteva spitale noi, pe străzi te întîlneai

cu soldaţi englezi şi uneori cu englezoaice şi bombardamentul de artilerie mai lovise cîteva case. Era cald şi mirosea a primăvară şi am coborît pe aleea mărginită de copaci, înviorat de căldura razelor de soare care luceau pe ziduri şi am văzut că eram cantonaţi în aceeaşi casă şi că, de cînd plecasem, nu se schimbase nimic. Poarta era deschisă, un soldat şedea la soare pe o bancă, o ambulanţă aştepta la uşa de serviciu şi intrînd am simţit mirosul pardoselii de marmură şi de spital. Totul era aşa cum fusese, numai că acum era primăvară. M-am uitat pe uşa sălii celei mari şi l-am văzut pe maior stînd la biroul lui, cu fereastra deschisă prin care intra lumina soarelui. Nu m-a văzut şi n-am ştiut dacă e cazul să mă duc la el să-i raportez că am sosit sau dacă nu e mai bine să mă duc mai întîi sus şi să mă aranjez puţin. M-am hotărît să mă duc sus.

Camera pe care o împărţeam cu locotenentul Rinaldi, dădea spre curtea interioară. Fereastra era deschisă, patul meu era acoperit cu pătura, masca de gaze cu cutia ei lunguiaţă de tinichea şi casca de oţel erau agăţate pe acelaşi cuier. La picioarele patului, vechiul meu cufăr şi pe cufăr bocancii de iarnă cu pielea lucind de unsoare. Carabina mea austriacă, cu butoiul octogonal de oţel albăstrui şi cu pătul cu obrăzar făcut dintr-un frumos lemn de nuc fumuriu, atîrna pe deasupra celor două paturi. Îmi adusei aminte că luneta care se adapta carabinei era închisă în cufăr. Rinaldi, locotenentul, dormea în celălalt pat. Se trezi cînd mă auzi umblînd prin cameră şi se ridică în capul oaselor.

— *Ciao !* îmi zise el. Cum te-ai distrat ?

— Admirabil.

Îmi dădu mîna şi, luîndu-mă de gît, mă sărută.

— Uf, făcui.

— Eşti murdar. Ar trebui să te speli. Unde-ai fost şi ce-ai făcut ? Spune-mi totul, acuma, pe loc.

— Am fost peste tot : Milano, Florenţa, Roma, Neapole, Villa San Giovanni, Messina, Taormina...

— Parc-ai fi mersul trenurilor. Dar aventuri aşa mai deosebite ai avut ?

— Da.

— Unde ?

— La Milano, la Florența, la Neapole...

— Bine, bine, spune-mi însă care a fost cea mai grozavă ?

— Aceea de la Milano.

— Asta pentru că a fost prima. Unde-ai întîlnit-o ? La „Cova" ? Unde v-ați dus ? Cum te-ai simțit ? Spune-mi totul acuma. Ați rămas împreună toată noaptea ?

— Desigur.

— Fleacuri. Acuma au adus și aici niște femei bine. Femei care n-au mai fost pe front niciodată.

— Grozav.

— Nu mă crezi ? O să mergem imediat după-amiază și-o să le vezi. Și în oraș sînt niște englezoaice grozave. Deocamdată m-am îndrăgostit de *Miss* Barkley. O să te duc să te recomand. Probabil c-o să mă căsătoresc cu ea.

— Mă duc să mă spăl și să mă prezint la raport. E mult de lucru ?

— De la plecarea ta n-au mai fost decît degerături, gălbinare, blenoragii, automutilări, pneumonii și șancre tari sau moi. În fiecare săptămînă avem cazuri de rănire provocate de sfărîmături de stîncă. Dar cazuri grave nu prea avem. Săptămîna viitoare războiul o să înceapă iar. Poate c-o să înceapă. Așa se spune. Ce crezi, ar fi bine să mă căsătoresc cu *Miss* Barkley... după război, bineînțeles ?

— Fără îndoială, i-am răspuns și am umplut ligheanul cu apă.

— Diseară ai să-mi povestești totul, spuse Rinaldi. Acum am să mă culc din nou, ca să fiu în formă cînd o să mă duc la *Miss Barkley.*

Mi-am scos tunica și cămașa și m-am spălat cu apa rece din lighean. Mă frecam pe corp cu prosopul și mă uitam prin cameră, pe fereastră, la Rinaldi care stătea lungit pe pat, cu ochii închiși. Era un băiat frumos, de o vîrstă cu mine, originar din Amalfi. Îi plăcea meseria de chirurg și eram prieteni la cataramă. Cum stăteam așa și mă uitam la el, deschise ochii.

— Cum stai cu banii ?

— Binișor.

— Împrumută-mi cincizeci de lire.

M-am șters pe mîini și am scos portofelul din buzunarul interior al tunicii care atîrna pe perete, agățată de un cui. Rinaldi luă bancnota, o împături fără să se ridice din pat și o bagă în buzunarul pantalonului. Îmi zîmbi.

— Trebuie să-i dau impresia lui *Miss* Barkley că sînt un om destul de bogat. Și tu ești marele și bunul meu prieten și protector financiar

— Du-te la dracu

În seara aceea, la popotă, am stat lîngă preot care fu dezamăgit și chiar jignit cînd află că nu am fost la Abruzzi. Îi scrisese tatălui său că vin și ai lui se pregătiseră să mă primească. Îmi părea tot atît de rău ca și lui și nu-mi dădeam seama de ce nu mă dusesem la Abruzzi. Voisem doar să mă duc și încercai să-i explic cum se întîmplase ca un lucru să ceară un altul și în cele din urmă își dădu seama și înțelese că într-adevăr voisem să mă duc și totul fu din nou aproape în regulă. Băusem mult vin, apoi cafea și „Strega“ [1] și-i explicam cu glasul îngălat cum nu facem lucrurile pe care le vrem, cum niciodată nu facem aceste lucruri.

Stăteam și vorbeam, iar ceilalți discutau aprins. Voisem să mă duc la Abruzzi. Nu fusesem prin locuri unde șoselele sînt înghețate și tari ca fierul, unde aerul e curat, rece și uscat, unde zăpada e uscată și prăfoasă și se văd urme de iepuri prin zăpadă și unde țăranii își scot pălăria și-ți spun „stăpîne“ și unde e vînat din belșug. Nu fusesem prin locuri de acestea. ci prin cafenele pline de fum, în nopți în care totul se învîrte cu tine și te uiți la pereți ca să-i faci să stea locului, nopți cînd zaci în pat beat și crezi că asta-i totul, cînd încerci ciudata senzație de a te trezi și de a nu ști cine e alături de tine și lumea e atît de ireală și atît de atrăgătoare pe întuneric încît trebuie să o iei de la început noaptea, fără să-ți dai seama și fără să-ți pese de nimic, sigur că asta-i totul și totul, și totul și nu-ți mai pasă de nimic altceva. Dar deodată îți pasă chiar foarte mult și

[1] Marcă de lichior italian.

adormi ca să te trezeşti cîndva dimineaţa cu acest sentiment şi tot ce-a fost s-a dus şi totul e tăios şi dur şi limpede şi uneori ai discuţii în privinţa preţului. Alteori însă e plăcut, intim şi cald şi micul dejun, şi prînzul. Alteori toată plăcerea a pierit şi eşti bucuros să ieşi afară pe stradă dar întotdeauna te aşteaptă o altă zi şi apoi o altă noapte. Încercam să-i explic cum e cu noaptea şi cum e cu deosebirea dintre noapte şi zi şi cum noaptea e mult mai bine, în afară de cazul în care ziua e foarte limpede şi rece, dar nu reuşeam să-i explic, tot aşa cum nu izbutesc nici acum. Dacă ţi s-au întîmplat însă toate astea ştii cum e. Lui nu i se întîmplaseră dar îşi dădu seama că voisem într-adevăr să mă duc la Abruzzi, însă nu fusesem acolo şi am rămas prieteni mai departe, avînd multe preferinţe comune, dar şi deosebindu-ne. El ştia dintotdeauna ceea ce eu nu ştiam şi ceea ce, cînd învăţasem să ştiu, puteam uita oricînd. Dar atunci nu ştiam asta, deşi mai tîrziu am aflat-o. Stăteam cu toţii acolo, în jurul mesei, cina se sfîrşise, dar discuţiile continuau. Tăceam amîndoi şi căpitanul strigă :

— Preot nu fericit. Preot nu fericit fără fete.

— Sînt fericit, îl contrazise preotul.

— Preot nu fericit. Preot vrea austriacii cîştigat războiul, continuă căpitanul.

Ceilalţi ascultau. Preotul clătină din cap.

— Nu, spuse el.

— Preot vrea noi nu atacăm niciodată. Nu vrei să nu atacăm niciodată ?

— Nu. Din moment ce sîntem în război presupun că trebuie să atacăm.

— Trebuie să atacăm. Vom ataca.

Preotul dădu aprobator din cap.

— Lasă-l în pace, spuse maiorul. E un băiat de treabă.

— De altfel, nici nu poate face nimic în chestiunea asta, spuse căpitanul.

Şi ne-am ridicat cu toţii de la masă şi am plecat.

A DOUA ZI dimineață mă trezi bubuitul bateriei din grădina vecină și, văzînd lumina soarelui care intra pe fereastră, mă dădui jos din pat. Mă dusei la fereastră și mă uitai afară. Nisipul de pe alei era umed și în iarbă strălucea roua. Tunurile traseră două salve și de fiecare dată aerul izbi, zgîlțiind, fereastra și-mi flutură pulpana pijamalei. Nu vedeam tunurile, dar trăgeau, cu siguranță, drept pe deasupra noastră. Apropierea lor nu era de loc plăcută, mă consolam însă cu gîndul că nu erau de calibru prea mare. De afară se auzea zgomotul unui camion care o pornea. M-am îmbrăcat, am coborît, am băut o cafea la bucătărie și m-am dus la garaj.

Sub șopronul lung erau aliniate, una lîngă alta, zece mașini. Ambulanțe-auto cenușii și cu o caroserie de camion pentru mutări. Mecanicii lucrau la o ambulanță trasă în curte. Alte trei ambulanțe erau în munți, la posturile de prim-ajutor.

— Asupra bateriei acesteia, de aici, s-a tras vreodată? l-am întrebat pe unul din mecanici.

— Nu, *signor tenente*. E apărată de delușorul din față.

— Cum mai merg lucrurile?

— De ajuns de bine. Mașina asta e prăpădită rău, dar celelalte sînt în regulă. Se opri din lucru și-mi zîmbi: Ați fost în permisie?

— Da.

Își șterse mîinile de bluză și zîmbi larg.

— V-ați distrat?

Ceilalți zîmbiră și ei.

— Grozav. Dar ce s-a întîmplat cu mașina asta?

— Nu mai merge. Scîrțîie din toate încheieturile.

— Și acum ce are?

— Trebuie să-i schimbăm segmenții.

I-am lăsat să lucreze mai departe la mașina aceea, care arăta părăsită și prăpădită cu capota motorului ridicată și cu piesele înșirate pe bancul de lucru. Am

intrat în șopron și m-am uitat pe rînd la fiecare dintre mașini. Nu prea erau curate : cîteva fuseseră spălate de curînd, celelalte erau pline de praf. M-am uitat atent la cauciucuri, să văd dacă nu au cumva tăieturi sau zgîrieturi făcute de pietrele de pe drum. Totul părea a fi în regulă. Fără îndoială că grija aceasta a mea nu prea avea cum să schimbe lucrurile. Dar îmi închipuiam că starea mașinilor, indiferent dacă piesele de schimb puteau fi obținute sau nu, buna funcționare a serviciului de evacuare a răniților și bolnavilor de la posturile de prim-ajutor, aducerea lor din munți la stațiile de triere și apoi transportarea lor la spitalele indicate pe foile de repartizare depindeau într-o bună măsură de mine. Firește, însă, că n-avea nici o importanță dacă eram acolo sau nu.

— Ați avut greutăți la procurarea pieselor de schimb? l-am întrebat pe sergentul-mecanic.

— Nu, *signor tenente*.

— Unde mai e acum depozitul de benzină ?

— În același loc ca mai înainte.

— Bine, am spus și m-am întors acasă.

Am băut o ceașcă de cafea la popotă. Cafeaua avea o culoare gri-deschis și era dulce din cauza laptelui condensat cu care era făcută. Afară era o dimineață frumoasă de primăvară. Simțeam acea senzație de uscăciune în nări care e semn că ziua are să fie caldă. În ziua aceea am fost la posturile de prim-ajutor din munți și m-am întors în oraș după-amiaza tîrziu.

Totul părea să fi mers mai bine cît fusesem plecat. Mi se spuse că ofensiva avea să fie reluată. Divizia din care făceam parte avea să atace o localitate din susul fluviului și maiorul îmi zise că în timpul atacului aveam să am grijă de posturile de prim-ajutor. Trebuia să se treacă fluviul dincolo de defileu și, după aceea, trupele urmau să ocupe coastele dealului. Lucrurile de staționare ale ambulanțelor trebuiau să fie cît mai aproape cu putință de fluviu, dar în așa fel încît să fie la adăpost. Locurile aveau să fie alese, firește, de către infanterie, dar noi trebuia să organizăm totul. Era unul din acele cazuri în care aveam falsa impresie că facem și noi parte din forțele combatante.

Plin de praf și murdar, am urcat la mine să mă spăl. Rinaldi ședea pe pat, cu un exemplar al gramaticii engleze al lui Hugo în față. Era îmbrăcat, în picioare avea cizme negre și părul îi lucea.

— Admirabil, zise cînd mă văzu. Vii cu mine la *Miss* Barkley.

— Nu vin.

— Ba da. Te rog să vii și să-i și faci o bună impresie.

— Bine. Așteaptă-mă să mă spăl întîi.

M-am spălat, m-am pieptănat și am pornit-o.

— Stai puțin, zise Rinaldi. Ce-ar fi să bem ceva? Deschise cufărul și scoase o sticlă.

— Nu „Strega", i-am spus.

— Nu, *grappa* [1].

— Bine.

Umplu două pahare și ciocnirăm, cu arătătorul ridicat. *Grappa* era foarte tare.

— Încă unul?

— Da, da!

Am băut încă un pahar de *grappa*. Rinaldi a pus sticla la loc și am coborît. În oraș era cald, dar soarele începuse să coboare, așa că plimbarea fu foarte plăcută. Spitalul britanic era instalat într-o vilă mare, construită de germani înainte de război. *Miss* Barkley era în grădină, împreună cu încă o infirmieră. Printre copaci le-am văzut șorțurile albe și ne-am îndreptat spre ele. Rinaldi salută. Salutai și eu, dar cu un aer mai reținut.

— Bună ziua, spuse *Miss* Barkley. Nu sînteți italian, nu-i așa?

— O, nu...

Rinaldi vorbea cu cealaltă infirmieră. Rideau.

— Ce lucru ciudat... să fiți în armata italiană.

— Nu-s chiar în armată. Sînt la Serviciul de ambulanțe.

— Chiar și așa, tot e ciudat. De ce-ați făcut asta?

— Nu știu, i-am spus. Nu toate lucrurile au o explicație.

---

[1] Rachiu italienesc.

— Da, chiar nu au ? Am fost crescută în spiritul unei păreri cu totul opuse.

— Asta e foarte drăguț.

— Și chiar *trebuie* să continuăm a vorbi în felul ăsta ?

— Nu, i-am zis.

— Ce bine. Nu-i așa

— Ce-i cu bățul ăsta ? am întrebat-o.

Miss Barkley era o femeie destul de înaltă Purta o rochie care mi se păru a fi o uniformă de infirmieră, era blondă, avea pielea bronzată și ochi cenușii. Mă gîndeam că e foarte frumoasă. În mînă ținea nuia de trestie îmbrăcată în piele, care semăna cu o cravașă de copil.

— Aparținea unui tînăr care a fost ucis anul trecut.

— Iartă-mă, îmi pare foarte rău...

— Era un tînăr foarte drăguț. Trebuia să ne căsătorim și a căzut în ofensiva de pe Somme [1].

— A fost o bătălie îngrozitoare.

— Ai fost și dumneata pe-acolo ?

— Nu.

— Am auzit multe despre luptele de-acolo, îmi spuse *Miss* Barkley. Pe aici n-au fost lupte asemănătoare. Mi-au trimis bețișorul ăsta... Maică-sa mi l-a trimis. L-a primit o dată cu celelalte lucruri ale lui.

— Ați fost mult timp logodiți ?

— Opt ani. Am crescut împreună.

— Și de ce nu v-ați căsătorit ?

— Nu știu, îmi răspunse. Am fost o proastă că n-am făcut-o. Ia-ș fi putut dărui măcar lucrul acesta. Dar m-am gîndit că ar fi fost mai rău pentru el.

— Înțeleg.

— Ai iubit vreodată ?

— Nu, i-am spus.

Ne-am așezat pe o bancă și m-am uitat lung la ea.

— Ai un păr frumos, i-am spus.

— Îți place ?

— Foarte mult.

---

[1] Fluviu din nord-estul Franței, de-a lungul căruia, în 1916, armatele franceze și engleze au dezlănțuit o mare ofensivă.

— Eram cît pe-aci să-l tai cînd a murit.

— Nu se poate.

— Voiam să fac ceva pentru el, înțelegi ? Cît despre celălalt lucru, puțin îmi pasă, putea să-l obțină oricînd de la mine. Ar fi putut obține orice-ar fi vrut de la mine, dacă aș fi știut. M-aș fi căsătorit cu el sau aș fi făcut orice ar fi vrut. Acuma știu totul. Dar atunci el voia să se ducă la război și eu nu știam nimic.

N-am scos un cuvînt.

— Atunci nu știam nimic. Credeam că pentru el va fi mai rău. Mă gîndeam că, știu și eu, n-o să poată suporta și apoi a fost ucis și cu asta totul s-a terminat.

— Nu se știe.

— Ba da, spuse ea. Totul s-a sfîrșit.

Ne uitarăm la Rinaldi care vorbea cu cealaltă infirmieră.

— Cum o cheamă ?

— Ferguson, Helen Ferguson. Prietenul dumitale e medic, nu-i așa ?

— Da. E un medic foarte bun.

— Asta-i bine. Rareori poți găsi un medic bun atît de aproape de linia frontului. Și aici sîntem aproape de front, nu-i așa ?

— Desigur.

— Ciudat mai e și frontul ăsta, spuse ea. Dar e foarte frumos. Se pregătește o nouă ofensivă ?

— Da.

— Atunci o să avem de lucru. Acuma nu prea e de lucru.

— Ești de mult timp infirmieră ?

— De la sfîrșitul lui 15. Am început în același timp cu el. Îmi aduc aminte că-mi trecea prin cap prosteasca idee că ar putea să-l aducă la spitalul în care lucram. Cu o rană făcută de o lovitură de sabie și, cine știe, poate bandajat în jurul capului. Sau împușcat în umăr. Așa, ceva mai pitoresc.

— Frontul ăsta de aici e de ajuns de pitoresc, am zis.

— Da, spuse ea. Oamenii nici nu-și pot da seama ce e în Franța. Dacă și-ar da seama, n-ar mai putea

merge tot așa. N-a fost rănit de sabie. A fost făcut bucăți-bucățele.

N-am mai spus nimic.

— Crezi că o să continue așa, într-una ?

— Nu.

— Și ce ar putea să-i pună capăt ?

— Undeva n-o să mai țină.

— Noi n-o să mai ținem. N-o să mai ținem în Franța. Nu se mai poate continua ca pe Somme și să mai și țină.

— Aici o să țină, spusei eu.

— Crezi că nu ?

— Nu. Vara trecută au scos-o la capăt chiar foarte bine

— Și totuși s-ar putea să nu mai țină. Oricui i se poate întîmpla să nu mai țină.

— Și nemților.

— Nu, spuse ea, cred că nemții vor ține.

Ne-am apropiat de Rinaldi și de *Miss* Ferguson.

— Vă place Italia ? o întrebă Rinaldi, în engleză, pe *Miss* Ferguson.

— De ajuns de mult.

— Nu înțeleg, spuse Rinaldi, clătinînd din cap.

— *Bastante bene* [1], tradusei eu.

Rinaldi clătină din cap.

— Asta nu-i bine. Vă place Anglia ?

— Nu prea mult. Sînt scoțiană, știți.

Rinaldi se uită la mine nedumerit.

— E scoțiană și-i place Scoția mai mult decît Anglia, îi spusei pe italienește.

— Dar Scoția e tot Anglia.

Îi tradusei lui *Miss* Ferguson ceea ce spusese Rinaldi.

— *Pas encore* [2], spuse *Miss* Ferguson.

— Nu ?

— Niciodată. Nouă nu ne plac englezii.

— Nu vă plac englezii ? Nu vă place *Miss* Barkley ?

---

[1] Destul de mult (it.).

[2] Încă nu (fr.).

— A, asta-i altceva. De altfel, întrucîtva e și ea scoțiană. Nu trebuie să luați totul chiar așa.

După aceea am spus bună seara și am plecat. Mergînd spre casă, Rinaldi îmi spuse :

— *Miss* Barkley te preferă. Asta e foarte limpede. Dar și micuța scoțiană e foarte drăguță.

— Foarte, spusei. Nici nu mă uitasem la ea. Îți place ?

— Nu, spuse Rinaldi.

CAPITOLUL V

A DOUA ZI, după-amiază, m-am dus din nou s-o văd pe *Miss* Barkley. Nu era în grădină, așa că m-am îndreptat către intrarea laterală a vilei unde trăgeau ambulanțele. Am intrat și am văzut-o pe infirmiera-șefă, care m-a informat că *Miss* Barkley e de serviciu... „știți, e război".

I-am spus că știu.

— Dumneata ești americanul înrolat în armata italiană ? mă întrebă ea.

— Da, *Ma'am*.

— Cum s-a întîmplat că ai făcut una ca asta ? De ce nu te-ai înrolat în rîndurile noastre ?

— Nu știu. Acuma n-aș putea să mă înrolez ?

— Acuma cred că nu. Dar, spune-mi, de ce te-ai înrolat în armata italiană ?

— Eram în Italia, vorbeam italienește.

— Aha, făcu ea. Și eu învăț italiana. E o limbă frumoasă.

— Cineva mi-a spus că se poate învăța în două săptămîni.

— A, eu una n-am s-o învăț în două săptămîni. Studiez de cîteva luni. Dacă dorești s-o vezi poți veni după ora 7. Atunci va fi liberă. Dar te rog să nu aduci cu dumneata o droaie de italieni...

— Nici chiar de dragul frumoasei lor limbi ?

— Nu. Nici chiar de dragul frumoaselor lor uniforme.
— Bună seara.
— *A rivederci* [1], *tenente* !
— *A rivederla* [2].
Am salutat și am plecat.

Era imposibil să saluți un străin pe italienește fără să te simți stînjenit. Saluturile italienești nu mi s-au părut niciodată făcute pentru export.

Ziua fusese foarte caldă. Mă plimbasem în susul fluviului pînă la capul de pod de la Plava [3]. De acolo avea să se dezlănțuie ofensiva. Anul trecut nu se putuse înainta de cealaltă parte a fluviului fiindcă nu exista decît un singur drum de la defileu la podul de vase și pe o distanță de aproape o milă drumul era sub focul mitralierelor și al tunurilor. Pe de altă parte, nu era nici destul de larg ca să permită transportul celor necesare dezlănțuirii unei ofensive și austriecii puteau să-l transforme într-un abator. Italienii trecuseră însă fluviul și își desfășuraseră forțele în așa fel încît ocupau pe malul austriac un front care se întindea pe o lungime de vreo milă și jumătate. Era o poziție afurisită și austriecii n-ar fi trebuit să-i lase s-o păstreze. Cred însă că era vorba de o înțelegere reciprocă, deoarece austriecii dețineau și ei un cap de pod ceva mai jos pe rîu. Tranșeele lor se cățărau pe coastele dealului la numai cîțiva metri de liniile italiene. Pe acele locuri se ridica altădată un orășel, acuma însă nu mai rămăseseră decît niște dărîmături. Se mai vedeau rămășițele unei gări și un pod distrus care nu putea fi folosit deoarece era în bătaia artileriei.

Am mers de-a lungul drumeagului care cobora spre fluviu, am oprit mașina la postul de prim-ajutor aflat la poalele dealului, am trecut podul de vase care era ferit de un grumaz de munte și m-am strecurat prin tranșee, pe după creasta dealului, spre ruinele orășelului. Toți oamenii erau în adăposturi. Rachetele luminoase, rezemate pe suporturile lor, stăteau gata să fie lansate pentru a cere ajutorul artileriei sau pentru a

[1] La revedere (it.).
[2] La revedere, doamnă (it.).
[3] Stat la nord de Gorizia.

semnaliza în caz că liniile telefonice ar fi fost tăiate. Peste tot domneau liniștea, căldura și murdăria. M-am uitat spre liniile austriece prin rețeaua de sîrmă ghimpată. Nu se zărea nici un om. Am intrat într-unul din adăposturi, unde am băut un păhărel cu un căpitan pe care-l cunoșteam și m-am întors, trecînd din nou peste pod.

Se lucra la terminarea unui drum nou, mai larg, care trecea peste multe și cobora în zigzag spre pod. Cînd drumul avea să fie terminat, ofensiva avea să înceapă. Cobora printre copaci, cotind într-o parte și într-alta. Scopul era ca spre front totul să fie transportat pe drumul cel nou, iar camioanele și furgoanele goale, precum și ambulanțele încărcate cu răniți și întreaga circulație spre spatele frontului să fie dirijate spre drumul cel îngust și vechi. Postul de prim-ajutor era pe malul austriac al fluviului, sub buza dealului, și brancardierii trebuiau să-i treacă pe răniți peste podul de vase. Același lucru avea să se întîmple și cînd avea să se pornească ofensiva. Pe cît putui să-mi dau seama, în locul în care ajungea pe teren plat, drumul cel nou era expus loviturilor artileriei austriece pe o distanță de aproape o milă. Istoria asta putea să se transforme într-o curată nenorocire. Găsii însă un loc în care mașinile s-ar fi putut refugia după ce-ar fi trecut de porțiunea asta periculoasă a drumului și unde răniții care aveau să fie aduși pe podul de vase ar fi putut aștepta. Aș fi vrut să trec cu mașina pe drumul cel nou dar nu era încă gata. Părea să fie destul de larg și făcut cu pricepere, avînd pante nu prea repezi și cotiturile prin luminișurile pădurii de pe coastele muntelui ; cotiturile arătau de-a dreptul impresionante. Pentru mașinile cu frîne solide de oțel nu era nici un pericol și oricum la coborîre n-aveau să aibă nici o încărcătură. M-am întors cu mașina pe drumul cel îngust.

Doi *carabinieri* [1] mă opriră. Un obuz căzuse pe șosea și în timp ce stăteam acolo mai căzuseră alte trei obuze ceva mai departe. Erau proiectile de 77 care treceau șuierînd prin aer și explodau cu un zgomot asurzitor

[1] *Carabinieri* (it.), jandarmi.

și cu o flacără fulgerătoare, împrăștiind apoi un nor de fum cenușiu care se tîra pe drum. *Carabinierii* ne făcură semn că putem pleca. Trecînd în locurile în care explodaseră obuzele, am ocolit gropile și am simțit în nări mirosul de explozibil, de pămînt și de pietriș răscolit și de cremene făcută pulbere. M-am întors la Gorizia, la vila în care locuiam și apoi, așa cum am mai spus, m-am dus s-o văd pe *Miss* Barkley care era de serviciu.

Seara am mîncat foarte repede și m-am îndreptat spre vila în care era instalat spitalul britanic. Clădirea era cu adevărat frumoasă și mare, cu un parc plin de copaci falnici. *Miss Barkley* ședea pe o bancă în grădină, împreună cu *Miss* Ferguson. Păreau să se bucure că mă văd, și, după cîteva minute, *Miss* Ferguson se scuză și plecă.

— Vă las, spuse ea. Văd că vă înțelegeți foarte bine și fără mine.

— Nu pleca, Helen, zise *Miss* Barkley.

— Trebuie să plec. Am de scris niște scrisori.

— Noapte bună, i-am spus eu.

— Noapte bună, *Mr.* Henry.

— Vezi să nu scrii lucruri care să dea de furcă cenzurii.

— N-avea nici o grijă. Scriu numai cît de frumoase sînt locurile de pe aici și cît de viteji sînt italienii.

— În felul ăsta să știi c-ai să fii decorată.

— Ar fi foarte frumos. Noapte bună, Catherine.

— Vin și eu imediat, zise *Miss* Barkley.

Miss Ferguson dispăru în întuneric.

— E drăguță, observai eu.

— O, da, e foarte drăguță. E infirmieră.

— Dumneata nu ești infirmieră?

— O, nu. Sînt ceea ce se numește o soră V.A.D.[1] Lucrăm din greu dar nimeni n-are încredere în noi.

— De ce?

— Nu au încredere în noi cînd nu se întîmplă nimic. Dar cînd e într-adevăr de lucru au.

---

[1] *„Voluntary Aid Departament"* (Direcția ajutorului voluntar), organizație care în timpul primului război mondial a condus formațiile auxiliare ale armatei britanice.

— Care e deosebirea ?

— O infirmieră e aproape ca și un doctor. Nu-i așa de ușor să fii infirmieră. Ca să fii soră V.A.D. e mult mai simplu.

— Înțeleg.

— Italienilor nu le place ca femeile să lucreze atît de aproape de linia frontului. Așa că avem un regim deosebit. Nu ieșim de loc din spital.

— Totuși, eu pot veni aici.

— O, da. Nu sîntem la mînăstire.

— Ce-ar fi să nu mai vorbim despre război ?

— E foarte greu. N-ai cum să nu vorbești.

— Totuși, să nu mai vorbim despre asta.

— Bine.

Ne uitarăm unul la celălalt în întuneric. Mi-a părut foarte frumoasă și am luat-o de mînă. Ea nu mă opri și atunci ținînd-o de mînă am îmbrățișat-o.

— Nu, zise ea.

Eu însă nu mi-am retras brațul.

— De ce nu?

— Nu.

— Bă da. Te rog...

M-am aplecat în întuneric să o sărut și deodată îmi trecu prin fața ochilor, ca un fulger, ceva care-mi biciui obrazul. Mă pălmuise pe obraz cu putere. Mă lovise peste nas și peste ochi și din cauza reflexului îmi dăduseră lacrimile.

— Îmi pare rău, zise.

Simții că am căpătat un oarecare avantaj.

— Ai fost perfect îndreptățită să o faci.

— Îmi pare îngrozitor de rău, dar seamănă atît de mult cu seara liberă a infirmierei, că nu m-am putut reține. Te-am lovit rău, nu-i așa ?

Se uită la mine în întuneric. Eram furios și totuși sigur, deoarece prevedeam tot ce avea să se întîmple, așa cum prevezi mișcările într-o partidă de șah.

— Ai avut toată dreptate, spusei. Nu m-am supărat de loc.

— Bietul de el.

— Uite ce e, duc o viață cam ciudată. Și nici măcar n-am cu cine să vorbesc englezește. Și, apoi, ești atît de frumoasă.

— N-are nici un rost să spui o grămadă de prostii. Ți-am spus că-mi pare rău. Ne înțelegem atît de bine.

— Da. Și ne-am îndepărtat și de război.

Rîse. Era prima dată cînd o auzeam că rîde. Mă uitam la ea.

— Ce drăguț ești, spuse ea.

— Nu, nu sînt.

— Ba da. Ești tare drăguț. Tare-aș vrea să te sărut dacă n-ai avea nimic împotrivă.

Am privit-o în ochi și am îmbrățișat-o ca mai înainte și am sărutat-o. Am sărutat-o cu brutalitate și am strîns-o cu putere la piept, încercînd s-o fac să întredeschidă buzele, pe care le ținea strîns lipite. Eram încă furios și pe cînd o îmbrățișam, începu deodată să tremure. O strînsei și mai tare la piept și am simțit cum îi bate inima, cum buzele i se întredeschid și își lasă capul pe spate în mîinile mele; apoi începu să plîngă pe umărul meu.

— Dragul meu, spuse, nu-i așa că ai să fii bun cu mine?

„Ce dracu o mai fi și asta?", mă gîndii. O mîngîiai pe păr și o bătui ușor pe umăr. Plîngea.

— Ai să fii, nu-i așa? Se uită la mine. Pentru că vom avea o viață ciudată...

Puțin după aceea am însoțit-o pînă la ușa vilei unde se despărți de mine. M-am întors acasă. Rinaldi stătea lungit în pat. Se uită la mine.

— Va să zică, ai progresat cu *Miss* Barkley!

— Sîntem prieteni.

— Ai aerul acela drăguț pe care-l au ciinii în călduri.

Nu înțelegeam expresia.

— Ce fel de ciini?

Îmi explică.

— Tu, îi spusei, ai aerul acela drăguț pe care-l are un ciine care...

— Ajunge, îmi zise Rinaldi. Imediat o să ajungem la insulte. Și începu să rîdă.

— Noapte bună, i-am spus.

— Noapte bună, cățelușule.

Aruncînd cu perna în el, i-am stins lumînarea și m-am băgat în pat pe întuneric.

Rinaldi ridică lumînarea de jos, o aprinse și continuă să citească.

CAPITOLUL VI

AM LIPSIT două zile, fiind plecat la posturile de prim-ajutor. Cînd m-am întors, era prea tîrziu, așa că n-am văzut-o pe *Miss* Barkley decît în seara următoare. Nu era în grădină și a trebuit să aștept în biroul spitalului pînă a coborît. De-a lungul pereților camerei folosite ca birou erau înșirate o mulțime de busturi de marmură, așezate pe coloane de lemn vopsit. Holul care ducea spre birou era și el plin de busturi. Toate aveau acea desăvîrșită calitate a statuilor de marmură — semănau perfect una cu cealaltă. Dintotdeauna sculptura mi s-a părut a fi monotonă, deși statuile de bronz mai arată a ceva. Busturile de marmură aduc toate a cimitir. Există totuși și un cimitir frumos, cel din Pisa. La Genova însă sînt multe statui de marmură urîte. Vila asta aparținuse unui neamț foarte bogat și busturile trebuie să-l fi costat o groază de bani. Mă întrebam cine le-o fi făcut și cît o fi luat pe ele. Încercam să-mi dau seama dacă erau busturile membrilor familiei sau nu; toate aveau însă aceeași ținută clasică. Nu puteai spune nimic despre ele.

Ședeam pe scaun cu chipiul în mînă. Ar fi trebuit să purtăm căști chiar și în Gorizia dar erau incomode și păreau cam teatrale într-un oraș din care civilii nu fuseseră evacuați. Cînd mă duceam în prima linie, purtam casca și aveam cu mine și masca de gaze englezească. Tocmai atunci începuserăm să le căpătăm. Măști adevărate. Eram obligați, de asemenea, să avem întotdeauna pistolul automat la noi; chiar și doctorii și ofițerii sa-

nitari. Sprijinindu-mă de spătarul scaunului, simţeam pistolul împungîndu-mă-n spate. Dacă nu-l purtai în aşa fe' încît să fie la vedere, puteai fi arestat. Rinaldi purta la şold tocul revolverului adevărat şi mă credeam un adevărat ochitor pînă am tras prima oară cu el. Pistolul era un „Astra" de 7,65, cu ţeava scurtă, şi, cînd trăgeam, avea un recul atît de brusc încît nici vorbă să nimeresc în ţinta vizată. Am tras de mai multe ori cu el vizînd sub ţintă şi încercînd să învinge zvîcnirea ţevii, ridicol de scurtă, şi, în cele din urmă, am reuşit ca, de la douăzeci de paşi, să mă abat numai cu un iard [1] de la ţinta propusă şi atunci mi-am dat seama cît de caraghios era să port revolver, dar foarte repede am uitat şi de asta şi-l purtam atîrnat la şold, fără să-mi pese de nimic, în afară de cazul cînd mă întîlneam cu oameni care vorbeau limba engleză şi cînd încercam un vag sentiment de ruşine. Şedeam pe scaun şi furierul de la birou se uita dezaprobator la mine, iar eu examinam pardoseala de marmură, coloanele cu busturile de marmură, frescele de pe zid şi o aşteptam pe *Miss* Barkley. Frescele nu erau rele. Orice frescă e frumoasă cînd începe să se cojească.

Am văzut-o venind pe Catherine Barkley şi m-am sculat. Păşea spre mine şi nu-mi mai părea chiar atît de înaltă, era însă foarte drăguţă.

— Bună seara, *Mr.* Henry.

— Ce mai faci ? am întrebat-o.

Furierul stătea la birou şi asculta.

— Rămînem aici sau mergem în parc ?

— Mai bine să ieşim. Afară e mai răcoare.

Am urmat-o afară în parc. Ordonanţa se uita după noi. Cînd am ajuns pe aleea aşternută cu nisip mă întrebă :

— Unde-ai fost ?

— Am fost la posturile noastre din prima linie.

— Şi n-ai putut să mă anunţi ?

— Nu, nu prea. Mă gîndeam c-o să mă întorc.

— Trebuia să mă anunţi, dragul meu.

[1] Unitate de măsură de lungime, folosită în ţările anglo-saxone, egală cu 91,44 cm.

Părăsisem aleea și mergeam pe sub copaci. Am luat-o de mînă, m-am oprit și am sărutat-o.

— Nu putem merge nicăieri ?

— Nu. Nu putem decît să ne plimbăm pe-aici. Ai lipsit mult.

— Azi e a treia zi. Dar m-am întors.

Se uită la mine.

— Și chiar mă iubești ?

— Da.

— Mi-ai spus că mă iubești, nu-i așa ?

— Da, am mințit eu. Te iubesc.

Nu-i spusesem asta niciodată.

— Și-mi spui Catherine ?

— Catherine.

Mergeam pe potecă și ne oprirăm sub un copac.

— Spune : „M-am întors la Catherine noaptea".

— M-am întors la Catherine noaptea.

— O, dragul meu, te-ai întors, nu-i așa, te-ai întors ?

— Da.

— Te iubesc mult și așteptarea a fost îngrozitoare. N-o să mai pleci.

— Nu. Mă voi întoarce întotdeauna.

— Ah, cît de mult te iubesc. Ține-mă, te rog, de mînă.

— Te țin.

Am întors-o în așa fel încît să-i pot vedea fața cînd am sărutat-o și am văzut că ținea ochii închiși. Am sărutat-o pe ochii aceia închiși. Îmi ziceam că e, probabil, puțin cam nebună. N-avea nici o importanță. Nu-mi păsa ce-o să mai fie. Era mai bine decît să mă duc în fiecare seară la casa pentru ofițeri, unde fetele ți se urcau pe genunchi și-ți întorceau chipiul în semn de afecțiune, între două excursii la primul etaj cu frații de arme. Știam că nu o iubesc pe Catherine Barkley și că nici n-aveam de gînd s-o iubesc. Era un joc ca și bridge-ul, în care, în loc să-ți joci cărțile, spui niște cuvinte anume. Ca și la bridge, trebuiai să te faci că joci pentru bani sau pentru vreo alt fel de miză. Nimeni însă nu spusese care era miza. Și asta îmi convenea.

— Aș vrea să ne putem duce undeva, i-am zis.

Încercam acea oboseală specific masculină cînd faci curte unei femei stînd multă vreme în picioare.

— N-avem unde ne duce, îmi răspunse.

Se-ntorsese din ce lume va fi fost.

— Să stăm jos puţin. Aici.

Ne-am aşezat pe banca lată de piatră şi am luat-o de mînă. Nu-mi dădu voie s-o îmbrăţişez.

— Eşti tare obosit ? mă întrebă.

— Nu.

Se uită la iarba din jur.

— Urît mai e jocul ăsta pe care-l jucăm, nu-i aşa ?

— Ce joc ?

— Nu face pe prostul.

— O fac intenţionat.

— Eşti un băiat drăguţ. Şi-ncerci să joci cît se poate de bine. Dar jocul e urît.

— Ştii întotdeauna ce gîndesc oamenii ?

— Nu întotdeauna. Dar în ceea ce te priveşte, da. Nu trebuia să te faci că mă iubeşti. Pentru astă-seară ajunge. Despre ce ţi-ar plăcea să discutăm ?

— Dar te iubesc.

— Să nu mintim, te rog, cînd nu e nevoie. Ai jucat foarte bine şi acum mă simt minunat. După cum vezi, nu sînt nebună şi nici nu mi-am pierdut minţile. Numai cîteodată, şi pentru scurt timp.

I-am strîns mîna.

— Dragă Catherine...

— Acum sună foarte ciudat... Catherine. Nu-mi spui numele chiar la fel. Dar eşti foarte drăguţ. Eşti un băiat tare bun.

— Asta spune şi preotul.

— Da, eşti un băiat tare bun. Şi o să mai vii să mă vezi ?

— Desigur.

— Şi nu va mai trebui să spui că mă iubeşti. Deocamdată, cu asta s-a terminat. Se ridică şi-mi întinse mîna : Noapte bună.

Încercai s-o sărut.

— Nu, mă opri ea. Sînt tare obosită.

— Totuşi, sărută-mă.

— Sînt tare obosită, dragul meu.

— Sărută-mă.

— Ții chiar atît de mult să te sărut ?

— Da.

Ne-am sărutat, și deodată se depărtă de mine.

— Nu. Te rog, dragul meu. Noapte bună.

Ne-am îndreptat spre intrarea vilei și am urmărit-o cum trece prin hol. Îmi făcea plăcere să o privesc cum merge. Străbătu holul. Plecai acasă. Noaptea era foarte călduroasă și sus, în munți, era forfotă mare. Pe San Gabriele fulgera mereu.

M-am oprit la *„Villa Rossa"* în față. Jaluzelele erau coborîte, dar înăuntru era încă lume. Cineva cînta. M-am dus acasă. Rinaldi veni în timp ce mă debrăcam.

— Aha ! spuse el. Lucrurile nu merg chiar așa de bine. Băiețașul e nedumerit ?

— Unde-ai fost ?

— La *„Villa Rossa"*. A fost o seară foarte educativă, băiețaș. Am cîntat cu toții. Unde-ai fost ?

— În vizită la englezoaice.

— Slavă Domnului că nu m-am încurcat și eu cu englezoaicele astea.

CAPITOLUL VII

A DOUA ZI după-amiază, venind de la primul nostru post sanitar din munți, am oprit mașina la *smistamento* [1]. Aici răniții și bolnavii erau triați pe baza actelor lor și a foilor de evacuare, unde se menționa în ce spital urmează să fie internați. Conduceam mașina așa că am rămas la volan și șoferul se duse înăuntru cu hîrtiile. Era o zi călduroasă cu cerul foarte luminos și albastru și șoseaua era albă și plină de praf. Ședeam pe bancheta înaltă a „Fiatului" și nu mă gîndeam la nimic. Un regiment se ivi pe șosea și mă uitam cum trece.

[1] Punctul de triaj (it.).

Oamenii erau încălziți și năduși̦iți. Unii aveau căștile pe cap, dar cei mai mulți le agățaseră de raniță. Cele mai multe erau prea mari și cădeau peste urechile celor care le purtau. Ofițerii purtau cu toții căști ; ale lor le veneau mult mai bine. Prin fața mea trecea jumătate din brigada *Basilicata*. Îi recunoscusem după petlițele albe și roșii de la guler. Tîrziu, cu mult după ce trecuse grosul regimentului, se iviră pe șosea întîrziații — soldații care nu puteau ține pasul cu ceilalți. Năduși̦iți, prăfuiți, prăpădiți. Unii arătau foarte rău. În urmă de tot se tîra un soldat care șchiopăta. Se opri și se așeză pe marginea șoselei. Am coborît din mașină și m-am dus la el.

— Ce s-a întîmplat ?

Se uită la mine și se ridică.

— Plec. Chiar acum plec.

— Ce ai ?

— ... lui de război ?

— Ce ai la picior ?

— N-am nimic la picior. Am o hernie.

— De ce nu mergi atunci cu trenul regimentar ? De ce nu te duci la spital ?

— Nu mi se dă voie. Locotenentul zice că mi-am pierdut bandajul înadins.

— Ia să văd și eu ce ai.

— A ieșit.

— În ce parte e ?

— În partea asta.

L-am palpat.

— Tușește, i-am zis.

— Mi-e teamă că iese și mai tare. S-a umflat și-i de două ori mai mare decît azi-dimineață.

— Stai jos. Imediat ce termin cu răniții de-aici, mergi cu mine și te duc la medicii voștri.

— O să spună că am făcut-o înadins.

— N-au ce să-ți facă. Nu-i rană. Ai avut și înainte hernie, nu-i așa ?

— Da, dar am pierdut bandajul.

— O să te trimită la spital.

— N-aș putea să rămîn cu dumneavoastră, *tenente* ?

— Nu. N-am hîrtiile dumitale.

Şoferul veni cu foile răniţilor din maşină.

— Patru sînt pentru 105. Doi pentru 132, zise el. Spitalele erau tocmai dincolo de fluviu.

— Ai să conduci tu, i-am spus şoferului.

Eu l-am ajutat pe soldatul cu hernie să urce pe banchetă lîngă noi.

— Vorbiţi englezeşte ? mă întrebă el.

— Firește.

— Ce spuneţi de războiul ăsta blestemat ?

— E o porcărie.

— Cred şi eu că-i o porcărie. Dumnezeule, şi ce porcărie.

— Ai fost în America ?

— Da. Am stat la Pittsburg. Am simţit eu că sînteţi american...

— Chiar atît de prost vorbesc italiana ?

— Nu, dar am simţit eu că sînteţi american.

— Alt american, zise şoferul în italieneşte, uitîndu-se la omul cu hernie.

— Ia spuneţi-mi, domle locotenent, chiar trebuie să mă duceţi înapoi la regiment ?

— Da.

— Păi medicul-căpitan ştie că am hernie. Am aruncat blestematul ăla de bandaj ca să mi se facă mai rău şi să nu trebuie să mă întorc iar în prima linie.

— Înţeleg.

— Nu mă puteţi duce în altă parte ?

— Dac-am fi mai aproape de front, te-aş putea duce la un post de prim-ajutor. Dar, aici, în spatele frontului, îţi trebuie o foaie de evacuare.

— Dacă mă întorc, mă trimit la operaţie şi după aia mă bagă în linia întîi şi, gata, acolo rămîn.

Mă gîndeam ce-i de făcut.

— N-aţi vrea de loc să fiţi trimis în linia întîi şi să rămîneţi acolo tot timpul, nu-i aşa ?

— Desigur.

— Doamne-Dumnezeule, blestemat mai e şi războiul ăsta !

— Ia stai. Ce-ar fi să te dai jos, să cazi și să-ți faci o rană la cap ? Și cînd mă întorc te iau și te duc la spital. Aldo, oprim aici.

Ne-am oprit la marginea șoselei. L-am ajutat pe soldat să coboare.

— O să mă găsiți aici, domle locotenent, îmi spuse el.

— Pe curînd.

Ne-am continuat drumul și la o depărtare de vreun kilometru am dat iar de regiment și apoi am trecut peste rîul care izbea pilonii podului cu apele repezi și tulburi de la topirea zăpezilor și am luat-o pe șoseaua care străbătea cîmpia, ca să ajungem la cele două spitale și să-i lăsăm acolo pe răniții din mașină. La întoarcere am condus eu și am mers mai repede — mașina era goală — ca să-l găsesc pe omul din Pittsburg. Întîi am trecut pe lîngă regiment, oamenii erau și mai încălziți și mergeau și mai încet ca înainte, după aceea pe lîngă întîrziați am văzut o ambulanță cu cai care se oprise pe șosea. Doi oameni îl ridicau pe cel cu hernia și-l băgau în ambulanță. Se întorseseră să-l ia. Omul dădu din cap și se uită la mine. Era fără cască și fruntea îi era plină de sînge. Nasul îi era julit, iar rana și părul pline de praf.

— Dacă și asta n-a mai fost lovitură, domle locotenent ! îmi strigă el. Dar ce să-i faci ? S-au întors să mă ia.

Am ajuns la vila noastră pe la 5 și m-am dus să fac un duș afară, unde se spălau mașinile. După aceea, sus în odaie la mine, în fața ferestrei deschise, în pantaloni și tricou, mi-am scris raportul. Peste două zile ofensiva avea să înceapă și aveam să mă duc cu ambulanțele la Plava. Trecuse multă vreme de cînd nu mai scrisesem acasă, în Statele Unite, și știam că trebuie să le scriu. Dar întîrziasem atît de mult încît acuma îmi era aproape imposibil să scriu. Și nici n-aveam despre ce să le scriu. Am completat două cărți poștale militare, *Zona di guerra*[1], tăind tot ce era menționat

[1] Zonă de război (it.).

acolo, în afară de : „Sînt sănătos". Asta avea să le facă bine. Cărţile poştale aveau să fie bine primite în America, aşa misterioase şi ciudate cum erau. Sectorul militar în care mă aflam era şi el ciudat şi misterios, dar mie mi se părea că e destul de bine condus şi de primejdios în comparaţie cu celelalte locuri unde se dădeau lupte cu austriecii. Armata austriacă fusese creată pentru a-i da lui Napoleon posibilitatea dobîndirii unor mari victorii, şi nu numai lui, ci oricărui Napoleon. Mi-ar fi plăcut să avem şi noi un Napoleon, dar noi îl avem pe *Il generale Cadorna* [1], un bărbat gras şi prosper, şi pe Vittorio Emanuele, omul acela firav, cu gîtul lung şi subţire şi cu cioc de ţap. Mai încolo, în sectorul din dreapta noastră, era ducele de Aosta [2]. Poate că era prea frumos ca să fie şi un mare general, dar arăta ca un om în toată puterea cuvîntului. Multora le-ar fi plăcut să fie el regele. Şi arăta ca un rege. Era unchiul lui Vittorio Emanuele şi comandantul Armatei a III-a. Noi făceam parte din Armata a II-a. În rîndurile Armatei a III-a erau şi nişte baterii englezeşti. La Milano mă întîlnisem cu doi artilerişti englezi din unitatea aceea. Nişte tipi tare simpatici, cu care am petrecut o noapte grozavă. Înalţi, timizi şi stîngaci, păreau a fi încîntaţi de tot ce li se întîmpla. Aş fi vrut să fiu împreună cu ei. Ar fi fost mult mai simplu. Şi totuşi s-ar fi putut să-mi pierd viaţa. Nu la ambulanţe. Ba da, chiar la ambulanţe. Conducătorii ambulanţelor engleze cădeau şi ei cîteodată. Da, ştiam că n-am să mor. Nu în războiul acesta. N-avea nimic de-a face cu mine. Şi nu mi se părea mai primejdios pentru mine personal decît un război din filme. Totuşi, doream din toată inima să se termine odată. Poate că avea să se termine în vara aceasta. Poate că austriecii aveau să nu mai ţină. Şi în alte războaie li se întîmplase să nu mai ţină. Ce era însă cu războiul ăsta ? Toţi spuneau că francezii sînt pe ducă. Rinaldi zicea că francezii s-au răsculat şi că trupele lor

[1] *Luigi Cadorna* (1850—1928), general italian ; în primul război mondial, între 1915 şi 1917, comandantul suprem al armatei italiene.

[2] *Emanuele, duce de Aosta* (1860—1931), general italian, înrudit cu familia domnitoare italiană ; în timpul primului război mondial a comandat un corp de armată.

porniseră să ia cu asalt Parisul. Cînd l-am întrebat ce s-a întîmplat pînă la urmă, mi-a zis : „Eh, i-au oprit". Aş fi vrut să mă duc în Austria, dar nu în timp de război. Aş fi vrut să cutreier Munţii Pădurea Neagră, să urc în Munţii Hartz. Dar unde-or mai fi fiind şi munţii ăştia ? Se dădeau lupte şi în Carpaţi. Dar pe-acolo nu m-aş fi dus. Deşi s-ar fi putut să fie plăcut. Aş fi putut să mă duc în Spania dacă n-ar fi fost război. Soarele apunea şi ziua deveni mai răcoroasă. După cină am să mă duc s-o văd pe Catherine Barkley. Aş fi vrut în clipa aceea să fie cu mine. Aş fi vrut să fi fost la Milano cu ea. Mi-ar fi plăcut să iau masa la „Cova" şi apoi să mă plimb pe Via Manzoni în seara caldă şi să trec strada şi să mă întorc de-a lungul canalului şi să mă duc la hotel cu Catherine Barkley. Poate că ar fi acceptat. Poate că şi-ar fi închipuit că sînt prietenul ei care fusese ucis şi am fi intrat pe intrarea principală şi portarul şi-ar fi scos şapca şi m-aş fi dus la birou şi-aş fi cerut cheia şi ea m-ar fi aşteptat lîngă lift şi apoi am fi intrat în lift şi am fi urcat încet-încet, liftul ţăcănind la fiecare etaj şi liftierul ar fi deschis şi ar fi aşteptat şi ea ar fi ieşit din lift şi-am fi străbătut coridorul şi-aş fi băgat cheia în uşă şi-aş fi deschis şi-am fi intrat şi apoi aş fi ridicat receptorul şi le-aş fi cerut să trimită o sticlă de „Capri bianco" [1] într-o frapieră de argint plină cu gheaţă şi s-ar fi auzit încă de pe coridor gheaţa ciocnindu-se de frapieră şi chelnerul ar fi bătut şi i-aş fi spus lasă, te rog, frapiera în faţa uşii. Pentru că n-am fi avut nimic pe noi din cauza căldurii şi fereastra ar fi fost deschisă şi rîndunelele ar fi zburat deasupra acoperişurilor şi cînd s-ar fi întunecat ne-am fi dus la fereastră şi-am fi văzut liliecii zburătăcind pe deasupra caselor şi peste vîrfurile copacilor şi-am fi băut „Capri bianco" şi uşa încuiată şi cald şi doar un cearşaf şi o noapte întreagă şi ne-am fi iubit toată noaptea în noaptea aceea caldă în Milano. Aşa ar fi trebuit să fie. O să mănînc repede şi-am să mă duc s-o văd pe Catherine Barkley.

[1] Vin alb de Capri (it.).

Vorbeau prea mult la popotă și băui vin, deoarece în seara aceea n-am fi fost cu toții frați dacă n-aș fi băut și am discutat cu preotul despre arhiepiscopul Ireland [1], după cît se parte, un nobil personaj căruia i se făcuseră o seamă de nedreptăți, la care, ca american, luasem și eu parte și, deși nu aveam habar despre ce e vorba, m-am prefăcut a le cunoaște. Ar fi fost cu totul nepoliticos să nu fi cunoscut măcar unele din aceste nedreptăți cînd ascultam o explicație atît de strălucitoare a cauzelor lor care nu se datorau, după cum se părea, decît unor neînțelegeri. Îmi ziceam că arhiepiscopul are un nume foarte frumos și că trebuie să fie din Minnesota [2], ceea ce ar fi făcut ca numele lui să sune nespus de atrăgător, Ireland de Minnesota, Ireland de Wisconsin [3], Ireland de Michigan [4]. Ce-l făcea atît de frumos era că suna ca și Island [5]. Nu, nu asta era. Era ceva mai mult decît asta. Da, părinte. Asta așa e, părinte. Cine știe, părinte? Nu, părinte. Știu și eu, părinte? Poate că da. Dumneata, părinte, știi mai multe despre asta decît mine... Preotul era un om de treabă, dar prost. Ofițerii nu erau de treabă, în schimb erau proști. Regele era de treabă, deși era prost. Vinul era stătut, dar nu era prost. Îți lua smalțul de pe dinți și ți-l lipea de cerul gurii.

— Și preotul a fost închis, spunea Rocca, fiindcă au găsit asupra lui obligații de 3%. Firește, asta s-a întîmplat în Franța. Aici nu l-ar fi arestat niciodată. Preotul a pretins că nu știe nimic despre obligațiile de 5%. Asta se întîmpla la Béziers. Mă aflam acolo și citind despre istoria asta în ziar m-am dus la închisoare și-am cerut să-l văd pe preot. Era clar că el furase obligațiile.

— Nu cred o iotă din cei spui, zise Rinaldi.

— Cum vrei... îi răspunse Rocca. O spun însă ca să audă și preotul nostru. E o poveste deosebit de instructivă. El e preot așa că poate aprecia dacă e așa sau nu.

---

[1] *John Ireland* (1838—1918), arhiepiscop catolic de Minnesota, prelat american cu vederi liberale din pricina cărora a fost persecutat.

[2], [3], [4] State din nordul S.U.A.

[5] În limba engleză, Ireland (care este și numele englezesc al Irlandei) se pronunță aproape la fel ca Island (care în englezește înseamnă insulă).

Preotul zîmbi.

— Continuă, spuse el. Ascult.

— Firește, unele obligații nu s-au mai găsit, dar preotul avea toate obligațiile de 3% și o seamă de obligații locale, nu-mi mai amintesc ce fel. Și așa, m-am dus la închisoare și, aici urmează partea nostimă a istoriei, am stat în fața celulei lui și i-am spus, ca și cum aș fi venit să mă spovedesc : „Binecuvîntează, părinte, pentru că ai păcătuit".

Toți izbucniră în hohote de rîs.

— Și ce-a spus el ? întrebă preotul.

Rocca ignoră întrebarea și încercă să-mi explice în ce constă gluma :

— Înțelegi despre e e vorba, nu-i așa ?

După cît se părea, gluma avea mult haz dacă o înțelegeai cum trebuie. Îmi mai turnară vin și le povestii anecdota cu soldatul englez care stătea de santinelă sub un duș. Apoi maiorul povesti gluma cu cei unsprezece cehi și caporalul ungur. După ce-au mai băut cîteva pahare, le-am povestit istoria jocheului care a găsit un *penny*. Maiorul spuse că știe o anecdotă italienească asemănătoare cu o ducesă care nu putea dormi noaptea. În acel moment preotul se ridică și plecă și atunci le-am istorisit anecdota cu voiajorul care a sosit în Marsilia la ora 5 dimineața, cînd sufla *mistralul*. Maiorul spuse atunci că a auzit că știu să beau. Eu am negat. El zise că nu, că e adevărat și că, pe Bacchus, avea să se convingă dacă e adevărat sau nu. Nu Bacchus, am protestat. Nu Bacchus. Ba da, Bacchus, a zis el. Așa că trebuia să mă întrec cu Bassi, Fillipo Vincenza, cine bea mai mult. Bassi zise că nu, că asta nu-i întrecere fiindcă el băuse pînă atunci de două ori mai mult decît mine. Eu i-am spus că asta e o minciună sfruntată și, pe Bacchus sau nu, Fillipo Vincenza Bassi sau Bassi Fillipo Vincenza n-a pus în seara aceea nici măcar un strop de vin în gură și că la urma urmei care era, de fapt, numele lui ? El întrebă care era numele meu : Federico Enrico sau Enrico Federico ? Atunci am zis să cîștige cel mai bun, fără nici un Bacchus, și maiorul ne-a pus în față cănile cu vin roșu. Am băut jumătate din cană și-am spus că

nu mai vreau să beau. Îmi adusesem aminte unde trebuia să mă duc.

— Bassi cîştigă, am zis. E mai tare ca mine. Trebuie să plec.

— Aşa e, e-adevărat, interveni Rinaldi. Are o întîlnire. Ştiu şi eu.

— Trebuie să plec.

— Atunci rămîne pe altă dată, spuse Bassi. Altă dată cînd ai să fii în formă.

Mă bătu pe umeri. Pe masă ardeau lumînări. Toţi ofiţerii erau veseli.

— Noapte bună, domnilor, le-am spus.

Rinaldi ieşi şi el o dată cu mine. Stăteam în faţa uşii, pe trotuar, şi el îmi zise :

— Ar fi mai bine să nu te duci aşa, beat...

— Nu-s beat, Rinin. Zău că nu.

— Ar fi bine să mesteci cîteva boabe de cafea.

— Prostii.

— Găsesc eu, băieţaş, nişte boabe de cafea. Tu plimbă-te pe-aici prin faţă.

Se întoarse cu un pumn de boabe de cafea prăjită.

— Mestecă-le, băieţaş, şi Domnul fie cu tine.

— Bacchus, am spus eu.

— Te însoţesc pînă la vilă.

— Mă simt foarte bine.

Am mers împreună prin oraş şi eu mestecam boabele de cafea. La capătul aleii care ducea la vila englezilor, Rinaldi îmi spuse noapte bună.

— Noapte bună. De ce nu vii cu mine înăuntru ?

Rinaldi dădu din cap.

— Nu, îmi spuse el. Prefer plăcerile mai simple.

— Îţi mulţumesc pentru boabele de cafea.

— Pentru nimic, băieţaş. Pentru nimic.

O pornii pe alee. Siluetele chiparoşilor care o mărgineau se conturau clare şi precise. Întorsei capul şi-l văzui pe Rinaldi uitîndu-se după mine şi-i făcui semn cu mîna.

Mă aşezai pe un scaun în holul vilei şi o aşteptai pe Catherine să coboare. Cineva străbătu holul. Mă ridicai, dar nu era Catherine. Era *Miss* Ferguson.

— *Hello,* zise ea. Catherine m-a rugat să-ţi spun

că-i pare rău dar nu poate să te vadă în seara asta.
— Ce rău îmi pare. Sper că nu e bolnavă?
— Nu se simte prea bine.
— Ai să-i spui cît de rău îmi pare, nu?
— Fără îndoială că am să-i spun.
— Crezi că mîine pot încerca să vin s-o văd?
— Cred că da.
— Mulțumesc foarte mult. Noapte bună.
Am ieșit și dintr-o dată m-am simțit singur și pustiit. Tratasem întîlnirile mele cu Catherine cu multă ușurință, aproape că mă și îmbătasem și uitasem să vin și acum că nu puteam s-o văd, mă simțeam singur și părăsit.

CAPITOLUL VIII

A DOUA ZI după-amiază mi s-a spus că la noapte vom ataca în susul fluviului și că trebuie să trimitem acolo patru mașini. Nimeni nu știa nimic precis deși toată lumea vorbea despre atac cu multă siguranță și cu o desăvîrșită pricepere strategică. Plecasem cu prima mașină și cînd am trecut prin fața porții spitalului britanic, i-am spus șoferului să oprească. Celelalte mașini se opriră și ele. Am coborît și le-am spus șoferilor să-și continue drumul și în cazul că n-aveam să-i ajung pînă la răscrucea de unde o pornea șoseaua care duce spre Cormons, să mă aștepte acolo.
Am pornit-o grăbit pe alee și, ajuns în hol, am întrebat de *Miss* Barkley.
— E de serviciu
— N-aș putea să o văd? Doar o clipă...
Trimiseră un planton după ea și Catherine se întoarse cu el
— Am venit să văd dacă te simți mai bine. Mi s-a spus că ești de serviciu, așa că i-am rugat să-mi dea voie să te văd.
— Mă simt foarte bine. Arșița de ieri îmi făcuse, probabil, rău.
— Trebuie să plec.

— O să te însoțesc cîțiva pași.

— Și într-adevăr te simți bine ? am întrebat-o cînd am ieșit.

— Da, dragul meu. Vii diseară ?

— Nu. Mă duc la un spectacol care va avea loc ceva mai sus de Plava.

— La un spectacol ?

— Nu cred că-i vorba de altceva.

— Și cînd te întorci ?

— Mîine.

Își desprinse ceva de la gît și-mi strecură în mînă un obiect de metal.

— E o icoană a sfîntului Anton, spuse ea. Și vino, te rog, mîine seară.

— Ești cumva catolică ?

— Nu. Dar se spune că sfîntul Anton te apără de multe.

— O să am grijă de el de dragul tău. Adio.

— Nu, spuse ea, nu adio.

— Bine.

— Fii băiat bun și ai grijă de tine. Nu, nu mă poți săruta aici. Nu se poate.

— Bine.

M-am întors și am văzut-o stînd pe trepte. Îmi făcea semn cu mîna. Atunci mi-am sărutat palma și am întins-o spre ea. Catherine îmi făcu din nou semn cu mîna și, ieșind de pe alee, m-am urcat în mașină și am pornit-o. Imaginea sfîntului Anton era închisă într-un mic medalion alb de metal. Am deschis medalionul și iconița îmi căzu în mînă.

— Sfîntul Anton ? mă întrebă șoferul.

— Da.

— Am și eu unul.

Luă mîna de pe volan, își deschise tunica și scoase, de sub cămașă, iconița.

— Uitați-l.

L-am pus pe sfîntul Anton al meu la loc, în medalion, am înfășurat lănțișorul de aur în jurul medalionului și am băgat totul în buzunarul de la piept.

— Nu-l purtați ?

— Nu.

— E mai bine să-l purtați. Pentru asta-i făcut.

— Bine, am zis.

Am desfăcut lănțișorul de aur, mi l-am trecut pe după gît și l-am prins în copca lui. Sfîntul îmi atîrna acum peste tunică. M-am descheiat la gît, am desfăcut gulerul cămășii și mi l-am strecurat sub cămașă. O bucată de vreme am simțit medalionul de metal pe piept. Dar după cîtva timp am uitat de el. După ce am fost rănit, nu l-am mai găsit. Probabil că l-a luat cineva la vreunul din posturile de prim-ajutor.

Trecurăm repede peste pod și în curînd văzurăm înaintea noastră praful stîrnit de celelalte mașini. Șoferul cotea și în depărtare cele trei mașini se zăreau mici, mici de tot, iar în urma lor se ridica praful, mistuindu-se printre copaci. Le ajunserăm și le depășirăm și o luarăm pe un drum care suia printre dealuri. Nu e deloc neplăcut să mergi în convoi dacă ești în prima mașină. M-am rezemat cît mai comod de spătarul banchetei și m-am uitat în jur. Eram la poalele dealurilor din apropierea fluviului și, urcînd, am văzut înspre nord crestele înalte ale munților, încă acoperite cu zăpadă. M-am uitat îndărăt și am văzut cele trei mașini care urcau și ele, despărțite de nori de praf. Am trecut pe lîngă o lungă coloană de catîri purtînd poveri ; pe lîngă ei, îndemnîndu-i, mergeau soldați cu fesuri roșii pe cap. Erau *bersaglieri* [1].

Dincolo de coloana de catîri, șoseaua era pustie și ne-am cățărat printre dealuri și, după un lung urcuș, am coborît în valea unui rîu. Șoseaua era mărginită de o parte și de alta de copaci și în dreapta, printre trunchiurile lor, se zărea rîul, cu apa limpede, repede și puțin adîncă. Printre bancurile de nisip și de pietriș, se strecura, ici și colo, cîte o șuviță de apă ; alteori, apa se revărsa ca o pînză luminoasă peste albia plină de pietre. Aproape de mal erau ochiuri adînci, în care apa lucea albastră precum e cerul. Potecile care se desprindeau de șosea treceau peste rîu pe poduri arcuite de piatră și casele pe lîngă care treceam erau de piatră, iar perii din fața zidurilor care dădeau spre

[1] Vînătorii (it.).

sud se înălțau drepți ca niște candelabre. Cîmpurile erau despărțite prin garduri joase de piatră. O bună bucată de vreme, șoseaua urma firul văii și după aceea cotea într-o parte și urcușul începu iar. Șoseaua se cățăra în zig-zag, printre pădurile de castani, pînă spre crește, unde am dat din nou de un drum drept. Mă uitam în jos, peste păduri, și zării, undeva departe sub noi, sclipind în soare, rîul care despărțea cele două armate. Mergeam de-a lungul crestei pe un drum militar nou și destul de prost, și înspre miazănoapte se vedeau cele două lanțuri de munți, verzi și întunecați pînă la linia zăpezilor și fermecător de albi, în bătaia soarelui mai sus de ea. Șoseaua urca mereu și se zărea acum un al treilea lanț de munți, ninși și mai înalți decît ceilalți, munți cu vîrfurile albe, ca de cretă brăzdați de prăpăstii și semănați cu ciudate platouri și dincolo de ei se zăreau alți munți, atît de îndepărtați, încît nici nu erai sigur că-i vezi cu adevărat. Toți munții aceștia erau ai austriecilor și noi nu aveam asemenea munți. Înaintea noastră șoseaua făcea o curbă largă spre dreapta și, uitîndu-mă în jos, îl vedeam cum coboară la vale printre copaci. Pe șosea treceau soldați, camioane și eatîri, trăgînd tunuri de munte. Și cum coboram, strecurîndu-ne pe marginea drumului, departe, în vale, se vedeau rîul, șinele și traversele căii ferate, care mergea de-a lungul lui, podul cel vechi, peste care trecea calea ferată, și, ceva mai departe, la poalele unui deal de dincolo de rîu, casele dărîmate ale orășelului care trebuia cucerit.

Aproape de căderea serii ajunserăm jos și intrarăm pe șoseaua principală, care mergea de-a lungul rîului.

CAPITOLUL IX

ȘOSEAUA ERA AGLOMERATĂ și de o parte și de alta se înșiruiau garduri de coceni de porumb și rogojini și deasupra lor erau potrivite alte rogojini, așa

că totul semăna cu intrarea într-un circ sau într-un sat de negri. Am mers mai încet prin acest tunel de rogojini și am intrat într-un loc pustiu, unde mai înainte fusese gara. Șoseaua cobora aici mai jos de malul apei și pe toată lungimea ei infanteria se băgase în gropile săpate în mal. Soarele scăpăta și uitîndu-mă peste apă am zărit, de cealaltă parte, deasupra dealurilor, baloanele de observație ale austriecilor, negre în lumina amurgului. Am parcat mașinile în spatele unei cărămidării. Cuptoarele și cîteva gropi mai mari fuseseră amenajate pentru a servi ca posturi de prim-ajutor. Aici lucrau trei medici pe care-i cunoșteam. Medicul-maior îmi spuse că atunci cînd se va porni atacul și mașinile noastre vor fi pline, va trebui să facem cale-ntoarsă pe drumul camuflat cu rogojini și apoi, sus, spre creasta muntelui, pe șoseaua principală unde aveau să fie un alt post sanitar și alte mașini care urmau să evacueze răniții. Nădăjduia ca drumul să nu se blocheze. Căci altul nu era. Fusese camuflat fiindcă austriecii îl puteau ține, de dincolo de rîu, sub focul lor. Aici, la cărămidărie, malul rîului ne ferea de focul puștilor sau al mitralierelor. Peste rîu trecea un pod distrus de bombardament. Voiseră să construiască un altul alături dar începuse bombardamentul și acum ostașii aveau să treacă prin vad, acolo unde rîul cotea. Maiorul era un om scund, cu mustățile răsucite în sus. Luptase în Libia [1] și avea două galoane de rănit. Îmi spuse că dacă lucrurile aveau să meargă cum trebuie, o să aibă grijă să fiu decorat. I-am răspuns că nădăjduiesc ca totul să meargă cum trebuie și că e prea amabil. L-am întrebat dacă există cumva un adăpost mai mare unde să poată sta șoferii și-mi dădu un soldat să mi-l arate. M-am dus să văd adăpostul care era foarte bun. Șoferilor le plăcu și rămaseră acolo. Maiorul mă invită să beau cu el și cu ceilalți doi ofițeri. Am băut rom într-o atmosferă foarte prietenească Afară se întuneca. I-am întrebat cînd va porni atacul și mi-au spus de îndată ce se va întuneca. M-am dus înapoi la șoferi. Stăteau de vorbă în adăpost și cînd am intrat au tăcut. Am dat fiecărui șofer cîte

[1] In 1911, Italia a declarat război Turciei și a întreprins operații militare împotriva ei în Libia și Dodecanez.

un pachet de țigări „Macedonia", țigări prost făcute din care curgea tutunul și ale căror capete trebuiau răsucite înainte de a fuma. Manera își scoase bricheta și le dădu tuturor să-și aprindă țigările. Bricheta avea forma unui radiator de „Fiat". Le-am spus ce-am aflat.

— De ce n-am văzut postul de prim-ajutor cînd am coborît ? întrebă Passini.

— Era chiar după cotitură.

— O să fie o porcărie cu șoseaua asta, zise Manera.

— O să ne bombardeze de-o să ne treacă și...

— Probabil.

— Ce-ar fi să mîncăm, domnule locotenent ? Că după ce-o să se pornească, n-o să mai putem mînca.

— Mă duc chiar acum să văd.

— Trebuie să rămînem aici sau putem să ne învîrtim și pe afară ?

— E mai bine să stați aici.

M-am întors la adăpostul maiorului, care mi-a spus că bucătăria de campanie avea să sosească și atunci șoferii puteau veni să-și ia mîncarea. O să le dea și gamele dacă n-au. I-am zis că, probabil, au. M-am dus și le-am spus șoferilor că o să-i anunț cînd o să vină mîncarea. Manera spuse că n-ar fi rău să vină înainte de-a începe bombardamentul. După aceea tăcură pînă cînd ieșii din adăpost. Erau cu toții mecanici și urau războiul.

M-am dus să inspectez mașinile și să văd ce se mai întîmplă și după aceea m-am întors și am stat cu cei patru șoferi în adăpost. Ședeam pe jos, cu spatele rezemat de perete, și fumam. Afară aproape se întunecase. Pămîntul din adăpost era cald și uscat și, sprijinindu-mă cu umerii de perete, mă lăsai pe-o rînă ca să mă odihnesc mai bine.

— Cine pornește atacul ? întrebă Caruzzi.

— *Bersaglieri.*

— Numai *bersaglieri* ?

— Cred că numai ei.

— Păi aici nu-s forțe suficiente pentru un atac adevărat.

— Probabil că vor să le abată atenția de la locul unde o să se pornească adevăratul atac.

— Şi oamenii care atacă ştiu asta?

— N-aş crede.

— Fără îndoială că nu ştiu, spuse Manera. Dacă ar şti, n-ar porni-o la atac.

— Ba da, ar porni, îl contrazise Passini. *Bersaglieri* sînt nişte idioţi.

— Sînt viteji şi-s foarte disciplinaţi, am spus.

— Sînt băieţi solizi şi sănătoşi. Dar asta nu înseamnă că nu sînt idioţi.

— *Granatieri*[1] sînt înalţi, spuse Manera. Glumea. Şoferii începură să rîdă.

— Aţi fost pe-aici, domnule locotenent, cînd *granatieri* n-au vrut să iasă la atac şi i-au împuşcat din zece în zece?

— Nu se poate.

— Ba da. I-au aliniat şi după aceea au scos din rînd pe fiecare al zecelea om. Şi *carabinieri* i-au împuşcat.

— *Carabinieri?* zise Passini şi scuipă pe jos. Dar *granatieri* ăştia toţi au peste şase picioare[2] înălţime. N-au vrut să pornească la atac.

— Dacă toţi soldaţii n-ar mai vrea să pornească la atac, s-ar termina cu războiul, spuse Manera.

— Cu *granatieri* a fost altceva. Le era frică. Ofiţerii lor erau toţi de neam mare.

— Unii dintre ofiţeri au pornit-o singuri la atac.

— Un sergent a împuşcat doi ofiţeri care nu voiau să iasă din tranşee.

— Au fost şi soldaţi care au pornit-o singuri la atac.

— Pe ăia nu i-au aliniat cînd i-au împuşcat din zece în zece.

— Unul dintre cei împuşcaţi era din oraşul meu, spuse Passini. Un băiat înalt şi frumos, aşa cum trebuie să fii la *granatieri*. Mereu se ducea la Roma. Mereu îl vedeai cu alte femei. Mereu avea de-a face cu *carabinieri*. Rîse. Acum, în faţa casei lui stă o santinelă cu baioneta la armă şi nimeni n-are voie să vină

---

[1] Grenadierii (it.). Unităţile de *granatieri* ,alcătuite din ostaşi înalţi şi robuşti, reprezentau elita infanteriei italiene.

[2] Unitate de măsură de lungime, folosită în ţările anglo-saxone, egală cu 30,48 cm.

să-i vadă pe maică-sa, pe taică-său sau pe surorile lui și taică-său și-a pierdut toate drepturile civile și n-are voie nici să voteze. Sînt scoși cu toții de sub scutul legii. Oricine poate să le ia totul.

— Dacă familiile lor n-ar păți așa ceva, soldații n-ar mai porni la atac.

— Ba da. *Alpini*[1] ar porni-o. Și soldații din regimentul „Vittorio Emanuele". Și unii dintre *bersaglieri*.

— Și *bersaglieri* au luat-o la goană. Așa că acum vor să uite de povestea asta.

— N-ar trebuie să ne lăsați să vorbim așa, *tenente*. *Evviva l'esercito*[2], spuse Passini sarcastic.

— Știu eu cum vorbiți voi, i-am răspuns, dar atîta vreme cît conduceți bine mașinile și vă purtați bine...

— ...și nu vorbiți așa și în fața altor ofițeri, continuă Manera.

— Cred că trebuie să terminăm cu războiul ăsta, le-am spus. Războiul n-o să se isprăvească dacă unul din adversari va înceta să se bată. Ar fi și mai rău dacă am înceta să ne batem.

— Nu se poate să fie mai rău, spuse Passini respectuos. Nimic nu-i mai rău decît războiul.

— Înfrîngerea e mai rea.

— Asta nu cred, spuse Passini, continuînd să aibă un ton respectuos. Ce înseamnă înfrîngerea? Că te întorci acasă.

— Vin după tine. Îți iau casa. Îți iau surorile.

— Nu cred că pot face una ca asta tuturor. Să-și apere fiecare căminul. Să-și țină surorile în casă.

— Te spînzură. Vin și te bagă din nou în armată. Nu la ambulanțe, ci la infanterie.

— Nu-i pot spînzura pe toți oamenii.

— O națiune străină nu te poate sili să fii soldat, interveni Manera. La prima luptă o iei din loc.

— Cum au făcut cehii[3].

— Mi se pare că habar n-aveți ce înseamnă să fii învins și de aceea nu credeți că-i foarte rău.

---

[1] Vînătorii de munte (it.).

[2] Trăiască armata (it.).

[3] În anii primului război mondial, cehii, mobilizați și trimiși să lupte în rîndurile armatelor austro-ungare, au aruncat armele și au trecut în masă în liniile inamice.

— *Tenente,* spuse Passini, văd că ne dați voie să vorbim deschis. Nimic nu-i mai rău ca războiul. Noi, cei de la ambulanțe, nici nu ne putem da măcar seama cît e de rău. Și cei care-și dau seama se înseamnă războiul cu adevărat nu mai pot face nimic ca să-l oprească pentru că înnebunesc. Există oameni care niciodată nu-și dau seama cît de rău e războiul. Există oameni cărora le e frică de ofițerii lor. Cu ăștia se face războiul.

— Știu că e foarte rău, dar trebuie să terminăm odată cu el.

— Nu se termină. Războiul nu se termină niciodată.

— Ba se termină.

Passini dădu din cap.

— Războiul nu se cîștigă prin nici o victorie. Ce-o să fie dacă vom lua San Gabriele ? Sau Carso, Monfalcone și Trieste ? Și ce-o să se întîmple atunci ? Ați văzut azi munții aceia din depărtare ? Credeți c-o să-i putem lua pe toți ? Asta numai dacă austriecii ar înceta să lupte. Unul din adversari trebuie să înceteze lupta. Și de ce să nu încetăm noi lupta ? Dacă vor intra în Italia, or să se satură repede și or să plece. Au și ei țara lor. Ei, și în loc de asta, facem război.

— Vorbești ca un adevărat orator.

— Mai gîndim și noi. Mai citim. Nu sîntem țărani. Sîntem mecanici. Dar nici țăranii nu-s atît de proști încît să creadă-n război. Toată lumea urăște războiul.

— Țara e cîrmuită de o clasă fără minte, care nu înțelege și nu va înțelege niciodată nimic. De-aia sîntem în război.

— Da, și din asta fac și bani.

— Cei mai mulți din ei nu se aleg cu nimic, spuse Passini. Sînt tare proști și fac treaba asta așa fără nici un rost. În prostie.

— Ce-ar fi să tăcem ? zise Manera. Am vorbit prea mult chiar și față de *tenente.*

— Lui îi place să ne-asculte, spuse Passini. O să-l convertim.

— Bine, dar acum ajunge, repetă Manera.

— Nu mai mîncăm, *tenente* ? întrebă Gavuzzi.

— Mă duc să văd.

Gordini se ridică și mă urmă afară.

— Pot să vă ajut cu ceva, *tenente* ? mă întrebă el. Era cel mai liniștit din toți.

— Vino cu mine dacă vrei, i-am spus, și o să vedem ce-i de făcut.

Afară era întuneric și fascicolele lungi de lumină ale reflectoarelor măturau munții. În sectorul nostru existau niște reflectoare uriașe, montate pe camioane. Le întîlneai uneori noaptea pe șosea în imediata apropiere a frontului. Camioanele se opreau ceva mai departe de marginea drumului și ofițerul le arăta oamenilor săi înspăimîntați încotro să îndrepte lumina reflectorului. Străbăturăm cărămidăria și ne oprirăm la postul sanitar principal. Deasupra intrării era un mic umbrar din ramuri verzi și în întuneric vîntul fișiia prin frunzele uscate de soare. Înăuntru era lumină. Maiorul ședea pe o ladă și vorbea la telefon. Unul din căpitanii-medici îmi spuse că atacul a fost amînat cu un ceas și-mi dădu un pahar de coniac. Mă uitam la mesele de operație, la instrumentele chirurgicale care străluceau în lumină, la vasele de metal și la flacoanele cu dop de sticlă. Gordini stătea în spatele meu. Maiorul se ridică.

— Acum începe, spuse el. S-a revenit la ora inițială.

M-am uitat afară, era întuneric și fișiile de lumină ale reflectoarelor austriece se mișcau de colo pînă colo prin munții din spatele nostru. Pentru moment era încă liniște și deodată toate tunurile din spatele nostru porniră să tragă.

— Savoia [1], spuse maiorul.

— Ce-i cu mîncarea, domnule maior ?

Nu mă auzea. Repetai întrebarea.

— N-a venit încă.

Un obuz greu explodă în curtea cărămidăriei. Și imediat bubui un altul și în vuietul acela imens se puteau deosebi zgomotele mărunte ale ploii de cărămizi și de pietre căzînd pe pămînt.

— Aici avem ceva de mîncare ?

---

[1] Strigătul de luptă al armatelor italiene pe vremea dinastiei de Savoia (1861—1946).

— Niște *pasta asciutta*[1], spuse maiorul.

— O să iau ce-mi puteți da.

Maiorul ordonă ceva unui soldat care dispăru undeva în fundul adăpostului și se întoarse cu un castron de metal plin cu macaroane reci. I-l dădui lui Gordini.

— N-aveți și puțină brînză ?

Maiorul mormăi ceva soldatului care se înfundă iar în adîncurile adăpostului și reveni cu o bucată de brînză albă.

— Vă mulțumesc foarte mult.

— Ar fi mai bine să nu ieși afară.

Doi oameni depuseseră ceva la intrarea adăpostului. Unul din ei își băgă capul înăuntru.

— Aduceți-l aici, îi ordonă maiorul. Ce-i asta ? N-ați vrea cumva să ieșim noi să-l aducem înăuntru ?

Cei doi brancardieri îl luară pe rănit în brațe și picioare și-l aduseră înăuntru.

— Tăiați-i tunica, spuse maiorul.

În mînă ținea o pensetă cu care luase niște tifon. Cei doi căpitani își scoseseră hainele de pe ei.

— Ieșiți afară, le spuse maiorul celor doi brancardieri.

— Hai, i-am zis lui Gordini.

— Ar fi mai bine să rămîi pînă încetează bombardamentul, mă sfătui maiorul peste umăr.

— Oamenii vor să mănînce.

— Cum vrei...

Ieșirăm afară și alergarăm prin curtea cărămidăriei. Un obuz explodă foarte aproape de malul rîului. Un altul se năpusti asupra noastră și abia îi auzirăm vîjîitul apropiindu-se. Ne trîntirăm amîndoi pe burtă și o dată cu fulgerul, cu bubuitul și cu mirosul exploziei, auzirăm șuieratul schijelor și uruitul cărămizilor căzînd pe pămînt. Gordini se ridică și fugi spre adăpost. Eu alergam după el, ținînd în mînă bucata de brînză, a cărei suprafață netedă fusese acoperită cu praf de cărămidă. În adăpost, cei trei șoferi ședeau rezemați

[1] Paste făinoase (it.).

de perete şi fumau.

— Na-vă, patrioţilor, le-am zis.

— Maşinile cum stau ? întrebă Manera.

— N-au nimic.

— V-a fost frică, *tenente* ?

— Mi-a fost frică al dracului.

Am scos bricagul, l-am deschis, am şters lama şi am curăţat brînza de praf. Gavuzii îmi întinse castronul cu macaroane.

— Începeţi dumneavoastră, *tenente*.

— Nu-ncep eu. Pune castronul jos. O să mîncăm cu toţii.

— N-avem furculiţe.

— *What the hell* [1], am spus atunci în engleză.

Am tăiat brînza în bucăţi şi le-am pus deasupra macaroanelor.

— Aşezaţi-vă la masă, le-am zis.

Se aşezară în jur şi aşteptară. Băgai degetele în macaroanele din castron şi încercau să le duc la gură. Ridicasem o grămadă de macaroane.

— Ridicaţi-le mai sus, *tenente*.

Am ridicat braţul cît am putut mai sus şi macaroanele se desprinseră unele de celelalte. Le-am băgat în gură, le-am tăiat cu dinţii, le-am mestecat şi le-am înghiţit şi apoi am luat o bucăţică de brînză, am mestecat-o şi după aceea am băut o înghiţitură de vin. Avea gust de metal ruginit. I-am înapoiat bidonul lui Passini.

— S-a stricat, spuse el. A stat prea mult în bidon. Îl ţineam în maşină.

Mîncau cu toţii, cu bărbia apropiată de castron, cu capul dat pe spate, înfulecînd macaroanele. Am luat încă o dată din macaroane şi încă o bucăţică de brînză şi după aceea mi-am clătit gura cu un pic de vin. Afară căzu un obuz, care zgîlţîi pămîntul.

— Asta a fost un 420 sau un *Minnenwerfer* [2], zise Gavuzzi.

[1] Ce dracu ? (Engl.)

[2] Aruncător de mine (germ.).

— N-au tunuri de 420 aici, în munţi, am spus eu.

— Au tunuri „Skoda", de calibru are. Am văzut eu gropile făcute de obuze.

— Ăsta a fost un 305 !

Mîncam mai departe. Şi deodată se auzi un fel de şe, un zgomot ca de locomotivă care ar porni-o, şi după aceea bubui o explozie care zgîlţîi iar pămîntul.

— Nu prea-i adînc adăpostul ăsta, observă Passini.

— Ăsta a fost un mortier greu, de tranşee

— Da.

Terminai de mincat bucăţica de brînză şi luai o înghiţitură de vin. Prin zgomotele de afară se auzi întîi o tuse, apoi nişte tîrşîieli tcis, tcis, tcis, tcis... un fulger brăzdă întunericul, ca atunci cînd gura unui cuptor s-ar deschide brusc, şi un răget, la început alb, apoi din ce în ce mai roşu, se năpusti asupra noastră cu un suflu violent. Încercai să respir dar nu reuşii şi simţii cum sînt zvîrlit afară din mine afară şi afară şi afară, cu toată fiinţa afară în vînt. Zburam repede afară din mine, singur şi ştiam că sînt mort şi că fusese o greşeală să crezi că abia atunci murisem. Apoi începui să plutesc în aer, şi în loc să zbor mai departe, simţii cum cad la pămînt. Respirai şi-mi revenii. Pămîntul era răscolit, şi lîngă mine era o grindă fărîmată. Îmi huruia capul şi auzii pe cineva plîngînd. Parcă ţipa cineva. Încercai să mă mişc, dar nu izbutii. Mitralierele şi puştile răpăiau peste rîu şi de-a lungul rîului. Se auzi un plescăit uriaş şi văzui obuzele luminoase urcînd în văzduh, explodînd şi plutind sus orbitor de albe şi rachetele luminoase se înălţau spre cer şi auzeam exploziile obuzelor şi totul se petrecu într-o clipă şi atunci auzii pe cineva aproape de mine zicînd : *Mamma mia ! Oh, mamma mia.* M-am smucit şi m-am răsucit şi mi-am degajat picioarele şi în cele din urmă am izbutit să mă întorc şi să-l ating. Era Passini şi cînd l-am atins, începu să ţipe. Picioarele îi erau îndreptate spre mine şi în străfulgerările de lumină care despicau întunericul am văzut că amîndouă erau zdrobite pînă deasupra genunchiului. Un picior era tăiat cu totul iar cel de-al doilea era ţinut numai de tendoane şi de partea de sus a pantalonului. Ciotul se

zgîrcea şi se smucea ca şi cum ar fi fost cu totul desprins de rest. Passini îşi mușca braţul şi gemea:

— *Oh, mamma mia, mamma mia.* Şi apoi: *„Dio ti salvi, Maria!“* [1] *Dio ti salvi, Maria.* Ah, Isuse, împuşcaţi-mă, Cristoase, împuşcaţi-mă *mamma mia, mamma mia...* oh, preabună şi preacurată Fecioară, împuşcaţi-mă! Nu mai pot, nu mai pot, nu mai pot... Ah, Isuse şi preacurată Fecioară nu mai pot! Aah-aah-aah-aah, apoi cu glasul înăbuşit: *Mamma, mamma mia.* După aceea tăcu şi-şi mușcă braţul, iar ciotul piciorului se zgîrcea mereu.

— *Portaferiti!* [2] am strigat, ducînd amîndouă palmele la gură. *Portaferiti!*

Încercai să mă apropii şi mai mult de Passini ca să-i leg piciorul pentru a opri hemoragia, dar nu mă puteam mişca. Încercai din nou şi picioarele mi se clintiră oleacă. M-am tîrît înapoi, ajutîndu-mă cu braţele şi cu coatele. Passini se liniştise. Mă aşezai lîngă el, îmi descheiai tunica şi încercai să-mi rup poala cămăşii. Nu se rupea şi apucai marginea pînzei cu dinţii, ca să trag de ea. În momentul acela mă gîndii la moletierele lui Passini. Eu aveam ciorapi de lînă, dar el purta moletiere. Toţi şoferii purtau moletiere. Passini n-avea însă acum decît un picior. I-am desfăcut moletiera şi în timp ce-o desfăceam am văzut că nu mai e nevoie să-i leg piciorul deoarece murise. După ce m-am convins că e mort, am căutat să văd unde sînt ceilalţi trei. Mă aşezai în capul oaselor şi în clipa aceea ceva se mişcă înăuntrul capului, ca greutăţile de balans la ochii păpuşilor, şi mă lovi în fundul ochilor. Îmi simţeam picioarele calde şi năclăite şi ghetele îmi erau năclăite şi calde pe dinăuntru. Ştiam că sînt rănit şi mă aplecai să-mi pipăi genunchiul. Genunchiul nu era la locul lui. Mîna îmi intră în ceva moale. Genunchiul îmi căzuse peste tibie. Îmi ştersei mîna de cămaşă şi o umbrelă luminoasă coborî atunci foarte lent şi mă uitai la picior şi mă îngrozii. Doamne-Dumnezeule, am zis, scoate-mă de-aici! Ştiam, totuşi, că mai erau încă trei oameni. Cu toţii, patru şoferi.

Passini murise. Mai rămîneau trei. Cineva mă luă de subsuori și altcineva mă apucă de picioare.

— Mai sînt trei oameni, am zis. Unul a murit.

— Sînt eu, Manera. Am căutat o brancardă dar n-au nici una. Cum vă simțiți, *tenente* ?

— Unde-s Gordini și Gavuzzi ?

— Gordini s-a dus la postul de prim-ajutor ca să-l panseze. Gavuzzi v-a ridicat de picioare. Luați-mă de gît, *tenente*. Sînteți grav rănit ?

— La picior. Ce-are Gordini ?

— Acum e bine. A fost un obuz de mortier greu.

— Passini a murit.

— Da. A muri.

Un obuz căzu aproape de noi și amîndoi se trîntiră la pămînt, lăsîndu-mă să cad jos.

— Iertați-mă, *tenente*, spuse Manera. Țineți-vă bine de gîtul meu.

— Dacă mă trîntiți din nou...

— Ne-a fost frică, de-aia.

— Sînteți răniți ?

— Da, amîndoi, dar ușor.

— Gordini o să poată conduce mașina ?

— Nu cred.

Mă mai trîntiră o dată înainte de a ajunge la postul de prim-ajutor.

— Mă, ticăloșilor, le-am zis.

— Iertați-mă, *tenente*, spuse Manera. N-o să vă mai trîntim.

În fața postului zăceau mulți oameni, întinși pe pămîntul gol. Răniții erau duși înăuntru și apoi erau scoși afară. Se vedea lumina dinăuntru cînd dădeau la o parte perdeaua și duceau sau aduceau cîte un rănit. Morții erau puși deoparte. Medicii lucrau cu mînecile suflecate și erau mînjiți de sînge ca niște măcelari. Nu erau destule brancarde. Unii dintre răniți se văitau, cei mai mulți însă tăceau. Frunzele umbrarului din fața intrării foșneau în bătaia vîntului și noaptea se făcea tot mai rece. Brancardierii soseau mereu, puneau jos brancardele, le descărcau și plecau din nou. Îndată ce-am ajuns la postul de prim-ajutor, Manera a venit cu

un sergent-sanitar care mi-a pansat amîndouă picioarele. Spuneau că rănile sînt atît de pline de pămînt încît n-au sîngerat prea mult. Îndată ce-o să se poată, o să mă la înăuntru. Sergentul plecă. Gordini nu putea șofa, spuse Manera. Umărul îi fusese zdrobit și avea o rană la cap. Nu se simțise prea rău dar acuma umărul i se anchilozase. Ședea rezemat de unul din pereții cărămidăriei. Manera și Gavuzzi plecară fiecare cu un transport de răniți. Ei puteau șofa. Englezii veniseră cu trei ambulanțe și cu doi oameni de fiecare mașină. Unul dintre șoferi veni la mine, adus de Gordini, care arăta bolnav și foarte palid. Englezul se aplecă spre mine.

— Sînteți grav rănit ? mă întrebă el.

Era un om înalt și purta ochelari cu rame de oțel.

— La picioare.

— Sper că-i nimic grav. Nu vreți o țigară ?

— Mulțumesc.

— Mi-ai spus că ați pierdut doi șoferi.

— Da. Unul a fost ucis și celălalt e omul care v-a adus.

— Ce ghinion afurisit ! Vreți să preluăm noi mașinile ?

— Asta voiam să vă și rog.

— O să avem grijă de ele și o să le aducem înapoi la vilă. Sînteți de la 206, nu-i așa ?

— Da.

— E un loc încîntător. V-am văzut acolo. Mi s-a spus că sînteți american.

— Da.

— Eu sînt englez.

— Da ?

— Da, englez. Ați crezut că sînt italian ? Au fost și cîțiva italieni într-una din unitățile noastre.

— Ar fi grozav dacă ați lua mașinile, i-am zis.

— O s-avem grijă de ele, n-aveți nici o teamă. Se îndreptă din mijloc. Omul ăsta al dumneavoastră a insistat foarte mult să vin să vă văd.

Îl bătu pe umăr pe Gordini care tresări de durere și zîmbi. Englezul începu să vorbească, foarte volubil, într-o italiană desăvîrșită.

— Acuma totul s-a aranjat. L-am văzut pe *tenente* al dumitale. O să luăm și cele două mașini. N-ai de ce să mai fii îngrijorat.

Se întrerupse, apoi adăugă :

— Trebuie să încerc să vă scot de-aici. Mă duc să vorbesc cu medicii ăștia. O să vă luăm cu noi.

Se îndreptă spre postul de prim-ajutor, păşind cu grijă printre răniți. Pătura fu dată la o parte, lumina dinăuntru se zări o clipă și omul intră.

— O să aibă grijă de dumneavoastră, *tenente*, spuse Gordini

— Cum te mai simți, Franco ?

— Merge...

Se așeză lîngă mine. După o clipă pătura de la intrarea postului de prim-ajutor fu dată la o parte. și doi brancardieri, urmați de englezul cel înalt, se apropiară de mine.

— El e locotenentul american, spuse englezul în italiană

— Aș prefera să mai aștept, am zis. Sînt și răniți mai grav decît mine. Eu mă simt bine.

— Haide-haide, nu mai faceți pe eroul. Și apoi, în italiană : Apucați-l de picioare cu grijă. Picioarele îl dor foarte tare. E fiul legitim al președintelui Wilson.

Mă ridicară și mă duseră înăuntru. Se opera la toate mesele. Maiorul cel scund se uită foarte furios la noi. Mă recunoscu și-mi făcu semn cu penseta.

— *Ça va bien ?* [1]

— *Ça va !*

— L-am adus eu, spuse în italiană englezul cel înalt. E singurul fiu al ambasadorului american. O s-aștepte aici pînă o să-i vină rîndul. Și, după aceea, o să-l iau cu primul transport. Se plecă spre mine : Mă duc la furnizorul lor, să vă facă actele, ca să meargă totul mai repede.

Trebui să se aplece ca să treacă pe sub intrarea joasă și ieși. Maiorul desfăcu penseta și o puse într-o chiuvetă. Îi urmăream cu ochii toate mișcările. Acuma

[1] Merge bine ? (fr.)

pansa. După asta, brancardierii îl luară pe omul de pe masa de operație.

— O să-l iau eu pe locotenentul american, spuse unul dintre căpitani.

Mă puseră pe masă. Era tare și alunecoasă. Tot felul de mirosuri tari se amestecau în aer, mirosuri chimice și-un miros dulceag de sînge. Îmi scoaseră pantalonii și căpitanul începu să dicteze furierului, în timp ce lucra :

— Răni multiple și superficiale ale coapsei drepte și stîngi, ale genunchiului drept și stîng și ale piciorului drept. Răni profunde ale genunchiului și piciorului drept. Lacerații ale scalpului (mă palpă : Doare ? — Dumnezeule, da ! cu posibilă fractură a craniului. Rănit la datorie. Asta, ca să nu fii trimis în fața Curții Marțiale pentru automutilare, spuse el. Nu vrei un păhăruț de coniac ? Și ce te-a făcut să te înrolezi ? Ce voiai să faci ? Să te sinucizi ? Ser antitetanic, te rog, și trage-o cruce în dreptul picioarelor. Mulțumesc. O să curăț puțin rănile, o să le spăl și o să te pansez. Sîngele dumitale se coagulează admirabil.

Furierul își ridică ochii de pe hîrtie :

— Cauza rănilor ?

Căpitanul-medic :

— Ce te-a lovit ?

Eu, cu ochii închiși :

— Un obuz de mortier.

Căpitanul, făcînd tot felul de lucruri care dureau foarte tare și curățind rana :

— Ești sigur ?

Eu, încercînd să stau liniștit și simțind că mi se întoarce stomacul pe dos de fiecare dată cînd intra cu bisturiul în carne :

— Cred că da.

Căpitanul-medic (interesat de ce a găsit) :

— Schije de obuz de mortier austriac. Dacă vrei, am să cercetez să văd dacă nu mai sînt și altele, dar cred că nu e nevoie. Am să badijonez totul și... Ustură ? Bun, asta, nu-i nimic pe lîngă ce-o să simți mai tîrziu. Durerile încă nu s-au pornit. Dați-i un pahar de coniac. Șocul amorțește durerile, dar totul e în regulă,

n-ai de ce să fii îngrijorat, în afară de cazul în care s-ar infecta și asta se întîmplă de-ajuns de rar acum. Cu capul cum stai ?

— Foarte rău.

— Atunci e mai bine să nu bei prea mult coniac. Dacă ai cumva o fractură ar trebui să eviți inflamația. Și aicea doare ?

Mă trecură toate năduşelile.

— Doamne-Dumnezeule ! am zis

— Cred că ai chiar o fractură a craniului. O să te bandajez și să nu mai mişti capul.

Mă bandajă, degetele i se mişcau foarte repede și bandajul fu fixat strîns și bine.

— Acuma e-n regulă, noroc și *Vive la France.*

— E american, spuse celălalt căpitan.

— Mi s-a părut c-au spus că e francez. Vorbește franceza, spuse căpitanul. Îl știu mai dinainte. Și am crezut întotdeauna că-i francez.

Dădu peste cap o jumătate de pahar de coniac.

— Aduceți-mi un caz serios. Și ser antitetanic. Căpitanul îmi făcu semn cu mîna. Mă ridicară și pătura de la intrare îmi trecu peste obraz cînd fui dus afară. Furierul îngenunche lîngă mine și începu :

— Numele, mă întrebă el încet-işor, numele tatălui ? Pronumele ? Gradul ? Locul naștrii ? Contingentul ? Unitatea ? și așa mai departe. Îmi pare rău, *tenente,* știu că sînteți rănit la cap. Sper că acuma vă simțiți mai bine. Vă trimit la spital cu ambulanța englezilor.

— Mă simt bine, i-am zis. Îți mulțumesc foarte mult.

Durerile de care-mi vorbise maiorul mă apucaseră și nu-mi mai păsa de nimic din ce se întîmpla în jurul meu. După cîtva timp, sosi ambulanța engleză. Mă așezară pe o brancardă, ridicară brancarda la nivelul mașinii și mă băgară cu brancardă cu tot înăuntru. Alături de mine, pe o altă brancardă, zăcea un om al cărui nas galben ca ceara ieșea din bandajul care-i înfășura capul Omul respira foarte greu Fură aduse și alte brancarde, care erau prinse în curele deasupra

noastră. Englezul acela înalt veni și se uită cum eram aranjați.

— O să merg încet, spuse el. Sper că n-o să vă scuture.

Simții că a pornit motorul, că s-a așezat la volan, că a dat drumul la frînă și a ambreiat, și apoi mașina porni. Stăteam nemișcat, doborît de durere.

Ambulanța urca destul de încet, deoarece drumul era aglomerat. Uneori se oprea, alteori dădea înapoi la vreo cotitură, dar, în cele din urmă, a început să gonească. Deodată simții că picură ceva pe mine. La început picăturile erau rare și regulate, și apoi începu să curgă într-una. Strigai la șofer. Opri mașina și se uită înăuntrul ambulanței prin gaura din spatele lui.

— Ce este ?

— Omul de pe brancarda de sus are o hemoragie.

— Nu sîntem departe de creastă. Singur nu pot scoate brancarda afară.

Mașina porni din nou. De sus curgea într-una. Nu-mi puteam da seama, în întuneric, din ce loc venea. Încercai să mă trag mai la o parte, ca să nu mai curgă pe mine. Sub cămașă, acolo unde se scursese sîngele, era cald și lipicios. Mi-era rece și piciorul mă durea atît de tare, încît mi se făcuse rău. După cîtva timp, șiroiul de sînge care curgea de pe brancarda de deasupra se potoli și din nou începură să cadă picături rare. Auzii și simții cum se mișcă pînza brancardei cînd omul încercă să se așeze mai bine.

— Ce s-aude ? întrebă englezul. Am ajuns aproape sus.

— Cred c-a murit, am zis.

Picăturile cădeau foarte rar, așa cum cad dintr-un țurțur de gheață după ce apune soarele. În mașină era rece și întuneric și urcam mereu. Cînd am ajuns la postul sanitar, au scos brancarda, au pus alta în loc și ne-am continuat drumul.

ERAM ÎN SALONUL SPITALULUI de campanie cînd mi se spuse că va veni cineva după-amiază să mă vadă. Era foarte cald şi în cameră erau multe muşte. Ordonanţa mea tăiase nişte foi de hîrtie în fîşii înguste şi le prinsese de un băţ ca să facă o apărătoare de muşte. Mă uitam cum se refugiază muştele pe tavan şi rămîn acolo. Cînd ordonanţa încetă să le alunge şi aţipi, coborîră iară. Le-am gonit din nou, suflînd, şi, în cele din urmă, mi-am acoperit faţa cu mîinile şi am adormit. Era o căldură insuportabilă şi cînd m-am trezit, piciorul mă mînca. Am sculat ordonanţa şi i-am spus să-mi toarne apă minerală peste pansament. Patul deveni rece şi umed. Cei dintre noi care se treziră vorbeau de la un pat la altul. După-amiaza se scurgea în linişte. Dimineaţa veneau, pe rînd, la fiecare pat, un doctor şi trei infirmieri, ne dădeau jos şi ne duceau la pansament ca să poată face paturile, în timp ce nouă ni se schimba pansamentul. Nu era de loc plăcută plimbarea asta la sala de pansamente şi abia mai tîrziu am aflat că patul se poate face rămînînd totuşi în el. Ordonanţa mea tocmai terminase să-mi toarne apa minerală pe rană, în pat era răcoare şi plăcut şi-i spuneam unde să mă scarpine pe talpă ca să-mi treacă mîncărimea, cînd unul dintre doctori intră în salon cu Rinaldi. Alergă spre mine şi, aplecîndu-se, mă sărută pe obraz. Purta mănuşi.

— Cum te simţi, băieţaş ? Cum merge ? Uite ce ţi-am adus... Îmi arătă o sticlă de coniac. Ordonanţa îi aduse un scaun şi Rinaldi se aşeză.

— ...şi veşti bune. O să fii decorat. Vor să-ţi dea *medaglia d'argento*, dar n-o să-ţi obţină probabil decît medalia de bronz.

— Şi asta de ce ?

— Pentru că eşti grav rănit. Mi s-a spus că atunci cînd poţi dovedi c-ai făcut un act de eroism, ai şanse să capeţi medalia de argint. Altfel, nu capeţi decît pe cea de bronz. Spune-mi cît mai exact ce s-a întîmplat. Ai făcut vreun act de eroism ?

— Nici gînd, i-am spus. Am fost lovit pe cînd mîncam brînză.

— Hai, fii serios. Trebuie să fi făcut ceva eroic, fie înainte, fie după aceea. Hai, adu-ţi aminte.

— N-am făcut nimic.

— N-ai dus pe nimeni în cîrcă ? Gordini mi-a spus că ai dus în cîrcă mai mulţi răniţi, dar maiorul de la postul de prim-ajutor declară că asta era de-a dreptul imposibil. El trebuie să semneze propunerea de decorare.

— N-am dus pe nimeni în cîrcă. Nici nu mă puteam mişca.

— Asta n-are nici o importanţă, zise Rinaldi. Îşi scoase mănuşile. Totuşi, cred că-ţi putem face rost de cea de argint. N-ai refuzat să ţi se dea ajutor medical înaintea altora ?

— Nu cu prea multă tărie.

— N-are nici o importanţă. Să nu uităm cît de grav eşti rănit. Să nu uităm cît de brav te-ai dovedit cerînd întotdeauna să te duci în prima linie. Şi, apoi, atacul a reuşit admirabil.

— Chiar au trecut peste rîu ?

— A fost ceva formidabil. Au luat aproape o mie de prizonieri. Scrie în comunicat. Nu l-ai văzut ?

— Nu.

— O să ţi-l aduc. A fost un *coup de main* [1] reuşit.

— Şi altfel cum mai merg lucrurile ?

— Grozav. Ne simţim cu toţii grozav. Toată lumea e mîndră de tine. Spune-mi exact cum s-a întîmplat totul. Sînt convins că o să capeţi medalia de argint. Dar povesteşte-mi. Povesteşte-mi totul. Se opri o clipă şi se gîndi. Poate c-o să-ţi facem rost şi de o medalie englezească. Era şi-un englez pe-acolo. O să mă duc să vorbesc cu el ca să-i cer să facă propunerea. Nu se poate să nu facă şi el ceva. Suferi mult ? Atunci, bea. Soldat, adu-ne un tirbuşon. Ah, ar fi trebuit să vezi ce rezecţie de intestin subţire am făcut, trei metri şi de data asta am operat mai bine ca niciodată. O operaţie ca pentru *The Lancet* [2]. O să-mi traduci tu articolul şi o să-l tri-

[1] Lovitură îndrăzneaţă (fr.).

[2] Revistă engleză de chirurgie şi medicină generală.

mit la *The Lancet*. Acuma operez din ce în ce mai bine. Sărmanul şi dragul meu băieţaş, tu cum te mai simţi ? Unde-i tirbuşonul ăla afurisit ? Tu stai aici, cuminte şi viteaz, şi eu uit că suferi atît...

Plesni marginea patului cu mănuşile.

— Poftim tirbuşonul, *signor tenente*, spuse ordonanţa.

— Deschide sticla. Adu un pahar. Bea, băieţaş. Cum te mai simţi cu capul ? M-am uitat în hîrtiile tale. N-ai nici o fractură. Maiorul ăla de la postul de prim-ajutor a fost un măcelar. Eu te-aş fi operat fără să simţi nici o durere. Pe oamenii pe care-i operez nu-i doare niciodată nimic. Mă pricep la treburi din astea. Acuma lucrez din ce în ce mai uşor şi mai bine. Iartă-mă că vorbesc atîta, băieţaş. Sînt foarte mişcat să te văd rănit grav. Ia şi bea. E bun. Costă cincisprezece lire. Trebuie să fie bun. E „cinci stele". Cînd plec de-aici, mă duc să vorbesc cu englezul ăla şi-ţi face el rost de o medalie englezească.

— Nu dau ei aşa uşor medalii...

— Eşti prea modest. O să-l trimit pe ofiţerul nostru de legătură. El ştie cum să-i ia pe englezi.

— Pe *Miss* Barkley ai văzut-o ?

— Ţi-o aduc. Mă duc imediat să o caut şi ţi-o aduc.

— Stai, nu pleca. Spune-mi, ce mai e nou prin Gorizia ? Cum e cu fetele ?

— Nu mai e nici o fată în Gorizia. Nu le-au mai schimbat de două săptămîni. Nici nu mă mai duc pe-acolo. E ceva dezgustător. Astea nu mai sînt femei, sînt vechi camarazi de arme...

— Nu te mai duci de loc ?

— Mă duc numai ca să văd dacă n-a venit vreuna nouă. În trecere. Toate mă întreabă de tine. E o porcărie, rămîn atît de mult, încît ajung să-ţi fie prietene.

— Poate că nu mai vor alte fete să vină pe front.

— Ba vor. Sînt o mulţime de fete care vor. Dar administraţia e proastă. Le ţin pentru plăcerea învîrtiţilor din spatele frontului.

— Sărmanul Rinaldi. Singur, în război, fără femei.

— Rinaldi îmi umplu din nou paharul.

— N-o să-ţi facă rău, băieţaş. Bea.

Am băut coniacul şi am simţit cum mă încălzeşte pe dinăuntru.

Rinaldi îşi turnă şi lui. Se mai liniştise. Ridică paharul.

— Pentru glorioasele tale răni. Pentru medalia de argint. Spune-mi băieţaş, nu te înfierbînţi de loc stînd aşa, culcat în pat, pe căldura asta ?

— Uneori, da.

— Nici nu-mi dau seama cum poţi să zaci aşa. Eu aş înnebuni.

— Tu eşti nebun.

— Tare-aş vrea să te-ntorci la vilă. Nimeni nu mai vine noaptea după ce-a petrecut în oraş. N-ai de cine să mai faci haz. N-are cine să-ţi mai împrumute bani. Nu mai am frate de cruce şi nici coleg de cameră. De ce dracu ai fost rănit ?

— Poţi să-ţi baţi joc de preot.

— Popa ăla. Nu eu îmi bat joc de el. Căpitanul. Mie-mi place. Dacă-i vorba să ai un preot, măcar să fie ca al nostru. O să vină să te vadă. Se pregăteşte...

— Mie-mi place.

— Ştiam eu că-ţi place. Mă gîndesc cîteodată că tu şi cu el sînteţi aşa... ştii tu cum...

— Nu, nu ştiu.

— Da, mă gîndesc cîteodată la treaba asta. Cam cum e primul număr al brigăzii Ancora.

— Du-te dracului.

Se ridică şi-şi puse mănuşile.

— Ei, aşa-mi place mie să te necăjesc, băieţaş... Cu tot preotul tău şi cu toată englezoaica ta, îmi semeni, de fapt, foarte mult.

— Nu, nu-ţi semăn.

— Ba da, îmi semeni. Tu eşti, de fapt, un adevărat italian. Foc şi fum pe dinafară, şi nimic pe dinăuntru. O faci numai pe americanul. Sîntem fraţi şi ne iubim.

— Să fii cuminte cît am să lipsesc, i-am spus.

— O s-o trimit pe *Miss* Barkley. Cînd nu sînt eu te porţi cu ea mai bine. Eşti mai pur şi mai duios...

— Du-te dracului !

— O să ți-o trimit. Pe frumoasa și recea ta zeiță. Zeița engleză. Și ce-ai putea face altceva, Dumnezeule, cu o femeie ca asta decît să i te închini ? La ce altceva e bună o englezoaică ?

— Ești un *dago* [1] ignorant, cu gura spurcată.

— Ce sînt ?

— Un *wop* [2] ignorant !

— Eu, *wop* ? Tu ești un... *wop* cu obrazul de gheață.

— Ești un ignorant, un prost. Mi-am dat seama că acest cuvînt îl înfurie, așa că am continuat : Fără cultură, fără experiență, prost din cauza lipsei de experiență.

— Așa ? Ei bine, atunci să-ți spun și eu ceva despre femeile tale virtuoase. Despre zeițele tale. Nu există decît o singură diferență cînd te culci cu o fată care a fost întotdeauna cuminte sau cînd te culci cu o tîrfă. Pe fată o doare. Asta-i tot ce știu eu. Plesni marginea patului cu mănușa și adăugă : Și n-ai să știi niciodată dacă fetei i-a plăcut cu adevărat sau nu.

— Hai, nu te supăra.

— Nu m-am supărat. Ți-am spus asta, băiețaș, doar spre binele tău. Ca să te scutesc de necazuri.

— Asta-i chiar singura diferență ?

— Da. Dar sînt milioane de proști ca tine care nu știu.

— Ce drăguț ai fost că mi-ai spus-o.

— N-o să ne certăm, băiețaș. Te iubesc prea mult ca s-o fac. Dar nu fi prost.

— Nu, am să fiu deștept, ca tine.

— Nu te supăra, băiețaș. Rîzi. Bea. Și acuma trebuie să plec.

— Ești un băiat de treabă.

— Vezi că de fapt sîntem la fel. Sîntem frați de cruce Sărută-mă de rămas bun.

— Ești un sentimental.

— Nu. Sînt mai afectuos, asta e.

Simții cum i se apropie răsuflarea de mine.

— La revedere. O să vin să te mai văd.

Răsuflarea i se îndepărtă.

---

[1] [2] Porecle batjocoritoare date în S.U.A. imigranților de origine italiană.

— Nu te sărut dacă nu vrei. O să ţi-o trimit pe englezoaica ta. La revedere, băieţaş. Coniacul e sub pat. Fă-te repede sănătos.

Şi plecă.

CAPITOLUL XI

PREOTUL VENI pe înserat. Ni se adusese supa şi după aceea luaseră castroanele şi stăteam întins, uitîndu-mă la şirul acela de paturi şi, dincolo de ele, pe fereastră, la creştetele copacilor, pe care adierea vîntului de seară abia le mişca. Prin fereastra deschisă vîntul pătrundea în salon şi odată cu căderea serii înăuntru se făcuse mai răcoare. Muştele se refugiaseră pe plafon şi pe becurile care atîrnau de firele electrice. Lumina se aprindea în timpul nopţii numai cînd era adus cineva înăuntru sau cînd veneau să vadă vreun bolnav. Şi pentru că lumina se stingea după apusul soarelui şi nu se mai reaprindea pînă dimineaţa, mă simţeam din nou ca un copil. Ca pe vremuri cînd eram trimis la culcare imediat după cină. Ordonanţa veni printre paturi şi se opri lîngă mine. Cineva îl însoţea. Preotul. Stătea în faţa patului, scund, oacheş la faţă, şi cam stînjenit.

— Cum te mai simţi ? mă întrebă şi puse nişte pachete pe jos, lîngă pat.

— Mulţumesc, foarte bine, părinte.

Se aşeză pe scaunul care fusese adus mai înainte pentru Rinaldi şi se uită afară pe fereastră cu un aer încurcat. Am observat că arăta foarte obosit.

— Nu pot sta decît un minut, spuse el. E tîrziu.

— Nu-i tîrziu. Ce se mai aude pe la popotă ?

Zîmbi.

— Continuă să-şi bată joc de mine. Şi glasul îi era obosit. Slavă Domnului, toţi sînt bine, sănătoşi. Mă bucur mult că şi dumneata te simţi bine. Sper că nu mai ai dureri mari.

Părea foarte obosit şi nu eram obişnuit să-l văd obosit.

— Acuma, de loc.

— Simt lipsa dumitale la popotă.

— Aş vrea să fiu acolo. Mi-a plăcut întotdeauna să stau de vorbă cu dumneata.

— Ţi-am adus cîte ceva, spuse preotul. Luă de jos pachetele. Aici e o plasă împotriva ţînţarilor. Aici e o sticlă de vermut. Îţi place vermutul ? Şi aici, nişte reviste englezeşti.

— Te-aş ruga să desfaci pachetele.

Asta-i făcu mare plăcere şi le desfăcu. Încercai plasa împotriva ţînţarilor. El ridică sticla de vermut şi mi-o arătă, apoi o puse jos, lîngă pat. Am luat o revistă din maldărul de publicaţii englezeşti şi m-am uitat la titluri, întorcînd paginile în aşa fel încît să fie în bătaia luminii difuze ce venea dinspre fereastră. Revista era *The News of the World*[1].

— Celelalte sînt ilustrate.

— O să le citesc cu mare plăcere. De unde le-ai căpătat ?

— Am trimis după ele la Mestre[2]. O să cer să mi se mai aducă.

— E foarte drăguţ din partea dumitale, părinte, că ai venit să mă vezi. Nu vrei să bei un pahar de vermut ?

— Mulţumesc. Păstrează-l pentru dumneata.

— Nu, te rog să bei un pahar cu mine.

— Bine. Atunci o să-ţi mai aduc.

Ordonanţa aduse două pahare şi deschise sticla. Dopul se rupse însă, aşa că trebui să bage în sticlă ce rămase din el. Îmi dădui seama că pe preot întîmplarea asta l-a dezamăgit, dar spuse :

— Nu-i nimic. Se întîmplă...

— În sănătatea dumitale, părinte.

— Pentru grabnica dumitale însănătoşire.

După asta ţinu paharul în mînă şi ne uitarăm unul la altul. Uneori vorbeam şi eram buni prieteni, dar în seara asta mergea mai greu.

---

[1] Săptămînal englez de mare tiraj, înfiinţat în 1843.

[2] Oraşel italian, în apropierea Veneţiei.

— Ce se întîmplă cu dumneata, părinte ? Arăţi foarte obosit.

— Sînt obosit, dar n-am dreptul să fiu.

— E din cauza căldurii.

— Nu, e din cauza primăverii. Mă simt deprimat.

— Ţi s-a urît cu războiul ?

— Nu mi s-a urît. Îl urăsc.

— Nici mie nu-mi place, i-am spus.

Dădu din cap şi se uită pe fereastră.

— Pe dumneata nu te chinuie atît. Nu-l vezi. Iartă-mă, ştiu că eşti rănit.

— Asta a fost un accident.

— Chiar rănit fiind, nu-l vezi cum trebuie. Eu pot s-o spun. Nici eu nu-l văd cum trebuie, dar îl simt ceva mai mult.

— Tocmai despre asta vorbeam cînd am fost rănit. Passini vorbea.

Preotul puse jos paharul. Se gîndea la altceva.

— Eu îi ştiu, pentru că sînt la fel cu ei, spuse el.

— Şi, totuşi, dumneata eşti altfel.

— De fapt, sînt la fel ca ei.

— Ofiţerii nu-şi dau seama de nimic.

— Unii îşi dau seama. Unii sînt foarte sensibili şi se simt mai rău decît noi toţi.

— Cei mai mulţi sînt altfel.

— Nu-i vorba de cultură sau de bani. E vorba de cu totul altceva. Chiar dacă ar avea cultură sau bani, oameni ca Passini n-ar vrea să devină ofiţeri. Eu n-aş vrea să fiu ofiţer.

— Dar dumneata eşti asimilat cu ofiţerii. Eu sînt ofiţer.

— De fapt, eu nu sînt. Şi dumneata nici nu eşti italian. Eşti străin. Dar eşti mai aproape de ofiţeri decît de soldaţi.

— Şi care e deosebirea ?

— Nu-i chiar atît de uşor de spus. Sînt oameni care vor război. La noi în ţară sînt mulţi din ăştia. Şi sînt alţi oameni care nu vor război.

— Şi primii îi silesc pe ceilalţi să-l facă.

— Da, aşa e.

— Şi eu îi ajut.

— Dumneata eşti un străin. Dumneata eşti un patriot.

— Şi cei care nu vor război ? Pot să-l oprească ?

— Nu ştiu.

Privi din nou spre fereastră. Mă uitam la el.

— Au fost ei vreodată în stare să-i oprească pe ceilalţi ?

— Nu sînt organizaţi pentru a face aşa ceva, şi cînd se organizează, conducătorii lor îi trădează.

— Aşadar, nu mai e nici o speranţă ?

— Întotdeauna mai e o speranţă. Uneori însă nu mai pot spera. Încerc să sper întotdeauna, dar cîteodată nu mai pot.

— Poate c-o să se termine şi cu războiul ăsta...

— Sper...

— Şi ce-ai să faci atunci ?

— Dacă se va putea, mă voi întoarce în Abruzzi.

Faţa lui oacheşă se lumină deodată, fericită.

— Ţi-s dragi locurile din Abruzzi ?

— Da, mi-s foarte dragi.

— Atunci ar trebui să pleci acolo.

— Aş fi nespus de fericit dacă aş putea trăi acolo, să-L iubesc şi să-L slujesc pe Domnul.

— Şi să fii respectat.

— Da, şi să fiu respectat. Şi de ce nu ?

— Nu există nici un motiv să nu fii. Dumneata trebuie să fii respectat.

— N-are nici o importanţă. Dar acolo, la mine acasă, este de la sine înţeles că oamenii îl pot iubi pe Dumnezeu. Acolo asta nu-i o glumă murdară.

— Înţeleg.

Mă privi şi-mi zîmbi.

— Înţelegi, dar nu-l iubeşti pe Dumnezeu.

— Nu.

— Nu-l iubeşti de loc ? mă întrebă el.

— Cîteodată, noaptea, mi-e frică de el.

— Ar trebui să-l iubeşti.

— Nu prea iubesc eu în general...

— Ba da, spuse el. Iubeşti. Ce-mi povesteai serile la popotă... Aia însă nu-i dragoste. Aia e numai patimă şi dorinţă trupească. Cînd iubeşti, vrei să faci ceva pentru cel pe care-l iubeşti. Vrei să te sacrifici pentru el. Vrei să-l slujeşti.

— Eu nu iubesc pe nimeni.

— Vei iubi. Ştiu că vei iubi. Şi atunci vei fi fericit.

— Sînt fericit. Totdeauna am fost fericit.

— Asta-i altceva. N-ai cum să ştii dacă nu ţi s-a întîmplat încă.

— Bine. Dacă o să mi se întîmple vreodată, am să-ţi spun.

— Am stat prea mult şi am vorbit prea mult.

Era chiar necăjit din cauza asta.

— Nu, nu pleca încă. Şi ce crezi dumneata despre dragostea pentru o femeie ? Dac-aş iubi cu adevărat o femeie, ar fi la fel ?

— Asta nu ştiu. N-am iubit niciodată o femeie.

— Dar pe mama dumitale.

— Da, pe mama trebuie s-o fi iubit.

— L-ai iubit întotdeauna pe Dumnezeu ?

— De cînd eram copil.

— Bine, i-am spus, căci nu mai ştiam ce să zic. Eşti un băiat de treabă.

— Sînt băiat, dar îmi spui părinte.

— Asta aşa, din politeţe.

Preotul zîmbi.

— Şi acuma trebuie să plec. Şi chiar n-ai nevoie de mine pentru nimic altceva ? mă întrebă el, cu o lumină de speranţă în ochi.

— Nu. Doar ca să stăm de vorbă.

— O să transmit salutările dumitale celor de la popotă.

— Mulţumesc pentru frumoasele şi multele daruri pe care mi le-ai adus.

— Pentru nimic.

— Mai treci pe-aici.

— Am să mai trec. La revedere. Mă mîngîie pe mînă.

— La revedere, îi spusei în dialect.

— *Ciao*, repetă el.

Se întunecase în cameră şi ordonanţa, care şedea la celălalt capăt al patului, se ridică să-l conducă. Îmi plăcea mult preotul şi aş fi vrut să se întoarcă în Abruzzi odată şi odată. Era teribil de nefericit la popota aia, şi, în ciuda acestui fapt, se purta admirabil. Mă gîndeam însă ce bine avea să trăiască la el acasă. Îmi povestise că la Capracotta, lîngă oraş, se găseau păstrăvi în rîu. Noaptea nu era voie să cînţi din fluier. Şi cînd tinerii se duceau să facă serenade pe sub ferestrele iubitelor, n-aveau voie să cînte din fluier. L-am întrebat de ce. Pentru că nu era bine ca fetele să asculte cîntîndu-se din fluier noaptea. Ţăranii ţi se adresează cu *Don* şi cînd te întîlnesc pe drum, te salută, scoţîndu-şi pălăria. Tatăl lui se ducea la vînătoare în fiecare zi şi mînca pe la casele ţăranilor. Şi aceştia se simţeau întotdeauna onoraţi. Străinii care vor să vîneze trebuie să prezinte un certificat că n-au fost niciodată arestaţi. Pe Gran Sasso d'Italia [1] sînt urşi, dar drumul pînă acolo e lung. Aquila [2] e un oraş frumos. Nopţile de vară sînt reci şi primăvara în Abruzzi e mai frumoasă ca oriunde în Italia. Dar ceea ce e cu adevărat foarte plăcut e să vînezi prin pădurile de castani. Toate păsările sînt bune de mîncat pentru că se hrănesc cu struguri şi nu e nevoie niciodată să-ţi iei de mîncare pentru că ţăranii se consideră întotdeauna onoraţi dacă mănînci la ei la masă. Şi în clipa următoare am adormit.

CAPITOLUL XII

SALONUL ERA LUNG şi avea ferestrele în partea dreaptă, iar în fund, o uşă care dădea în sala de pansamente. Un şir de paturi, printre care şi al meu, erau aşezate lîngă zidul din faţa ferestrelor, iar celălalt şir lîngă ferestre. Dacă zăceai pe partea stîngă, puteai vedea uşa

[1] Cel mai înalt pisc al Apeninilor (2.291 m.).

[2] Orăşel din Abruzzi.

sălii de pansamente. La capătul opus era o altă uşă prin care intrau uneori vizitatorii. Cînd vreun rănit trăgea să moară, se punea un paravan în jurul patului ca să nu-l vedem cum moare, în schimb, vedeai moletierele medicilor şi ale infirmierilor sub paravan, şi cîteodată, cînd totul se termina, îi auzeai şoptind. Atunci preotul ieşea de după paravan şi după aceea infirmierii treceau după paravan şi, purtîndu-l pe mort acoperit cu o pătură, ieşeau pe culoarul dintre paturi şi cineva strîngea paravanul şi-l scotea din salon.

În dimineaţa aceea maiorul de serviciu mă întrebă dacă în ziua următoare voi fi în stare să călătoresc cu trenul. I-am răspuns că voi fi în stare. Atunci mi-a spus că mă vor trimite dis-de-dimineaţă şi că mă voi simţi mai bine călătorind înainte de a se face prea cald.

Cînd te ridicau din pat să te ducă la pansament, dacă te uitai pe fereastră, vedeai în grădină mormintele nou săpate. Un soldat şedea afară, în faţa uşii care dădea în grădină, cioplea cruci, scria cu vopsea numele şi gradul oamenilor îngropaţi în grădină precum şi regimentul din care făcuseră parte. Soldatul ăsta făcea tot felul de comisioane pentru bolnavii din salon şi în timpul lui liber îmi făcu o brichetă dintr-un cartuş austriac gol. Medicii erau cît se poate de atenţi şi păreau a fi foarte pricepuţi. Erau nerăbdători să mă trimită la Milano, unde existau aparate de radiologie mai bune şi unde, după operaţie, puteam face mecano-terapie. Şi eu voiam să plec la Milano. Doreau să ne vadă trimişi pe toţi cît mai departe cu putinţă, deoarece, cînd avea să se pornească ofensiva, avea să fie nevoie de toate paturile.

În seara dinaintea plecării, Rinaldi, împreună cu maiorul nostru veniră să mă vadă. Îmi spuseră că voi fi trimis la un spital american din Milano, care fusese recent amenajat. Tot acolo urmau să fie trimise şi nişte ambulanţe americane şi spitalul avea să se ocupe de ele ca şi de toţi americanii care erau sub arme în Italia. Mulţi lucrau la Crucea Roşie. Statele Unite declaraseră război Germaniei, dar nu şi Austriei.

Italienii erau siguri că America avea să declare război şi Austriei şi se interesau foarte mult de americanii care urmau să vină, chiar dacă aveau să lucreze

la Crucea Roşie. Mă întrebară dacă eram de părere că preşedintele Wilson o să declare război Austriei şi le-am răspuns că era doar o problemă de zile. Habar n-aveam pentru ce motiv am putea declara război Austriei, dar mi se părea logic să se declare război şi Austriei, de vreme ce declarasem război Germaniei. Mă întrebară dacă vom declara război Turciei. Le-am spus că asta era îndoielnic. *Turkey*[1]-ul, le-am zis, e pasărea noastră naţională, dar calamburul, tradus, n-avea nici un haz şi oamenii fură atît de nedumeriţi, încît le-am spus că da, probabil vom declara război Turciei. Şi Bulgariei? Băuserăm mai multe pahare de coniac, aşa că le-am zis că da, firește, şi Bulgariei şi Japoniei. Da, observară ei, Japonia este aliata Angliei. Ce încredere poţi să ai în englezii ăştia afurisiţi? Japonezii vor insulele Hawai, le-am spus. Unde sînt insulele Hawai? În Oceanul Pacific. Şi de ce vor japonezii să pună mîna pe ele? De fapt, le-am explicat, nu vor să pună mîna pe ele. Aşa se vorbeşte numai. Japonezii sînt nişte oameni scunzi şi foarte cumsecade, cărora le place să danseze şi să bea vinuri uşoare. Ca şi francezii, spuse maiorul. O să luăm înapoi de la francezi Nisa şi Savoia. O să luăm Corsica şi toată coasta Adriaticii, adăugă Rinaldi. Italia se va întoarce la gloria Romei, zise maiorul. Numi place Roma, am spus eu. E cald şi e plină de purici. Nu-ţi place Roma? Ba da, îmi place Roma. Roma e mama popoarelor Nu-l voi uita niciodată pe Romulus sugînd Tibrul. Ce anume? Nimic. Ce-ar fi să mergem cu toţii la Roma? Să mergem chiar în seara asta şi să nu ne mai întoarcem. Roma e un oraş frumos, zise maiorul. Mama şi tatăl popoarelor, am zis eu. Roma e la feminin, observă Rinaldi. Nu poate fi tată. Atunci, cine-i tatăl, Sfîntul Duh? Să nu iei lucrurile astea în deşert. Nu le iau în deşert. Cer şi eu o informaţie. Eşti beat, băieţaş. Cine m-a îmbătat? Eu te-am îmbătat, zise maiorul. Eu te-am îmbătat, pentru că te iubesc şi pentru că America a intrat în război. Pînă în gît, am zis.

---

[1] Joc de cuvinte intraductibil. În limba engleză, *Turkey* are două accepţii: pe de o parte, înseamnă Turcia, iar pe de altă parte, înseamnă curcan (mîncare tradiţională de Crăciun în S.U.A.).

Pleci mîine dimineața, băiețaș, zise Rinaldi. La Roma, spusei. Nu, la Milano. La Milano, zise maiorul, la „Palatul de cristal“ [1], la „Cova“ [2], la „Campari“ [3], la „Biffi“ [4], pe *Galleria* [5]. Ce băiat norocos ești. Da „Gran Italia“ [6] am zis eu, unde am să împrumut bani de la George. La „Scala“ spuse Rinaldi. O să te duci la „Scala“. În fiecare seară, i-am spus N-ai să te poți duce în fiecare seară, spuse maiorul.

Locurile sînt foarte scumpe. O să cmit o trată la vedere, pe numele bunicului meu, am zis. O ce? O trată la vedere. Trebuie s-o onorez, altfel, mă bagă la închisoare. Eu trăiesc numai din trate la vedere. Se poate oare concepe ca un bunic să-și zvîrle în închisoare nepotul patriot care merge la moarte ca Italia să trăiască? Trăiască Garibaldi cel american, zise Rinaldi. Viva tratele la vedere, am zis eu. Trebuie să vorbim mai încet, ne spuse maiorul. Am fost rugați de mai multe ori să vorbim mai încet. Chiar pleci mîine, cu adevărat, Federico? Se duce la Spitalul acela american, ți-am spus, zise Rinaldi. La infirmierele acelea frumoase, nu la infirmierii cu barbă din spitalele de campanie. Da, da, spuse maiorul. Știu că pleacă la spitalul american. Puțin îmi pasă de bărbile lor, am zis. Dacă un om vrea să poarte barbă, s-o poarte. De ce nu-ți lași barbă, *signor maggiore*? Nu intră în masca de gaze. Ba da, intră. Orice intră în masca de gaze. Eu am și vomitat în masca de gaze. Nu vorbi atît de tare, băiețaș, zise Rinaldi. Știm cu toții că ai fost pe front. Ah, băiețașul meu drăguț, ce-am să fac acuma c-ai să pleci? Trebuie să plecăm, spuse maiorul. Rinaldi a devenit sentimental. Ascultă, am o surpriză pentru tine. Englezoaica ta. Știi care? Englezoaica pe care te duceai s-o vezi în fiecare seară. Pleacă și ea la Milano. Pleacă împreună cu o altă infirmieră la spitalul acela american. Nu au încă infirmiere din America. Am vorbit azi cu șeful *riparto* [7]-ului lor. Ei au prea multe femei pe aici, pe

---

[1], [2], [3], [4] și [6] Resturante la Milano.

[5] Nume dat ansamblului arhitectonic de galerii și arcade amenajate de-a lungul clădirilor care înconjoară Piața Domului din Milano, precum și străzile adiacente.

[7] Secție (it.).

front. Așa că trimit vreo cîteva în spatele frontului. Ce zici de asta, băiete? E-n regulă. Nu? O să trăiești într-un oraș mare și-o s-o ai și pe englezoiaca ta, să te corcolească. De ce nu sînt rănit și eu? Poate c-ai să fii, i-am zis. Trebuie să plecăm, spuse maiorul. Bem, facem zgomot și-l deranjăm pe Federico. Nu plecați... Ba da, trebuie să plecăm. La revedere. Noroc. Toate bune. *Ciao. Ciao. Ciao.* Să te-ntorci repede, băiețaș. Rinaldi mă sărută pe obraz. Miroși a acid feric. La revedere, băiețaș. La revedere. Toate bune. Maiorul mă bătu pe umeri. Ieșiră, mergînd în vîrful picioarelor. Abia atunci îmi dădui seama că sînt beat turtă, dar adormii.

A doua zi am plecat la Milano și am ajuns acolo după patruzeci și opt de ore. Am călătorit foarte prost. La Mestre am fost garați pe o linie moartă și niște copii veniră să se uite la noi. L-am trimis pe unul să-mi aducă o sticlă de coniac. Se întoarse, spunîndu-mi că n-au decît *grappa*. I-am zis să ia, și cînd se întoarse i-am dat lui restul. M-am îmbătat și eu și omul de lîngă mine și am dormit pînă am trecut de Vincenza, cînd m-am trezit și am vărsat pe jos. N-avea nici o importanță, pentru că omul de lîngă mine vărsase și el de mai multe ori pe jos. După aceea m-am gîndit că n-o să fiu în stare să îndur setea care mă chinuia și cînd am ajuns aproape de Verona, am strigat unui soldat care se plimba de colo pînă colo prin fața trenului să-mi aducă o cană cu apă. L-am trezit pe Georgetti, celălalt băiat, care era și el beat, și i-am dat și lui să bea apă. Mi-a spus să torn apa peste el și adormi iar. Soldatul nu vru să i. moneda pe care i-o dădu și-mi aduse o portocală zemoasă. Am supt-o, scuipîndu-i miezul, și m-am uitat la soldatul care se plimba de colo pînă colo în fața unui tren de marfă și-n clipa următoare trenul mă zgîlzii și o pornirăm.

CARTEA A DOUA

CAPITOLUL XIII

LA MILANO am ajuns dimineața devreme și am fost dați jos din vagoane în gara de mărfuri. De aici, o ambulanță m-a transportat la spitalul american. Stăteam întins pe brancardă, așa că n-am putut să-mi dau seama pe unde am trecut, dar cînd m-au dat jos cu brancarda, cu tot, am văzut o piață și o cîrciumă în care mătura o femeie. Se stropea strada și mirosea a primăvară. Au pus brancarda jos și au intrat în spital. Portarul a ieșit afară, împreună cu brancardierii. Avea mustață căruntă, șapcă de portar și era în cămașă, cu mînecile suflecate. Brancarda nu intra în lift și se apucară să discute dacă era mai bine să mă ridice de pe brancardă și să mă urce cu liftul, sau să mă poarte, cu brancardă cu tot, pe scări. Îi ascultam cum discută. Se hotărîră să mă urce cu liftul. Mă ridicară de pe brancardă.

— Ușurel, le-am spus. Aveți grijă.

Nu prea aveam loc în ascensor, și cînd mi se îndoiră picioarele, mă duru foarte rău.

— Țineți-mi picioarele întinse, le-am zis.

— Nu se poate, *signor tenente*. N-avem loc.

Omul care-mi vorbea mă luase de mijloc ii eu îl țineam de gît. Răsuflarea lui mă învăluia, grea, mirosind a usturoi și a vin roșu.

— Fii atent, spuse celălalt brancardier.

— Cine nu-i atent, mă, porc-de-cîine ?

— Fii atent, îți spun, repetă omul care mă ținea de picioare.

Portarul închise ușile cabinei, trase grila și apăsă pe butonul etajului 4. Avea un aer îngrijorat. Liftul urca încet.

— E greu ? l-am întrebat pe omul care mirosea a usturoi.

— Nu-i nimic, zise el. Fața îi era asudată și mormăia. Ascensorul urca încet și apoi se opri. Omul care mă ținea de picioare deschise ușa și ieși. Eram pe un palier pe care dădeau mai multe uși, cu clanțe de alamă. Omul care mă ținea de picioare apăsă pe un buton. Undeva, înăuntru, zbîrnîi o sonerie. Nu ieșea nimeni. Venind pe scară, apăru portarul.

— Nu-i nimeni pe-aici ? îl întrebă brancardierii.

— Nu știu, răspunse portarul. Dorm la parter.

— Adu pe cineva.

Portarul sună, bătu în ușă, și după aceea deschise și intră. Se întoarse cu o femeie mai în vîrstă cu ochelari. Părul îi era desfăcut și-i cădea pe umeri. Purta o uniformă de infirmieră.

— Nu înțeleg, spuse ea. Nu știu italienește.

— Vorbesc eu englezește, i-am spus. Vor să mă lase undeva.

— Nici un salon nu-i aranjat. Nu ne așteptam să primim răniți.

Își strînse părul și se uită la mine cu o privire de mioapă.

— Arătați-le orice cameră ca să mă instăleze undeva.

— Știu și eu. Nu așteptam nici un rănit. Nu pot să vă instalez așa, în orice cameră...

— Oricare, n-are nici o importanță, i-am spus. Și apoi către portar : Găsește-mi, te rog o cameră goală.

— Toate sînt goale, spuse portarul. Sînteți primul pacient.

Tinea șapca în mînă și se uita la infirmiera mai în vîrstă.

— Pentru numele lui Dumnezeu, duceți-mă undeva. Din cauză că picioarele îmi erau îndoite, durerea devenise din ce în ce mai chinuitoare și o simțeam cum îmi frînge oasele. Portarul intră pe ușă, împreună cu femeia cu părul cărunt și se întoarse repede înapoi.

— Urmați-mă, zise el.

Brancardierii mă purtară de-a lungul unui coridor și intrarăm într-o cameră cu jaluzelele trase. Mirosea a mobilă nouă. În cameră erau un pat și un garderob mare cu oglindă. Mă așezară pe pat.

— Nu pot să vă fac patul, spuse femeia. Rufăria de pat e încuiată în dulap.

Nu i-am zis nimic.

— Sînt niște bani în buzunarul hainei, i-am spus portarului. În buzunarul încheiat cu un nasture.

Portarul scoase banii. Cei doi brancardieri stăteau lîngă pat, cu șepcile în mînă.

— Dă-le fiecăruia cîte cinci lire și ia-ți și dumneata cinci lire. Hîrtiile mele sînt în celălalt buzunar. Te rog să le dai infirmierei.

Brancardierii salutară și-mi mulțumiră.

— La revedere, le-am spus, și vă mulțumesc foarte mult. Salutară din nou și plecară.

— În hîrtii, i-am spus infirmierei, o să găsiți descris în amănunt cazul meu și tratamentul care mi-a fost aplicat pînă acum.

Femeia luă hîrtiile și se uită la ele. Erau trei foi de hîrtie bine împăturite.

— Nu știu ce să fac. Nu înțeleg ce scrie. Nu știu italiana și fără ordinul doctorului nu pot face nimic. Începu să plîngă și puse hîrtiile în buzunarul șorțului. Sînteți american ? mă întrebă ea printre lacrimi.

— Da. Puneți, vă rog, hîrtiile pe măsuța de lîngă pat.

În cameră era întuneric și răcoare. Așa cum eram întins pe pat vedeam oglinda cea mare în cealaltă parte a camerei, dar nu vedeam ce se reflectă în ea. Portarul stătea lîngă pat. Avea o față simpatică și era foarte amabil.

— Poți să pleci, i-am spus. Puteți pleca și dumneavoastră, i-am spus infirmierei. Cum vă numiți ?

— *Mrs.* Walker!

— Puteți pleca, *Mrs.* Walker. Aș vrea să dorm.

Rămăsei singur în cameră. Era răcoare și nu mirosea a spital. Salteaua era tare și confortabilă și stăteam întins, nemișcat, respirînd abia, fericit că durerea începuse să scadă. După cîtva timp mi se făcu sete și găsii lîngă pat cordonul unei sonerii și sunai, dar nu veni nimeni. Adormii.

Cînd m-am sculat, m-am uitat în jurul meu. Lumina soarelui se strecura printre jaluzele. Am văzut garderobul cel mare, pereții goi și două scaune. Picioarele mele, țepene și înfășurate în bandaje murdare, ieșeau afară din pat. Am avut grijă să nu le mișc. Mi-era sete și, întinzîndu-mă, am ajuns la sonerie și am apăsat pe buton. Am auzit ușa întredeschizîndu-se, m-am uitat și am văzut o infirmieră. Tînără și drăguță.

— Bună dimineața, îi spusei.

— Bună dimineața, îmi răspunse ea și se apropie de pat. N-am reușit să găsim pe doctor. E plecat la lacul Como. Nimeni nu știa că o să ne vină un pacient. De fapt dumneatai ce ai ?

— Sînt rănit. La picioare și la cap.

— Cum te cheamă ?

— Henry. Frederic Henry.

— O să te spăl. Dar cu pansamentul nu putem face nimic pînă nu vine doctorul.

— *Miss* Barkley e pe aici ?

— Nu. Nu avem pe nimeni cu numele ăsta.

— Cine era femeia care a plîns cînd am venit ? Infirmiera izbucni în rîs :

— *Mrs* Walker. A fost de serviciu azi noapte și dormea. Nu se aștepta să vină cineva.

In timp ce vorbeam, mă dezbrăcă, și cînd fui gol, neavînd pe mine altceva decît pansamentele, începu să mă spele cu mișcări îndemînatice și delicate. Spălatul acesta îmi făcu foarte bine. Eram bandajat în jurul capului și mă spălă peste tot pe lîngă bandaj.

— Unde-ai fost rănit ?

— Pe Isonzo, la nord de Plava.

— Unde vine asta ?

— La nord de Gorizia.

Îmi dădui seama că nici unul din locurile acestea nu-i spuneau nimic infirmierei.

— Te doare tare ?

— Nu. Acuma nu prea tare.

Îmi băgă termometrul în gură.

— Italienii îl pun sub braț, observai.

— Nu vorbi.

Scoase termometrul, se uită la el și apoi îl scutură.

— Ce temperatură am ?

— Nu-i nevoie să știi.

— Totuși, spune-mi ce temperatură am ?

— Aproape normală.

— Nu fac niciodată febră. Și picioarele îmi sînt pline de fier vechi.

— Ce vrei să spui cu asta ?

— Sînt pline de schije, de șuruburi ruginite, de arcuri de saltea și de alte chestii.

Dădu din nou din cap și zîmbi.

— Dac-ai avea un corp străin în picior, s-ar inflama și ai face temperatură.

— Bine. Atunci să vedem ce-o să se mai întîmple.

Ieși din cameră și se întoarse cu infirmiera cea bătrînă. Făcură patul amîndouă fără să mă dea jos. Lucrul era nou pentru mine și îl găseam foarte bun.

— Cine conduce spitalul ăsta ?

— *Miss* Van Campen.

— Cîte infirmiere sînt în spital ?

— Numai noi două.

— N-or să mai vină și altele ?

— Or să mai vină cîteva.

— Și cînd or să vină ?

— Nu știu. Multe mai vrei să știi, de parcă n-ai fi bolnav.

— Nu-s bolnav, sînt rănit.

Făcuseră patul și acum stăteam într-un așternut curat și plăcut și eram acoperit cu un cearșaf. *Mrs.* Walker ieși și se întoarse cu o bluză de pijama. M-am îmbrăcat cu ea și m-am simțit curat și învesmîntat ca lumea.

— Vă purtați grozav de frumos cu mine, spusei Infirmiera, pe care o chema *Miss* Gage, chicoti.

— Aș putea să beau un pahar cu apă? întrebai.

— Desigur. Și după aceea ai să iei micul dejun.

— N-aș vrea să mănînc. V-aș ruga să trageți jaluzelele.

Cînd fură trase jaluzelele, camera, pînă atunci cufundată în semiobscuritate se umplu de lumina strălucitoare a soarelui și, privind pe fereastră, văzui un balcon dincolo de care se înălțau acoperișurile de olane și coșurile caselor. Pe deasupra acoperișurilor, pe cerul foarte albastru, lunecau nori albi.

— Nu știți cînd o să vină și celelalte infirmiere?

— De ce? Nu te îngrijim bine?

— Ba da, sînteți foarte atente.

— N-ai vrea să-ți dau plosca.

— Să-ncerc.

Mă ridicară, dar nu fu de nici un folos. După aceea m-am întins în pat și prin ușa deschisă m-am uitat pe balcon.

— Cînd o să vină medicul?

— Cînd s-o întoarce. Am încercat să telefonăm după el la lacul Como.

— Și nu mai există și alți medici?

— El e medicul spitalului nostru.

Miss Gage aduse o sticlă cu apă și un pahar. Am băut trei pahare pline și infirmierele mă lăsară singur. M-am uitat cîtva timp pe fereastră și apoi am adormit din nou. La prînz am mîncat și după-amiază veni să mă vadă *Miss* Van Campen, directoarea spitalului.

Nu i-am plăcut și nici ea nu-mi plăcu. Era o femeie scundă, politicos bănuitoare și prea fudulă pentru funcția pe care o deținea. Îmi puse o mulțime de întrebări și avea aerul că socotește oarecum rușinos faptul că mă înrolasem în armata italiană.

— Aș putea căpăta vin la masă? o întrebai.

— Numai dacă medicul vă prescrie să beți vin.

— Și pînă nu vine medicul nu se poate?

— Firește că nu.

— Și intenționați totuși să-l chemați curînd?

— I-am telefonat la lacul Como.

Plecă, și *Miss* Gage reveni.

— De ce te-ai purtat urît cu *Miss* Van Campen? mă întrebă ea, după ce îmi potrivi cu multă îndemînare pansamentul.

— N-am vrut să mă port urît, dar m-a luat repede.

— Ea spune că dumneata te-ai purtat ca un îngîmfat şi un prost-crescut.

— Aş, de unde. Dar ce fel de spital e şi ăsta, fără medici?

— O să vină. I-am telefonat la lacul Como.

— Dar ce face acolo? Înoată?

— Nu. Are acolo o clinică.

— Atunci de ce nu chemaţi un alt medic?

— Hai-hai. Dac-ai să fii băiat de treabă, o să vină.

Am trimis după portar şi cînd a venit, i-am spus, în italiană, să-mi aducă de la cîrciumă o sticlă de *„Cinzano“*, un *fiasco* [1] de *„Chianti“* [2] şi ziarele de seară. Plecă şi se întoarse cu sticlele învelite în ziar. Desfăcu pachetul şi, la cererea mea, scoase dopul la sticle şi puse vinul şi vermutul sub pat. Mă lăsară singur. Stăteam aşa în pat şi citeam ziarul — ştirile de pe front şi lista ofiţerilor morţi şi decoraţi. Apoi mă aplecai şi luai sticla de „Cinzano“ şi o ţinui dreaptă pe burtă, simţind răceala sticlei pe piele, şi începui să beau puţin cîte puţin şi, între două înghiţituri, sticla îmi lăsa o urmă de cerc pe burtă şi mă uitam cum se lasă seara afară peste acoperişurile oraşului. Mă uitam cum se învîrteau rîndunelele prin aer, cum zburau liliecii pe deasupra acoperişurilor şi beam din sticla de „Cinzano“.

Miss Gage îmi aduse un pahar cu lapte de pasăre. Cînd intră în cameră, ascunsei sticla de vermut sub pat.

— *Miss* Van Campen a spus să ţi se pună puţin *sherry* în laptele de pasăre, zise *Miss* Gage. N-ar trebui să te porţi urît cu ea. Nu mai e tînără şi conducerea spitalului îi dă multă bătaie de cap. *Mrs.* Walker e prea bătrînă şi nu-i poate fi de nici un folos.

— E o femeie admirabilă, am zis. Mulţumeşte-i foarte mult din partea mea.

— Îţi aduc imediat masa de seară.

---

[1] O sticlă (it.).

[2] Vin roşu din renumitele podgorii Chianti, lîngă Siena.

— Cum vrei, dar nu mi-e foame.

Cînd mi-a adus platoul cu mîncare și l-a pus pe măsuța de lîngă pat, i-am mulțumit și am mîncat puțin. Afară se întunecase și se vedeau fasciculele de lumină ale reflectoarelor plimbîndu-se pe cer. M-am uitat un timp afară și apoi am adormit. Am dormit adînc, dar deodată m-am trezit asudat și înspăimîntat și apoi am adormit din nou, încercînd să scap de visul care-mi întrerupea somnul. M-am trezit iar cu mult înainte de a se lumina de ziuă și am auzit cîntînd cocoșii și am rămas treaz pînă în zori. Eram obosit, și cînd se lumină de-a binelea, am adormit din nou.

CAPITOLUL XIV

CÎND M-AM TREZIT, camera era inundată de soare. O clipă am crezut că sînt iar pe front și m-am întins în pat. O durere ascuțită îmi trecu prin picioare și, uitîndu-mă la ele, le văzui înfășurate în bandajele acelea murdare și atunci mi-am dat seama unde sînt. Am întins mîna după sonerie și am apăsat pe buton. Am auzit soneria zbîrnîind undeva pe coridor și apoi pași, pe tălpi de cauciuc, care se apropiau de ușă. Era *Miss* Gage și în lumina strălucitoare a soarelui arăta ceva mai bătrînă și nu chiar atît de drăguță.

— Bună dimineața, spuse ea. Ai dormit bine ?

— Da, mulțumesc. E vreun frizer pe-aici ?

— Intrasem să văd ce mai e cu dumneata și adormiseși cu asta în pat.

Deschise ușa dulapului și-mi arătă sticla de vermut. Era aproape goală.

— Am pus și cealaltă sticlă de sub pat tot aici, în dulap, spuse ea. De ce nu mi-ai cerut un pahar ?

— Mi-era teamă că n-o să-mi dai voie să beau.

— Aș fi băut și eu cu dumneata.

— Ești o fată admirabilă.

— Nu-i bine să bei singur, spuse ea. Să nu mai faci una ca asta.

— N-am să mai fac.

— A venit prietena dumitale, *Miss* Barkley.

— Chiar a venit?

— Da. Și nu-mi place.

— O să-ți placă. E grozav de drăguță.

Miss Gage dădu din cap.

— Sînt convinsă că e foarte drăguță. N-ai putea să te întorci pe partea asta? Așa. O să te spăl ca să fii curat pentru micul dejun.

Mă spălă cu prosopul, cu săpun și cu apă caldă.

— Ridică umărul. Așa, foarte bine.

— N-ar putea să vină frizerul înainte de a lua micul dejun?

— O să trimit portarul după el.

Ieși și apoi se-ntoarse.

S-a dus să-l aducă, spuse și muie prosopul în ligheanul cu apă.

Portarul veni cu frizerul. Era un om cam de vreo 50 de ani, cu mustățile răsucite în sus. *Miss* Gage își termină treaba și ieși. Frizerul îmi săpuni fața și începu să mă bărbierească. Avea un aer solemn și nu scotea o vorbă.

— Ce-i cu dumneata? Ce se mai aude? l-am întrebat.

— Ce să se audă?

— Orice. Ce se mai întîmplă prin oraș?

— Sîntem în vreme de război, zise el. Dușmanul ascultă.

M-am uitat la el.

— Nu mișcați capul, adăugă frizerul și continuă să mă bărbierească. Nu vă spun nimic.

— Ce-i cu dumneata? l-am întrebat.

— Sînt italian. Și n-am nici un fel de relații cu dușmanul.

L-am lăsat în plata Domnului. Dacă era nebun, cu cît scăpam mai repede de briciul lui, cu atît mai bine. O dată am încercat să mă uit mai atent la el.

— Luați seama, mi-a spus. Briciul e ascuțit.

Cînd termină, îi plătii şi-i dădui şi o jumătate de liră bacşiş. Îmi dădu bacşişul înapoi.

— Nu primesc. Nu sînt pe front, dar sînt totuşi italian.

— Ieşi dracului afară.

— Cu voia dumneavoastră, spuse şi-şi înveli bricele într-un jurnal. Ieşi şi lăsă cele cinci monede de aramă pe măsuţa de lîngă pat. Sunai. Veni *Miss* Gage.

— Vrei să-i spui portarului să vină pînă la mine?

— Desigur.

Veni portarul. Încerca să-şi stăpînească rîsul care-l podidise.

— Ce-i cu frizerul ăsta? E nebun?

— Nu, *signorino* [1]. S-a înşelat. Nu înţelege prea bine ce i se spune şi a crezut că sînteţi un ofiţer austriac.

— Aha, făcui eu.

— Ha-ha-ha, rîdea portarul. Ce caraghiozlîc. O mişcare să fi făcut dumneavoastră, zicea frizerul, şi v-ar fi... şi-şi trecu degetele peste gîtlej. Ha-ha-ha. Portarul încerca să se stăpînească şi nu putea. Şi cînd i-am spus că nu sînteţi austriac... ha-ha-ha.

— Ha-ha-ha, îl îngînai eu iritat. Ce vesel ar fi fost dacă mi-ar fi tăiat gîtul. Ha-ha-ha.

— Nu, *signorino*. Nu, n-ar fi făcut-o. Îi era tare frică de dumneavoastră crezînd că sînteţi austriac... Ha-ha-ha.

— Ha-ha-ha. Ia ieşi afară.

Ieşi şi l-am auzit cum rîde pe coridor. Se apropiau nişte paşi. M-am uitat spre uşă. Era Catherine Barkley.

Intră şi se apropie de patul meu.

— *Hello*, dragul meu, spuse ea.

Arăta proaspătă, tînără şi foarte frumoasă. Mă gîndeam că nu mai văzusem niciodată o femeie atît de frumoasă.

— Hello, i-am răspuns. Cum am văzut-o, m-am şi îndrăgostit de ea. Şi am fost cuprins de o adîncă tulburare. Ea s-a uitat spre uşă şi, văzînd că nu vine nimeni, s-a aşezat pe marginea patului, s-a aplecat şi

[1] Domnişorule (it.).

m-a sărutat. Am tras-o spre mine și am sărutat-o și am simțit cum îi bate inima.

— Dragostea mea, ce minunat e că ai venit.

— N-a fost prea greu. S-ar putea să fie mai greu să rămîn.

— Trebuie să rămîi, i-am spus. Ești adorabilă.

Eram nebun după ea. Nu-mi venea să cred că e într-adevăr acolo și o țineam strîns în brațe.

— Nu trebuie, spuse ea. Nu ești încă sănătos.

— Ba da. Sînt. Vino.

— Nu, nu, ești încă slăbit.

— Ba nu. Nu sînt. Te rog...

— Chiar mă iubești ?

— Te iubesc cu adevărat. Sînt nebun după tine. Vino, te rog.

— Ascultă cum ne bat inimile.

— Nu-mi pasă cum ne bat inimile. Te vreau. Te vreau. Mă înnebunești.

— Și chiar mă iubești ?

— Nu mai spune asta mereu. Vino. Te rog, te rog, Catherine.

— Bine, dar numai un minut.

— Bine. Închide ușa.

— Nu se poate. N-ar trebui.

— Hai, vino. Taci. Vino, te rog.

Catherine ședea pe un scaun, lîngă pat. Ușa care dădea spre coridor era deschisă. Nebunia îmi trecuse și mă simțeam mai bine ca oricînd.

Mă întrebă :

— Acuma mă crezi că te iubesc ?

— O, ești încîntătoare, i-am răspuns. Trebuie să rămîi. Nu se poate să te trimită de-aici. Te iubesc nebunește.

— Trebuie să fim foarte prudenți. A fost o nebunie ce-am făcut. Nu se poate să mai facem așa ceva.

— Ba da, la noapte.

— Va trebui să fim foarte prudenți. Trebuie să fii prudent cînd mai e cineva de față.

— Voi fi.

— Trebuie să fii. Dragostea mea. Chiar mă iubești, nu-i așa că mă iubești ?

— Nu mai spune mereu asta. Nici nu știi cît de rău îmi face...

— Atunci voi fi atentă. Nu vreau să-ți fac nici un rău. Și acum trebuie să plec, dragul meu, chiar trebuie.

— Întoarce-te repede.

— Cînd am să pot, mă întorc.

— La revedere.

— La revedere, dragul meu.

Plecă. Dumnezeu mi-e martor că nu voiam să mă îndrăgostesc de ea. Nu voiam să mă îndrăgostesc de nimeni. Dar Dumnezeu mi-e martor că mă îndrăgostisem și stăteam întins în patul acela din camera spitalului din Milano și tot felul de gînduri îmi treceau prin minte și mă simțeam admirabil și, în cele din urmă, *Miss* Gage intră în cameră.

— Vine medicul, îmi spuse ea. A telefonat de la lacul Como.

— Cînd va fi aici ?

— Azi după-amiază.

CAPITOLUL XV

PÎNĂ DUPĂ AMIAZĂ nu se mai întîmplă nimic. Medicul era un om mărunțel și tăcut, căruia războiul părea să-i dea o mulțime de griji. Cu un dezgust delicat și rafinat îmi extrase din coapse cîteva schije de oțel. Se folosea de un anestezic local, se chema ceva cu „zăpadă" și care înghețа țesuturile, înlăturînd durerea pînă în clipa cînd sonda, scalpelul sau penseta treceau dincolo de țesuturile înghețate. Cît și pînă unde se simțea efectul anesteziei știa precis numai pacientul, așa că delicatețea fragilă a medicului fu repede epuizată și el socoti că ar fi mai bine să fac o radiografie. Investigația nu dăduse rezultate satisfăcătoare.

Mi se făcu radiografia la „Ospedale Maggiore“ [1]. Medicul de acolo era un om vioi, priceput și vesel. Aveau un aparat cu ajutorul căruia, dacă-ți ridicai puțin umerii, puteai vedea singur pe ecran corpurile străine din propriul tău corp. Radiografiile aveau să fie trimise la spital. Medicul îmi ceru să scriu în carnetul lui numele meu, regimentul și o cugetare oarecare. Îmi spuse că schijele acelea erau urîte, dezgustătoare și grosolane. Austriecii erau niște lepădături. Cîți omorîsem ? Nu omorîsem nici un austriac, dar, dorind să-i fiu pe plac, i-am spus că am omorît o mulțime. *Miss* Gage era cu mine, și medicul o luă de mijloc și-i spuse că e mai frumoasă decît Cleopatra. A înțeles ce i-a spus ? Cleopatra, regina Egiptului. Da, pe Dumnezeu, că era. Ne-am întors la spital cu ambulanța, și după un urcuș anevoios, m-am văzut din nou în pat. Clișeele sosiră în după-amiaza aceea. Medicul spusese că, negreșit, aveau să fie gata după-amiază și se ținuse de cuvînt. Catherine Barkley mi le arătă. Le scoase din plicurile lor roșii și le ținu în lumină și amîndoi ne uitarăm la ele.

— Ăsta-i piciorul tău drept, spuse ea. Și puse clișeul la loc în plic. Și ăsta-i cel stîng.

— Pune-le deoparte și vino aici, pe pat.

— Nu pot. Le-am adus doar pentru cîteva minute ca să ți le arăt.

Plecă și rămăsei singur. După-amiaza era caldă și mă plictisisem de atîta stat în pat. Am trimis portarul să-mi aducă ziarele, toate ziarele pe care le putea găsi.

Pînă să se întoarcă portarul veniră să mă vadă trei medici. Am observat că medicii care nu reușesc în cariera lor au tendința de a căuta tovărășia și ajutorul altor medici ca ei cînd e vorba de vreo consultație. Medicul care nu-i în stare să-ți scoată cum trebuie apendicele o să-ți recomande un alt medic, care nu va fi în stare să-ți opereze ca lumea nici amigdalele. Din această categorie făceau parte și cei trei medici.

— Iată-l și pe tînărul nostru, spuse medicul cu mîini delicate care mă operase.

---

[1] Mare așezămînt spitalicesc din Milano.

— Cum te simţi ! mă întrebă cel de-al doilea medic, un om înalt, slab şi cu barbă. Cel de-al treilea medic, care avea în mînă plicurile roşii cu radiografiile mele, nu rosti nici un cuvînt.

— Îi scoatem pansamentul ? întrebă medicul cu barbă.

— Fireşte. Soră, scoate-i pansamentul, te rog, spuse medicul-şef către *Miss* Gage.

Miss Gage îmi scoase pansamentul. Mă uitai la picioare. La spitalul de campanie arătau ca nişte cîrnaţi nu prea proaspeţi. Acuma rana prinsese coajă, genunchiul era umflat şi albicios, pulpa era scobită, dar nu aveam puroi.

— Arată foarte bine, spuse medicul-şef. Bine şi frumos.

— Îhîm, făcu medicul cu barbă.

Cel de-al treilea se uită peste umărul medicului-şef.

— Vrei să îndoi genunchiul ? mă întrebă medicul cu barbă.

— Nu pot.

— Încercăm să vedem cum merge articulaţia ? întrebă medicul cu barbă. Pe mîneca tunicii lui, deasupra celor trei stele, avea un galon. Asta însemna că e căpitan de rangul întîi.

— Desigur, spuse medicul-şef.

Doi dintre medici îmi apucară cu grijă piciorul drept şi mi-l îndoiră.

— Mă doare, le-am zis.

— Bine. bine. Şi mai mult, doctore.

— Ajunge, le-am spus. Mai mult nu se poate.

— Articulaţile cu mobilitate redusă, spuse căpitanul de rangul întîi. Se îndreaptă din mijloc. Dacă eşti bun, doctore. aş putea să văd încă o dată radiografia ?

Cel de-al treilea medic îi întinse unul din clişee.

— Nu, piciorul stîng. te rog.

— Àsta-i piciorul stîng. doctore.

— Ai dreptate Mă uitasem din alt unghi. Înapoie radiografia şi, luînd celălalt clişeu, îl examină cîteva minute Vezi, doctore ? zise el şi arătă unul din corpurile străine care se vedea rotund şi limpede în lumină.

Amîndoi medicii examinară radiografia cu atenţie.

— N-aș putea spune decît un singur lucru, zise căpitanul de rangul întîi. Că e o chestiune de timp. Trei sau poate șase luni.

— Fără îndoială, trebuie să se refacă lichidul sinovial.

— Firește. E o chestiune de timp. Eu n-aș putea, în deplină conștiință, deschide un genunchi ca acesta înainte ca schija să se fi închistat.

— Sînt cu totul de aceeași părere, doctore.

— Și de ce șase luni ? am întrebat.

— Pentru că trebuie să treacă șase luni ca schija să se închisteze și după aceea genunchiul va putea fi deschis fără nici un risc.

— Nu cred, am zis.

— Spune-mi, tinere, vrei să rămîi fără genunchi ?

— Da.

— Cum ?

— Vreau să mi-l tăiați și să-mi puneți în locul lui un cîrlig.

— Ce vrei în loc ? Un cîrlig ?

— Glumește, spuse medicul-șef. Mă bătu cu delicatețe pe umăr. Nu vrea să rămînă fără genunchi. E un tînăr foarte viteaz. A fost propus pentru medalia de argint.

— Felicitările mele, spuse căpitanul de rangul întîi. Îmi strînse mîna. Tot ceea ce pot spune e că, pentru a fi sigur de reușită, trebuie să aștepți cel puțin șase luni înainte de a te opera la un genunchi ca ăsta. Firește că ești liber să fii și de altă părere...

— Vă mulțumesc foarte mult, i-am zis. Voi ține seama de părerea dumneavoastră.

Căpitanul de rangul întîi se uită la ceas.

— Trebuie să plecăm, anunță el. Multă sănătate.

— Vă salut și vă mulțumesc foarte mult.

Am dat mîna cu cel de-al treilea medic : *Capitano* Varini — *tenente* Enry, și ieșiră toți trei din cameră.

Am strigat-o pe *Miss* Gage. A venit și i-am spus :

— Cheamă-l, te rog, înapoi pe medicul-șef. Numai o clipă.

Medicul-șef se întoarse, cu chipiul în mînă și se apropie de pat.

— Ai vrut să-mi spui ceva ?

— Da. Nu pot aştepta şase luni ca să fiu operat. Doamne, Dumnezeule, aţi stat vreodată şase luni în pat ?

— N-ai să stai în pat tot timpul. Întîi o să faci helioterapie şi apoi o să poţi merge în cîrjă.

— Să aştept şase luni şi abia după aceea să mă operez ?

— În felul ăsta sîntem siguri de reuşită. Corpurile străine trebuie să se închisteze şi lichidul sinovial să se refacă. După aceea, deschiderea genunchiului nu va prezenta nici un pericol.

— Şi credeţi că trebuie să aştept atît de mult ?

— Aşa e mai sigur.

— Cine-i căpitanul de rangul întîi ?

— Un excelent chirurg din Milano.

— E căpitan de rangul întîi, nu-i aşa ?

— Da, dar e un chirurg excelent.

— Nu vreau să mă las măcelărit de un căpitan de rangul întîi. Dacă ar fi fost ceva de capul lui, ar fi fost maior. Ştiu eu ce înseamnă să fii căpitan de rangul întîi.

— E un chirurg excelent şi ţin la părerea lui mai mult decît la părerea oricărui alt chirurg.

— N-aş putea fi văzut şi de un alt chirurg ?

— Ba da, dacă ţii. În ceea ce mă priveşte, însă, eu aş urma sfatul doctorului Varella.

— N-aţi putea chema un alt chirurg să mă vadă ?

— Îl voi chema pe Valentini.

— Cine-i Valentini ?

— Un chirurg de la *„Ospedale Maggiore"*.

— Bine. Vă sînt recunoscător. Mă înţelegeţi, doctore, nu pot sta şase luni în pat...

— N-o să stai numai în pat. Mai întîi vei face helioterapie. Apoi, exerciţii mai uşoare. Şi apoi, cînd schija va fi închistată, vei fi operat.

— Da, dar nu pot să aştept şase luni.

Medicul îşi mîngîie cu degetele lui delicate chipiul şi zîmbi.

— Chiar te grăbeşti atît de tare să te întorci pe front ?

— De ce nu ?

— Asta e foarte frumos. Eşti un tînăr viteaz. Se aplecă şi mă sărută cu multă delicateţe pe frunte. O să-l chem pe Valentini. Nu te necăji şi nu fi neliniştit. Să fii cuminte.

— N-aţi vrea să beţi ceva ? îl întrebai.

— Nu, mulţumesc. Nu beau niciodată alcool.

— Un păhărel numai...

Am sunat portarul să ne-aducă pahare.

— Nu, mulţumesc. Mă aşteaptă.

— La revedere, am zis.

— La revedere.

Două ore mai tîrziu intră la mine în rezervă doctorul Valentini. Era foarte grăbit, şi vîrfurile mustăţii îi erau răsucite drept în sus. Avea grad de maior, faţa îi era arsă de soare şi rîdea mereu.

— Cum ai căpătat porcăria asta ? mă întrebă el. Ia să văd radiografiile. Mda. Mda. Asta e. Altfel, eşti sănătos tun. Cine-i fata asta frumoasă ? E prietena dumitale ? Bănuiam eu. Ce porcărie şi cu războiul ăsta. Aici simţi ceva ? Eşti un băiat viteaz. O să te fac eu mai bine ca înainte. Aici doare ? Cred şi eu că doare. Ce le mai place medicilor ăstora să te facă să te doară ! Şi ce tratament ai urmat pînă acuma ? Fata vorbeşte italiana ? Ar trebui să înveţe. Ce fată drăguţă ! Aş putea s-o învăţ eu. Tare aş vrea şi eu să fiu bolnav aici. Mai bine nu, dar aş putea s-o asist la naştere pe gratis. Înţelege ce-i spun ? O să-ţi facă un băiat drăguţ. O fetiţă blondă, aşa ca ea. Bine. E-n regulă. Ce fată frumoasă. Întreab-o dacă nu vrea să luăm masa diseară împreună. Nu, n-o să ţi-o răpesc. Mulţumesc. Mulţumesc foarte mult, domnişoară. Asta-i tot. Asta era tot ce voiam să ştiu. Mă bătu pe umăr. Lasă pansamentul aşa, nu-l mai pune la loc.

— N-aţi vrea să beţi ceva, domnule doctor ?

— Să beau ceva ? Firește că vreau. Şi chiar ceva mai mult. Unde-i băutura ?

— În dulap. *Miss* Barkley o să ne dea sticla.

— În sănătatea dumitale. În sănătatea dumitale, *Miss*. Ce fată frumoasă ! O să-ţi aduc un coniac mai bun decît ăsta. Şe şterse pe mustăţi.

— Cînd credeţi că puteţi opera ?

— Mîine dimineaţă. Nu înainte. Trebuie să fii cu stomacul gol. Să ţi se dea un purgativ. O să-i dau bătrînei de jos toate instrucţiunile necesare. La revedere. Ne vedem mîine. O să-ţi aduc un coniac mai bun decît ăsta. Aici eşti instalat foarte bine. La revedere. Pe mîine. Să dormi bine. O să vin devreme.

Din prag îmi făcu semn cu mîna, mustăţile îi erau răsucite cu vîrfurile în sus, iar faţa lui bronzată, numai zîmbet. Pe mîneca tunicii avea un pătrat de fir, cu o stea în mijloc, căci era maior.

CAPITOLUL XVI

ÎN NOAPTEA ACEEA intră în cameră un liliac prin uşa deschisă înspre balcon, pe unde priveam noaptea care coborîse peste acoperişurile oraşului. Stăteam în întuneric şi camera nu era luminată decît de slaba licărire a becurilor din oraş şi liliacul nu se sperie, ci se învîrti prin cameră ca şi cum ar fi fost pe-afară. Stăteam întinşi în pat şi-l priveam şi cred că nu ne-a observat, fiindcă nu ne-am mişcat de loc. După ce ieşi, fascicolul de lumină al unui proiector se plimbă pe cer şi dispăru şi se făcu din nou întuneric. Briza nopţii începu să adie şi îi auzirăm vorbind pe acoperişul vecin, pe observatorii de la artileria antiaeriană. Se făcuse rece şi-şi puneau mantalele pe ei. Mă preocupa gîndul că ar putea să vină cineva dar Catherine îmi spuse că toată lumea dormea. La un moment dat am adormit şi cînd m-am trezit nu mai era lîngă mine şi am auzit-o mergînd pe coridor şi uşa se deschise şi Catherine veni în pat să-mi spună că totul era în regulă, că fusese jos şi toţi dormeau. Ascultase la uşa lui *Miss* Van Campen şi o auzise cum respira în somn. Adusese biscuiţi şi i-am mîncat şi am băut vermut. Ni se făcuse tare foame dar îmi zicea

va trebui să dau afară totul. Am adormit

dimineaţă cînd se lumina şi cînd m-am trezit, plecase din nou. Se-ntoarse, proaspătă şi încîntătoare, şi se aşeză pe pat şi soarele răsări şi eu aveam termometrul în gură şi se simţea pînă la noi mirosul de rouă de pe acoperişurile vecine şi după aceea, mirosul cafelei pe care o făceau oamenii de la antiaeriană de pe acoperişul vecin.

— Aş vrea să mergem să ne plimbăm, spuse Catherine. Te-aş împinge eu dacă am avea un fotoliu pe rotile.

— Şi în fotoliu cum aş ajunge ?

— Am vedea noi.

— Am putea merge în parc să luăm acolo micul dejun. M-am uitat afară prin uşa deschisă.

— Şi acuma, zise ea, hai să te pregătim pentru vizita amicului tău, doctorul Valentini.

— Mi s-a părut un tip grozav.

— Mie nu-mi place tot atît de mult ca şi ţie dar cred că e un medic foarte priceput.

— Vino înapoi în pat, Catherine. Te rog...

— Nu se poate. N-am petrecut o noapte frumoasă ?

— Şi-n noaptea asta ai să fii de serviciu ?

— Probabil c-o să fiu. Dar n-o să mă mai doreşti.

— Ba da, o să te doresc...

— Nu, n-ai să mă doreşti. N-ai mai fost operat niciodată. Nu ştii cum e.

— O să mă simt foarte bine.

— O să-ţi fie rău şi n-o să-ţi pese de mine.

— Atunci vino înapoi, acuma.

— Nu vin, spuse ea. Trebuie să-ţi pun la zi foaia de temperatură, dragul meu, şi să te pregătesc.

— Nu mă iubeşti cu adevărat, dacă m-ai iubi, ai veni.

— Prostuţule. Mă sărută. Cu temperatura stai bine. Temperatura ta e totdeauna normală. Să ştii că ai o temperatură adorabilă.

— La tine totul e adorabil.

— O, nu. Tu chiar ai o temperatură adorabilă. Sînt grozav de mîndră de temperatura ta.

— Copiii noştri vor avea şi ei, probabil, o temperatură excelentă.

— Copiii noştri vor avea, probabil, o temperatură afurisită.

— Ce trebuie să faci ca să mă pregătești pentru vizita lui Valentini ?

— Nu prea multe lucruri. Dar foarte neplăcute.

— Aș vrea să nu trebuie să le faci tu.

— Eu însă vreau. Nu vreau să te atingă nimeni în afară de mine. Sînt o proastă și mă-nfurii dacă te atinge cineva.

— Chiar și Ferguson ?

— Mai ales Ferguson și Gage, și cealaltă, cum o cheamă ?

— Walker ?

— Așa. Acuma sînt prea multe infirmiere. Ar trebui să mai vină ceva bolnavi, dacă nu, o să ne trimită de-aici. Sîntem patru infirmiere.

— Poate c-o să mai vină bolnavi. Au nevoie de multe infirmiere. Spitalul e mare.

— Sper să mai vină bolnavi. Ce m-aș face dacă m-ar trimite de-aici ? Și-o să mă trimită dacă n-o să mai vină nimeni.

— Atunci aș pleca și eu.

— Nu vorbi prostii. Nu poți pleca încă. Dar fă-te bine, dragul meu, cît mai repede și o să plecăm undeva.

— Și după aceea ?

— Poate că se va termina și războiul. Nu poate ține o veșnicie.

— O să mă fac bine. Valentini o să mă pună pe picioare.

— Ar trebui, cu asemenea mustăți. Știi, dragul meu, cînd o să-ți dea eter gîndește-te la altceva... nu la noi. Pentru că sub influența anesteziculuí devii foarte vorbăreț.

— Și la ce să mă gîndesc ?

— La orice. La orice, dar numai la noi nu. Gîndește-te la părinții tăi. Sau chiar la vreo altă femeie.

— Asta nu.

— Atunci spune rugăciuni. Asta o să facă impresie grozavă.

— Poate că n-o să vorbesc.

— Asta se poate. Se întîmplă de multe ori să nu vorbești.

— Nu voi vorbi.

— Nu te lăuda, dragul meu. Te rog, nu te lăuda. Eşti atît de drăguţ încît de ce să te lauzi.

— N-o să scot nici un cuvînt.

— Acum te lauzi, dragul meu. Ştii că n-ai nevoie să te lauzi. Cînd o să-ţi spună să respiri adînc, să începi să reciţi o rugăciune sau o poezie sau orice altceva. În felul acesta o să te porţi frumos şi voi fi foarte mîndră de mine. Oricum sînt mîndră de tine. Ai o temperatură adorabilă şi dormi ca un băieţaş, îmbrăţişînd perna de parcă ar fi eu... Sau e vorba de vreo altă femeie ? De vreo italiancă frumoasă ?

— Nu, de tine.

— Desigur că de mine e vorba. Ah, cît de mult te iubesc şi Valentini o să-ţi facă piciorul cum trebuie. Mă bucur că nu trebuie să asist la operaţie.

— Şi ai să fii de serviciu la noapte.

— Da, dar n-o să-ţi pese.

— Să vedem.

— Aşa, dragul meu. Acum eşti curat şi pe dinăuntru şi pe dinafară. Spune-mi, cîte femei ai iubit ?

— Nici una.

— Nici pe mine ?

— Pe tine, da.

— Şi cîte altele, de-adevărat ?

— Nici una.

— Cu cîte alte femei te-ai, cum zici tu... te-ai culcat ?

— Cu nici una.

— Acum mă minţi.

— Da.

— Bine. Continuă să mă minţi. Asta şi vreau. Erau drăguţe ?

— Nu m-am culcat cu nici una.

— Bine, bine. Erau tare ispititoare ?

— Nu ştiu.

— Eşti numai al meu. Asta-i adevărat şi n-ai fost niciodată al nici unei alte femei. Şi nici nu-mi pasă dac-ai fost. Nu mi-e teamă de ele Dar să nu-mi vorbeşti de ele. Cînd un bărbat se culcă cu o femeie, cînd îi spune ea cît trebuie să plătească ?

— Nu știu.

— Fireşte că nu ştii. Şi-i spune că-l iubeşte ? Asta te rog să-mi spui. Vreau să ştiu lucrul ăsta.

— Da, îi spune. Dacă vrea el.

— Şi el îi spune c-o iubeşte ? Te rog să-mi spui. E foarte important.

— Dacă vrea, îi spune.

— Dar tu n-ai spus aşa ceva niciodată ?

— Nu.

— Nu, spune-mi adevărul.

— Nu, am minţit-o eu.

— N-ai spus, zise ea. Ştiam eu că n-ai spus niciodată aşa ceva. Ah, te iubesc, dragul meu, te iubesc.

Afară, soarele se înălţase deasupra acoperişurilor şi vîrfurile turnurilor catedralei străluceau în bătaia luminei. Eram curat pe dinăuntru şi pe dinafară şi aşteptam să vină medicul.

— Va să zică aşa, zise Catherine. Femeia spune ce vrea bărbatul să i se spună ?

— Nu întotdeauna.

— Eu însă aşa am să fac. Am să spun tot ce-ai să vrei tu să spun şi am să fac tot ce-ai să doreşti tu să fac şi aşa n-ai să mai doreşti niciodată o altă femei, nu-i aşa ? Se uita la mine cu un aer foarte fericit. Am să fac ce-ai să vrei şi-am să spun ce-ai să vrei şi-aşa o să-nving, nu ?

— Da.

— Ce-ai vrea să fac, acum că te-am pregătit pentru vizita medicului ?

— Să vii înapoi în pat.

— Bine, vin.

— O, draga mea, draga, draga mea.

— Vezi, fac tot ce vrei tu.

— Eşti fermecătoare.

— Mi-e teamă că încă nu mă pricep prea bine.

— Eşti adorabilă.

— Vreau ce vrei tu. Eu nu mai sînt de loc. Nu mai sînt decît ceea ce doreşti tu să fiu.

— Dragostea mea.

— Mă pricep, nu-i așa ? Și nu mai dorești nici o altă femeie în afară de mine ?
— Nu.
— Vezi ? Sînt ascultătoare și fac tot ce vrei tu.

CAPITOLUL XVII

CÎND M-AM TREZIT după operație, mi-am dat seama că nu încetasem nici o clipă să trăiesc. Nu încetezi să trăiești. Te adorm numai. Nu seamănă de loc cu moartea ci e doar o absență provocată chimic, ca să nu simți nimic și apoi e ca și cum te-ai fi îmbătat, numai că atunci cînd verși nu dai afară decît fiere și după aceea nu te simți mai bine. La capătul patului văzui doi saci de nisip. Atîrnau de niște vergele înfipte în ghips. După cîtva timp o văzui pe *Miss* Gage care mă întrebă :
— Și acuma cum te simți ?
— Mai bine.
— Ți-a operat genunchiul extraordinar de bine.
— Cît a ținut ?
— Două ore și jumătate.
— Am spus vreo prostie ?
— Nimic. Nu vorbi. Stai liniștit.
Mi-era rău. Catherine avusese dreptate. N-avea nici o importanță cine era de serviciu în noaptea aceea.

În afară de mine mai erau acum în spital încă trei bolnavi. Un băiat slăbuț de la Crucea Roșie, originar din Georgia, suferind de malarie ; un băiat drăguț, slăbuț și el, originar din New York care avea malarie și gălbenare și un tip grozav care încercase să desfacă focosul unui șrapnel, ca să-l păstreze ca amintire. Șrapnelele acestea erau folosite de austrieci în luptele din munți și aveau un focos care funcționa după lansare și exploda la cea mai mică atingere.

Toate infirmierele țineau mult la Catherine Barkley pentru că făcea oricînd serviciu de noapte. Avea foarte

puțin de lucru cu bolnavii de malarie, iar băiatul care desfăcuse focosul era un prieten de-al nostru și nu suna noaptea decît dacă avea absolută nevoie de ceva și eram întotdeauna împreună în clipele ei de răgaz. O iubeam foarte mult și ea mă iubea. În timpul zilei dormeam și cînd eram treji ne trimiteam biletele prin Ferguson. Ferguson era o fată admirabilă. Nu știam altceva despre ea decît că avea un frate în divizia a cincizeci și doua, un frate în Mesopotamia și că se purta foarte frumos cu Catherine Barkley.

— Ai să vii la nunta noastră, Fergy ? am întrebat-o odată.

— Voi n-o să vă căsătoriți niciodată.

— Ba o să ne căsătorim.

— Nu, niciodată.

— De ce nu ?

— O să vă certați înainte de-a vă căsători.

— Nu ne certăm niciodată.

— Aveți încă timp.

— Nu ne certăm.

— Atunci ai să mori. Ori o să te cerți cu ea ori ai să mori. Întotdeauna e așa. Nu te căsătorești.

Am vrut s-o iau de mînă.

— Nu m-atinge, spuse ea. Nu plîng. Cu voi poate c-o să fie altfel. Dar, bagă de seamă, să nu-i faci vreun pocinog. Dacă îi faci, te omor.

— N-am să-i fac niciodată.

— Bine, bagă de seamă. Sper că o s-o scoateți voi la capăt. Sînteți fericiți ?

— Da. Sîntem fericiți.

— Atunci să nu vă certați și vezi să nu-i faci vreun pocinog.

— N-am să-i fac nici una nici alta.

— Bagă de seamă. Nu vreau s-o văd cu un copil din ăștia, de război.

— Ești o fată admirabilă, Fergy.

— Nu-s. Și nu încerca să mă lingușești. Cum te mai simți cu piciorul ?

— Foarte bine.

— Şi cu capul ? Mă atinse pe creştet cu vîrful degetelor. Avui aceeaşi senzaţie ca şi atunci cînd îţi amorţeşte piciorul.

— Nu m-a durut niciodată.

— O lovitură ca asta ar fi putut să te scoată din minţi. Şi nu te doare niciodată ?

— Nu.

— Eşti un tînăr norocos. Ai terminat scrisoarea ? Cobor.

— Uite-o.

— Ar trebui să-i ceri să nu mai facă noaptea de serviciu cîtva timp. E foarte obosită.

— Bine. Am s-o rog.

— Aş putea să fac eu de serviciu, dar nu mă lasă. Celelalte sînt bucuroase că vrea să facă de serviciu. Ar trebui s-o mai laşi să se odihnească puţin.

— Bine.

— *Miss* Van Campen spune că dormi întotdeauna pînă la amiază.

— Aşa.

— Ar fi bine s-o laşi cîtva timp să nu mai facă de serviciu noaptea.

— Aş vrea să o las.

— Nu vrei. Dar dacă ai să obţii asta de la ea, o să te stimez.

— O să obţin.

— Nu cred.

Luă bileţelul şi plecă. Am sunat, şi imediat *Miss* Gage a intrat în cameră.

— Ce este ?

— Voiam să stau de vorbă cu dumneata. Nu crezi că *Miss* Barkley ar trebui să mai înceteze pentru un timp să facă noaptea de serviciu ? Arată foarte obosită. De ce e într-una de serviciu de atît de multă vreme ?

Miss Gage se uită lung la mine.

— Îţi sînt prietenă, zise ea. N-ar trebui să-mi vorbeşti aşa.

— Ce vrei să spui ?

— Nu face pe prostul. Asta a fost tot ce-ai vrut ?

— Nu bei un vermut ?

— Cu plăcere. Dar după aceea trebuie să plec.

Scoase sticla din dulap şi-mi aduse un pahar.

— Ia dumneata paharul. Eu o să beau din sticlă.

— În sănătatea dumitale, spuse *Miss* Gage.

— Şi ce zicea *Miss* Van Campen despre faptul că dorm pînă la amiază ?

— Nimic, vorbea şi ea aşa. Spunea că dumneata eşti pacientul nostru privilegiat.

— Dracu s-o ia.

— Nu-i rea, zise *Miss* Gage. E doar bătrînă şi plină de toane. Nu i-ai plăcut de la început.

— Ştiu.

— Mie, dimpotrivă. Sînt prietena dumitale. Să nu uiţi asta.

— Eşti grozav de drăguţă.

— Nu-s. Las' că ştiu eu cine crezi dumneata că e drăguţă. Dar îţi sînt prietenă. Cum mai merge cu piciorul ?

— Foarte bine.

— O să-ţi aduc apă minerală rece ca să torni pe deasupra. Trebuie să te mănînce sub ghips. Acuma e foarte cald.

— Eşti grozav de drăguţă.

— Te mănîncă tare ?

— Nu. Merge.

— O să-ţi potrivesc sacii de nisip mai bine. Se aplecă. Îţi sînt prietenă, să ştii.

— Ştiu că-mi eşti prietenă.

— Nu, nu ştii. Dar într-o bună zi ai să ştii.

Catherine Barkley nu mai făcu de serviciu trei nopţi, şi după aceea reveni. Era ca şi cum ne-am fi întîlnit după ce fiecare din noi ar fi fost plecat într-o lungă călătorie.

VARA FU MINUNATĂ. Cînd am avut voie să ies din casă, ne-am dus o dată la plimbare cu trăsura prin parc. Îmi aduc aminte trăsura, calul mergînd la pas, spatele birjarului, sus pe capră, jobenul lui de lac și pe Catherine Barkley șezînd lîngă mine. Cînd ni se atingeau mîinile, fie și vîrful degetelor, ne cuprindea o dorință de nestăpînit. Apoi cînd am putut merge în cîrje ne duceam seara la „Biffi" sau la „Gran Italia" și ne așezam la mesele de afară de pe *galleria*. Chelnerii se învîrteau printre mese, oamenii treceau și pe fețele de masă erau așezate sfeșnice cu abajur. Cînd am fost de părere că la „Gran Italia" ne place cel mai mult, George, chelnerul-șef, ne-a rezervat o masă. Era un chelner foarte priceput și-l lăsam pe el să ne aleagă mîncărurile, iar noi ne uitam la trecători, la *galleria* cea lungă, cufundată în întuneric, sau ne uitam unul la celălalt. De obicei beam Capri, un vin alb, răcit într-o baterie de gheață, deși am mai încercat și alte vinuri, *fresa* [1], *barbera* [2] sau niște vinuri albe, dulci. Din cauza războiului, n-aveau un chelner special pentru vinuri și George zîmbea încurcat cînd îi ceream părerea despre vinuri ca *fresa*.

— Ce să zici despre o țară care fabrică un vin numai pentru că are gust de fragi ?

— Și de ce n-ar fabrica ? întreba Catherine. Trebuie să fie foarte bun.

— Dacă vreți, doamnă, puteți să-l încercați, spunea George. Mie să-mi dați voie totuși să aduc pentru *tenente* o sticlă de *„Margaux"* [3].

— Am să-l încerc totuși și pe celălalt, George.

— Nu vă sfătuiesc, *sir*. N-are nici măcar gust de fragi.

---

[1] Vin cu aromă de fragi.

[2] Vin negru italienesc, numit astfel după varietatea de struguri din care este preparat.

[3] Vin roșu, franțuzesc, produs în podgoriile de la Margaux, din sudul Franței.

— Mai știi ? spunea Catherine. Ar fi admirabil dacă ar avea.

— O să-l aduc, zicea George, și după ce doamna o să se convingă, o să-l iau înapoi.

Nu era prea grozav. Așa cum spunea și George nici n-avea măcar gust de fragi. Revenirăm la „Capri". Într-o seară, neavînd bani, George îmi împrumută o sută de lire.

— Nu-i nimic, *tenente*. Știu eu cum e. Știu că se poate întîmpla oricui. Dacă dumneavoastră sau doamna aveți nevoie de bani, să știți că vă stau întotdeauna la dispoziție.

După masă ne plimbam pe *galleria* pe sub coloane și treceam prin fața altor restaurante și a magazinelor cu obloanele de fier trase și ne opream într-un mic local unde se vindeau sandvișuri : sandvișuri cu șuncă și salată, sandvișuri cu pastă de pește, unsă pe niște pîinișoare prăjite, lucioase și subțiri, cît un deget de lungi. Erau bune cînd ni se făcea foame. După aceea, în fața catedralei, ne urcam într-o trăsură deschisă și ne duceam la spital. Cînd ajungeam la poarta spitalului, portarul ieșea și-mi lua cîrjele. Plăteam birjarului și ne urcam în lift. Catherine se oprea la primul etaj, unde locuiau infirmierele și eu urcam mai departe și, mergeam în cîrje pe coridor, spre camera mea ; uneori mă dezbrăcam și mă culcam, alteori stăteam pe balcon, cu piciorul întins pe un scaun și mă uitam la rîndunelele care zburau pe deasupra acoperișurilor și o așteptam pe Catherine. Cînd venea, era ca și cum s-ar fi întors dintr-o lungă călătorie și mergeam cu ea, în cîrje, și duceam vasele și așteptam pe coridor sau intram cu ea : după cum era vorba de prieteni de-ai noștri sau nu și cînd termina tot ce avea de făcut, ședeam amîndoi pe balconul camerei mele. După aceea, mă culcam și cînd toată lumea adormea și era sigură că nimeni n-o va chema, venea și ea. Îmi plăcea să-i desfac părul și Catherine ședea pe pat, foarte cuminte, doar că uneori se apleca deodată să mă sărute în timp ce-l despleteam și îi scoteam acele de păr și i le puneam pe cearșaf și părul i se resfira și o priveam și ea stătea foarte cuminte și atunci îi scoteam

ultimele două spelci şi tot părul îi cădea pe umeri şi îşi înclina capul şi părul ei ne acoperea pe amîndoi, ca şi cum am fi fost într-un cort sau sub o cascadă.

Avea un păr extraordinar de frumos şi stăteam uneori aşa şi o priveam cum şi-l răsuceşte în lumina care venea de-afară prin uşa deschisă şi strălucea chiar şi noaptea, aşa cum licăreşte apa cîteodată înainte de a se face ziuă. Obrazul şi trupul îi erau frumoase şi pielea catifelată. Şedeam amîndoi în pat şi-i atingeam cu vîrful degetelor obrajii, şi fruntea şi pielea de sub pleoape şi bărbia şi gîtlejul şi ziceam : Catifelate, cum sînt clapele pianului.

Catherine îmi mîngîia bărbia cu degetele şi-mi spunea : Catifelată cum e glaspapirul şi mult prea aspră pentru clapele pianului.

— Zgîrie ?

— Nu, dragul meu. Glumeam, aşa.

Nopţile erau minunate şi era de ajuns să fim alături ca să fim fericiţi. Şi în afară de clipele de mare bucurie, aveam nenumărate feluri de a ne arăta iubirea şi cînd nu eram împreună încercam să ne transmitem gîndurile unul celuilalt. Cîteodată parcă reuşeam, dar asta se întîmpla probabil pentru că oricum ne gîndeam amîndoi la acelaşi lucru.

Ziceam că ne-am căsătorit în prima zi în care venise la spital şi socoteam cîte luni au trecut din ziua căsătoriei. Eu voiam chiar să ne căsătorim, dar Catherine spunea că, dacă ne-am cununa, ar muta-o de aici şi simplul fapt al începerii formalităţilor ar face ca toţi să fie cu ochii pe ea şi să caute să ne despartă. Ar fi trebuit să ne căsătorim după legea italiană şi formalităţile erau înspăimîntătoare. Aş fi vrut să ne căsătorim cu adevărat, deoarece, cînd mă gîndeam la asta, mă sîcîia gîndul că am putea avea un copil, aşa însă ziceam că sîntem căsătoriţi şi restul nu ne mai interesa şi cred că, de fapt, îmi şi făcea plăcere că nu eram căsătorit cu adevărat. Îmi amintesc că într-o noapte am vorbit despre asta şi Catherine mi-a spus :

— Dar, dragul meu, atunci o să mă dea afară.

— Poate că n-o să te dea.

— O să mă dea. O să mă trimită acasă şi vom fi despărţiţi pînă la sfîrşitul războiului.

— O să vin să te văd în permisie.

— N-ai să poţi să ajungi pînă în Scoţia şi să te şi întorci într-o permisie. Şi, în afară de asta, nu plec de lîngă tine. Altfel, la ce bun să ne căsătorim ? Acum sîntem căsătoriţi cu adevărat. Nici n-aş putea fi mai măritată decît sînt acuma.

— Voiam să o fac pentru tine.

— Eu nu exist. Eu sînt tu. Nu face din mine o fiinţă separată.

— Credeam că fetele vor întotdeauna să se mărite.

— Vor. Dar eu, dragul meu, sînt măritată. Sînt măritată cu tine. Nu sînt o soţie bună ?

— Eşti o soţie admirabilă.

— Vezi, dragul meu, mie mi s-a mai întîmplat o dată să aştept să mă căsătoresc.

— Nu vreau să aud de asta.

— Ştii doar că nu te iubesc decît pe tine. Faptul că m-a iubit şi altcineva n-ar trebui să te supere.

— Ba mă supără.

— N-ar trebui să fii gelos pe cineva care e mort, cînd tu ai totul...

— Nu-s gelos, dar nu vreau să-mi mai vorbeşti despre asta.

— Bietul meu iubit. Şi eu care ştiu că ai avut tot felul de femei şi totuşi nici nu-mi pasă.

— N-am putea să ne căsătorim cumva în secret ? Şi atunci dacă se întîmplă ceva sau dacă ai avea un copil.

— Nu ne putem căsători altfel decît religios sau civil. În secret sîntem căsătoriţi. Vezi, dragul meu, dacă aş fi credincioasă asta ar avea o mare importanţă pentru mine. Dar nu-s.

— Totuşi, mi-ai dat odată o iconiţă a sfîntului Anton.

— Ca să-ţi poarte noroc. Mi-a dăruit-o cineva.

— Deci nu-ţi pasă de nimic ?

— Numai să nu fiu despărţită de tine. Tu eşti credinţa mea. Tot ce am.

— Bine. Dar să ştii că mă însor cu tine oricînd vrei tu.

— Dragul meu, nu vorbi ca şi cum ar trebui să faci din mine o femeie cinstită. Sînt o femeie foarte cinstită. N-are de ce să-ţi fie ruşine de un lucru care te face fericit şi de care eşti mîndru. Nu eşti fericit ?

— Dar n-o să mă laşi pentru un altul ?

— Nu, dragul meu. Nu te voi lăsa niciodată pentru un altul. Cred că ni se vor întîmpla o mulţime de lucruri îngrozitoare dar nu trebuie să-ţi faci griji din pricina asta.

— Nu-mi fac griji. Dar eu te iubesc atît de mult şi tu ai mai iubit pe un altul înaintea mea.

— Şi ce i s-a întîmplat ?

— A murit.

— Da şi, dacă n-ar fi murit, nu te-aş fi cunoscut niciodată. Dragul meu, nu sînt o femeie uşuratică. Am o mulţime de defecte dar sînt foarte credincioasă. O să te saturi cît de credincioasă am să-ţi fiu.

— În curînd va trebui să mă întorc pe front.

— Să nu ne gîndim la asta pînă nu pleci. Vezi, dragul meu, sînt fericită şi ducem o viaţă încîntătoare. N-am mai fost fericită de multă vreme şi cînd te-am întîlnit eram aproape nebună. Poate că eram chiar nebună de-a binelea. Dar acuma sîntem fericiţi şi ne iubim. Să fim fericiţi, pur şi simplu, să fim fericiţi. Eşti fericit, nu-i aşa ? Fac cumva vreun lucru care să nu-ţi placă ? Ce-aş putea face ca să-ţi placă ? Vrei să-mi despleteşti părul ? Vrei să ne jucăm ?

— Da, şi vino aici.

— Bine. Întîi mă duc să-mi văd bolnavii.

CAPITOLUL XIX

ŞI AŞA TRECU vara. Nu-mi amintesc prea bine ce s-a întîmplat în fiecare zi dar ştiu c-a fost o vară foarte călduroasă şi că ziarele anunţau o mulţime de victorii. Mă simţeam foarte bine şi picioarele mi se vindecau re-

pede, aşa că n-a trecut multă vreme şi-am lepădat cîrjele şi am început să merg cu bastonul. Apoi am început un tratament pentru flexiunea genunchilor la „*Ospedale Maggiore*" : mecanoterapie, şedinţe de raze într-o cabină cu oglinzi, masaje şi băi. Mă duceam la tratament după-amiază şi după aceea mă opream la cafenea, beam cîte ceva şi citeam ziarele. Nu hoinăream prin oraş şi de la cafenea căutam să mă întorc cît mai repede acasă, la spital. Tot ce voiam era să stau cu Catherine. În afară de asta, nu mă interesa altceva decît cum să-mi treacă vremea mai repede. Dimineaţa de obicei dormeam iar după-amiaza mă duceam uneori la curse şi mai tîrziu la şedinţele de mecanoterapie. Cîteodată intram la „*Anglo-American Club*" şi mă aşezam în faţa ferestrei într-un fotoliu cu perne de piele şi citeam revistele. Cînd am lepădat cîrjele nu ne-au mai lăsat să ieşim împreună, deoarece nu şedea bine unei infirmiere să fie văzută singură cu un pacient care nu părea să aibă nevoie de asistenţă permanentă şi din această cauză după amiezile nu mai eram atît de mult împreună. Cîteodată, totuşi, cînd mergea cu noi şi Ferguson, ne puteam duce împreună să luăm masa în oraş. *Miss* Van Campen acceptase faptul că eram foarte buni prieteni deoarece Catherine lucra enorm de mult. Şi apoi ştia despre Catherine că face parte dintr-o foarte bună familie, ceea ce o influenţă, în cele din urmă, în favoarea ei. *Miss* Van Campen punea mare preţ pe numele familiei, ea însăşi fiind dintr-o familie sus-pusă. De altfel, spitalul era foarte aglomerat şi asta o absorbea cu totul. Vara era foarte călduroasă şi la Milano aveam o mulţime de cunoştinţe, totuşi, de îndată ce se lăsa seara, eram nerăbdător să mă întorc acasă, la spital.

Pe front, trupele italiene înaintau pe Carso, ocupaseră localitatea Kuk, aflată dincolo de Plava, şi înaintau pe podişul Bainsizza [1]. Pe frontul de vest lucrurile nu păreau să meargă tot atît de bine. Războiul avea aerul

[1] Platou situat la nord de Gorizia, cucerit de italieni în august 1917.

să mai țină mult. Intraserăm și noi în război[1], mă gîndeam însă că avea să mai treacă încă un an pînă aveam să trimitem efective importante, instruite pentru front. Anul viitor se anunța ca un an prost, sau, cine știe, poate avea să fie bun. Italienii pierdeau în lupte un număr important de oameni. Nu vedeam cît putea să mai dureze situația asta. Chiar dacă aveau să cucerească întreg platoul Bainsizza și Monte San Gabriele, le mai rămîneau austriecilor încă foarte mulți munți. Munții mai înalți erau hăt-departe. Pe Carso se înainta dar spre mare terenul era mlăștinos. Napoleon i-ar fi atacat pe austrieci în cîmpie. În munți nu s-ar fi luptat cu ei niciodată. I-ar fi lăsat să coboare și i-ar fi zdrobit lîngă Verona. Pe frontul de vest, însă, nimeni nu era zdrobit. Poate că războaiele nici nu se mai cîștigau. Poate că țineau așa, într-una. Poate c-aveam de-a face cu un nou război de o sută de ani. Am pus ziarul la loc și am plecat de la club. Am coborît treptele cu grijă și am pornit-o pe Via Manzoni[2]. În fața lui „Gran Hotel" l-am întîlnit pe bătrînul Meyers cu soția, care coborau dintr-o trăsură. Se întorceau de la curse. *Mrs.* Meyers era o femeie cu pieptul mare, îmbrăcată într-o rochie neagră de satin. El era un om scund și bătrîn, cu mustăți albe și din cauză că avea picioare plate, mergea cu bastonul.

— Bună ziua, bună ziua, spuse femeia, strîngîndu-mi mîna.

— *Hello,* spuse Meyers.

— Cum a fost la curse ?

— Frumos. Chiar frumos. Mi-au ieșit trei cai.

— Și dumitale ? îl întrebai pe Meyers.

— Și mie mi-a ieșit un cal.

— Niciodată nu știu ce face el, spuse *Mrs.* Meyers. Nu-mi spune nimic.

— N-are nici o importanță, zise Meyers cordial. Ar trebui să vii și dumneata la curse.

Cînd îți vorbea, aveai impresia că nu se uită la tine sau că te ia drept altul.

---

[1] S.U.A. au intrat în război în aprilie 1917.

[2] Una dintre principalele artere din centrul Milanului.

— Am să vin, am zis.

— O să vin la spital să te văd, spuse *Mrs.* Meyers. Am cîte ceva pentru băieții mei. Toți sînteți băieții mei. Fără îndoială, sînteți băieții mei cei mai dragi.

— Cei de la spital vor fi bucuroși să vă vadă.

— Dragii de ei. Și dumneata. Și dumneata ești unul din băieții mei.

— Trebuie să mă întorc la spital, am zis.

— Transmite-le dragilor mei băieți toată dragostea mea. Am să le aduc o mulțime de lucruri. Niște „Marsala“ [1] strașnic și prăjituri.

— La revedere. Vor fi foarte bucuroși să vă vadă.

— La revedere, spuse Meyers. Să vii la *galleria*. Știi unde-i masa mea. Sîntem acolo în fiecare după-amiază.

Mi-am continuat drumul. Voiam să cumpăr ceva la „Cova“ pentru Catherine. Am cumpărat o cutie de bomboane de ciocolată, și, în timp ce fata mi-o împacheta, m-am dus la bar. Cîțiva aviatori și o pereche de englezi stăteau și beau. Am băut, singur, un „Martini“, am plătit, mi-am luat pachetul de la ambalaj și am plecat spre casă, la spital. În fața micului bar de lîngă „Scala“ m-am întîlnit cu cîteva persoane pe care le cunoșteam: un viceconsul, doi tipi care studiau *canto* și Ettore Moretti, un italian din San Francisco care era în armata italiană. Am băut un păhărel cu ei. Pe unul din cîntăreți îl chema Ralph Simmons, și cînta sub numele de Enrico del Credo. N-am știut niciodată cît de bine cîntă dar întotdeauna era pe punctul de a repurta un succes nemaipomenit. Era gras și în jurul nasului și gurii i se cojea pielea ca și cum ar fi avut febră. Se întorsese de la Piacenza unde cîntase în *Tosca* și avusese un succes răsunător.

— Fără îndoială că nu m-ai auzit cîntînd niciodată, îmi spuse el.

— Cînd ai să cînți la Milano?

— La toamnă cînt la „Scala“.

— Pun rămășag c-or să arunce cu scaunele în tine, spuse Ettore. Ai auzit că la Modena au aruncat cu scaunele în el?

---

[1] Vin tonic italian.

— Au aruncat cu scaunele în el, zise Ettore. Am fost și eu de față. Am aruncat și eu șase scaune.

— Tu nu ești decît un *wop* din Frisco [1].

— Nu poate să pronunțe corect cuvintele italienești, reveni Ettore. Se aruncă cu scaunele în el oriunde se duce.

— La Piacenza e cel mai pretențios auditoriu din nordul Italiei, spuse celălalt tenor. Credeți-mă, pentru cîntăreți e un auditoriu tare pretențios.

Pe acest tenor îl chema Edgar Saunders și cînta sub numele de Eduardo Giovanni.

— Aș vrea să fiu și eu de față odată cînd aruncă cu scaunele în tine, spuse Ettore. Nu știi să cînți italienește.

— E nebun, zise Edgar Saunders. Nu știe să vorbească despre altceva decît despre aruncatul scaunelor.

— Cînd cîntați voi doi, ce altceva să facă publicul? spuse Ettore. Și după aceea cînd o să vă întoarceți în America, n-o să vorbiți decît despre succesele repurtate la „Scala". Dac-ați cînta la „Scala", v-ar opri de la primele note...

— Totuși, o să cînt la „Scala", spuse Simmons. În octombrie o să cînt în *Tosca*.

— O să mergem și noi, Mac, nu-i așa? întrebă Ettore pe viceconsul. Au să aibă nevoie de cineva să-i apere.

— Poate c-o să aducem armata americană să-i apere, răspunse viceconsulul. Mai bei un pahar, Simmons? Și dumneata, Saunders?

— Da, răspunse Saunders.

— Am auzit că o să capeți medalia de argint, mi se adresă Ettore. Dumneata la ce te-aștepți?

— Nu știu. Și nici nu știu dacă am să capăt vreo medalie.

— Ai să capeți. Mai e vorbă? Femeile de la „Cova" o să spună că ești un tip grozav. O să creadă c-ai omorît două sute de austrieci sau c-ai cucerit singur o întreagă tranșee. Crede-mă, pentru decorațiile mele a trebuit să lupt.

---

[1] Formă scurtă, familiară, pentru San Francisco.

— Și cîte-ai căpătat, Ettore ? întrebă viceconsulul.

— A căpătat tot felul de medalii, interveni Simmons. Războiul ăsta se duce numai pentru el.

— De două ori medalia de bronz și de trei ori medalia de argint. Dar nu mi-a venit brevetul decît pentru una.

— Și cu celelalte ce e ? întrebă Simmons.

— Operația respectivă a eșuat. Cînd operația eșuează, nu se mai dau decorații.

— Și de cîte ori ai fost rănit, Ettore ?

— De trei ori, grav. Am trei galoane de rănit. Uită-te.

Își întoarse brațul. Pe mînecă, la vreo cinci degete de umăr, erau cusute, pe un fond de stofă neagră, trei galoane paralele din fir de argint.

— Ai și tu unul, îmi zise Ettore. Crede-mă, e frumos să ai așa ceva. Eu le prefer decorațiilor. Și crede-mă, băiete, să ai trei din astea, e ceva. Nu le capeți decît pentru răni care te bagă în spital pe cel puțin trei luni.

— Și unde ai fost rănit, Ettore ? întrebă viceconsulul.

Ettore își suflecă mîneca.

— Aici, zise și ne arătă o cicatrice netedă, adîncă și roșie. Și aici, la picior. Asta nu pot să v-o arăt, pentru că am pus moletiere ; și la laba piciorului. E o bucată de os putred în picior care mai pute și acuma. În fiecare dimineață scot alte așchii de os și tot mai pute.

— Cu ce-ai fost rănit ? întrebă Simmons.

— Cu o grenadă de mînă. O chestie de-aia care te toacă bucăți-bucățele. Mi-a luat toată carnea de pe laba piciorului. Le știi grenadele alea ? se întoarse el spre mine.

— Cum să nu știu ?

— L-am văzut pe ticălosul acela cînd a aruncat-o, continuă Ettore. M-a trîntit la pămînt și credeam c-am dat ortul popii dar porcăria aia de grenadă n-avea nimic înăuntru. Și atunci am tras. Merg întotdeauna cu pușca, să nu vadă că-s ofițer.

— Și ce-a făcut omul ? întrebă Simmons.

— N-avea decît o grenadă, răspunse Ettore. Nu știu de ce a aruncat-o. Cred că ardea de dorința de a arunca cu grenada. Și probabil că nu mai luase parte la nici o luptă. Oricum, l-am împușcat pe ticălosul ăla.

— Şi ce mutră a făcut cînd ai tras în el? întrebă iar Simmons.

— De unde dracu vrei să ştiu? spuse Ettore. L-am împuşcat în burtă, pentru că mi-a fost teamă că n-o să-l nimeresc, dacă am să ochesc la cap.

— Şi de cît timp eşti ofiţer, Ettore? l-am întrebat.

— De doi ani. Acum o să fiu înaintat căpitan. Tu de cîtă vreme eşti locotenent?

— De vreo trei ani.

— Nu eşti bun de căpitan, pentru că nu ştii încă de ajuns de bine italiana, spuse Ettore. De vorbit o vorbeşti tu dar nu ştii să citeşti şi să scrii destul de bine. Trebuie să ştii ca să fii căpitan. De ce nu treci în armata americană?

— Poate c-o să trec.

— Eu tare-aş vrea să trec. Ce soldă are un căpitan, Mac?

— Nu ştiu exact. Cam vreo două sute şi cincizeci de dolari.

— Doamne, ce n-aş face eu cu două sute şi cincizeci de dolari. Te sfătuiesc, Fred, să treci cît mai repede în armata americană. Şi vezi dacă n-ai putea să-mi faci şi mie rost să mă primească.

— Bine, am să văd.

— Ştiu să comandă o companie în italiană. Aş putea învăţa uşor să fac acelaşi lucru şi în engleză.

— Şi o să devii general, zise Simmons.

— Nu, nu ştiu atîtea ca să pot fi general. Un general trebuie să ştie o mulţime de drăcii. Voi credeţi că războiul e un fleac. N-aveţi minte nici cît să fiţi caporali.

— Slavă domnului că nici nu trebuie să fiu, spuse Simmons.

— Cine ştie dacă n-o să trebuie să fiţi cînd o să fie strînşi într-o bună zi, toţi trîntorii? Şi ce-aş mai vrea să nimeriţi la mine în pluton. Şi tu, Mac. Pe tine o să te fac ordonanţa mea.

— Eşti un tip grozav, Ettore, spuse Mac. Dar tare mi-e teamă că eşti militarist.

— Înainte de a se termina războiul am să fiu colonel, zise Ettore.

— Dacă nu te cureţi pînă atunci.

— Nu mă curăţă ei pe mine, şi cu degetul mare şi cu arătătorul îşi atinse repede stelele de pe gulerul tunicii. Aţi văzut ce-am făcut? Întotdeauna trebuie să atingi stelele cu degetul dacă se vorbeşte despre moarte.

— Hai să mergem, Sim, spuse Saunders, ridicîndu-se.

— Hai.

— Salutare, le-am zis. Şi eu trebuie să plec. Ceasul din bar arăta ora şase fără un sfert. *Ciao*, Ettore.

— *Ciao*, Fred. E o chestie să capeţi medalia de argint.

— Nu ştiu dac-am s-o capăt.

— O s-o capeţi, Fred, n-avea nici o grijă. Am auzit că o capeţi în mod sigur.

— Bine, la revedere, i-am spus. Fii prudent, Ettore.

— N-avea nici o grijă. Nici nu beau şi nici nu umblu după fete. Nu-s nici beţiv şi nici curvar. Ştiu eu ce-mi trebuie.

— La revedere, i-am zis. Mă bucur c-ai să fii înaintat căpitan.

— Eu n-am să aştept să fiu înaintat. Voi fi căpitan datorită meritelor mele în luptă. Ştii? Trei stele, spadele încrucişate şi deasupra coroana. Asta-s eu.

— Noroc.

— Noroc. Cînd te-ntorci pe front?

— În curînd.

— Atunci o să ne vedem.

— La revedere.

— La revedere. Şi nu te expune prea mult.

Am luat-o pe o stradă dosnică pentru a scurta drumul spre spital. Ettore avea 23 de ani. Fusese crescut de un unchi al lui din San Francisco şi era în vizită la părinţi, în Torino, cînd izbucnise războiul. Avea o soră care plecase o dată cu el în America, la unchiul din San Francisco şi care în anul acela urma să termine şcoala normală. Ettore făcea parte din acea categorie de eroi care scot din sărite pe oricine are de-a face cu ei. Catherine nu-l putea suferi.

— Avem şi noi eroi. Dar de obicei sînt mult mai la locul lor.

— Pe mine nu mă supără.

— Nici pe mine nu m-ar supăra dacă n-ar fi atît de îngîmfat și nu m-ar plictisi, m-ar plictisi și iar m-ar plictisi.

— Și pe mine mă plictisește.

— E drăguț din partea ta că spui asta. Dar nu-i nevoie. Tu ți-l poți închipui pe front, unde știi că face treabă, dar pentru mine e tipul de om care nu-mi place.

— Știu.

— Ești grozav de drăguț că o știi și pe asta și-ți mărturisesc că încerc să-mi placă, dar e un tip execrabil, într-adevăr.

— Mi-a spus în după-amiaza asta că o să fie avansat căpitan.

— Mă bucur, spuse Catherine. Asta o să-i facă o mare plăcere.

— N-ai vrea să am un grad ceva mai mare ?

— Nu, dragul meu. Mie-mi ajunge să ai gradul care să ne permită accesul în restaurantele mai bune.

— Asta-i și gradul pe care-l am.

— Atunci ai cel mai bun grad. Nu vreau să ai altul. Ți s-ar urca la cap. Ah, dragul meu, sînt grozav de bucuroasă că nu ești un încrezut. M-aș căsători cu tine chiar dacă-i fi încrezut dar e foarte odihnitor să ai un bărbat care nu-i încrezut.

Vorbeam liniștiți în balcon. Luna ar fi trebuit să se arate dar ceața plutea deasupra orașului și nu se ridica. Începu să bureze și am intrat în cameră. Afară ceața se transformase în ploaie și o auzeam cum bate pe acoperiș. Mă ridicai și mă dusei la ușă să văd dacă ploaia intră înăuntru dar nu intra, așa că lăsai ușa deschisă.

— Și pe cine-ai mai văzut ? mă întrebă Catherine.

— Pe *Mr.* și *Mrs.* Mayers.

— Ciudați oameni mai sînt și ăștia doi.

— Se zice că la el acasă ar fi făcut mulți ani de pușcărie. I-au dat drumul ca să moară afară.

— Și de atunci trăiește fericit la Milano ?

— Nu știu cît de fericit.

— Destul de fericit, ca omul care iese din pușcărie.

— *Mrs.* Meyers o să ne aducă iar niște pachete.

— Întotdeauna aduce lucruri grozave. Nu ți-a spus că ești bălatul ei drag ?

— Unul din ei.

— Toți sînt băieții ei dragi, spuse Catherine. Are o slăbiciune pentru băieții ei dragi. Ascultă cum plouă afară.

— Plouă tare.

— Și ai să mă iubești întotdeauna, nu-i așa ?

— Da.

— Și ploaia n-are nici o importanță.

— Nu.

— Asta-i bine. Fiindcă mi-e teamă de ploaie.

— De ce ? Mi-era somn. Și afară tuna.

— Nu știu de ce, dragul meu. Întotdeauna mi-a fost teamă de ploaie.

— Mie-mi place.

— Mie-mi place să merg prin ploaie. Dar pentru dragoste nu-i bună.

— Am să te iubesc pe orice vreme.

— Eu te iubesc și cînd plouă, și cînd ninge, și cînd cade grindina și... încă mai cînd ?

— Nu știu. Mi se pare că mi-e somn.

— Atunci dormi, dragul meu, și o să te iubesc oricum și oricînd.

— Nu ți-e teamă de ploaie, nu-i așa?

— Cînd sînt cu tine, nu.

— De ce ți-e teamă de ploaie ?

— Nu știu.

— Spune-mi.

— Nu mă sili să spun de ce.

— Spune-mi.

— Nu-ți spun.

— Spune-mi.

— Bine. Mi-e teamă de ploaie pentru că uneori mă văd moartă în ploaie.

— Nu se poate.

— Și uneori te văd și pe tine mort în ploaie.

— Asta se mai poate.

— Nu, nu se poate, dragul meu. Fiindcă te păzesc eu de orice primejdie. Știu că pot să fac asta. Dar pe tine însuți nu te poți păzi.

— Te rog încetează cu prostiile. Nu vreau să te aud în seara asta vorbind prostii, ca o scoţiană. Ştii că nu mai avem multă vreme de stat împreună.

— E adevărat, dar sînt şi scoţiană şi prăpăstioasă. Voi înceta totuşi să-ţi mai spun prostiile astea.

— Da, chiar sînt nişte prostii.

— Sînt nişte prostii. Pur şi simplu nişte prostii. Nu mi-e teamă de ploaie. Nu mi-e teamă de ploaie. Oh, Doamne, tare-aş vrea să nu-mi fie teamă.

Plîngea. Am mîngîiat-o şi a încetat să plîngă. Dar afară ploua într-una.

CAPITOLUL XX

ÎNTR-O DUPĂ-AMIAZĂ ne-am dus la curse. Au mers cu noi şi Ferguson şi Crowell Rodgers, băiatul care fusese rănit la ochi de explozia focosului de obuz. Fetele s-au îmbrăcat după-masă, în timp ce eu şi Crowell şedeam pe pat în camera lui şi studiam performanţele realizate de caii care alergau şi pronosticurile publicate în ziarul hipic. Crowell era bandajat la cap şi cursele nu-l prea interesau dar citea ziarul hipic cu regularitate, ca să-i mai treacă timpul şi cunoştea toţi caii. Spunea că în cursele din ziua aceea aveau să alerge caii cei mai proşti dar că nu sînt alţii. Lui Meyers îi plăcea Crowell şi-i dădea sfaturi pe ce cai să parieze. Meyers cîştiga aproape la fiecare cursă dar nu-i plăcea să le spună şi altora ce ştie, pentru că asta cobora cotele. Alergările erau aranjate dinainte. La cursele din Italia participau jocheii descalificaţi de pretutindeni. Informaţiile lui Meyers erau bune dar mi-era silă să-l întreb ceva fiindcă adesea nu-ţi răspundea şi vedeai bine întotdeauna că-l costă să-ţi dea un sfat, dar, nu ştiu de ce, nouă se simţea parcă obligat să ne dea sfaturi şi în special lui Crowell parcă i le dădea cu mai puţină părere de rău decît tuturor. Acesta fusese rănit uşor la un ochi şi la celălalt chiar grav. Meyers suferea şi el de ochi şi asta îl apropia de Crowell.

Meyers nu-i spunea niciodată nevestei sale pe ce cal juca și ea pierdea sau cîștiga, de cele mai multe ori pierdea, și vorbea tot timpul.

Am plecat toți patru la „San Siro“ [1] într-o trăsură deschisă. Era o zi frumoasă și trecurăm prin parc, merserăm apoi de-a lungul liniei de tramvai și ieșirăm din oraș. Șoseaua era plină de praf. Vilele erau împrejmuite cu garduri de fier și aveau grădini cu vegetație bogată și prin șanțuri curgea apa și în grădinile de zarzavat frunzele erau prăfuite. Peste cîmp se zăreau ferme bogate, înconjurate de verdeață, cu ogoarele brăzdate de șanțuri de irigație iar către miazănoapte se înălțau munții. Spre hipodrom se îndreptau multe trăsuri și oamenii de la poartă ne lăsară să intrăm fără bilete, deoarece eram în uniformă. Ne-am dat jos din trăsură, am cumpărat programul curselor și ne-am îndreptat spre peluză și de aici, peste pista compactă și netedă, spre *paddock* [2]. Tribunele erau vechi, din lemn, iar ghișeele la care se primeau pariurile se aflau sub tribune. Cîteva erau așezate la rînd, în apropierea grajdurilor. De-a lungul gardului dinspre peluză erau postați o mulțime de soldați. Către *paddock* se îmbulzeau mulți oameni și caii erau plimbați de jur împrejur într-un țarc situat sub copacii din spatele tribunelor. Aici am dat de mulți cunoscuți și am obținut două scaune pentru Ferguson și Catherine și ne-am uitat la cai.

Duși de căpestre de către băieții de grajd caii erau plimbați unul după altul, cu capul în jos. Un cal avea părul negru-violet și Crowell jură că-i vopsit așa. Ne-am uitat cu atenție la el și lucrul părea posibil. Fusese scos tocmai în clipa în care clopotul anunța pregătirea pentru start. Ne-am uitat în program să-l găsim după numărul de pe brațul băiatului de grajd și l-am găsit trecut ca jugan negru, cu numele de Japalac. În cursa aceea alergau cai care nu cîștigaseră niciodată un premiu de o mie de lire sau mai mult. Catherine era convinsă că e vopsit. Ferguson zicea să nu-și poate da seama dacă e așa. Eu

---

[1] Hipodrom situat într-un sat la marginea Milanului.

[2] Loc îngrădit în incinta unui hipodrom ,unde sînt plimbați caii înainte de alergări.

eram de părere că e ceva suspect în toată istoria asta. Căzurăm cu toţii de acord să jucăm pe Japalac şi pariarăm împreună o sută de lire. La cotă figura cu treizeci şi cinci la unu. Crowell se duse să ia tichetele, iar noi ne uitam la jocheii care se îndreptau călare, după un ultim tur spre pistă, trecînd pe sub copaci şi galopînd uşor spre start.

Ne urcarăm la tribună ca să urmărim de acolo desfăşurarea cursei. Pe atunci, la „San Siro" încă nu se folosea coarda, aşa că starterul alinie caii care arătau tare mărunţi acolo, departe, de pistă, şi dădu semnalul de pornire pocnind din bici. Trecură prin faţa noastră, cu calul cel negru în frunte şi la turnantă negrul fu cu mult înaintea celorlalţi. Mă uitam cu binoclul la caii care alergau acum la capătul celălalt al pistei şi văzui că jocheul se străduia să-l domolească, dar nu izbutea şi cînd ocoliră turnanta şi se apropiară de potou, negrul era cu cincisprezece lungimi înaintea celorlalţi. Continuă să galopeze pînă la turnantă chiar după ce se terminase cursa.

— Nu-i minunat? ne întrebă Catherine. O să cîştigăm peste trei mii de lire. Trebuie să fie un cal admirabil.

— Sper să nu-i iasă culoarea pînă nu ne-or plăti, zise Crowell.

— Oricum ar fi, e un cal drăguţ, spuse Catherine. Mă întreb dacă *Mr.* Meyers n-a pariat pe el?

— Ai pariat pe cîştigător? i-am strigat lui Meyers.

Bătrînul dădu din cap că da.

— Eu nu, zise *Mrs.* Meyers. Voi, copii, pe cine-aţi pariat?

— Pe Japalac!

— Chiar? Era cotat treizeci şi cinci la unu.

— Ne-a plăcut culoarea lui.

— Mie nu. Avea un aer tare prăpădit. Mi s-a spus să nu pariez pe el.

— N-o să plătească chiar atît de mult, spuse Meyers.

— E cotat încă treizeci şi cinci la unu, am zis eu.

— N-o să plătească prea mult, repetă Meyers. În ultimul moment au pariat pe el foarte mulţi jucători.

— Cine?

— Kempton şi alţii. O să vedeţi. N-o să plătească nici doi la unu.

— Aşadar, n-o să mai cîştigăm trei mii de lire, spuse Catherine. Cursele astea aranjate nu-mi plac de loc.

— O să căpătăm vreo două sute de lire.

— Asta-i un fleac. Ce să faci cu ele ? Credeam c-o să cîştigăm trei mii de lire.

— Ce escrocherie dezgustătoare, spuse Ferguson.

— E adevărat că dacă n-ar fi avut aerul ăsta suspect, spuse Catherine, n-am fi pariat pe el. Aş fi vrut totuşi să fi cîştigat cele trei mii de lire.

— Hai să coborîm, să bem ceva şi să vedem cîţi bani avem de luat, zise Crowell.

Ne-am dus la locul unde erau afişate rezultatele. Clopotul sună facerea plăţilor şi cîştigătorul, Japalac fu cotat cu 18,50, ceea ce însemna că ni se plătea mai puţin de doi la unu.

Ne-am dus la barul de sub tribune şi luarăm fiecare cîte un *whisky and soda*. Dădurăm de doi italieni pe care-i cunoşteam şi de McAdams, viceconsulul, care veniră cu noi cînd ne întorseserăm să luăm fetele. Italienii erau foarte manieraţi şi McAdams rămase să vorbească cu Catherine iar noi ne duserăm să pariem din nou. *Mr.* Meyers stătea lîngă chioşcul unde se luau tichete pentru pariul mutual.

— Întreabă-l pe ce cai a jucat ? îi spusei lui Crowell.

— Pe ce cal aţi pariat, *Mr.* Meyers ? îl întrebă Crowell. Meyers scoase programul din buzunar şi-i arătă cu creionul numărul 5.

— Te superi dacă jucăm şi noi pe calul ăsta ? îl întrebă Crowell.

— Jucaţi, jucaţi, dar nu-i spuneţi soţiei mele că v-am spus eu.

— Nu beţi ceva, *Mr.* Meyers ? l-am întrebat.

— Mulţumesc. Nu beau niciodată.

Am pus o sută de lire pe numărul 5 la event şi la plasat şi am mai luat fiecare cîte un *whisky and soda*. Mă simţeam foarte bine şi mai agăţai alţi doi italieni, cu care băurăm încă un pahar apoi ne întoarserăm la fete. Şi italienii aceştia erau foarte manieraţi şi se potriveau de minune cu ceilalţi doi de mai înainte. Foarte curînd nimeni nu mai putu sta jos. Îi dădui tichetele lui Catherine.

— Pe ce cal ai pariat ?

— Nu știu. *Mr.* Meyers mi l-a indicat.

— Nici nu știi măcar ce nume are ?

— Nu. Se găsește în program. Cred că-i vorba de numărul 5.

— Ai o încredere înduioșătoare în alții, îmi spuse ea. Numărul 5 fu cîștigător, dar nu plăti nimic. *Mr.* Meyers era furios.

— Trebuie să pariezi două sute de lire ca să cîștigi douăzeci, zise el. Pentru zece ți se dau douăsprezece. Nu face să mai joci. Nevasta mea a pierdut douăzeci de lire.

— Cobor cu tine, îmi spuse Catherine.

Toți italienii se ridicară în picioare. Coborîrăm și ne duserăm spre *paddock*.

— Îți place aici ? întrebă Catherine.

— Da. Cred că-mi place.

— Și eu cred c-ar fi plăcut, spuse ea. Dar nu pot suporta, dragul meu, să ne întîlnim cu atît de mulți oameni.

— Bine, dar în mod obișnuit nu prea vedem multă lume.

— Nu. Însă soții Meyers și tipul acela de la bancă cu soția și fiicele lui.

— E omul care-mi onorează cecurile, i-am spus.

— Asta poate s-o facă și altcineva, nu numai el. Și tinerii aceștia patru din urmă sînt de-a dreptul insuportabili.

— Să stăm aici și să privim alergările de la peluză.

— Ar fi chiar foarte bine. Și, te rog, dragul meu, hai să jucăm pe un cal despre care nu știm nimic și pe care *Mr.* Meyers n-o să parieze.

— Așa o să și facem.

Am pariat pe un cal cu numele *Light for Me* [1] care se plasă al patrulea din cinci. Ne sprijinisem de gardul dinspre pistă și ne uitam cum trec caii, lovind cu copitele pămîntul, iar departe, departe, se vedeau munții și, dincolo de copaci și cîmpii, orașul.

— Mă simt mult mai bine aici, spuse Catherine.

---

[1] Lumină pentru mine (engl.).

Caii se întorceau și treceau prin grilă, cu părul ud, scăldat în sudoare iar jocheii îi linișteau, îi duceau mai departe și descălecau sub copaci.

— N-ai vrea să bei ceva? Am putea bea stînd aici și uitîndu-ne și la curse.

— Mă duc să aduc ceva de băut, propusei.

— Lasă, că ne-aduce chelnerul, spuse Catherine.

Făcu semn cu mîna și veni un chelner de la „Pagoda", barul de lîngă grajduri. Ne așezarăm la o masă rotundă de fier.

— Nu-ți place mai mult cînd sîntem singuri?

— Ba da, am zis.

— M-am simțit foarte singură cînd am fost cu toții acolo.

— Aici e chiar foarte plăcut.

— Te cred. Cursele astea sînt chiar un lucru plăcut.

— Da, e plăcut.

— Dragul meu, nu vreau să-ți stric plăcerea. Cînd vrei, ne întoarcem la ceilalți.

— Nu. Stăm aici și ne bem whisky-ul. Apoi mergem la rîu, să vedem curse cu obstacole.

— Ești grozav de drăguț cu mine.

Și după ce am mai stat cîteva clipe singuri, am fost bucuroși să ne întoarcem la ceilalți. A fost o zi plăcută.

CAPITOLUL XXI

ÎN SEPTEMBRIE nopțile începură a fi reci și apoi și zilele și frunzele copacilor din parc prinseră a-și schimba culoarea și ne dădurăm seama că vara s-a sfîrșit. Pe front, luptele mergeau foarte rău și San Gabriele [1] nu fusese încă luat. Luptele de pe podișul Bainsizza se terminaseră și pe la mijlocul lunii aproape că încetară și luptele de pe San Gabriele [1]. Nu-l puteau cuceri. Ettore se

[1] Pentru pozițiile de pe San Gabriele s-au dat lupte crîncene din mai pînă în octombrie 1917, muntele trecînd de mai multe ori din mîna austriecilor în mîna italienilor.

întorsese pe front. Caii fuseseră trimiși la Roma și sezonul de curse se încheiase. Crowell plecase și el la Roma, de unde avea să fie trimis acasă, în America. În oraș avură loc două manifestații împotriva războiului și o puternică răscoală la Torino[1]. Un maior englez îmi spuse la club că italienii pierduseră o sută și cincizeci de mii de oameni în luptele de pe platoul Bainsizza și de la San Gabriele. În luptele de pe Carso, zicea el, pierduseră încă patruzeci de mii. Beam și omul începu să vorbească. Zicea că în sectorul nostru ofensiva din anul acesta luase sfîrșit și că italienii se-ntinseseră mai mult decît le era plapuma. Spunea că și ofensiva din Flandra[2] avea să se termine prost. Dacă aveau să mai piardă tot atîția oameni ca în toamna asta, aliații aveau să fie bătuți înainte de sfîrșitul anului viitor. Spunea că oricum sîntem cu toții curățați dar că e încă bine atîta vreme cît nu ne dăm seama de asta. Sîntem cu toții curățați. Principalul e să nu recunoști că e așa. Țara care avea să-și dea seama ultima că e curățată, aceea va cîștiga războiul. Băurăm încă un rînd. Făceam parte din vreun statmajor ? Nu. El da. Totul nu-i decît un rahat. Eram singuri în sala clubului și ședeam pe o canapea din acelea mari de piele. Avea niște cizme de piele de culoare închisă, lustruite. Niște cizme grozave. Spunea că totul nu-i altceva decît un rahat. Toată lumea nu se gîndea decît la divizii și la efective. Fiecare se ciorovăia ca să capete cît mai multe divizii și cum le căpăta le și trimitea pe front, să fie masacrate. Cu toții eram curățați. Germanii cîștigau toate luptele. Drace, sînt soldați buni. Hunii ăștia sînt soldați adevărați. Dar și ei erau curățați. Eram curățați cu toții. L-am întrebat ce se aude cu Rusia. Spunea că și ei sînt gata curățați. Aveam să-mi dau seama în curînd că sînt curățați. Și austriecii, la rîndul lor, erau curățați. Dacă aveau să intre în luptă, alături de ei, și niște divizii de huni, ar putea s-o scoată la capăt. L-am

[1] În marile centre industriale din Italia, mișcarea antirăzboinică luase un puternic avînt. La Milano s-au produs demonstrații de stradă, iar la Torino a izbucnit, la 22 august 1917, o răscoală armată a muncitorilor.

[2] Este vorba de operațiile ofensive întreprinse în Flandra de armatele engleze și franceze în iulie-octombrie 1917.

întrebat dacă presupunea că vor ataca în toamna asta. Firește că vor ataca. Italienii erau curățați. Toată lumea știa că sînt curățați. Hunii vor coborî pe la Trentino și vor tăia calea ferată la Vicenza și atunci ce-o să facă italienii ? Au mai încercat asta și în 16, i-am spus. Nu cu nemții, zise el. Ba da, i-am spus. Probabil însă că n-o să mai repete figura asta, spuse el. E prea simplu. Vor încerca să facă altceva, mai complicat, și vor fi bătuți măr. Trebuie să plec, i-am zis. Trebuie să mă întorc la spital. La revedere, îmi zise el. Apoi, ceva mai vesel : Toate bune. Era un mare contrast între pesimismul lui general și jovialitatea lui personală.

M-am oprit la frizer, m-am bărbierit și am plecat spre casă, spre spital. Cu piciorul îmi mergea bine și un timp nu avea să se obțină nici o altă ameliorare. Înainte cu trei zile fusesem la un examen medical. Trebuia să mai urmez un tratament înainte de a-mi termina cura la „*Ospedale Maggiore*“ și mergeam pe trotuar încercînd să nu șchiopătez. Un bătrîn decupa siluete din hîrtie sub o arcadă. M-am oprit să mă uit la el. Două fete îi pozau și bătrînul le făcu siluetele amîndurora împreună, tăind hîrtia repede cu foarfecele și uitîndu-se la ele cu capul plecat pe-o parte. Fetele rîdeau. Îmi arătă siluetele înainte de a le lipi pe o foaie de hîrtie albă și de a le da fetelor.

— Sînt reușite, îmi zise el. Nu vreți să vă fac și dumneavoastră silueta, *tenente* ?

Fetele plecară, uitîndu-se la siluete și rîzînd. Erau niște fete drăguțe. Una din ele lucra într-o cîrciumă de peste drum de spital.

— Ba da, i-am răspuns.

— Scoateți-vă chipiul.

— Nu. Cu chipiul vreau.

— N-o să iasă atît de frumos, spuse bărbatul. Dar, se lumină el la față, va avea un aer mai milităros.

Începu să taie cu foarfecele foaia de hîrtie neagră și apoi, despărțind cele două foi, lipi profilurile pe o bucată de carton și mi le dădu.

— Cît costă ?

— Nimic. Și dădu din mînă. Le-am făcut așa, de dragul dumneavoastră.

— Te rog. Şi-i întinsei nişte bani de aramă. Fă-mi plăcerea să-i iei.

— Nu, le-am făcut de plăcere. Arătaţi-le şi prietenilor dumneavoastră.

— Îţi mulţumesc foarte mult. La revedere.

— La revedere.

Mi-am continuat drumul spre spital. Mă aşteptau cîteva scrisori, printre care şi una oficială. Mi se mai dădeau trei săptămîni de concediu ca să-mi termin convalescenţa, după aceea trebuia să mă întorc pe front. Am recitit adresa aceea oficială cu atenţie. Va să zică, asta era. Concediul de convalescenţă începea din 4 octombrie cînd avea să se termine tratamentul. Trei săptămîni însemnau douăzeci şi una de zile. Adică pînă în 25 octombrie. Le-am spus că ies în oraş şi m-am dus să mănînc la un restaurant ceva mai departe de spital. La masă am citit celelalte scrisori şi ziarul *Corriere della sera*. Una din scrisori era de la bunicul meu şi-mi aducea o seamă de veşti despre familie, încurajări patriotice, un cec de două sute de dolari şi cîteva tăieturi de ziar. Mai era o scrisoare plicticoasă de la preotul de la popotă, alta de la un amic care lupta într-o escadrilă franceză şi care îmi scria ce chefuri monstre face şi un bilet de la Rinaldi care mă întreba cît timp am să mă mai ascund în Milano şi ce se mai întîmplă cu mine. Îmi scria să-i aduc plăci de gramofon şi-mi comunica şi lista titlurilor. Am mîncat, am băut o sticlă de „Chianti", şi după aceea am luat o cafea şi un coniac. Am terminat de citit ziarul, am pus scrisorile în buzunar, am lăsat ziarul pe masă dimpreună cu bacşişul şi am plecat. Ajuns în camera mea de la spital, m-am dezbrăcat, mi-am pus pijamaua şi pe deasupra un halat, am ridicat storurile la uşa care dădea înspre balcon şi, stînd în pat, în capul oaselor, m-am apucat să citesc ziarele din Boston, dintr-un maldăr pe care-l lăsase la spital *Mrs.* Meyers pentru băieţii ei dragi. Echipa *White Sox* [1] din Chicago cîştigase campionatul „Ligii americane" iar *Giants* [2] din New York era în fruntea

---

[1-2] Echipele care au cîştigat în 1917 campionatele de *baseball* organizate de cele două federaţii de specialitate din S.U.A.: „Liga americană" şi „Liga naţională".

clasamentului „Ligii naționale". Babe Ruth[1] juca pe atunci ca *pitcher*[2] în echipa din Boston. Ziarele erau plicticoase, noutățile erau vechi și strict locale iar știrile despre război erau toate vechi. În ziare se vorbea mult despre taberele de instrucție. Eram bucuros că nu sînt într-o tabără de instrucție. Știrile despre jocurile de *base-ball* erau tot ce se putea citi în ziare și nu mă interesau de loc. Cînd primești mai multe ziare deodată, nu le poți citi un mare interes. Deși erau cam vechi, le-am răsfoit o bucată de vreme. Mă întrebam ce se va întîmpla cu campionatele marilor ligi dacă America va fi antrenată serios în război. Probabail că nu le vor întrerupe. La Milano se mai organizau curse de cai deși războiul mergea cum nu se poate mai rău. În Franța cursele fuseseră interzise. Calul nostru, Japalac, venea de-acolo. Catherine trebuia să fie de serviciu la ora 9. Am auzit-o trecînd prin saloane cînd își luă serviciul în primire și o dată am și văzut-o trecînd prin hol. Intră în toate rezervele, și, în cele din urmă, veni la mine.

— Am întîrziat, dragul meu. Am avut mult de lucru. Ce mai e nou ?

I-am spus ce scrisori primisem și că am căpătat concediu.

— Ce bine îmi pare, spuse ea. Și unde vrei să pleci ?

— Nicăieri. Vreau să rămîn aici.

— Asta e o prostie. Hotărăște-te unde pleci și vin și eu.

— Cum ai să poți s-o faci ?

— Nu știu. Dar am s-o fac.

— Ești grozav de drăguță.

— Nu, nu-s. Numai că e ușor să te descurci în viață cînd n-ai ce pierde.

— Ce vrei să spui ?

— Nimic. Mă gîndesc cît de neînsemnate îmi par acum dificultățile pe care altădată le socoteam foarte mari.

— Am impresia că n-o să fie chiar atît de ușor.

---

[1] Vestit jucător de base-ball.
[2] Cel care bate mingea.

— Ba o să fie. Dacă va fi nevoie, o să-mi dau demisia. Dar n-o să fie necesar să fac asta.

— Şi unde să plecăm ?

— Oriunde. Oriunde vrei tu. Oriunde n-o să dăm peste nici un cunoscut.

— Nu vrei să mergem într-un loc anume ?

— Nu. O să-mi placă oriunde.

Părea preocupată şi încordată.

— Ce e cu tine, Catherine ?

— Nimic. Absolut nimic.

— Ba da, e ceva.

— Nu-i nimic. Chiar nimic.

— Văd eu că e ceva. Spune-mi, draga mea, ce e ? Mie poţi să-mi spui.

— Nu-i nimic.

— Spune-mi.

— Nu vreau să-ţi spun. Mi-e teamă că o să te necăjească.

— Nu, n-o să mă necăjească.

— Eşti sigur ? Pe mine nu mă necăjeşte dar mi-e teamă că pe tine da.

— Dacă nu te necăjeşte pe tine, nu mă va necăji nici pe mine.

— Nu vreau să-ţi spun.

— Spune.

— Trebuie ?

— Da.

— O să am un copil, dragul meu. Are aproape trei luni. Nu-i aşa că nu eşti necăjit ? Te rog, te rog să nu fii. Nu trebuie să te necăjeşti.

— Mă bucur.

— Chiar te bucuri ?

— Firește.

— Am făcut tot ce se poate. Am luat o mulţime de chestii dar n-a folosit la nimic.

— Nu sînt necăjit de loc.

— N-am putut face nimic, dragul meu şi pe mine lucrul acesta nu mă necăjeşte. Aşa că nici tu nu trebuie să te amărăşti sau să te frămînţi.

— Mă frămînt numai din cauza ta.

— Asta-i. Vezi ? tocmai asta nu trebuie să faci. Copii se nasc în fiecare zi. Toată lumea are copii. E un lucru firesc.

— Eşti încîntătoare.

— Nu, nu sînt. Dar nu trebuie să te superi, dragul meu. Am să-ncerc să nu-ţi dau prea mult de furcă. Ştiu că acuma te-am necăjit. Dar pînă acuma n-am fost o fată de treabă ? Nici n-ai ştiut, nu-i aşa ?

— Nu, n-am ştiut.

— Aşa o să fie şi de acum înainte. Numai să nu te amărăşti din pricina asta. Văd că te frămînţi. Nu trebuie. Zău, nu trebuie. Nu vrei să bei ceva, dragul meu ? Ştiu că întotdeauna băutura te face să fii mai vesel.

— Nu beau. Sînt vesel şi tu eşti încîntătoare.

— Nu, nu sînt. Dar am să fac aşa ca să putem fi împreună dacă te hotărăşti să plecăm undeva. Trebuie să fie frumos în octombrie. O să ne distrăm de minune, dragul meu, şi cînd o să pleci pe front, o să-ţi scriu în fiecare zi.

— Şi tu unde ai să fii ?

— Nu ştiu încă. Dar într-un loc minunat. O să am eu grijă de toate astea.

O clipă tăcurăm amîndoi. Catherine şedea pe pat şi eu mă uitam la ea, fără să o ating. Stăteam departe unul de celălalt, ca atunci cînd intră cineva străin într-o cameră şi oamenii se simt stînjeniţi. Întinse mîna şi mă luă de braţ.

— Nu eşti supărat pe mine, dragul meu ?

— Nu.

— Şi nu ai impresia că eşti prins în cursă ?

— Puţin poate că da. Dar nu de tine.

— Nu voiam să spun că de mine. Nu vorbi prostii. Spuneam prins în cursă aşa, în general.

— Din punct de vedere biologic, te simţi întotdeauna prins în cursă.

Nu se mişcă şi nici nu-şi retrase mîna dar o simţii că e departe, departe de mine.

— „Întotdeauna" nu e un cuvînt prea plăcut.

— Iartă-mă.

— Nu-i nimic. Dar, vezi tu, eu n-am mai avut copii şi nici n-am mai iubit pe cineva pînă acuma. Şi am în-

cercat să fiu așa cum ai vrut tu să fiu, și acuma vorbești de „întotdeauna"...

— Să-mi tai limba ? o întrebai.

— O, dragul meu, se întoarse ea de unde va fi fost. Nu lua în seamă ce-ți spun. Eram din nou împreună și senzația de stînjeneală dispăruse. Noi sîntem într-adevăr o singură ființă, așa că n-are rost să ne certăm cu tot dinadinsul.

— N-o să ne certăm.

— Oamenii totuși se ceartă. Se iubesc, nu se înțeleg cum trebuie, așa, cu tot dinadinsul, și se ceartă și dintr-o dată nu mai sînt una și aceeași ființă.

— Noi n-o să ne mai certăm.

— Nu, nu trebuie să ne certăm. Pentru că noi doi sîntem singuri și toți ceilalți sînt împreună. Dacă se întîmplă ceva între noi, sîntem pierduți, și lumea o să ne înfrîngă.

— N-o să reușească, i-am spus. Pentru că tu ești foarte vitează. Celui viteaz nu i se poate întîmpla nimic.

— Și totuși moare și el.

— Da, dar o singură dată.

— Nu știu. Cine a spus asta ?

— Cel laș moare de o mie de ori, viteazul doar o dată [1].

— Cine a spus asta ?

— Nu știu.

— Era probabil un laș, spuse ea. Știa o mulțime de lucruri despre lași, dar nimic despre cei viteji. Cel viteaz moare poate de două mii de ori dacă e un om inteligent. Numai că nu vorbește despre asta. Nu știu. E greu să-și dai seama ce se petrece în mintea celui viteaz.

— Da. De aceea și rămîne așa.

— Văd că ești o autoritate în materie.

— Așa e, dragul meu. Am meritat-o.

— Ești un om viteaz.

— Nu, spuse ea. Dar aș fi vrut să fiu.

— Eu nu-s, i-am spus. Nu știu. Am trăit destul ca să mă cunosc. Sînt ca jucătorul de *base-ball* care face

[1] Aluzie la un vers din *Iuliu Cezar* de William Shakespeare (actul II, scena 2).

în general două sute și treizeci de puncte și știe că ma mult n-o să facă niciodată.

— Dar ce-i aia un jucător care face două sute și treizeci de puncte ? Sună teribil de impresionant.

— Sună, numai că nu înseamnă altceva decît un jucător de *base-ball* mediocru.

— Totuși, un jucător bun, mă împunse ea.

— Tare mi se pare că sîntem amîndoi niște încrezuți. Tu însă ești un om viteaz.

— Nu. Dar nădăjduiesc c-am să fiu.

— Sîntem amîndoi niște viteji. Și voi fi și mai viteaz dacă am să beau ceva.

— Sîntem niște oameni minunați, spuse Catherine. Se duse la dulap și-mi aduse coniacul și un pahar. Bea, dragul meu, îmi spuse ea. Ai fost teribil de drăguț.

— Zău că nu vreau să beau.

— Bea.

— Bine.

Am luat un pahar de apă și l-am umplut cam pe-o treime cu coniac și l-am dat pe gît.

— Asta a fost cam mult, spuse ea. Știu că băutura eroilor e coniacul dar n-ar trebui să exagerezi.

— Unde o să trăim după război ?

— La un azil de bătrîni, probabil, zise ea. Vreme de trei ani am tot sperat copilărește că războiul se va termina de Crăciun. Dar acum mă gîndesc că asta se va întîmpla cînd fiul nostru va fi locotenent-comandor.

— Poate c-o să fie general.

— Dacă războiul va dura o sută de ani va avea vreme să lupte și în marină, și în armata de uscat.

— Nu vrei să bei ?

— Nu. Pe tine, dragul meu, coniacul te face vesel. Pe mine, însă, mă amețește.

— N-ai băut coniac niciodată ?

— Nu, dragul meu. Sînt o soție de modă veche.

M-am aplecat, am luat sticla de pe jos și mi-am turnat din nou coniac în pahar.

— N-ar fi rău să mă duc să văd ce mai fac compatrioții tăi, spuse Catherine. Pînă vin, poate că ai să te uiți prin ziare.

— Trebuie să te duci ?

— Acuma sau mai tîrziu tot trebuie.
— Bine, atunci du-te acuma.
— Mă întorc mai tîrziu.
— Pînă atunci termin și eu ziarele, i-am spus.

CAPITOLUL XXII

ÎN NOAPTEA ACEEA se făcu rece și a doua zi plouă. Cînd m-am întors de la „*Ospedale Maggiore*“ ploua foarte tare și am ajuns la spital ud pînă la piele. Sus, la mine, pe balcon ploaia cădea în ropot și, mînată de vînt, izbea cu furie geamurile ușii. M-am schimbat și am băut un păhăruț de coniac dar coniacul n-avea gust bun. Noaptea nu m-am simțit bine și a doua zi dimineață, după micul dejun, fui apucat de o puternică senzație de greață.

— Nu e nici o îndoială, zise medicul-șef. Uită-te la ochii lui, *Miss*.

Miss Gage se uită. Îmi spuseră să mă uit în oglindă : albul ochilor era galben. Aveam gălbinare. Am zăcut două săptămîni. Din pricina asta nu ne-am mai petrecut concediul de convalescență împreună. Plănuisem să mergem la Pallanza, pe malul lacului Maggiore [1]. Era frumos acolo toamna cînd frunzele prind a-și schimba culoarea. Ai unde să te plimbi și poți pescui păstrăvi în lac. Ar fi fost mai bine să mergem acolo și nu la Stresa [2], deoarece la Pallanza veneau mai puțini vizitatori. Se ajunge atît de ușor de la Milano la Stresa încît întotdeauna întîlneai acolo cunoscuți. Pallanza era un sat drăguț și puteai vîsli spre insulele pe care trăiesc pescarii și pe cea mai mare insulă era un restaurant. Dar nu ne-am mai dus nicăieri.

Într-o zi, cînd zăceam în pat, bolnav de gălbinare, *Miss* Van Campen intră în camera mea, deschise ușa du-

[1] Lac lung de 64 km și lat de 5—15 km, situat pe versantul de miazăzi al Alpilor, la hotarul dintre Italia și Elveția.

[2] Elegantă stațiune balneo-climatică italiană și țărmul lacului Maggiore.

lapului și văzu înăuntru sticlele goale. O parte le trimisesem jos cu portarul și cred că, văzîndu-le, *Miss* Van Campen venise sus să mai găsească și altele. Cele mai multe erau sticle de vermut, de „Marsala", de „Capri". Mai erau și cîteva sticle de „Chianti" și cîteva de coniac. Portarul luase întîi sticlele mai mari, de vermut și cele de „Chianti", în învelișul lor de rafie, și lăsase pentru la urmă sticlele de coniac. Sticlele acestea de coniac și o sticlă în formă de urs în care fusese *kümmel* [1], le găsi *Miss* Van Campen. În special sticla în formă de urs o scoase din sărite. O ridică în aer : ursul făcea sluj, cu labele în sus, în cap avea un dop și pe fund cîteva cristale de sticlă. Mă pufni rîsul.

— Era *kümmel* înăuntru, am spus. *Kümmel*-ul cel mai bun e îmbuteliat întotdeauna în sticle din astea. Se aduc din Rusia.

— Toate sticlele astea sînt de coniac, nu-i așa ? întrebă *Miss* Van Campen.

— Nu le pot vedea pe toate, am răspuns, dar probabil că sînt de coniac.

— Și de cît timp durează toată povestea asta ?

— Le-am cumpărat și le-am adus aici chiar eu. Ofițerii italieni mă vizitează adesea și am aranjat așa ca să le pot oferi întotdeauna cîte ceva de băut.

— Și dumneata n-ai băut de loc ?

— Am băut și eu.

— Coniac, spuse ea. Unsprezece sticle de coniac și băutura aceea din urs.

— *Kümmel*.

— O să trimit pe cineva să le ia de-aici. Acestea sînt toate sticlele goale pe care le ai ?

— Deocamdată.

— Și-mi era milă de dumneata că ai gălbinare. De dumneata n-are rost să-i fie milă cuiva.

— Mulțumesc.

— Firește, nu poți fi mustrat pentru că nu vrei să te întorci pe front. Dar cred că ar trebui să cauți să faci un lucru mai inteligent decît să încerci să capeți gălbinare prin alcoolizare.

---

[1] Rachiu de chimen și anason (germ.).

— Prin ce ?

— Prin alcoolizare. Ai auzit ce ți-am spus.

N-am răspuns nimic.

— Dacă n-ai să mai inventezi nimic, cred că va trebui să te întorci pe front cînd vei termina cu gălbinarea. Nu cred că gălbinarea provocată cu bună știință îți dă dreptul și la concediu de convalescență.

— Nu credeți ?

— Nu.

— Ați avut vreodată gălbinare, *Miss* Van Campen ?

— Nu, dar am văzut multe cazuri de gălbinare.

— Ați observat cît de mult se bucură bolnavii că au gălbinare.

— Cred, totuși, că e mai bine așa decît pe front.

— *Miss* Van Campen, am întrebat, ați cunoscut vreodată un om care să fi încercat să se automutileze, dîndu-și singur cu piciorul în...

Miss Van Campen se făcut că nu aude întrebarea. Trebuia să se facă sau că nu o aude, sau să plece din cameră. Nu voia să plece deoarece mă ura mai demult și acuma îi venise apa la moară.

— Ați cunoscut multe cazuri cînd oamenii au încercat să scape de front automutilîndu-se.

— Nu e cazul cu mine. Și eu am văzut automutilați. V-am întrebat dacă ați văzut vreun caz în care cineva să fi încercat să se automutileze dîndu-și singur un picior în... Pentru că asta-i senzația cea mai apropiată de aceea pe care o încerci cînd ai gălbinare și pe care cred că puține femei au încercat-o. De aceea v-am întrebat dacă ați avut vreodată gălbinare, *Miss* Van Campen, pentru că...

Miss Van Campen ieși brusc din cameră.

Ceva mai tîrziu veni *Miss* Gage.

— Ce i-ai spus lui Van Campen ? E furioasă.

— Ne-am comparat senzațiile. Tocmai voiam să-i spun că n-a încercat niciodată chinurile facerii...

— Ești nebun, zise *Miss* Gage. Umblă să te înfunde.

— M-a și înfundat. M-a făcut să-mi pierd concediul de convalescență și s-ar putea să încerce să mă trimită în fața Curții Marțiale. E de ajuns de meschină ca s-o facă.

— Nu i-ai plăcut niciodată, spuse Miss Gage. Dar ce s-a întîmplat ?

— Spune că am băut pînă ce mi-am provocat o gălbinare ca să nu mă întorc pe front.

— Eh, făcu *Miss* Gage. Pot jura că n-ai băut nici o picătură de alcool. Toți vom jura că n-ai băut niciodată nimic.

— A găsit sticlele.

— Ți-am spus de o sută de ori să nu mai ții aici sticlele alea. Și unde-s acuma ?

— În dulap.

— Ai o valiză ?

— Nu. Pune-le în raniță.

Miss Gage băgă sticlele în raniță.

— O să le dau portarului, spuse ea, și se îndreptă spre ușă.

— O clipă numai... o opri *Miss* Van Campen. Sticlele astea le iau eu.

Adusese și portarul după ea.

— Du-le te rog, îi spuse. Vreau să le arăt medicului cînd o să-i raportez cazul.

Coborî în hol. Portarul ducea ranița. Știa ce era înăuntru.

Nu se întîmplă nimic în afară de faptul că pierdui dreptul la concediul de convalescență. .

CAPITOLUL XXIII

ÎN SEARA în care trebuia să plec pe front l-am trimis pe portar să-mi rețină un loc la trenul de Torino. Din gară trenul pleca la miezul nopții. Garnitura se forma la Torino, ajungea la Milano cam pe la zece și jumătate seara și rămînea în gară pînă la ora plecării Trebuia să fii acolo cînd vine ca să poți găsi loc. Portarul se duse la gară cu un prieten de-al său — un mitralior venit în permisie, care lucra în atelierul unui croitor — fiind convins că amîndoi aveau să poată reține un loc

Le-am dat bani pentru bilete de peron și bagaje : un rucsac mare și doi saci cu merinde.

Cam pe la ora 5 mi-am luat rămas bun de la cei de la spital și am plecat. Bagajele mele erau în loja portarului. I-am spus că voi fi în gară ceva mai devreme de miezul nopții. Soția lui îmi spuse : „*Signorino*“ și plînse. Își sterse ochii, îmi dădu mîna și plînse iar. O bătui ușor pe spate și izbucni în plîns din nou. Îmi cîrpise rufăria și era o femeie mică și îndesată, cu o față fericită și cu părul alb. Cînd plîngea, fața îi era brăzdată de mii de cute. M-am dus la cîrciuma din colț și am așteptat înăuntru, privind pe fereastră. Se întunecase și afară era frig și ceață. Am plătit cafeaua și paharul de *grappa* și în lumina care răzbătea prin fereastră mă uitam la oamenii care treceau. Am văzut-o pe Catherine și i-am bătut în geam. Se uită, mă văzu, îmi zîmbi și ieșii s-o întîmpin. Purta un mantou albastru-închis și o pălărie moale de fetru. Am trecut unul lîngă altul pe trotuar, prin fața cîrciumilor, și după aceea am traversat piața și de acolo, pe sub arcadă, am ajuns în piața din fața catedralei. Șinele de tramvai treceau prin piață și dincolo de ele, în ceața care se lăsase se înălța catedrala, albă, și șiroind de umezeală. Am trecut peste șinele de tramvai. În stînga noastră erau magazinele cu vitrinele luminate și *galleria*. Deasupra pieței plutea ceața iar cînd ne-am găsit în fața catedralei, mi s-a părut uriașă și zidurile de piatră erau ude.

— Vrei să intrăm ?

— Nu, zise Catherine.

Am mers mai departe. În umbra unuia din contraforturile de piatră din fața noastră stătea un soldat cu iubita lui. Trecurăm pe lîngă ei. Stăteau lipiți de zid și soldatul o acoperise pe fată cu pelerina.

— Sînt ca și noi, am spus.

— Nimeni nu-i ca noi, răspunse Catherine cu tristețe în glas.

— Aș fi vrut să aibă unde să se ducă.

— Nu știu dacă ar fi mai bine pentru ei.

— Nu știu. Ar trebui ca toți oamenii să aibă unde să se ducă.

— Au catedrala, spuse Catherine.

Trecurăm și de ea. Traversarăm piața și ne uitarăm înapoi la catedrală. În ceață era impresionantă. Ne-am oprit în fața unui magazin de pielărie. În vitrină erau expuse cizme de călărie, un rucsac și bocanci de schi. Fiecare articol era expus într-un fel anume : rucsacul în centru, cizmele de călărie într-o parte și bocancii de schi, în alta. Pielea era de culoare închisă și lucea ca o șa uzată. În lumina electrică pielea închisă și unsuroasă strălucea.

— Cîndva o să și schiem.

— Peste două luni se va schia la Mürren, zise Catherine.

— Hai să ne ducem acolo.

— Bine, spuse ea.

Trecurăm prin fața altor vitrine și apoi cotirăm pe o stradă laterală.

— N-am fost niciodată pe aici.

— Asta-i drumul pe care mă întoarceam la spital, i-am explicat.

Strada era îngustă și mergeam pe partea dreaptă. Prin ceață treceau pe lîngă noi mulți oameni. Vitrinele prăvăliilor erau luminate. Ne-am uitat la un morman de brînzeturi. În fața vitrinei unui armurier m-am oprit.

— Hai să intrăm aici. Trebuie să-mi cumpăr o armă.

— Ce fel de armă ?

— Un pistol.

Am intrat în magazin, mi-am deschis centura și am pus-o, cu tocul de armă gol, pe tejghea. Serveau două femei care mi-au adus mai multe pistoale.

— Trebuie să intre aici, le-am spus și am deschis tocul.

Tocul era de piele gri și-l cumpărasem de ocazie ca să-l port în oraș.

— Sînt bune pistoalele ? mă întrebă Catherine.

— Peste tot sînt la fel. Îl pot încerca pe acesta ? o întrebai pe femeie.

— N-avem loc de tras, răspunse ea, dar e foarte bun. N-o să greșiți ținta cu el.

Am apăsat pe trăgaci și am tras închizătorul. Arcul era cam rigid dar funcționa ușor. Am ochit și am apăsat din nou pe trăgaci.

— A mai fost folosit. A aparținut unui ofițer care era un țintaș excelent.

— Dumneavoastră i l-ați vîndut ?

— Da.

— Și cum l-ați căpătat înapoi ?

— De la ordonanța lui.

— Poate că-l aveți și pe-al meu. Cît costă pistolul ăsta ?

— Cincizeci de lire. E foarte ieftin.

— Bine. Aș mai vrea și două încărcătoare și o cutie cu cartușe.

Scoase de sub tejghea ce-i cerusem.

— N-aveți nevoie de sabie ? întrebă ea. Am de vînzare niște săbii foarte ieftine.

— Mă duc pe front, am răspuns.

— A, atunci nu aveți nevoie de sabie.

Am plătit pistolul și cartușele, am umplut magazia pistolului și am pus-o la loc, am băgat pistolul în toc, am umplut încărcătoarele cu cartușe și le-am pus în pungile laterale ale tocului și după aceea mi-am încins centura. Pistolul atîrna greu în centură. „Totuși, mă gîndeam, e mai bine să am un pistol de serviciu. Poți găsi întotdeauna gloanțe."

— Acum sînt înarmat pînă-n dinți, am zis. Ăsta era singurul lucru pe care trebuia să nu-l uit. Cînd am fost dus la spital mi-a luat cineva pistolul celălalt.

— Sper că e un pistol bun, spuse Catherine.

— Mai doriți ceva ? întrebă femeia.

— Nu cred.

— Pistolul are și o curea diagonală, insistă ea.

— Am observat.

Femeia voia să-mi mai vîndă și altceva.

— N-aveți nevoie de-un fluier ?

— Nu cred.

Femeia ne spuse bună seara și ieșirăm din magazin. Catherine se uită în vitrină. Femeia ne văzu și făcu o plecăciune.

— La ce sînt folosite oglinzile acelea mîcuțe, încrustate în lemn ?

— La momitul păsărilor. Se învîrt cu ele pe cîmp, ciocîrliile le văd și se apropie și atunci italienii le împușcă.

— Italienii ăștia sînt oameni inventivi, spuse Catherine. Nu-i așa că în America ciocîrliile nu sînt împușcate ?

— Nu în mod special.

Am traversat strada și am pornit-o pe cealaltă parte.

— Acum mă simt mai bine, spuse Catherine. Cînd am pornit-o mă simțeam foarte rău.

— Noi ne simțim întotdeauna bine cînd sîntem împreună.

— Vom fi întotdeauna împreună.

— Da, numai că eu la miezul nopții am să plec.

— Nu te mai gîndi la asta, dragul meu.

Am mers mai departe pe stradă. În ceață, lumina felinarelor părea gălbuie.

— N-ai obosit ? mă întrebă Catherine.

— Dar tu ?

— Eu nu. E plăcut să te plimbi.

— Să nu mergem, totuși, prea mult pe jos.

— Nu.

Am cotit pe o stradă laterală unde nu era nici o lumină și am făcut cîțiva pași. M-am oprit și am sărutat-o pe Catherine. O sărutam și i-am simțit brațul pe umăr. Îmi trăsese pelerina care acum ne acoperea pe amîndoi. Stăteam așa, sprijinindu-ne de un zid înalt.

— Hai să mergem undeva, i-am propus.

— Bine.

Am mers pînă am dat de o stradă mai largă care cobora de-a lungul unui canal. De cealaltă parte se înălța un zid de cărămizi și un șir lung de clădiri. În fața noastră, la capătul străzii, am zărit un tramvai care trecea peste un pod.

— La pod vom găsi o trăsură, i-am spus.

Am stat pe pod în ceață și am așteptat o trăsură. Trecură cîteva tramvaie pline de oameni care se duceau acasă. Se ivi și o trăsură dar era ocupată. Ceața se transformase în ploaie.

— Hai să mergem sau să luăm tramvaiul, spuse Catherine.

— Las' c-o să vină o trăsură. Trec multe pe-aici.

— Uite că vine una.

Birjarul opri calul și coborî tăbliță de metal a taximetrului. Poclitul trăsurii era tras și pe haina birjarului străluceau picăturile de ploaie. Jobenul de lac lucea de umezeală. Ne-am urcat în trăsură și sub poclit era întuneric.

— Unde i-ai spus să meargă?

— La gară. În fața gării e un hotel unde ne-am putea duce.

— Putem să mergem așa? Fără bagaje?

— Da.

Drumul spre gară, prin ploaie și de-a lungul a tot felul de străduțe, fu lung.

— Nu luăm masa? întrebă Catherine. Cred c-o să mi se facă foame.

— O să mîncăm în cameră.

— N-am ce să pun pe mine, nici măcar o cămașă de noapte.

— O să-ți cumperi.

I-am cerut birjarului să ne ducă la un magazin.

— Pe Via Manzoni.

Birjarul dădu din cap și, după primul colț, coti la stînga. Catherine se uită după un magazin.

— Aici, spuse ea.

Birjarul opri iar. Catherine coborî și intră în magazin. Stăteam în trăsură și așteptam. Ploua și mirosul străzii în ploaie și al cailor, din care ieșeau aburi, îmi umplea nările. Catherine se întoarse cu un pachet, urcă și plecarăm mai departe.

— Sînt o risipitoare, dragul meu, dar cămașa de noapte e foarte frumoasă.

Ajunși la hotel, o rugai pe Catherine să aștepte în trăsură. M-am dus înăuntru și am vorbit cu administratorul. Aveau multe camere goale. Am ieșit din nou, am plătit birjarul și m-am întors cu Catherine. Un *boy*[1] în livrea ne ducea pachetul. Făcîndu-ne temenele, admi-

[1] Băiat de serviciu (engl.).

nistratorul ne însoți pînă la ascensor. Peste tot erau numai pluș și alămuri. Administratorul urcă în lift cu noi.

— *Monsieur* și *madame* doresc să li se servească masa în cameră ?

— Da. Vă rog să ne trimiteți lista de mîncare sus.

— Doriți ceva special ? Ceva vînat sau un *soufflé* ?

Liftul urcă trei etaje și la fiecare etaj se auzea un țăcănit. Țăcăni încă o dată și se opri.

— Ce fel de vînat aveți ?

— Vă putem servi fazani sau sitari.

— Un sitar atunci.

Am mers de-a lungul coridonului. Covorul era uzat. Am trecut pe lîngă multe uși. Administratorul se opri, descuie și apoi deschise o ușă.

— Camera e drăguță.

Boy-ul în livrea puse pachetul pe masa din mijlocul camerei. Administratorul trase perdelele la o parte.

— E ceață afară, zise el.

Camera era tapisată cu pluș roșu. Peste tot erau oglinzi. În cameră erau două scaune și un pat larg, acoperit cu o cuvertură de satin. O ușă dădea în baie.

— O să vă trimit sus lista de mîncare, spuse administratorul.

Se înclină și ieși.

M-am dus la fereastră și m-am uitat afară, după aceea am tras de cordonul care închidea draperiile grele de pluș. Catherine ședea pe pat și se uita la candelabrul cu brațe de cristal. Își scoase pălăria și părul îi lucea în lumină. Se privi într-una din oglinzi și-și duse mîna la păr. O văzui în alte trei oglinzi. Nu avea un aer prea fericit. Își scoase mantoul, trîntindu-l pe pat.

— Ce-i cu tine, draga mea ?

— Pînă acuma nu m-am simțit niciodată ca o tîrfă.

M-am dus din nou la fereastră. Am tras draperiile și m-am uitat afară. Nu mă gîndisem că o să fie așa.

— Dar tu nu ești o tîrfă.

— Știu asta, dragul meu. Dar nu-i de loc plăcut să te simți ca și cum ai fi.

Glasul îi era uscat și trist.

— Asta-i cel mai bun hotel din cele la care am fi putut trage, i-am spus.

M-am uitat afară. La capătul pieții se zăreau luminile gării. Pe stradă treceau trăsuri și se vedeau copacii din parc. Luminile hotelului se reflectau pe pavajul ud. „Fir-ar al dracului, mă gîndeam, ce rost are să-ncepem acum o discuție ?"

— Vino aici, te rog, spuse Catherine. Glasul ei era din nou normal. Vino, te rog. Am devenit din nou o fată de treabă.

M-am uitat la ea, zîmbea.

M-am dus și m-am așezat pe pat lîngă ea și am sărutat-o.

— Tu ești fata mea cea bună.

— Bineînțeles că sînt a ta.

După ce-am mîncat, ne-am simțit cît se poate de bine și după aceea am fost chiar foarte fericiți și în scurtă vreme ne-am simțit ca acasă. Camera mea de la spital fusese casa noastră și, în același fel, camera în care stăteam acuma devenise și ea casa noastră.

În timpul mesei Catherine își puse pe umeri tunica mea. Eram flămînzi și mîncarea era bună. Băurăm o sticlă de „Capri" și o sticlă de „Saint-Estèphe" [1]. Eu am băut mai mult dar și Catherine bău ceva, așa că se simțea admirabil. Am mîncat sitar cu *soufflé* de cartofi, o salată, cremă de castane, și, ca desert, *zabaione* [2].

— E frumoasă camera asta, spuse Catherine. E drăguță. Ar fi trebuit să stăm aici tot timpul cît am fost la Milano.

— E cam ciudată dar e plăcută.

— Viciul e un lucru minunat, spuse Catherine. Cei care-l practică nu au gust prost. Și plușul ăsta roșu e chiar frumos. E tocmai ce trebuie. Și oglinzile sînt foarte atrăgătoare.

— Ești o fată admirabilă.

— Nu știu cum o fi arătînd o cameră ca asta dimineața, cînd trebuie să te scoli, dar acum e într-adevăr grozavă.

Mi-am turnat încă un pahar de „Saint-Estèphe".

---

[1] Vin roșu franțuzesc, din sudul Franței.

[2] Băutură întăritoare, preparată din albuș de ou, amestecat cu vin de Marsala și zahăr.

— Aș vrea să păcătuim cu adevărat, spuse Catherine. Tot ce facem pare atît de simplu și de nevinovat. Nu pot să cred că facem ceva rău

— Ești o fată extraordinară.

— Numai că mi-e foame. Mi-e o foame de lup.

— Ești o fată drăguță și simplă.

— Sînt într-adevăr o fată simplă. Și tu ești singurul om care a înțeles lucrul acesta.

— Într-o zi, după ce ne-am cunoscut, mi-am petrecut o întreagă după-amiază gîndindu-mă că vom merge împreună la „Hotel Cavour" și cum va fi.

— Ce obrăznicie. Aici nu sîntem la „Cavour", nu-i așa ?

— Nu. Nu ne-ar fi primit împreună.

— Într-o bună zi o să ne primească. Dar, vezi, uite cum ne deosebim. Eu nu m-am gîndit niciodată la nimic, spuse ea.

— Niciodată, niciodată, la nimic ?

— Ceva, poate, cîndva.

— Ești o fată admirabilă.

Mi-am turnat încă un pahar de vin.

— Sînt o fată foarte simplă.

— La început n-am crezut că ești așa. Credeam că ești nebună.

— Eram cam nebună. Dar nu într-un mod complicat. Nu te-am încurcat niciodată, nu-i așa, dragul meu ?

— Vinul e un lucru mare, i-am răspuns. Te face să uiți de toate relele.

— E bun, dar pe tată-meu l-a îmbolnăvit de gută.

— Tatăl tău trăiește ?

— Da. Suferă de gută. N-o să te întîlnești cu el niciodată. Dar tatăl tău nu mai trăiește ?

— Nu. Am numai un tată vitreg.

— Și o să mă placă ?

— Nici n-o să fie nevoie să-l cunoști.

— Sîntem atît de fericiți, spuse Catherine, încît nu mă mai interesează altceva. Sînt foarte fericită că m-am măritat cu tine.

Chelnerul veni și strînse masa.

Stăteam liniștiți și ascultam cum plouă afară. Jos, în stradă, o mașină claxona.

— *„Aud mereu, grăbindu-mă din spate,*
Al vremii car, cu-aripi desfășurate“,
am recitat.

— Cunosc poemul. E de Marvell [1]. E despre o fată care nu voia să trăiască cu un bărbat.

Capul mi-era limpede și rece și voiam să discut despre lucruri concrete.

— Unde-ai vrea să naști ?

— Nu știu. În cel mai bun loc pe care am să-l găsesc.

— Cum o să te descurci ?

— Cum o să pot mai bine. Nu fi îngrijorat, dragul meu. Pînă o să se termine războiul, o s-avem o mulțime de copii.

— Se-apropie vremea plecării.

— Știu. Dacă vrei, putem pleca imediat.

— Nu vreau.

— Atunci nu te mai agita, dragul meu. Pînă acum ai fost drăguț și deodată ai început să te frămînți.

— Nu mă frămînt. Cît de des ai să-mi scrii ?

— În fiecare zi. Scrisorile sînt cenzurate ?

— Nu știu ei atît de bine engleza încît să fie vreo primejdie.

— O să le scriu așa încît să-i încurc, spuse Catherine.

— Dar nu prea tare.

— Puțin numai.

— Cred că trebuie să plecăm.

— Bine, dragul meu.

— Îmi pare rău că trebuie să părăsim frumosul nostru cămin.

— Și mie.

— Dar trebuie să mergem.

— Bine. Oricum nu stăm prea mult acasă niciodată.

— Vom sta.

— Cînd ai să te-ntorci, ai să găsești o casă frumos aranjată.

— Cine știe, poate c-am să mă-ntorc foarte repede.

— Poate c-ai să te alegi cu o rană ușoară la picior.

— Sau la lobul urechii.

---

[1] *Andrew Marvell* (1621—1678), poet englez.

— Nu. Vreau ca urechile tale să rămînă așa cum sînt.
— Dar piciorul, nu ?
— La picior ai mai fost rănit.
— Trebuie să mergem, draga mea. Chiar trebuie.
— Bine. Ieși tu primul.

CAPITOLUL XXIV

AM COBORÎT pe scări, nu cu liftul. Preșul de pe scări era ros. Masa o plătisem cînd o adusese sus dar chelnerul care ne servise stătea pe scaun lîngă ușă. Sări în sus și se-nclină. M-am dus cu el în camera de serviciu și i-am plătit pentru cameră. Administratorul își adusese aminte că-i sînt prieten și refuzase să-i plătesc camera anticipat, dar, înainte de a se duce la culcare, nu uitase să-l pună pe chelner să aștepte la ușă ca nu cumva să plec fără să plătesc. Cred că i se mai întîmplaseră asemenea cazuri chiar cînd avusese de-a face cu prieteni. În război ai atît de mulți prieteni.

L-am rugat pe chelner să ne caute o trăsură. Luă pachetul Catherinei, pe care-l duceam eu și ieși afară cu o umbrelă. Îl văzurăm pe fereastră traversînd strada prin ploaie. Am rămas în camera de serviciu și ne-am uitat afară.

— Cum te simți, Cat ?
— Mi-e somn.
— Eu mă simt gol pe dinăuntru. Și mi-e foame.
— Ți-ai luat ceva de mîncare ?
— Da, am de mîncare în sac.

O trăsură se apropie de hotel. Se opri și calul își plecă, sub ploaie, capul. Chelnerul coborî din trăsură, deschise umbrela și se îndreptă spre ușa hotelului. Îl întîmpinarăm la ușă și, cu umbrela pe deasupra capetelor, merserăm pînă la trăsura care ne aștepta la marginea trotuarului ud de ploaie. În rigolă apa șiroia.

— Pachetul dumneavoastră e pe banchetă, spuse chelnerul.

Aşteptă cu umbrela pînă ne-am urcat şi apoi îi dădui un bacşiş.

— Vă mulţumesc foarte mult. Călătorie plăcută, zise el.

Birjarul trase de hăţuri şi calul o porni. Chelnerul cu umbrela se întoarse şi se îndreptă spre uşa hotelului. Am coborît strada, am cotit la stînga şi apoi la dreapta, ajungînd în faţa gării. Doi *carabinieri* stăteau sub un felinar, la adăpost de ploaie. Lumina lucea pe chipurile lor. În lumina care venea dinspre gară, ploaia părea limpede şi transparentă. Un hamal ieşi de sub streaşina gării, cu umerii ridicaţi, ca să se ferească de ploaie.

— Mulţumesc, i-am spus. N-am nevoie.

Se-ntoarse sub arcada peronului. M-am aplecat spre Catherine. Faţa îi era în umbra poclitului trăsurii.

— Acum să ne luăm rămas bun.

— Nu pot să vin cu tine pe peron ?

— Nu. Rămîi cu bine, Cat.

— Îi spui să mă ducă la spital ?

— Da

I-am dat birjarului adresa. Dădu din cap.

— La revedere. Vezi să ai grijă de tine şi de micuţa Catherine.

— La revedere, dragul meu.

— La revedere.

Am coborît în ploaie şi trăsura porni. Catherine se aplecă în afară şi-i văzui faţa la lumină. Zîmbea şi-mi făcea semn cu mîna. Trăsura se depărtă şi Catherine îmi arătă cu degetul spre streaşina gării. M-am uitat, dar nu am văzut decît pe cei doi *carabinieri* şi arcada gării. Mi-am dat seama că-mi făcea semn să mă adăpostesc de ploaie. M-am dus sub acoperiş şi m-am uitat după trăsură pînă a dispărut după un colţ. Abia după aceea am străbătut gara îndreptîndu-mă spre tren.

Portarul era pe peron şi mă căuta. L-am urmat, urcîndu-mă în tren. Mi-am făcut loc printre oamenii îngrămădiţi de-a lungul coridorului şi am intrat într-un compartiment plin. Într-un colţ şedea mitraliorul. Rucsacul şi sacii mai erau în plasă deasupra lui. Pe coridor stăteau în picioare mulţi oameni şi cei din compartiment se uitară cu toţii la noi cînd am intrat înăuntru. În tren

nu erau suficiente locuri și toți te priveau cu un aer dușmănos. Mitraliorul se ridică să-mi facă loc să m-așez. Cineva mă bătu pe umăr. Am întors capul. În fața mea stătea un căpitan de artilerie, înalt și slab, cu o cicatrice roșie de-a lungul maxilarului. Se uitase prin fereastră de pe coridor. Apoi intrase.

— Ce dorești ? l-am întrebat.

Mă-ntorsesem și-l priveam drept în față. Era mai înalt ca mine și avea o față foarte slabă, umbrită de cozorocul chipiului său, iar cicatricea era proaspătă și lucioasă. Toată lumea din compartiment se uita la mine.

— N-ai dreptul să faci așa ceva, spuse el. N-ai dreptul să-ți reții locul printr-un soldat.

— Și totuși mi l-am reținut.

Înghiți în sec și văzui cum i se mișcă mărul lui Adam în sus și în jos. Mitraliorul stătea în picioare, în dreptul locului. Prin fereastră oamenii de pe culoar se uitau înăuntru. Nimeni din cei din compartiment nu spuse nici un cuvînt.

— N-ai dreptul să faci așa ceva. Am fost aici cu două ore înaintea dumitale.

— Și ce dorești ?

— Locul.

— Și eu îl vreau.

Mă uitam la el și-mi dădeam seama că tot compartimentul e împotriva mea. Nu-i acuzam. Căpitanul avea dreptate. Dar voiam să stau pe locul acela. Și, totuși, nimeni nu spunea nimic.

„Ducă-se dracului !“ m-am gîndit.

— Stai jos, *signor capitano*.

Mitraliorul se dete la o parte și căpitanul cel înalt se așeză în locul lui. Se uita la mine și părea jignit. Dar obținuse locul.

— Ia-mi lucrurile, am spus mitraliorului.

Ieșirăm pe culoar. Trenul era aglomerat și știam că nu e nici o șansă să găsesc alt loc. Am dat cîte zece lire portarului și mitraliorului. Porniră de-a lungul culoarului și ieșiră pe peron, tot uitîndu-se pe la ferestre dar nu mai era nici un loc liber.

— Poate că or să coboare unii la Brescia, zise portarul.

— La Brescia o să se mai urce lume, spuse mitralierul.

Mi-am luat rămas bun, am dat mîna și au plecat. Amîndoi erau amărîți.

Cînd trenul s-a pus în mișcare, stăteam cu toții în picioare pe culoar. Mă uitam la luminile gării și la triaje. Ploua și în curînd n-am mai putut distinge nimic prin ferestrele ude de ploaie. Mai tîrziu m-am culcat pe jos, pe culoar. Mi-am pus mai întîi portofelul cu bani și cu acte sub cămașă, în chiloți, la loc sigur. Am dormit toată noaptea, trezindu-mă la Brescia și la Verona, unde se mai urcară și alți călători, dar am adormit imediat la loc. Dormeam cu capul pe unul din saci și pe celălalt îl strîngeam în brațe, ca să-l simt, și călătorii, ca să nu mă calce, pășeau peste mine. Peste tot, de-a lungul culoarului, oamenii dormeau pe jos. Alții stăteau în picioare și se sprijineau de barele ferestrelor sau de uși. Trenul acela era întotdeauna aglomerat.

CARTEA A TREIA

CAPITOLUL XXV

ERA TOAMNA și copacii erau goi și drumurile noroioase. Mergeam cu camionul de la Udine la Gorizia. Pe șosea treceau multe camioane și mă uitam pe cîmp. Duzii erau despuiați și ogoarele cenușii. Drumul era plin de frunze moarte și ude, căzute din copaci, și oamenii lucrau pe șosea, astupînd gropile cu pietriș pe care-l luau din grămezile așezate pe margini, între copaci. Pe deasupra orașului plutea un văl de ceață care ascundea munții. Am trecut peste fluviu și apele fluviului crescuseră. Plouase în munți. Am intrat în oraș, trecînd întîi pe lîngă un șir de fabrici, apoi pe lîngă vile și case și am observat că mai fuseseră lovite de bombardament multe case. Pe o stradă îngustă văzui o ambulanță a Crucii Roșii engleze. Șoferul purta chipiu și avea fața subțire și arsă de soare. Nu-l cunoșteam. Am coborît din camion în piața cea mare din fața primăriei. Șoferul mi-a dat rucsacul pe care mi l-am pus în spate, și, cu cei doi saci în mîini, m-am îndreptat spre vila noastră. Nu mă simțeam de loc ca și cum aș fi revenit acasă.

Am mers pe alee — pietrișul era ud de ploaie — uitîndu-mă printre copaci spre vilă. Ferestrele erau închise toate dar ușa era deschisă. Am intrat și l-am găsit pe maior șezînd la masă în odaia cea goală cu pereții acoperiți cu hărți și hîrtii bătute la mașină.

— Hello, spuse el. Ce mai faci ?

Arăta mai bătrîn și mai uscat.

— Bine, am răspuns. Cum mai merg treburile ?

— S-a terminat totul. Fă-te comod și stai jos.

Am pus rucsacul și cei doi saci pe podea și pe deasupra, chipiul. Am luat scaunul de lîngă perete, l-am tras lîngă masă și m-am așezat.

— A fost o vară proastă, zise maiorul. Ești bine, sănătos ?

— Da.

— Ai primit, în cele din urmă, decorațiile ?

— Da. Le-am primit. Vă mulțumesc foarte mult.

— Să le vedem.

M-am descheiat la manta ca să poată vedea cele două barete.

— Ai primit și medaliile ?

— Nu încă. Numai brevetele.

— Medaliile o să vină și ele, ceva mai tîrziu. Asta mai cere timp.

— Ce misiune îmi dați ?

— Ambulanțele sînt plecate toate. Șase-s în nord, la Caporetto. [1] Ai fost pe la Caporetto ?

— Da.

Mi-l aminteam : era un orășel alb, cu o *campanile* [2] în vale. Un orășel curat, cu o fîntînă frumoasă în piață.

— Acolo e un centru unde lucrează ambulanțele. Sînt mulți bolnavi. Luptele s-au terminat.

— Celelalte unde sînt ?

— Două, sus în munți și patru pe Bainsizza. Celelalte două secții de ambulanțe sînt în Carso, cu Armata a III-a.

— Și unde ați vrea să lucrez ?

— Te-ai putea duce, dac-ai vrea, la Bainsizza, să preiei conducerea celor patru ambulanțe. Gino e-acolo de multă vreme. N-ai fost pe-acolo ?

— Nu.

— A fost tare greu. Am pierdut trei ambulanțe.

— Am auzit.

— Da, ți-a scris Rinaldi.

— Unde-i Rinaldi ?

---

[1] Sat de munte, la miazănoapte de Gorizia.

[2] Clopotniță.

— Aici, la spital. O să ţină minte vara şi toamna asta.

— Cred şi eu.

— A fost tare greu, spuse maiorul. Nici nu-ţi poţi închipui cît a fost de greu. M-am gîndit de multe ori c-ai avut noroc. Ai fost rănit la timp.

— Şi eu m-am gîndit la asta.

— Anul viitor o să fie şi mai greu. S-ar putea să fim atacaţi şi acuma. Se spune că vor porni la atac, dar eu nu cred. E prea tîrziu. Ai văzut cum arată fluviul ?

— Da. A crescut.

— Nu cred că vor ataca acum că s-au pornit ploile. Curînd o să înceapă să ningă. Ce se mai aude cu compatrioţii dumitale ? Mai vin şi alţi americani în afară de dumneata ?

— Sînt pregătite efective de vreo zece milioane de oameni.

— Sper că o s-ajungă şi pe la noi cîte ceva. Îi vor înghiţi însă francezii. Niciodată n-ajunge vreunul şi pe la noi. Bine. Rămîi aici peste noapte, şi mîine pleci cu maşina şi-l trimiţi înapoi pe Gino. O să-ţi dau un om care cunoaşte drumul. Gino o să-ţi spună tot ce mai e nevoie. Mai trag ei cu tunurile pe-acolo dar s-a am terminat. Bainsizza o să te intereseze.

— Sînt convins. Şi mă bucur să lucrez din nou cu dumneavoastră, *signor maggiore*.

Zîmbi.

— E foarte drăguţ din partea dumitale că mi-o spui. Războiul ăsta însă m-a obosit. Dac-aş pleca, cred că nu m-aş mai întoarce.

— E chiar atît de greu ?

— Da. E tare greu şi chiar mai rău decît atîta. Şi acuma du-te sus ca să te speli şi să te vezi cu prietenul dumitale. Rinaldi.

Am ieşit şi mi-am dus bagajul sus, pe scări. Rinaldi nu era în cameră, lucrurile lui erau însă acolo. M-am aşezat pe pat, mi-am desfăcut moletierele şi mi-am scos bocancul drept din picior. După aceea m-am trîntit pe pat. Eram obosit şi piciorul drept mă durea. Mi se părea caraghios să stau întins pe pat cu un singur bocanc scos aşa că m-am ridicat şi mi-am descheiat şi celălalt bocanc, trîntindu-l pe podea ; după aceea m-am întins din nou

pe pătură. Aerul era închis din cauză că nu se deschidea fereastra dar eram prea oboşit ca să mă scol s-o deschid. Toate lucrurile mele erau puse într-un colţ al camerei. Afară se întuneca. Stăteam întins în pat, gîndindu-mă la Catherine şi-l aşteptam pe Rinaldi. Voiam să încerc să nu mă gîndesc la Catherine decît noaptea, înainte de a adormi. Dar eram obosit şi n-aveam nimic de făcut, aşa că stăteam şi mă gîndeam la ea. Mă gîndeam la ea cînd intră Rinaldi. Arăta la fel cum îl lăsasem. Slăbise poate puţin

— Salut, băieţaş, spuse el.

M-am ridicat în capul oaselor. Se apropie, se aşează şi mă îmbrăţişă.

— Dragul de el.

Mă bătu pe spate iar eu îl apucai de braţ.

— Băieţaş, zise el, ia să-ţi văd genunchiul.

— Păi ar trebui să-mi scot pantalonii.

— Scoate-ţi pantalonii, băieţaş. Sîntem doar prieteni. Vreau să văd ce treabă au făcut.

M-am sculat, mi-am dat jos pantalonii şi mi-am scos genunchiera. Rinaldi şedea pe podea şi-mi îndoi uşurel genunchiul, înainte şi înapoi. Trecu degetele peste cicatrice şi apăsă cu cele două degete mari peste rotulă şi-mi legănă încetişor genunchiul.

— Nu poţi îndoi mai mult genunchiul ?

— Nu.

— E o crimă că te-au trimis înapoi pe front. Ar fi trebuit să-ţi restabilească mobilitatea completă a articulaţiei.

— Acum e mult mai bine decît a fost. Era ţeapăn, ca lemnul.

Rinaldi îndoi şi mai tare genunchiul. Mă uitam la mîinile lui. Avea mîini fine, de chirurg. Mă uitam în creştetul capului : păru-i era lucios şi era pieptănat frumos, cu cărare. Îmi îndoi genunchiul prea mult.

— Ooh, făcui.

— Ar fi trebuit să mai faci mecanoterapie, spuse Rinaldi.

— Acum e mai bine ca înainte.

— Îmi dau seama. Asta e un lucru despre care ştiu ceva mai mult decît tine. Se ridică de jos şi se aşeză pe

pat. De operat, te-au operat bine. Terminase cu genunchiul. Spune-mi tot ce-ai mai făcut.

— Mai nimica, am răspuns. Am dus o viaţă liniştită.

— Te porţi ca un om însurat, spuse el. Ce s-a întîmplat cu tine ?

— Nimic. Dar cu tine ce e ?

— Războiul ăsta mă omoară, spuse Rinaldi. Sînt tare descurajat. Îşi puse mîinile pe genunchi.

— Aha, făcui eu.

— Ce e ? Nu pot să am şi eu reacţii omeneşti ?

— Nu. Văd că te-ai distrat grozav. Spune-mi, cum a fost ?

— Toată vara şi toată toamna am operat. Lucrez tot timpul. Fac munca tuturor. Toate cazurile grele mi le lasă mie. Pe dumnezeul meu, băieţaş, am devenit un chirurg excelent.

— Asta sună ceva mai bine.

— Nu mă gîndesc niciodată la nimic. Zău că nu, nu mă gîndesc, operez.

— Asta-i foarte bine.

— Dar acum, băieţaş, totul s-a terminat. Nu mai operez şi mă simt ca dracu. Războiul ăsta e îngrozitor, băieţaş. Crede-mă cînd ţi-o spun. Şi acuma să vorbim despre ceva mai vesel. Mi-ai adus plăcile ?

— Da.

Erau învelite în hîrtie şi puse bine într-o cutie de carton, în rucsac. Eram prea obosit ca să le scot.

— Şi tu, băieţaş, nu te simţi bine ?

— Mă simt ca dracu.

— Războiul ăsta e îngrozitor, spuse Rinaldi. Hai. O să ne îmbătăm şi o să fim veseli. După aia, mergem să ne potolim amarul. O să ne simţim grozav de bine.

— Am avut gălbinare, i-am spus, şi n-am voie să mă-mbăt.

— Aoleu, băieţaş, în ce hal mi-ai venit. Serios şi cu o boală de ficat. Îţi spun eu că războiul ăsta e un lucru rău. Şi, la urma urmei, de ce dracu l-am mai început ?

— Hai să bem ceva. Nu vreau să mă-mbăt dar de băut un păhărel pot să beau.

Rinaldi se duse la lavoar și aduse două pahare și o sticlă de coniac

— Coniac austriac, zise el. „Șapte stele"! Asta-i singura pradă luată în luptele de pe San Gabriele.

— Ai fost acolo?

— Nu. N-am fost nicăieri. Am fost aici tot timpul și-am operat. Uite, băiețaș, ăsta-i paharul tău pentru peria de dinți. L-am păstrat ca să-mi aducă aminte de tine.

— Să-ți aducă aminte să te speli pe dinți?

— Nu, am și eu paharul meu. L-am păstrat ca să-mi aducă aminte cum încercai tu, în fiecare dimineață, să îndepărtezi gustul pe care ți-l lăsa în gură „*Villa Rossa*", cum înjurai și înghițeai aspirină și cum blestemai tîrfele. De fiecare dată cînd văd paharul ăsta, îmi aduc aminte cum încercai tu să-ți cureți conștiința cu periuța de dinți. Se apropie de pat: Hai, sărută-mă o dată și spune-mi că n-ai devenit om serios.

— N-o să te sărut niciodată. Ești un maimuțoi.

— Știu, știu, acum ești preabunul și cumsecadele băiat anglo-saxon. Știu. Băiatul care are remușcări. Aștept să-l văd pe acest băiat anglo-saxon curățindu-și cu peria de dinți curvăsăreala în care s-a bălăcit.

— Toarnă-mi oleacă de coniac în pahar.

Am ciocnit și am băut. Rinaldi rîdea de mine.

— Am să te-mbăt, am să-ți scot ficatul, am să-ți pun în loc un ficat italienesc ca lumea și am să te fac din nou om.

I-am întins paharul să-mi mai toarne coniac. Afară se-ntunecase de-a binelea. Ținînd paharul în mînă, m-am dus la fereastră și-am deschis-o. Ploaia încetase. Afară se făcuse mai rece și printre copaci plutea ceața.

— Nu zvîrli coniacul pe fereastră, zise Rinaldi. Dacă nu mai poți să bei, dă-mi-l mie.

— Du-te și te plimbă, i-am zis.

Mă bucuram că-l văd din nou pe Rinaldi. Doi ani își pierduse el tot cicălindu-mă și întotdeauna lucrul ăsta îmi făcea plăcere. Ne înțelegeam foarte bine.

— Te-ai însurat? mă întrebă el de pe pat.

Stăteam rezemat de perete lîngă fereastră.

— Nu încă.

— Iubești pe cineva ?
— Da.
— Pe englezoaica aceea ?
— Da.
— Sărmanul de el. Se poartă bine cu tine ?
— Desigur.
— Vreau să spun, se poartă bine cu tine în chip concret ?
— Încetează.
— Bine. Am să-ți dovedesc că sînt un om extrem de delicat. Se... ?
— Rinin ! Te rog, încetează. Dacă vrei să fim prieteni, încetează.
— Nu *vreau* să fim prieteni. *Sîntem* prieteni !
— Atunci încetează.
— Bine.
M-am dus spre pat și m-am așezat lîngă Rinaldi. Ținea în mînă paharul și se uita în jos.
— Acuma vezi cum stau lucrurile, Rinin ?
— O, da. Mereu dau peste subiecte de astea sacre, interzise. Cu tine însă erau foarte puține. La urma urmei, trebuia să ai și tu cîteva.
Se uită în jos.
— Tu n-ai nici unul ?
— Nu.
— Nici unul ?
— Nu.
— Aș putea spune orice pe socoteala mamei sau a sorei tale ?
Rinaldi repetă foarte repede :
— Pe socoteala *sorei tale ?*
Izbucnirăm în rîs amîndoi.
— Bătrînul supraom, am zis.
— Cine știe, poate că sînt gelos, spuse Rinaldi.
— Nu, nu ești.
— Nu asta voiam să spun, nu în felul ăsta. Altfel. Ai prieteni însurați ?
— Da.
— Eu n-am, zise Rinaldi. Nu în cazul în care se iubesc.
— Și de ce nu ?

— Pentru că, în acest caz, nu mă mai iubesc.

— Și de ce nu te mai iubesc ?

— Pentru că sînt șarpele. Șarpele conștiinței.

— Ai încurcat-o. Mărul era pomul conștiinței.

— Nu, șarpele.

Devenise ceva mai vesel.

— Îmi ești mai drag cînd nu te-apuci să gîndești atît de profund.

— Te iubesc, băiețaș. Cum fac pe marele gînditor italian, cum mă dezumfli. Dar știu o mulțime de lucruri pe care nu le pot spune. Știu mai multe ca tine.

— Da. Chiar știi.

— Dar tu ai să fii mai fericit ca mine. Cu toate remușcările tale, ai să fii mai fericit.

— Nu cred.

— Ba da. Ăsta-i adevărul. Încă de pe acum am început să fiu fericit numai cînd lucrez.

Se uită din nou în jos.

— O să treci și peste asta.

— Nu, n-am să trec. În afară de asta, îmi mai plac doar două lucruri : unul care e rău pentru meseria mea și celălalt care nu ține decît o jumătate de ceas sau cincisprezece minute. Cîteodată și mai puțin.

— Cîteodată cu mult mai puțin.

— Cine știe, băiețaș, poate c-am făcut progrese. De unde știi ? Dar nu cunosc decît aceste două lucruri, și în afară de ele, meseria mea.

— O să mai capeți și altele.

— Nu. Nu mai capeți niciodată și altele. Ne naștem cu tot ce-avem și nu ne mai schimbăm niciodată. Nu mai căpătăm nimic nou. De la început sîntem completi. Ar trebui să fii mulțumit că nu ești latin.

— Nu există latini. Adică gîndire „latină". Sînteți grozav de mîndri de defectele voastre.

Rinaldi se uită la mine și rîse.

— Gata, băiețaș. Am obosit gîndind atîta.

Părea obosit de cînd intrase.

— Ar fi trebuit să mergem la masă. Mă bucur că te-ai întors. Tu ești prietenul meu cel mai bun și fratele meu de arme.

— Şi cînd se duc la masă fraţii de arme ? l-am întrebat.

— Chiar acuma. Să mai bem un păhărel în cinstea ficatului tău.

— Ca sfîntul Pavel.

— Inexact. Aia a fost cu vinul şi cu stomacul. Bea puţin vin, o să-ţi facă bine la stomac.

— Orice ai în sticla aia. În cinstea oricui poftești.

— În cinstea iubitei tale, zise Rinaldi şi ridică paharul.

— Aşa e mai bine.

— N-am să spun niciodată vreun lucru urît despre ea.

— Nu-ţi impune jertfe prea mari.

Dădu coniacul pe gît.

— Sînt un pur, spuse el. Ca şi tine, băieţaş. Am să-mi găsesc şi eu o englezoaică. De fapt, eu am cunoscut-o mai întîi pe iubita ta dar era puţin cam prea înaltă pentru mine. O femeie înaltă e tot atît de bună ca şi o soră, declară el.

— Ai un spirit de o puritate încîntătoare.

— De ce nu ? De aceea mi se spune Rinaldo *Purissimo* [1].

— Rinaldo *Sporchissimo* [2] !

— Hai, băieţaş, să mergem să mîncăm cît mai sînt cu spiritul curat.

M-am spălat, m-am pieptănat şi am coborît. Rinaldi era puţin cam ameţit. În sufragerie masa nu era încă gata.

— Mă duc s-aduc sticla, spuse Rinaldi.

Şi se duse. Şedeam la masă şi Rinaldi sosi cu sticla şi ne turnă fiecăruia cîte o jumătate de pahar de coniac.

— Prea mult, i-am zis şi-am ridicat paharul, privindu-l în lumina lămpii de pe masă.

— Nu pe stomacul gol. E foarte tare. Îţi arde totul înăuntru. Nu există ceva mai rău pentru tine.

— Foarte bine.

— Autodistrugere zilnică, spuse Rinaldi. Îţi ruinează stomacul şi face să-ţi tremure mîna. Lucrul cel mai potrivit pentru un chirurg.

---

[1] Preacuratul (it.).

[2] Preaspurcatul (it.).

— Îl recomanzi ?

— Cu toată căldura. Nu folosesc altceva. Bea-l, băiețaș, și așteaptă să cazi la pat.

Am băut jumătate de pahar. În hol, ordonanța începu să strige : „Supa ! Supa-i gata !"

Maiorul intră, ne salută și se așează. Așa cum stătea la masă, părea foarte scund.

— Ăștia sîntem toți ? întrebă el.

Ordonanța puse castronul de supă pe masă și maiorul își umplu farfuria.

— Da, toți, zise Rinaldi. Poate că mai vine și preotul. Dacă ar fi știut c-a venit Federico, ar fi venit și el.

— Unde e ? am întrebat.

— La 307, spuse maiorul care își sorbea supa. Își șterse gura, tamponîndu-și cu grijă mustățile lui cărunte, cu vîrfurile răsucite în sus. Cred că o să vină. L-am chemat și i-am lăsat vorbă să i se spună c-ai venit.

— Îmi lipsește zgomotul popotei, am remarcat.

— Da, acum e liniște, spuse maiorul.

— O să fac eu gălăgie, zise Rinaldi.

— Bea vin, Enrico, spuse maiorul și îmi umplu paharul.

Veniră și spaghetele, așa că furăm cu toții ocupați cu mîncatul. Cînd termină spaghetele, intră și preotul. Arăta ca și înainte, scund, brun și îndesat. M-am ridicat și ne-am dat mîna. Puse mîna pe umărul meu.

— Am venit de îndată ce-am auzit, spuse el.

— Stai jos, zise maiorul. Ai întîrziat.

— Bună seara, *priest* [1], zise Rinaldi, folosind cuvîntul englezesc.

Îl auzise de la căpitanul anticlerical, care vorbea puțin engleza

— Bună seara, Rinaldo, zise preotul.

Ordonanța îi aduse supa dar el spuse că va începe cu spaghetele.

— Cum te mai simți ? mă întrebă preotul.

— Foarte bine, am răspuns. Ce s-a mai întîmplat pe-aici ?

---

[1] Preot (engl.).

— Bea puțin vin, părinte, zise Rinaldi. Bea puțin vin, e bun pentru stomac. Asta-i din sfîntul Pavel, știi ?

— Știu, spuse preotul politicos.

Rinaldi îi umplu paharul.

— Sfîntul Pavel ăsta, continuă Rinaldi. El e vinovat de toate cele.

Preotul se uită la mine și zîmbi. Îmi dădui seama că ironia nu-și atinsese ținta.

— Sfîntul Pavel ăsta, reluă Rinaldi. Era un chefliu și un muieratic, și după aceea, cînd n-a mai putut, a început să spună că trebuie să te lași de toate astea. Cînd n-a mai fost în stare de nimic, a stabilit reguli de purtare pentru cei care sînt în stare. Nu-i așa, Federico ?

Maiorul zîmbea. Mîncam tocană.

— Nu vorbesc niciodată despre sfinți după ce se lasă întunericul, am răspuns.

Preotul își ridică privirile din farfurie și-mi zîmbi.

— Gata, a și trecut de partea preotului, zise Rinaldi. Unde sînt băieții care-și băteau joc de preoți ? Unde-i Cavalcanti ? Brundi ? Unde-i Cesare ? Singur trebuie să mă dau la preot și nu mă mai ajută nimeni ?

— E un preot cumsecade, spuse maiorul.

— E cumsecade, dar e totuși preot, obiectă Rinaldi. Încerc să fac aceeași atmosferă ca înainte. Vreau să-l văd pe Federico vesel. Dracu să te ia, părinte !

Maiorul se uită la Rinaldi și observă că era beat. Fața lui subțire era albă. O linie netă despărțea părul negru de albul frunții.

— Bine, Rinaldi, spuse preotul. E-n regulă.

— Dracu să te ia, continuă Rinaldo. S-o ia dracu de treabă. Se lăsă pe speteaza scaunului.

— A lucrat peste măsură de mult și-i tare obosit, îmi explică maiorul.

Își terminase tocana și ștergea sosul din farfurie cu o bucată de pîine.

— Nu-mi pasă de nimic, spuse Rinaldi celor de la masă. Ducă-se dracului toată povestea.

Se uită sfidător în jur, cu ochii rătăciți și cu fața palidă.

— Bine. Ducă-se dracului totul, am zis eu.

— Nu, nu, spuse Rinaldi. Asta nu se poate. Nu se poate. Îți spun eu : nu se poate. Te seacă, te pustiește și nu mai rămîi cu nimic. Cu nimic, ți-o spun eu. Nici de leac. Am văzut eu cînd termin lucrul.

Preotul clătină din cap. Ordonanța luă farfuriile de pe masă.

— De ce mînînci carne ? se-ntoarse Rinaldi spre preot. Nu știi că azi e vineri ?

— E joi, îl corectă preotul.

— Minți. E vineri. Mănînci trupul Domnului. E carnea Domnului. Știu eu. Carne de austriac. Asta mănînci.

— Carnea albă e de ofițer, am adăugat, ca să completez vechea glumă.

Rinaldi începu să rîdă. Își umplu paharul.

— Nu luați în seamă ce spun, zise el. M-a apucat și pe mine așa, nebunia.

— Ar trebui să-ți iei un concediu, spuse preotul.

Dînd din cap, maiorul îi făcu semn preotului că are dreptate. Rinaldi se uită la preot.

— Va să zică ești de părere că trebuie să-mi iau un concediu ?

Maiorul îi făcu semn cu capul preotului. Rinaldi se uita la el.

— Cum vrei, zise preotul. Nu-l lua dacă nu vrei.

— Să te ia dracu, zise Rinaldi. Încearcă să scape de mine. În fiecare seară încearcă să scape de mine. Mă lupt cu toți. Și ce-i dacă am ce am ? Toți au așa ceva. Toată lumea are. Mai întîi, începu el pe tonul unui conferențiar, e un mic coș. După aceea se observă o erupție între umeri. Și după aceea nu se mai observă nimic. Să credem cu toată tăria în mercur.

— Sau în salvarsan, îl întrerupse maiorul liniștit.

— Un produs pe bază de mercur, spuse Rinaldi. Acuma părea foarte mîndru. Cunosc însă ceva mai bun decît asta : preabunul nostru preot. Dumneata n-ai să-l iei niciodată. Băiețaș o să-l aibă. E un accident de muncă. Un simplu accident de muncă.

Ordonanța ne aduse desertul și cafeaua. Desertul era un fel de budincă din pîine neagră, stropită cu un sirop gros. Lampa fila. Fumul negru umplea sticla de lampă.

— Adu-ne două lumînări şi ia lampa de-aici, ceru maiorul.

Ordonanţa aduse două lumînări aprinse, luă lampa şi-o stinse. Rinaldi se liniştise. Părea că nu mai are nimic. Ne-am continuat discuţia şi după cafea am ieşit în hol.

— Vrei să vorbeşti, desigur, cu preotul, spuse Rinaldi. Eu mă duc în oraş. Noapte bună, părinte.

— Noapte bună, Rinaldi, răspunse preotul.

— Ne vedem mai tîrziu, Fredi, adăugă Rinaldo.

— Fireşte. Vino mai devreme.

Se strîmbă la mine şi ieşi. Maiorul era cu noi.

— A lucrat foarte mult şi e foarte obosit, spuse el. Şi crede că are sifilis. Eu nu cred, dar cine ştie, s-ar putea să fie aşa. Se tratează singur. Noapte bună. Pleci în zori, Enrico ?

— Da.

— Atunci la revedere şi noroc. O să te trezească Peduzzi. Ai să mergi cu el.

— La revedere, *signor maggiore*.

— La revedere. Se vorbeşte despre o ofensivă austriacă, dar nu cred că au s-o mai pornească. Sper, cel puţin. În orice caz, nu aici la noi. Gino o să-ţi spună tot ce trebuie. Telefonul funcţionează bine acuma.

— O să chem regulat.

— Te rog chiar. Noapte bună. Nu-l lăsa pe Rinaldi să bea atîta coniac.

— Am să încerc.

— Noapte bună, părinte.

— Noapte bună, *signor maggiore*.

Maiorul intră în biroul lui.

CAPITOLUL XXVI

M-AM DUS la uşă şi m-am uitat afară. Ploaia încetase, dar era ceaţă.

— Urcăm ? l-am întrebat pe preot.

— Nu pot sta decît cîteva minute.

— Atunci, poftiți sus.

Am urcat scările și am intrat la mine în cameră. M-am întins pe patul lui Rinaldi. Preotul se așeză pe patul meu de campanie, pe care-l făcuse ordonanța. În cameră era întuneric.

— Ei, spuse el, cum te simți, de fapt ?

— Foarte bine. Astă-seară sînt însă cam obosit.

— Și eu sînt obosit, dar fără să știu de ce.

— Ce se aude cu războiul ?

— Cred că se va termina în curînd. Nu știu de ce, dar așa mi se pare.

— Cum vine asta ?

— Știi cum e maiorul vostru ? Blînd, nu-i așa ? Ei bine, acuma sînt foarte mulți ca el.

— Și eu mă simt la fel, i-am spus.

— Vara asta a fost îngrozitoare, spuse preotul, care părea acum mai sigur de el decît în ziua în care plecasem de pe front. Nici n-ai crede cît de greu a fost. Doar dumneata ai fost aici, așa că știi cum ar putea fi. În vara asta mulți oameni și-au dat seama ce înseamnă războiul. Ofițeri pe care nu i-aș fi crezut în stare să-și dea seama vreodată ce e aia și-au dat seama.

— Și ce-o să se întîmple ? Am mîngîiat pătura cu mîna.

— Nu știu, dar nu cred că poate să mai meargă așa multă vreme.

— Și ce se va întîmpla ?

— Vor înceta să se bată.

— Cine ?

— Ambele părți.

— Să sperăm.

— Nu crezi ?

— Nu cred că ambele părți vor înceta să se lupte în același timp.

— Cred și eu că nu. Ar fi să te aștepți la prea mult. Dar cînd văd cum s-au schimbat oamenii, nu cred că lucrurile pot să mai continue așa.

— Cine a cîștigat luptele din vara asta ?

— Nimeni.

— Austriecii au cîștigat cîteva, i-am amintit. I-au împiedicat pe italieni să ia San Gabriele. Au fost deci victorioși. Și deci nu vor înceta să se lupte.

— Dacă și ei gîndesc ca și noi, lupta ar putea să înceteze. Și ei au trecut prin ce-am trecut noi.

— Niciodată o armată victorioasă nu a renunțat la luptă.

— Mă descurajezi.

— Nu-ți pot spune decît ce gîndesc.

— Așadar, crezi că lucrurile vor merge înainte tot așa? Iar și iar? Și nu se va mai întîmpla niciodată nimic?

— Nu știu. Cred numai că austriecii nu vor înceta să lupte după ce au repurtat o victorie. Numai cînd sîntem înfrînți devenim creștini.

— Austriecii sînt creștini, numai bosniecii nu sînt.

— Nu vorbesc de religia creștină. Vorbesc de spiritul creștin.

Tăcu.

— Sîntem cu toții mai buni acuma pentru că sîntem înfrînți. Cum s-ar fi purtat Isus Cristos dacă Petru l-ar fi ajutat în grădina Ghetsemani?

— S-ar fi purtat la fel.

— Nu cred, spusei.

— Mă descurajezi. Cred și mă rog să se întîmple ceva. Simt asta prea bine.

— Ceva se poate întîmpla, am zis. Dar numai nouă. Dacă ei s-ar simți la fel cu noi, ar fi foarte bine. Dar ne-au bătut. Așa că ei se simt altfel.

— Dintre soldați mulți s-au simțit întotdeauna așa. Și nu pentru că erau înfrînți.

— Ei au fost înfrînți de la bun început. Au fost înfrînți din clipa în care au fost smulși de pe ogoarele lor și au fost băgați în armată. Țăranul e plin de înțelepciune pentru că e înfrînt de la bun început. Dă-i puterea în mînă, și atunci ai să vezi cît de înțelept e cu adevărat.

Tăcu iar. Se gîndea.

— Acuma sînt abătut și eu, i-am mărturisit. Iată de ce nu mă gîndesc niciodată la lucrurile acestea. Nu mă gîndesc niciodată și, totuși, cînd încep să vorbesc, spun acele lucruri care s-au limpezit în mintea mea fără să mă gîndesc.

— Speram că se va întîmpla ceva.

— Ce anume ? Că vor fi înfrînți ?

— Nu, ceva mai mult.

— Nu există altceva mai mult. În afară de victorie. Atunci ar putea fi și mai rău.

— Am sperat multă vreme în victorie.

— Și eu.

— Acuma nu mai știu.

— Trebuie să se aleagă într-un fel sau în altul.

— Nu mai cred în victorie.

— Nici eu. Dar nu cred nici în înfrîngere. Deși s-ar putea să fie mai bine așa.

— Și atunci în ce crezi ?

— În somn, am răspuns.

Preotul se ridică.

— Iartă-mă că am stat atît de mult. Dar îmi place foarte mult să stau de vorbă cu dumneata.

— Mi-a făcut plăcere c-am putut sta de vorbă iar. De somn am vorbit numai așa, fără nici o intenție anume.

Ne-am ridicat și ne-am dat mîna în întuneric.

— Acuma dorm la 307, zise el.

— Mîine în zori plec pe front.

— Ne vedem cînd te-ntorci.

— O să facem atunci o plimbare și o să mai vorbim

L-am condus pînă la ușă.

— Nu mai coborî, spuse preotul. Mă bucur că te-ai întors Deși pentru dumneata nu-i o atît de mare bucurie.

Îmi puse mîna pe umăr.

— N-are nici o importanță. Noapte bună.

— Noapte bună. *Ciao !*

— *Ciao !* i-am răspuns. Eram mort de somn.

CÎND A VENIT Rinaldi, m-am trezit, dar cum nu mi-a vorbit, am adormit din nou. Dimineața m-am îmbrăcat și-am plecat înainte de a se lumina de ziuă. Cînd am plecat, Rinaldi nu se trezise încă.

Nu mai fusesem la Bainsizza și mi se părea ciudat să urc pe coasta pe care-o stăpîniseră austriecii, dincolo de locul acela de lîngă fluviu unde fusesem rănit. Pe drumul nou și povîrnit circulau multe camioane. Ceva mai departe, terenul era iarăși neted și în ceață se zăreau păduri și dealuri înalte. Pădurile fuseseră ocupate repede și nu erau distruse. Dincolo de ele, acolo unde dealurile lăsau drumul descoperit, fusese amenajat un fel de tunel din rogojini. Drumul ducea spre un sat distrus de bombardamente. Ceva mai departe se vedeau tranșeele. De jur împrejur erau numeroase baterii. Casele fuseseră distruse, dar totul era bine organizat și pretutindeni zăreau indicatoare. L-am găsit pe Gino care ne oferi o cafea, iar după aceea m-am dus cu el și am făcut cunoștință cu o mulțime de oameni, vizitînd și posturile de prim-ajutor. Gino îmi spuse că ambulanțele engleze lucrau ceva mai departe de Bainsizza, la Ravne. Avea o mare admirație pentru englezi. Se mai bombarda din cînd în cînd, spunea el, dar nu erau atît de mulți răniți. Acum aveau să fie mai mulți bolnavi pentru că se porniseră ploile. Se vorbea că austriecii aveau să dezlănțuie o ofensivă; el, unul, însă, nu credea. Se vorbea că și noi urmează să pornim o ofensivă, dar nu mai fuseseră aduse forțe noi pe front, așa că, după părerea lui, și asta se contramandase. Hrană era puțină și se bucura c-avea să mănînce ca lumea la Gorizia. Ce mîncasem la cină? I-am povestit și i se păru că masa fusese grozavă. În special fu impresionat de *il dolce* [1]. Nu i l-am descris în amănunt, ci i-am spus numai că ni s-a dat și *il dolce* și bănuiesc că a crezut că era ceva mai deosebit decît o budincă făcută din miez de pîine.

[1] Desertul (it.).

Știam cumva unde avea să fie trimis ? I-am spus că nu știu, dar știu că o parte din ambulanțe se aflau la Caporetto. Spera să fie trimis acolo. Era un locșor foarte drăguț și munții care se înălțau dincolo de oraș îi plăceau foarte mult. Era un băiat de treabă și toată lumea îl iubea. Zicea că pe San Gabriele a fost un adevărat iad și că atacul dezlănțuit de Lom se terminase prost. Spunea că pădurile de deasupra noastră, de pe creasta Ternovei, erau înțesate de baterii austriece care, în timpul nopții, bombardau rău drumurile. În special, o baterie de tunuri de marină îl scosese din sărite. Aveam să le recunosc după traiectoria lor joasă. Auzeai întîi bubuitura și aproape imediat șuierul obuzului. Trăgeau de obicei din două tunuri deodată, lovitură după lovitură, și schijele obuzelor erau enorme. Îmi arătă o schijă, o bucată de metal zimțuit, lungă mai bine de-un picior. Ai fi zis că e din aliaj de cuzineți [1].

— Nu cred că au un efect atît de grozav, spuse Gino, dar au băgat frica în mine. Șuieră de parcă s-ar năpusti direct la tine. Auzi bubuitura și imediat se aude șuierul și explozia. Și ce folos că nu te rănesc din moment ce mori de frică ?

Îmi spuse că în liniile din fața noastră sînt acuma croați și ceva maghiari. Trupele noastre ocupau încă pozițiile de atac. Nu existau rețele de sîrmă ghimpată și nu era pregătită nici o linie pe care să te poți retrage în cazul unei ofensive austriece. De-a lungul înălțimilor de pe podiș existau poziții foarte bune de apărare, dar nu se făcuse nimic pentru a le organiza într-un sistem defensiv. Și de fapt, ce credeam despre Bainsizza ?

Mă așteptasem ca terenul să fie mai neted, ca pe un platou. Nu-mi închipuiam că regiunea e atît de accidentată.

— *Alto piano* [2], spuse Gino, dar nu *piano* [3].

Ne-am întors în pivnița casei în care se adăpostea Gino. I-am spus că, după părerea mea, o înălțime care

---

[1] Aliaj cu mare rezistență la uzură, folosit la căptușirea anumitor piese de mașini.

[2] Podiș (it.).

[3] Șes (it.).

avea în vîrful ei ceva asemănător cu un platou și ar avea și oarecare adîncime ar fi mai ușor de apărat decît un șir de munți mai mici. Căci, susțineam eu, nu e mai greu să lupți în munți decît la loc deschis.

— Depinde de munți, spuse el. Uite, la San Gabriele.

— Da, dar tocmai în vîrf, unde terenul era plat, a fost foarte greu. Pînă acolo am ajuns destul de lesne.

— Nu chiar atît de lesne.

— Da, dar a fost un caz special, pentru că oamenii s-au găsit în fața unor fortărețe mai degrabă decît în fața unui munte. Austriecii au fortificat locurile ani de-a rîndul.

Voiam să spun că, din punct de vedere tactic, într-un război de mișcare, un șirag de munți nu contează atît de mult ca linie de apărare deoarece e foarte ușor să-l ocolești într-un punct oarecare. Trebuie să ai oricînd posibilitatea de a manevra și în munți nu este tocmai ușor să manevrezi. În afară de asta, cînd tragi în jos, visezi întotdeauna prea sus. Și în cazul în care flancurile sînt întoarse, cei mai buni ostași rămîn pe vîrful muntelui. Nu credeam de loc într-un război dus în munți. Mă gîndisem mult la asta. Mai cucereai un munte, mai cucereau și ei un altul, dar cînd lupta se întețea, toată lumea trebuia să coboare la cîmpie.

— Și ce-ai face dacă ai avea linia de frontieră în munți ? mă întrebă el.

— La asta nu m-am gîndit pînă acum, i-am răspuns și am pufnit amîndoi în rîs. Dar austriecii, am spus, au fost bătuți întotdeauna în trecut în patrulaterul de lîngă Verona. Îi lăsau să coboare la cîmpie și acolo îi băteau.

— Da, spuse Gino. Dar ăia erau francezi și întotdeauna poți soluționa mai bine problemele tactice cînd te lupți pe teritoriu străin.

— Sînt de acord. Cînd e vorba de țara ta nu poți trata lucrurile chiar în mod științific.

— Rușii au făcut-o, ca să-l prindă în capcană pe Napoleon.

— Da, dar ţara lor e imensă. Dacă ai încerca în Italia să te retragi ca să-l prinzi pe Napoleon în capcană, te-ai pomeni la Brindisi [1].

— Un oraş îngrozitor, zise Gino. Ai fost vreodată de-acolo ?

— Da, dar n-am stat.

— Sînt patriot, spuse Gino, dar Brindisi şi Tarent nu-mi plac de loc.

— Dar Bainsizza îţi place ? l-am întrebat.

— Pămîntul e sfînt, spuse el. Dar tare-aş vrea să crească pe-aici ceva mai mulţi cartofi. Ştii, cînd am venit aici, am găsit cîmpurile pline de cartofi, plantaţi de austrieci.

— Chiar n-aţi prea avut ce mînca ?

— Eu nu prea am avut ce mînca, dar, deşi sînt un mare mîncău, n-am murit totuşi de foame. Mîncarea de la popotă e mediocră. Regimentele de pe front capătă mîncare de ajuns de bună, dar rezervele nu-s la fel de bine hrănite. Undeva lucrurile nu merg cum trebuie. Ar trebui să fie mîncare din belşug.

— Cine ştie cui o vînd speculanţii.

— Da, le dau batalioanelor de pe front cît pot mai mult şi celor din spatele frontului, mai nimic. Oamenii au mîncat toţi cartofii austriecilor şi castanele din păduri. Ar trebui hrăniţi mai bine decît acuma. Noi sîntem mari mîncăi. Şi sînt sigur că mîncare e din belşug. E foarte rău cînd soldaţii n-au ce mînca. Ai observat cît de mult influenţează lucrul ăsta asupra moralului ?

— Da, am zis eu. Nu poate duce la cîştigarea unui război, dar la pierderea lui poate duce.

— Să nu mai vorbim de pierdut războiul. Se vorbeşte de ajuns de mult despre asta. Ce s-a făcut în vara asta n-a fost în zadar.

N-am mai zis nimic. Mă simţeam întotdeauna încurcat cînd auzeam cuvinte ca : „sfînt", „glorios", „sacrificiu" sau expresia „în zadar". Le auzisem stînd uneori în ploaie, cînd nu ne ajungeau la ureche şi nu înţelegeam decît cuvintele strigate şi le citisem în proclamaţiile afi-

[1] Oraş situat aproape la extremitatea sud-estică a Peninsulei Italice ; port la Marea Adriatică.

şate de multă vreme peste alte proclamaţii şi nu văzusem nimic sfînt şi lucrurile declarate glorioase erau lipsite de glorie, iar sacrificiile nu se deosebeau de abatoarele din Chicago, numai că nu se făcea nimic altceva cu carnea decît că era îngropată. Erau multe cuvinte pe care nu mai suportam să le ascultăm şi pînă la urmă numai numele localităţilor păstraseră o anumită demnitate. Cu unele cifre sau date se petrecea acelaşi lucru şi numele localităţilor erau singurele cuvinte pe care le puteai pronunţa şi care însemnau ceva. Cuvintele abstracte ca: „glorie", „onoare", „curaj" sau „sfinţenie" erau de-a dreptul indecente, comparate cu numele concrete ale satelor, cu numele şoselelor, cu numele rîurilor, cu indicativele regimentelor şi datele calendaristice. Gino era patriot, aşa că spunea uneori lucruri care ne despărţeau, dar, în acelaşi timp, era şi un băiat drăguţ şi-l înţelegeam că e patriot. Se născuse aşa. Plecă, cu Peduzzi, la Gorizia, cu maşina.

Vremea fu urîtă în ziua aceea. Ploua şi vîntul bătea cu furie şi pretutindeni erau băltoace de ploaie şi noroi. Tencuiala caselor dărîmate era muiată şi cenuşie. Tîrziu, după-amiază, ploaia încetă şi, fiind la postul de prim-ajutor numărul 2, am putut vedea cîmpurile în toamnă, norii de deasupra dealurilor şi tunelul de rogojini de pe şosea, ud şi şiroind de ploaie. Soarele mai ieşi o dată din nori înainte de a apune şi lumină pădurile despuiate de dincolo de creasta muntelui. Erau multe baterii austriece pe creastă, dar trăgeau numai cîteva. Mă uitam la rotogoalele de fum ale şrapnelelor care se înălţau deodată pe cer, pe deasupra unei case de ţară dărîmate, pe lîngă care trecea linia frontului. În centrul acestor rotogoale pufoase scînteia un fulger alb. Se vedea fulgerul, se auzea bubuitura şi după aceea balonul de fum îşi pierdea forma lui regulată şi se risipea în bătaia vîntului. Molozul din curţile caselor era plin de schije, ca şi drumul care trecea pe lîngă casa dărîmată, în care se afla postul de prim-ajutor. În după-amiaza aceea postul nu fu bombardat. Am încărcat două ambulanţe şi am coborît pe drumul acoperit cu rogojini ude şi ultimele raze ale soarelui străluceau printre golurile dintre rogojini. Înainte de a ajunge pe porţiunea neacoperită a şoselei, soarele

apuse. Şi cum coboram pe porţiunea de şosea neacoperită care la o cotitură se înfunda iar în tunelul dreptunghiular de rogojini, începu să plouă.

Vîntul nu se potoli de loc toată noaptea şi la 3 dimineaţa, o dată cu o ploaie torenţială, începu bombardamentul de artilerie şi croaţii înaintară printre pajişti şi păduri pînă la tranşeele din prima linie. Străbătură în întuneric, pe ploaie, şi un contraatac al soldaţilor speriaţi din a doua linie îi respinse. Tunurile trăgeau pe tot frontul, rachetele se înălţau în ploaie şi mitralierele şi puştile răpăiau peste tot. Croaţii nu mai reveniră şi se făcu oarecum linişte, iar între rafalele de vînt şi de ploaie se auzeau, departe înspre miazănoapte, bubuiturile unui puternic tir de artilerie.

La postul de prim-ajutor începură să sosească răniţii, unii aduşi pe brancarde, alţii mergînd singuri iar alţii purtaţi în cîrcă de soldaţii care veneau din tranşee. Erau cu toţii uzi pînă la piele şi speriaţi. Am umplut două ambulanţe cu cazurile mai grave, pe măsură ce-i aduceau din pivniţa postului, şi cînd am închis portiera celei de a doua ambulanţe, am simţit că picăturile de ploaie de pe faţa mea se transformă în fulgi de zăpadă. Fulgii cădeau repede şi des, amestecaţi cu ploaia.

Cînd se făcu ziuă, vîntul încă mai bătea, dar nu mai cădea zăpadă. Se topise căzînd pe pămîntul ud şi acum se pornise iar ploaia. Înainte de a se face ziuă, croaţii atacară din nou dar fără nici un succes. Toată ziua ne aşteptarăm să fim atacaţi, dar aceasta nu se întîmplă decît după apusul soarelui. Bombardamentul se porni dinspre sud, de sub creasta împădurită, unde erau concentrate bateriile austriece. Ne aşteptam să fim bombardaţi şi noi dar nu se întîmplă nimic. Se făcu întuneric. De pe cîmpul din spatele satului se auzeau bubuind tunurile şi vîjîitul obuzelor care treceau pe deasupra noastră suna foarte plăcut.

Aflarăm că atacul dat în sectorul de sud fusese respins. În noaptea aceea austriecii nu mai dădură nici un atac, dar auzirăm că ar fi rupt frontul la nord. Noaptea am primit ordinul de a ne pregăti de retragere. Căpitanul de la postul de prim-ajutor îmi spuse asta. El ştia de ordin de la brigadă. Puţin mai tîrziu, revenind de la

telefon, îmi spuse că totul era o minciună. Brigada primise ordin ca la Bainsizza frontul să fie ținut pe loc orice s-ar întîmpla. L-am întrebat ce s-aude cu străpungerea și-mi răspunse că la brigadă se spunea că străpungerea fusese efectuată în sectorul celui de-al douăzeci și șaselea corp de armată, ceva mai sus de Caporetto. În nord se desfășura o mare bătălie care ținuse toată ziua.

— Dacă afurisiții ăștia îi lasă să treacă, ne-am curățat, zise el.

— Sîntem atacați de nemți, adăugă unul dintre medicii militari. Cuvîntul neamț avea de ce să te înspăimînte. Nu doream de loc să avem de-a face cu nemții.

— Sînt cincisprezece divizii nemțești, spuse un alt medic. Au spart frontul așa că o să fim izolați de restul armatei.

— La brigadă spuneau că în sectorul nostru frontul trebuie menținut pe loc. Se spunea că străpungerea nu e atît de serioasă și că vom organiza o linie de rezistență în munți, pornind de la Monte Maggiore.

— Unde-au auzit ei asta ?

— La divizie.

— Da, ordinul de retragere venea de la divizie.

— Noi sîntem la ordinele corpului de armată, am spus. Dar aici lucrez la ordinele dumneavoastră. Așa că atunci cînd îmi veți ordona să plec, voi pleca, dar căutați să aflați precis care sînt ordinele.

— Ordinul e să rămînem pe loc. Vei transporta răniții de aici la posturile de evacuare.

— Se întîmplă cîteodată să-i transportăm și de la posturile de evacuare la spitalele de campanie. Spuneți-mi, eu n-am văzut niciodată o retragere... dacă ne vom retrage, cum vor fi evacuați toți răniții ?

— Nu vor fi evacuați toți. Vor fi transportați cît se va putea, iar restul vor fi lăsați pe loc.

— Și ce-o să ducem cu ambulanțele ?

— Utilajul medical.

— Bine.

În noaptea următoare începurăm retragerea. Auzisem că nemții și austriecii au spart frontul la nord și coborau,

de-a lungul văilor, spre Cividale[1] și Udine. Soldații se retrăgeau în ordine, uzi și posomoriți. În noaptea aceea, înaintînd încet pe șoselele aglomerate, am trecut pe lîngă soldați mărșăluind prin ploaie, pe lîngă tunuri, cai trăgînd furgoane, catîri și camioane care se depărtau de front. Dezordinea nu era mare decît atunci cînd se înainta.

În noaptea aceea am ajutat la evacuarea spitalelor de campanie care fuseseră instalate în satele mai puțin bombardate de pe platou și am transportat răniții la Plava, trecînd prin vad. A doua zi am petrecut-o evacuînd, în ploaie, spitalele și postul de triere de la Plava. Ploua într-una și armatele de pe Bainsizza coborau de pe podiș în ploaia de octombrie și treceau peste fluviu, unde cîștigaseră marile victorii din primăvara acelui an. Am ajuns la Gorizia la mijlocul celei de a doua zile. Ploaia încetase și orașul era aproape pustiu. Treceam pe acolo tocmai cînd erau încărcate într-un camion fetele de la bordelul pentru soldați. Erau șapte, cu pălăriile pe cap, cu mantourile pe ele și duceau în mînă valizele. Două din ele plîngeau. Una din celelalte ne zîmbi, și, scoțînd limba la noi, o mișcă de sus în jos. Avea buze groase și ochi negri.

Am oprit mașina, am coborît și m-am dus să vorbesc cu patroana. Fetele de la bordelul ofițerilor plecaseră în dimineața aceea, îmi spuse ea. Unde plecaseră ? La Coneglian. Camionul porni. Fata cu buzele groase din nou scoase limba la noi. Patroana ne făcu semn cu mîna. Cele două fete continuau să plîngă. Celelalte se uitau cu interes la ce vedeau. M-am urcat în mașină.

— Ar trebui să mergem și noi cu ele, zise Bonello. Am avea o călătorie plăcută.

— Las'că o să fie plăcută și călătoria noastră.

— O să fie al dracului de plăcută.

— Așa spuneam și eu, zisei.

Ne îndreptarăm spre vilă.

— Tare-aș vrea să fiu acolo cînd unul din tipii aceia care nu prea-s duși la biserică o să se urce în camion și o să se distreze cu fetele.

---

[1] Orășel la nord de Udine.

— Crezi c-or să facă așa ceva ?

— Fără-ndoială. Toți oamenii din Armata a II-a o cunosc pe patroană.

Eram aproape de vilă.

— I se spune Maica-Stareță, adăugă Bonello. Fetele-s noi dar pe ea o cunoaște toată lumea. Trebuie să le fi adus chiar înainte de retragere.

— Grozav o să se mai distreze.

— Eu cred că da. M-aș distra și eu cu una, dar pe gratis. Oricum, luau un preț cam mare în casa aia. Statul ne cam stoarce.

— Ia mașina și spune-le mecanicilor s-o revizuiască, i-am ordonat. Schiimbă uleiul și controlează diferențialul. Pune și benzină și du-te să te culci.

— Am înțeles, *signor tenente.*

Vila era goală. Rinaldi plecase la spital. Maiorul plecase cu mașina statului-major, luînd personalul din spital. Mi se lăsase un bilet în hol, prin care mi se spunea să încarc în ambulanță materialele îngrămădite în hol și să plec mai departe, la Pordenone [1]. Mecanicii plecaseră. M-am dus la garaj. Celelalte două ambulanțe sosiseră în timp ce eu fusesem înăuntru, în vilă, și șoferii lor coborîseră. Începuse să plouă iar.

— Mi-e atît de somn, încît am adormit de trei ori venind de la Plava încoace, spuse Piani. Ce facem, *tenente ?*

— Schimbăm uleiul, le gresăm, le punem benzină, le tragem în fața vilei și încărcăm vechiturile pe care ni le-au lăsat.

— Și după aia plecăm ?

— Nu, o să dormim întîi vreo trei ore.

— Ce bine c-o să mai dorm niței, zise Bonello. Abia puteam să stau treaz la volan.

— Mașina ta e-n regulă, Aymo ? am întrebat.

— E-n regulă.

— Da-ți o salopetă și-o să vă ajut la gresat.

— N-are rost, *tenente.* E un fleac ce-avem de făcut. Duceți-vă și împachetați-vă lucrurile.

---

[1] Orășel la vest de Udine.

— Lucrurile mele sînt împachetate. Am să scot afară materialele pe care ni le-au lăsat. Cînd terminați, aduceți mașinile în fața vilei.

Au tras mașinile în fața vilei și le-am încărcat cu materialele pe care le lăsaseră în hol. Cînd am terminat, cele trei ambulanțe rămaseră aliniate pe alee, sub copaci. Ploua. Am intrat în vilă.

— Faceți foc în bucătărie și uscați-vă hainele, le-am spus.

— N-am nevoie de haine uscate, zise Piani. Eu vreau să dorm.

— Mă duc să mă culc în patul maiorului, anunță Bonello. Mă duc să mă culc în patul în care dormea bătrînul.

— Puțin îmi pasă unde, numai să dorm, zise Piani.

— Sînt două paturi aici.

Am deschis ușa.

— N-am știut niciodată ce-i în camera asta, spuse Bonello.

— E camera bătrînului pirat, zise Piani.

— Voi dormiți aici, le-am spus. Vă scol eu.

— O să ne trezească austriecii dacă o să dormiți prea mult, *tenente,* rîse Bonello.

— Lasă, că n-o să dorm prea mult. Unde e Aymo?

— S-a dus la bucătărie.

— Hai, culcați-vă.

— O să dorm, n-aveți grijă, spuse Piani. Am dormit de-a-npicioarele toată ziua. Parcă-mi cădea tot creștetul capului pe ochi.

— Scoate-ți bocancii, îl sfătui Bonello.

Piani se întinse pe pat, cu bocancii plini de noroi în picioare, cu mîinile sub cap. M-am dus la bucătărie. Aymo făcuse foc în sobă și pusese ceainicul cu apă să fiarbă.

— M-am gîndit să facem niște *pasta asciutta,* explică el. Cînd ne vom scula, o să ne fie foame.

— Nu ți-e somn, Bartolomeo?

— Nu prea. Cînd o să fiarbă apa, o să las focul în voia lui. Ca să se stingă.

— Ar fi mai bine să dormi puțin, i-am zis. O să mîncăm brînză și conserve de carne.

— Asta-i mai bine, zise el. Ceva cald o să le facă bine celor doi anarhiști. Duceți-vă să vă culcați, *tenente*.

— E un pat liber în camera maiorului.

— Dormiți dumneavoastră în el.

— Nu, eu mă duc sus, în vechea mea cameră. Nu vrei să bei ceva, Bartolomeo ?

— Cînd o să plecăm, *tenente*. Acuma n-ar avea nici un rost.

— Dacă te trezești în trei ore și nu mă auzi, te rog să mă scoli.

— N-am ceas, *tenente*.

— E o pendulă pe peretele din camera maiorului.

— Bine.

Am trecut prin sufragerie, prin hol și am urcat pe treptele de marmură în camera unde locuiseam împreună cu Rinaldi. Afară ploua. M-am dus la fereastră și m-am uitat afară. Se întuneca și am văzut cele trei ambulanțe aliniate sub copaci. Copacii șiroiau de ploaie. Era rece și picăturile atîrnau pe crengi. M-am dus la patul lui Rinaldi, m-am întins și am adormit.

Înainte de a pleca, am mîncat în bucătărie. Aymo pregătise un castron de spaghete cu ceapă tocată și cu carne conservată. Ne-am așezat în jurul mesei și am băut două sticle cu vin pe care le-am găsit în pivnița vilei. Afară era întuneric și ploua. Piani stătea la masă și era foarte somnoros.

— Îmi place retragerea mai mult decît înaintarea, spuse Bonello. În retragere bem *barbera*.

— Bem *barbera* acuma, mormăi Aymo, mîine poate o să bem apă de ploaie.

— Mîine o să fim în Udine și o să bem șampanie. Acolo e orașul învîrtiților. Trezește-te, Piani. Mîine o să bem șampanie la Udine.

— Sînt treaz, spuse Piani și își umplu farfuria cu spaghete și cu carne. N-ai găsit și sos de roșii, Barto ?

— Nu era, răspunse Aymo.

— O să bem șampanie la Udine, spuse Bonello.

Își umplu paharul cu *barbera*, un vin limpede și roșu.

— Să nu bem... înainte de a ajunge la Udine, zise Piani.

— V-ați săturat, *tenente* ? mă întrebă Aymo.

— Am mîncat, nu glumă. Dă-mi și mie sticla, Bartolomeo.

— Am luat cîte o sticlă pentru fiecare ca s-avem la drum, spuse Aymo.

— N-ai dormit de loc ?

— Eu nu dorm mult. Foarte puțin.

— Mîine o să dormim în patul regelui, zise Bonello. Era foarte vesel.

— Mîine o să dormim poate în... spuse Piani.

— O să mă culc cu regine, zise Bonello și se uită la mine, ca să vadă ce zic.

— O să te culci cu... spuse Planli, somnoros.

— Asta-i trădare, *tenente*, strigă Bonello. Asta nu-i trădare ?

— Gura, i-am spus. Te-ai înveselit prea tare de la vinul ăsta.

Afară ploua cu găleata. Mă uitai la ceas. Era nouă și jumătate.

— E cazul să plecăm, am spus și m-am sculat de la masă.

— Cu cine mergeți, *tenente* ? mă întrebă Bonello.

— Cu Aymo. După el vii tu și după tine, Piani. O luăm pe șoseaua care duce la Cormons.

— Mi-e teamă c-o să adorm la volan, spuse Piani.

— Bine. Atunci merg cu tine. După aceea o să vină Bonello și apoi, Aymo.

— Așa-i mai bine, zise Piani. Mi-e tare somn.

— O să conduc eu și între timp ai să mai dormi.

— Nu. Pot conduce, numai să știu că e cineva lîngă mine și mă trezește dacă adorm.

— O să te trezesc eu. Stinge farurile, Barto.

— Ei, atunci putem pleca, spuse Bonello. N-are nici un rost să mai rămînem.

— Am un cufăr în cameră sus, am zis. Vrei să m-ajuți, Piani, să-l ducem jos ?

— Îl luăm noi, spuse Piani. Vino, Aldo.

Se duse sus cu Bonello. Îi auzii urcînd.

— A fost bine aici, declară Bartolomeo Aymo și își puse două sticle de vin și o bucată de brînză în sacul de merinde. N-o să mai dăm noi peste așa un loc. Pînă unde ne retragem, *tenente* ?

— Pînă dincolo de Tagliamento [1], așa se zice. Spitalul și sectorul se vor stabili la Pordenone.

— Nu știu cum e la Pordenone, i-am răspuns. Am trecut numai pe-acolo.

— Nu-i cine știe ce, spuse Aymo.

CAPITOLUL XXVIII

TRAVERSAM, în ploaie și întuneric, orașul pustiu. Pe strada mare treceau coloane de soldați și tunuri. Venind de pe alte străzi, coloane de camioane și de furgoane se îndreptau spre șoseaua principală. Dincolo de tăbăcării, pe șosea, soldații, camioanele, furgoanele trase de ca și tunurile alcătuiau o lungă coloană, care înainta încet. Înaintam încet, dar fără întrerupere, prin ploaie, și radiatorul ambulanței noastre aproape că atingea spatele unui camion supraîncărcat și acoperit cu o prelată udă. Deodată camionul se opri. Se oprise întreaga coloană. Apoi o porni din nou și după puțină vreme se opri iar. Am coborît și m-am dus în față, strecurîndu-mă printre camioane și furgoane și pe sub gîtul umed al cailor. Circulația se blocase ceva mai departe. Am ieșit de pe șosea, am trecut pe o podișcă peste șanț și am mers pe cîmp. Printre copaci se vedea coloana blocată pînă departe. Am mers cam vreo milă. Coloana nu se clintise deși pe lîngă vehiculele care stăteau locului soldații înaintau. M-am întors înapoi la ambulanță. Coloana asta înțepenită putea să se întindă pînă la Udine. Piani adormise cu capul pe volan. M-am urcat lîngă el și am adormit și eu. După cîteva ore, am auzit camionul din față ambreind. L-am trezit pe Piani și am pornit-o. Am înaintat cîțiva iarzi, apoi ne-am oprit și apoi iar am pornit-o. Ploua într-una.

---

[1] Mic fluviu la apus de Isonzo.

Coloana se opri iar în beznă și rămase așa. Am coborît și m-am dus să văd ce mai fac Aymo și Bonello. Bonello era cu doi sergenți de pionieri în mașină. Cînd m-am apropiat și-au îndreptat ținuta.

— I-au lăsat în urmă să repare ceva la un pod, spuse Bonello. Nu-și mai găsesc unitatea, așa că i-am luat cu mine.

— Dacă domnul locotenent permite.

— Permit.

— Locotenentul e american, zise Bonello. Ne dă voie să luăm pe oricine.

Unul dintre sergenți zîmbi. Celălalt îl întrebă pe Bonello dacă eram italian din America de Nord sau de Sud.

— Nu-i italian. E englez din America de Nord.

Sergenții, deși politicoși, nu-l crezură. I-am lăsat și m-am dus la mașina lui Aymo. Ședea pe banchetă într-un colț, fumînd, și lîngă el erau două fete.

— Barto, Barto, i-am spus.

Începu să rîdă.

— Vorbiți dumneavoastră cu ele, *tenente*, zise el. Eu nu înțeleg ce spun. Hei.

Puse mîna pe pulpa fetei și o pișcă prietenos. Fata își strînse șalul pe ea și-i dădu mîna la o parte.

— Hei, făcu el. Spuneți-i domnului locotenent cum vă numiți și ce căutați pe-aici.

Fata se uita fioros la mine. Cealaltă își ținea ochii în jos. Fata care se uitase la mine spuse ceva într-un dialect din care n-am putut înțelege nici un cuvînt. Era plinuță și brună și părea să aibă vreo 16 ani.

— *Sorella* ? [1] am întrebat-o și am arătat spre cealaltă fată.

Dădu din cap și zîmbi.

— Bine, bine, i-am spus și am bătut-o ușurel pe genunchi.

Cînd am atins-o, am simțit că se contractează. Soră-sa nu-și ridica de loc privirea. Arăta ceva mai tînără, poate cu un an. Aymo puse mîna pe pulpa fetei mai mari și fata i-o dădu la o parte. Aymo rîse.

---

[1] Soră (it.)

— Om bun, se arătă el pe sine. Om bun, repetă şi mă arătă pe mine. N-avea nici o grijă.

Fata se uită la el cu privirea aceea aprigă. Amîndouă erau ca nişte păsări sălbatice.

— De ce merge cu mine dacă nu-i plac ? întrebă Aymo. S-au urcat în maşină de îndată ce le-am făcut semn. Se întoarse spre fată. N-avea grijă, îi spuse el. N-avea teamă c-o să te... şi folosi cuvîntul, pe şleau. Nu-i loc de...

Am văzut că fata a înţeles cuvîntul, dar asta fu totul. Se uita la el foarte speriată. Îşi strînse şi mai tare şalul în jurul trupului.

— Ambulanţa e plină vîrf, spuse Aymo. Nu-i nici o primejdie de... Nu-i loc ca să te...

Şi de fiecare dată cînd rostea cuvîntul cu pricina, fata se mai strîngea oleacă. Şi deodată, stînd aşa ţeapănă şi privindu-l, fata începu să plîngă. O vedeam cum îşi frămîntă buzele şi cum îi curg lacrimile pe obrajii dolofani. Sora ei, fără să-şi ridice ochii de jos, îi luă mîna şi stătură aşa amîndouă. Cea mai mare, care fusese atît de sălbatică, se porni să hohotească în plîns.

— Mi se pare c-am înspăimîntat-o, zise Aymo. N-am vrut s-o înspăimînt.

Bartolomeo scoase sacul cu merinde şi tăie două bucăţi de brînză.

— Ţine. Hai, nu mai plînge.

Fata mai mare dădu din cap şi continuă să plîngă, dar cea mai mică luă brînza şi începu să mănînce. Dădu apoi sorei sale cea de a doua bucată de brînză şi mîncară amîndouă. Sora mai mare suspina încă.

— O să se liniştească imediat, spuse Aymo. Îi veni o idee. Fecioară ? întrebă el pe fata de lîngă el.

Fata dădu energic din cap.

— Şi ea fecioară ? arătă el spre soră.

Amîndouă fetele dădură din cap şi cea mare spuse ceva în dialectul ei.

— E-n regulă, spuse Bartolomeo. E-n regulă.

Cele două fete părură mai vesele.

Le-am lăsat cu Aymo şi m-am întors la ambulanţa lui Piani. Coloana de vehicule nu se mişca, dar soldaţii

continuau să treacă pe lîngă ele. Ploua într-una, cu găleata, și m-am gîndit că opririle coloanei se datoresc poate unor mașini cu motorul inundat de apă. Dar mai degrabă opririle se datorau cailor sau oamenilor care adormeau în mers. Și totuși, și în orașe se oprește uneori circulația, deși toată lumea e trează. Sau poate din cauza amestecului ăstuia de cai și de mașini? Se încurcă unii pe alții. Căruțele țărănești încurcă și ele lucrurile. Erau drăguțe fetele acelea din mașina lui Barto. Două fecioare n-au ce să caute într-o retragere. Fecioare adevărate. Probabil că și foarte religioase. Dacă n-ar fi război, am fi cu toții în pat. În pat, unde-mi pun capul pe pernă. Pat și scîndură. Țeapăn, ca o scîndură în pat. Catherine era acum în pat, între două cearșafuri — unul deasupra, și unul dedesubt. Pe ce parte dormea? Poate că nu dormea. Poate că stătea așa, întinsă, gîndindu-se la mine. Suflă, suflă, vînt de apus. Ei, și-a suflat și după aceea n-a căzut o ploaie măruntă, ci o ploaie torențială. Și a plouat toată noaptea. Și ce-a mai plouat. Ia uitați-vă. Doamne, dac-aș fi din nou în pat, cu draga mea în brațe. Draga mea Catherine. De-ar putea să se transforme în ploaie draga și dulcea mea Catherine. Ad-o din nou la mine. Ei bine, așa era. Și n-aveam ce face, cu toții, ploaia măruntă n-ar fi schimbat nimic. „Noapte bună, Catherine, am zis cu glas tare. Sper că dormi bine. Dacă nu, întoarce-te pe cealaltă parte, draga mea. Mă duc să-ți aduc puțină apă rece. Nu mai e mult și se face dimineață și atunci n-o să-ți mai fie atît de rău. Regret că nu-ți dă pace. Încearcă să dormi, draga mea."

— Am dormit tot timpul, îmi spunea ea.

— Vorbeai în somn. N-ai nimic? Și chiar ești aici?

— Firește că sînt aici. Nu vreau să plec. Între noi asta n-are nici o importanță.

— Ești atît de dulce și drăguță. N-ai de gînd să pleci noaptea, nu-i așa?

— Bineînțeles că nu plec. Sînt întotdeauna cu tine. Și vin oricînd vrei tu să vin.

— ..., spuse Piani. Au pornit din nou.

— Ațipisem, i-am zis.

Mă uitai la ceas. Era ora 3 dimineața. M-am aplecat ca să iau sticla de *barbera* din spatele banchetei.

— Ați vorbit tare, spuse Piani.

— Am visat în englezește.

Ploaia începuse să se potolească și noi porniram să ne urnim din loc. Înainte de a se face ziuă, ne-am oprit iar și cînd se lumină, fiindcă eram pe o mică înălțime, am văzut întreaga coloană oprită pînă departe pe șosea. Doar infanteria se strecura printre vehicule, mergînd înainte. La un moment dat am pornit-o din nou, dar dîndu-mi seama cît de încet se înainta, mi-am zis că trebuie să ieșim cum vom putea de pe șosea și să o luăm peste cîmpie dacă voiam să ajungem vreodată la Udine.

Pe scară se adăugară coloanei țărani care veneau de pe drumurile vicinale, mînînd căruțe încărcate cu obiecte casnice; printre saltele, răsăreau oglinzi, și, legate de căruțe, se tîrau găini și rațe. Într-o căruță dinaintea noastră se zărea o mașină de cusut. Luaseră cu ei lucrurile cele mai prețioase pe care le aveau. În unele căruțe femeile stăteau la adăpost de ploaie și ceilalți membri ai familiei mergeau pe jos, ținîndu-se cît mai aproape. Pe sub căruțe mergeau cîinii. Șoseaua era o mare de noroi, șanțurile de pe margini erau pline cu apă, iar dincolo de copacii de pe o parte și de pe cealaltă a șoselei, cîmpia era prea udă și desfundată ca să încerci să treci peste ea. Am coborît din mașină și mi-am făcut drum, încercînd să dau de-un loc de unde să pot vedea mai departe. Speram să găsesc o cărare laterală pe unde să putem traversa cîmpia. Știam că sînt multe drumuri laterale, dar nu voiam s-o apucăm pe unul care să nu ne ducă nicăieri. Nu-mi aminteam de nici unul deoarece trecusem întotdeauna în goană cu mașina, pe lîngă ele, și de pe șosea păreau toate la fel. Acum trebuia să găsesc un drum dacă voiam să ieșim din încurcătură. Nimeni nu știa unde sînt austriecii și nici care mai era situația, dar eram sigur că în cazul în care ploaia ar înceta și avioanele ar veni și s-ar apuca să bombardeze sau să mitralieze coloana, totul s-ar termina. Nu era nevoie decît să fie părăsite cîteva camioane sau să fie uciși cîțiva cai, pentru ca întreaga mișcare de pe șosea să fie blocată cu totul.

Ploaia se mai potolise și speram c-o să se însenineze. Mergeam înainte pe șosea și cînd am dat de un drum îngust, care ducea spre nord, prin cîmpie, și era mărginit de două șiruri de copaci, mă gîndii c-ar fi bine să o luăm

pe acolo și m-am grăbit să mă întorc la ambulanțe. I-am spus lui Piani unde să cotească și m-am dus la Bonello și la Aymo să le spun și lor.

— Dacă se-nfundă, ne putem întoarce și reveni la coloană, i-am zis.

— Și cu ăștia ce facem ? mă întrebă Bonello.

Cei doi sergenți ședeau lîngă el. Erau nebărbieriți, dar în lumina nesigură a dimineții aveau totuși un aer marțial.

— O să ne ajute să împingem mașina, i-am spus.

M-am dus și la Aymo și l-am anunțat c-o să încercăm să mergem peste cîmp.

— Și ce fac cu familia mea de fecioare ?

Cele două fete dormeau.

— N-o să ne fie de nici un folos, observai. Ne-ar trebui cineva care să poată împinge mașina.

— Am putea să le băgăm în interiorul ambulanței, sugeră Aymo. Acolo au loc.

— Bine, dacă vrei să le iei, i-am zis. Ia însă și pe cineva mai solid care să poată împinge mașina.

— Niște *bersaglieri*, zise Aymo. Sînt tipi solizi. Sînt aleși așa. Cum vă mai simțiți, *tenente* ?

— Foarte bine. Tu cum te simți ?

— Foarte bine, dar mi-e o foame de lup.

— O să găsim ceva pe drumul ăla și-o să ne oprim să mîncăm.

— Cum vă merge cu piciorul, *tenente* ?

— Foarte bine.

Stînd pe scara mașinii și uitîndu-mă în față, am văzut ambulanța lui Piani cum își făcea loc și o lua pe drumul lateral. După o clipă, am văzut mașina mergînd sub copacii cu crengi despuiate. Bonello coti și-l urmă, apoi Aymo își făcu drum și am luat-o după cele două ambulanțe pe drumul îngust, mărginit de copaci. Drumul ducea la o fermă. Pe Bonello și pe Piani i-am găsit în curtea fermei. Casa era joasă și prelungă, cu o boltă de viță de vie pe deasupra porții. În curte era o fîntînă și Piani scoase apă ca să-și umple radiatorul. Mergînd multă vreme încet, apa se evaporase toată. Ferma era pustie. M-am uitat înapoi, pe drum ; ferma fiind pe un teren ceva mai

ridicat, se putea vedea de jur împrejur și am văzut cîmpul, drumurile, gardurile vii, cîmpurile și copacii de pe șosea pe unde trecea coloana în retragere. Cei doi sergenți cotrobăiau prin casă. Fetele se treziseră și priveau curtea, fîntîna, cele două ambulanțe din fața casei și cei trei șoferi care stăteau la fîntînă. Unul dintre sergenți ieși din casă cu un ceas în mînă.

— Lasă-l la locul lui, i-am ordonat.

Se uită la mine, intră în casă și se întoarse fără ceas.

— Unde-i camaradul dumitale ? îl întrebai.

— S-a dus la closet.

Se urcă în mașină. Îi era teamă să nu-l lăsăm acolo.

— Ce facem cu masa, *tenente* ? întrebă Bonello. Ce-ar fi să mîncăm ceva ? N-ar dura prea mult.

— Crezi că drumul ăsta pe care am apucat-o duce undeva ?

— Desigur.

— Bine. Atunci să mîncăm.

Piani și Bonello intrară în casă.

— Haideți, chemă Aymo fetele. Le întinse mîna, ca să le ajute să coboare. Sora mai mare făcu semn că nu vrea. Nu voiau să intre într-o casă părăsită. Se uitau după noi.

— Sînt mofturoase, zise Aymo.

Am intrat în casă împreună. Camera în care am pătruns era mare și întunecoasă, dîndu-ți impresia de loc părăsit. Bonello și Piani erau în bucătărie.

— Nu prea avem ce mînca, observă Piani. Au luat cu ei totul.

Pe masa masivă din bucătărie, Bonello tăie felii o bucată mare de brînză albă.

— Unde ai găsit brînza ?

— În beci. Piani a găsit vin și mere.

— O să mîncăm bine.

Piani scoase dopul de lemn al unei damigene cu vin, o aplecă și turnă vinul într-o cană mare de aramă.

— Miroase bine, zise el. Vezi, Barto, dacă nu sînt și niște pahare.

Cei doi sergenți intrară în bucătărie.

— Luați niște brînză, îi pofti Bonello.

— Ar trebui să plecăm, spuse unul dintre sergenți, mîncîndu-și brînza și bînd un pahar de vin.

— O să plecăm, n-avea nici o grijă, îl asigură Bonello.

— Armata nu merge cu stomacul gol, i-am amintit eu.

— Poftim ? întrebă sergentul.

— Mai bine să mîncăm.

— Da, dar timpul e prețios.

— Am impresia că păcătoșii ăștia au mai mîncat, mormăi Piani.

Sergenții se uitau la el. Ne cam urau.

— Cunoașteți drumul ? mă întrebă unul din ei.

— Nu, i-am răspuns. Se uitară unul la celălalt.

— Ar fi mai bine să o pornim, repetă primul sergent.

— Plecăm, i-am zis.

Am mai băut un pahar de vin roșu. Avea un gust foarte bun după brînză și mere.

— Ia brînza, am spus și am ieșit afară.

Bonello ieși din casă, ducînd damigeana cu el.

— E prea mare, i-am spus.

Se uită la damigeană cu regret.

— Da, cam așa e, recunoscu el. Dați-mi bidoanele, să le umplu.

Umplu bidoanele și vinul curse și pe pietrele cu care era pavată curtea fermei. Apoi luă damigeana și o puse în fața ușii.

— Austriecii or s-o găsească și fără să spargă ușa, spuse el.

— Să mergem, le-am spus. Piani merge cu mine în frunte.

Pionierii se și urcaseră lîngă Bonello. Fetele mîncau brînză cu mere, Aymo fuma. Am pornit-o pe drumul îngust. Mă uitam înapoi la cele două mașini care veneau după mine și la clădirea fermei. Casa de piatră era frumoasă, joasă și solidă, iar fierăria puțului era bună. În fața noastră drumul îngust și noroios era străjuit pe ambele părți de un șir neîntrerupt de copaci. În spate, mașinile ne urmau de aproape.

LA PRÎNZ ne-am împotmolit pe un drum noroios, cam la vreo zece kilometri de Udine, pe cît ne puteam da noi seama. Ploaia se oprise înainte de prînz și de trei ori am auzit avioanele, le-am văzut trecînd pe deasupra noastră, ne-am uitat cum se îndreptau spre stînga și le-am auzit bombardînd șoseaua. Ajunsesem aici după ce trecusem pe o mulțime de drumuri vicinale și ne înfundasem de vreo cîteva ori, dar, întorcîndu-ne și găsind mereu alte drumuri, ne apropiasem de Udine. Acuma, mașina lui Aymo care se dăduse înapoi ca să putem ieși dintr-o înfundătură, se împotmolise în pămîntul moale de la marginea drumului și roțile, învîrtindu-se, se înfundaseră atît de adînc, încît ajunseseră pînă la diferențial. Nu era altceva de făcut decît să săpăm în fața roților, să punem crengi pe jos, așa ca lanțurile să poată prinde și apoi să împingem pînă ce mașina avea să revină în mijlocul drumului. Eram cu toții jos, în jurul mașinii. Cei doi sergenți se uitau la mașină și examinau roțile. Și apoi, fără să scoată un cuvînt, o porniră pe drum. M-am dus după ei.

— Haideți, le-am zis. Treceți la tăiat crengi.

— Trebuie să plecăm, îmi răspunse unul din ei.

— Mai întîi la treabă, le-am zis. Hai.

— Trebuie să plecăm, spuse unul din ei.

Celălalt nu spunea nimic. Erau foarte grăbiți, voiau să plece. Nu îndrăzneau să se uite la mine.

— Vă ordon să vă întoarceți la mașină și să tăiați crengi, le-am zis.

Unul dintre sergenți se întoarse.

— Trebuie să plecăm. Veți fi încercuiți dintr-o clipă în alta. N-aveți dreptul să ne dați ordine. Nu sînteți ofițerul nostru.

— Vă ordon să tăiați crengi, le-am zis.

Îmi întoarseră spatele și o porniră mai departe pe drum.

— Opriți-vă, le-am strigat. Continuară să meargă pe drumul acela noroios, mărginit de o parte și de alta de copaci. „Vă ordon să vă opriți", le-am strigat. O porniră

și mai repede. Am deschis tocul pistolului, am scos pistolul, am ochit pe cel care vorbise mai mult și am tras. Nu-l nimerii și amîndoi începură să fugă. Am tras de trei ori și unul căzu. Celălalt trecu printre copaci și dispăru. Cînd îl văzui alergînd pe cîmp, trăsei în el printre copaci. Pistolul țăcăni în gol și pusei un alt încărcător. Dar sergentul era prea departe ca să-l mai fi putut ochi. Alerga pe cîmp cu capul în jos. Mă apucai să pun gloanțe în încărcătorul gol. Bonello se apropie de mine.

— Dați-mi voie să-l achit eu, îmi ceru el.

I-am dat pistolul și se duse la sergentul de pionieri care zăcea în drum cu fața în jos. Bonello se aplecă peste el, îi puse omului pistolul în ceafă și apăsă pe trăgaci. Glontele nu porni.

— Trebuie să-i tragi piedica, i-am spus.

Despiedică pistolul și trase de două ori. Îl luă apoi pe sergent de picioare și-l trase la marginea drumului, lîngă șirul de copaci. Se întoarse și-mi dădu pistolul.

— Porcul. Se uită la sergent. Ați văzut cum l-am achitat, *tenente* ?

— Trebuie să ne grăbim cu tăiatul crengilor, i-am zis. Pe celălalt l-am atins ?

— Nu cred, spuse Aymo. Era prea departe ca să poată fi atins cu pistolul.

— Scîrnăvia, zise Piani.

Ne-am apucat cu toții să tăiem crengi. Apoi am descărcat tot ce era în mașină. Bonello săpa în fața roților. Cînd am fost gata, Aymo porni motorul și ambreie. Roțile se învîrteau, împroșcînd cu crengi și noroi. Bonello și cu mine împingeam cît puteam mai tare. Mașina nu se mișca.

— Bag-o în marșarier, și apoi iar înainte, i-am spus.

Încearcă în marșarier și apoi înainte. Roțile se înfundară și mai adînc. Din nou mașina se înfundă pînă la diferențial și roțile se învîrteau în aer în făgașurile pe care le făcuseră. Ne-am ridicat de jos.

— Să-ncercăm c-o frînghie, le-am propus.

— Nu cred să folosească la ceva, *tenente*. N-o pu'em trage în linie dreaptă.

— Trebuie să încercăm, am stăruit. Altfel nu iese de-acolo.

Mașina lui Bonello și aceea a lui Piani nu puteau merge decît drept înainte. Am legat cele două mașini una de cealaltă și le-am pus să tragă. Roțile se opintiră în făgașurile lor, dar nu se mișcară din loc.

— N-are nici un rost, le-am strigat. Opriți-vă.

Piani și Bontello coborîră și veniră spre noi. Aymo coborî și el. Fetele stăteau pe un zid de piatră la vreo patruzeci de iarzi.

— Ce facem, *tenente*? mă întrebă Bonello.

— Să mai săpăm și să încercăm încă o dată cu crengile astea, i-am zis.

M-am uitat în lungul drumului. Eram vinovat. Eu îi adusesem acolo. Soarele era gata-gata să străpungă norii și trupul sergentului zăcea lîngă șirul de copaci de la marginea drumului.

— Să punem pelerina și tunica sergentului sub roți, am propus

Bonello se duse să le ia. Eu tăiam crengi din copaci și Aymo cu Piani săpau în față și între roți. Am tăiat pelerina în două și am așternut-o sub roți, în noroi, și apoi am îngrămădit crengi ca să aibă roțile ce prinde. Cînd am fost gata, Aymo se urcă la volan și porni motorul. Roțile se învîrteau și noi împingeam, împingeam. Dar era în zadar.

— Nu-i nimic de făcut, am zis. Ai ceva de luat din mașină, Barto ?

Aymo și cu Bonello se urcară în mașină și luară bucata de brînză, două sticle cu vin și pelerina lui Aymo. Bonello, la volan, se apucă să inspecteze buzunarele tunicii sergentului

— Mai bine ai arunca tunica aia, i-am zis. Ce facem cu fecioarele lui Barto ?

— Să se urce în interiorul ambulanței, spuse Piani. Nu cred c-o să ajungem prea departe.

Am deschis portiera din spate a ambulanței.

— Haideți, le-am spus. Urcați.

Cele două fete se urcară și se așezară într-un colț. Păreau să nu fi auzit împușcăturile pistolului. M-am uitat înapoi pe drum. Sergentul zăcea, mînjit de noroi, într-un tricou cu mîneci lungi. M-am urcat cu Piani și am pornit. Am încercat să trecem de-a dreptul prin mij-

locul cîmpului. Cînd drumul s-a înfundat iar m-am dat jos și am mers înainte. Dacă am fi traversat cîmpul, de cealaltă parte era un alt drum. Dar n-am putut trece. Pămîntul era prea moale și noroios. Cînd se împotmoliră de-a binelea și roțile se înfundară pînă la osii, am lăsat ambulanțele acolo pe cîmp și am pornit-o pe jos spre Udine.

Cînd am ajuns la drumul care ducea înapoi spre șoseaua națională, le-am arătat celor două fete unde să se ducă.

— Duceți-vă în direcția aia. O să întîlniți oameni.

Se uitară la mine. Am scos portofelul și le-am dat fiecăreia cîte o bancnotă de zece lire.

— Duceți-vă acolo, le-am spus. Prieteni. Familia.

Nu pricepură nimic, dar o porniră într-acolo, ținînd banii strîns în mînă. Se uitau îndărăt ca și cum se temeau ca nu cumva să le iau banii înapoi. Mă uitam la ele cum merg, cu șalurile strînse în jurul trupului, uitîndu-se cu teamă înapoi. Cei trei șoferi rideau.

— Cît îmi dați, *tenente*, să mă duc și eu în direcția aia ? mă întrebă Bonello.

— Dacă o să le prindă, e mai bine să nu fie singure, am spus.

— Dați două sute de lire și mă duc de-a dreptul în Austria, zise Bonello.

— Ți le-ar lua, zise Piani.

— O să se termine odată și cu războiul ăsta, spuse Aymo.

Mergeam cît puteam de repede. Soarele încerca să răzbată printre nori. Pe marginea drumului erau plantați duzi. Printre copaci se puteau vedea mașinile noastre, împotmolite în cîmp. Piani se uită și el înapoi.

— O să trebuie să croiască un drum special ca să le scoată de-acolo, spuse el.

— Tare-aș vrea s-avem niște biciclete, spuse Bonello.

— În America se merge cu bicicleta ? mă întrebă Aymo.

— Altădată se mergea.

— Aici o bicicletă e mare lucru, spuse Aymo. Să ai o bicicletă e grozav.

— Tare-aş mai vrea s-avem nişte biciclete, zise Bonello. Nu sînt bun mărşăluitor.

— Se trage cu tunul ? i-am întrebat. Aveam impresia că undeva, departe, se trăgea cu tunul.

— Nu-mi dau seama, răspunse Aymo.

Apoi ascultă.

— Mi se pare că da, am spus.

— Primul lucru pe care o să-l vedem va fi cavaleria, îşi dădu Piani cu părerea.

— Nu cred că au cavalerie.

— Har Domnului, sper să n-aibă, spuse Bonello. N-aş vrea să mă pomenesc în lancea nici unui... de cavalerist.

— Da l-aţi curăţat pe sergentul ăla, *tenente* ! spuse Piani. Mergeam mai repede acuma.

— Eu l-am omorît, interveni Bonello. N-am omorît pe nimeni în războiul ăsta şi dintotdeauna am vrut să omor un sergent.

— L-ai omorît ca la tir, zise Piani. Nu prea se mişca de loc cînd ai tras în el.

— N-are nici o importanţă. De lucrul ăsta o să-mi amintesc întotdeauna. Că l-am omorît pe... ăla de sergent.

— Şi ce-ai să spui la spovedanie ? îl întrebă Aymo.

— O să spun : „Binecuvîntează, părinte, c-am omorît un sergent".

Izbucnirăm cu toţii în rîs.

— E anarhist, spuse Piani. Nu se duce la biserică.

— Şi Piani e anarhist, spuse Boriello.

— Chiar sînteţi anarhişti ? i-am întrebat.

— Nu, *tenente*. Sîntem socialişti. Sîntem din Imola [1].

— Aţi fost vreodată pe-acolo ?

— Nu.

— Să ştiţi că e foarte frumos pe-acolo, *tenente*. Să veniţi după război şi-o să vă arătăm nişte lucruri grozave.

— Pe-acolo sînteţi cu toţii socialişti ?

— Cu toţii.

— Oraşul e frumos ?

— Minunat. Un oraş ca ăsta n-aţi văzut niciodată.

[1] Orăşel din nordul Italiei.

— Și cum ați devenit socialiști ?

— Sîntem cu toții socialiști. Fiecare e socialist. Dintotdeauna am fost socialiști.

— Să veniți, *tenente*. O să vă facem și pe dumneavoastră socialist.

Înaintea noastră, drumul o cotea spre stînga. Ceva mai departe se înălța un mic deal și dincolo de un zid se-ntindea o livadă de meri. Drumul urca și oamenii tăceau. Mergeam împreună, repede, ca să cîștigăm timp.

CAPITOLUL XXX

CEVA MAI TÎRZIU ne aflam pe un drum care ducea spre un rîu. Pe drumul care trecea peste un pod o lungă coloană de camioane părăsite și de furgoane înțepenite. Nu se vedea nici țipenie de om. Rîul era adînc și podul fusese aruncat în aer : arcada de piatră căzuse în rîu și apele cafenii treceau peste ea. Am mers în lungul malului, căutînd un loc prielnic pentru traversare. Știam că puțin mai încolo e un pod de cale ferată și mă gîndeam că eventual am putea trece pe el. Drumul era plin de apă și de noroi. N-am zărit nici un soldat. Numai camioane și tot felul de materiale părăsite. N-am întîlnit nici țipenie de om de-a lungul malului. Tufișuri udate de ploaie și noroi, atît. Am mers mai departe pe mal și, în cele din urmă, am ajuns în fața podului de cale ferată.

— Ce pod frumos, zise Aymo.

Era un simplu pod de fier care trecea peste ceva ce va fi fost cîndva o albie secată de rîu.

— Am face mai bine să ne grăbim să trecem înainte de-a-l arunca în aer, am zis.

— N-are cine să-l arunce, spuse Piani. Au fugit cu toții.

— E probabil minat, interveni Bonello. Treceți dumneavoastră primul, *tenente*.

— Ia ascultă ce zice anarhistul, spuse Aymo. Ordonați-i să treacă el primul.

— O să trec eu, am zis. N-o fi minat astfel încît să sară în aer cînd trece un singur om.

— Vedeți ? spuse Piani. Asta înseamnă să ai minte. De ce n-ai minte, anarhistule ?

— Dac-aș avea minte, n-aș mai fi aici, spuse Bonello.

— Bine zis, *tenente*, observă Aymo.

— Da, bine zis, am întărit eu.

Eram lîngă pod. Cerul se înnorase iar și începuse să plouă. Podul era lung și părea solid. Ne-am cățărat pe taluz.

— Veniți după mine, unul cîte unul, le-am zis și am pornit-o pe pod.

Mă uitam la traverse și la șine să văd dacă nu sînt fire sau alte indicii de explozive, dar nu se vedea nimic. Jos, printre crăpăturile dintre traverse, se zăreau curgînd apele rîului, repezi și noroioase. În față, dincolo de cîmpia udă, se distingea, prin ploaie, Udine. Pe pod, m-am uitat înapoi. Ceva mai încolo era un alt pod. Cum mă uitam într-acolo, văzui trecînd pe pod o mașină de culoarea noroiului. Parapetul podului era înalt și mașina, o dată pe pod, nu se mai văzu. Eu însă apucasem să zăresc capetele șoferului, al omului de lîngă el și ale celor doi oameni de pe bancheta din spate. Cu toții purtau căști nemțești. Mașina trecuse peste pod și dispăruse pe după copacii și vehiculele părăsite pe drum. I-am făcut semn lui Aymo care părea pe pod și celorlalți să vină mai repede.

Mă trîntii la pămînt și mă ascunsei după taluzul căii ferate. Aymo mă urmă.

— Ați văzut mașina ?

— Nu. Ne uitam la dumneavoastră.

— Pe podul celălalt a trecut o mașină germană de stat-major.

— O mașină de stat-major ?

— Da.

— Sfîntă Fecioară !

Se apropiară și ceilalți și stăturăm cu toții trîntiți în noroiul de după taluz, uitîndu-ne pe deasupra căii ferate

să vedem ce se întîmplă pe pod, printre copaci, prin șanț și pe drum.

— Credeți că sîntem încercuiți, *tenente*?

— Nu știu. Tot ce știu e că o mașină germană de stat-major a trecut pe drumul ăsta.

— Nu simțiți că vă trec fiorii, *tenente*? Nu vă trec prin cap gînduri ciudate?

— Încetează cu glumele, Bonello.

— Ce-ar fi să bem ceva? întrebă Piani. Dacă sîntem încercuiți, nu strică să bem un păhărel.

Luă bidonul și-i desfăcu căpăcelul.

— Ia uitați-vă, spuse Aymo și ne făcu semn să privim spre drum.

La capătul podului de piatră se mișcau niște căști nemțești. Erau aplecate înainte și se mișcau ușor, aproape în chip vrăjitoresc. Cînd trecură de pod, îi zărirăm și pe nemți. Mergeau cu bicicletele. Fețele primilor doi bicicliști erau rumene și aveau un aer sănătos. Căștile le acopereau fruntea și o parte a feței. Carabinele erau agățate de ghidoanele bicicletelor. De centură le atîrnau niște grenade. Căștile și uniformele lor cenușii erau ude și nemții pedalau cu ușurință, uitîndu-se înainte, de o parte și de alta a drumului. Mai întîi veneau doi, apoi patru, apoi iar doi, și apoi aproape o duzină, apoi o altă duzină, și, în sfîrșit, unul singur. Nu vorbeau, dar oricum nu i-am fi auzit din cauza clipocitului apei. Dispărură curînd, la o cotitură a drumului.

— Sfîntă Fecioară! spuse Aymo.

— Erau nemți, zise Piani. Nu austrieci.

— De ce nu-i nimeni pe-aici să-i oprească? am întrebat. De ce n-au aruncat în aer podul? De ce n-au postat mitraliere de-a lungul taluzului?

— Pe noi ne întrebi, *tenente*? spuse Bonello.

Tăcui. Toate astea nu mă priveau, tot ce avusesem de făcut era să ajung la Pordenone cu cele trei ambulanțe. Și nu reușisem să fac asta. Nu-mi rămînea decît să ajung la Pordenone. Probabil că n-aveam să ajung nici la Udine. Pe dracu, n-aveam să ajung. Trebuia să-mi păstrez calmul ca să nu fiu împușcat sau luat prizonier.

— E deschis bidonul tău? l-am întrebat pe Piani.

Omul mi-l dădu. Am tras o dușcă zdravănă.

— Ei, și acuma să plecăm, le-am zis. Fără să ne grăbim. Vreți să mîncați ?

— N-are rost să mai rămînem aici, răspunse Bonello.

— Bine. Să mergem.

— Mergem pe-aici ca să nu fim văzuți ?

— Ar fi mai bine să mergem pe sus. Ar putea să vină și dinspre podul ăsta și n-aș vrea să ne pomenim cu ei pe deasupra noastră înainte de a-i vedea.

Mergeam pe lîngă șinele de cale ferată. În dreapta și în stînga se întindea cîmpul udat de ploaie. Înainte, peste cîmp se zărea colina pe care e așezat orașul Udine. Acoperișurile se înghesuiau la picioarele castelului, cocoțat pe coama dealului. De unde eram, vedeam clopotnița și turnul ceasului. Cîmpul era plin de duzi. Ceva mai departe, șinele de cale ferată erau rupte. Traversele fuseseră scoase și aruncate în josul taluzului.

— Jos ! Jos ! spuse Aymo.

Ne trîntirăm la pămînt după taluz. Un alt grup de bicicliști trecea pe șosea. Mă uitai peste taluz și-i văzui îndepărtîndu-se.

— Ne-au văzut, dar și-au continuat drumul, spuse Aymo.

— O să ne omoare dacă tot umblăm așa, *tenente*, observă Bonello.

— Nu pe noi ne caută. Caută altceva, i-am liniștit. Primejdia ar fi mai mare dac-ar da peste noi așa, pe neașteptate.

— Aș merge mai degrabă pe-aici pentru că sîntem mai la adăpost, spuse Bonello.

— Cum vrei. Noi însă o să mergem pe lîngă șine.

— Credeți că o să putem trece ? mă întrebă Aymo.

— Fără îndoială. Încă nu-s mulți pe-aici. O să trecem cînd o să se întunece.

— Mașina aia de stat-major ce-o fi căutat ?

— Dumnezeu știe, i-am răspuns.

Ne-am continuat drumul de-a lungul șinelor de cale ferată. Bonello, obosit să tot meargă prin noroiul terasamentului, veni și el lîngă noi. Calea ferată o lua spre sud, depărtîndu-se de șosea, așa că nu mai vedeam ce se întîmplă pe drum. Dădurăm de un podeț care trecea peste un canal și care fusese distrus. Reușirăm să trecem însă

peste grinzile care rămăseseră încă întregi. Undeva în fața noastră se trăgea.

După ce trecurăm canalul, am luat-o iar de-a lungul căii ferate. De-a curmezișul cîmpiei joase, șinele duceau drept spre oraș. În fața noastră se vedeau șinele unei alte linii. La nord, trecea șoseaua națională pe care zărisem cicliștii, la sud, printre ogoare, era un drum lateral, străjuit de copaci de ambele părți. Mă gîndeam c-ar fi mai bine dacă am tăia-o spre sud și după ce-am ocoli orașul, ne-am îndrepta, peste cîmpie, spre Campoformio și spre șoseaua care duce către Tagliamento. Puteam evita întîlnirea cu coloana principală a celor care se retrăgeau, mergînd pe drumurile vicinale de dincolo de Udine. Știam că existau o mulțime de drumuri de-a curmezișul cîmpiei. Am început să cobor pe terasament.

— Veniți, le-am spus.

Aveam să ne îndreptăm spre drumul lateral și de acolo aveam să ajungem în oraș, ocolind pe la sud. Am coborît cu toții terasamentul. Dinspre drumul lateral cineva trase în noi. Glontele pătrunse în noroiul de pe terasament.

— Întoarceți-vă, le-am strigat.

Am început să urc terasamentul, alunecînd din cauza noroiului. Șoferii o luaseră înaintea mea. Urcam cît puteam de repede. Dinspre desișurile de pe drum se mai trase de două ori și Aymo, care ajunsese pe linia ferată, se clătină, se poticni și căzu cu fața în jos. Îl traserăm de partea cealaltă a terasamentului și-l răsucirăm cu fața în sus.

— Întoarce-l cu capul mai sus, i-am zis lui Piani.

Piani îl întoarse. Aymo zăcea în noroi, cu picioarele în jos și, cînd respira, îi curgea sînge din nas și din gură. Ploua Ne-am aplecat asupra lui. Glontele îl lovise în ceafă și ieșise pe sub ochiul drept. Muri în timp ce-i obturam cele două găuri. Piani îi lăsă capul în jos, îi șterse fața cu o bucată de bandaj și asta fu tot.

— Ticăloșii, zise el.

— Nu erau nemți, i-am spus. Acolo nu pot fi nemți.

— Italieni, zise Piani, folosind cuvîntul ca pe un epitet. *Italiani !*

Bonello tăcea. Şedea lîngă Aymo, dar nu se uita la el. Piani luă capela lui Aymo de acolo de unde căzuse şi i-o puse pe faţă. Îi luă bidonul.

— Vrei să bei ? îl întrebă Piani pe Bonello, întinzîndu-i bidonul.

— Nu, zise Bonello şi se întoarse spre mine. Asta putea să ni se întîmple şi pe linia de cale ferată.

— Nu, i-am răspuns. Asta s-a întîmplat din cauză că am pornit-o peste cîmp.

Bonello clătină din cap.

— Aymo a murit, zise el. Cui îi vine acuma rîndul, *tenente*, încotro s-o apucăm ?

— Cei care-au tras erau italieni, i-am spus. Nu erau nemţi.

— Dac-am fi fost nemţi, ne-ar fi omorît pe toţi, confirmă Bonello.

— Italienii sînt mai primejdioşi acuma pentru noi decît nemţii, le-am spus. Celor din ariergardă le este teamă de orice. Nemţii ştiu ce vor.

— Bine judecat, *tenente*, zise Bonello.

— Şi-acuma încotro ? întrebă Piani.

— Ar fi mai bine să ne ascundem undeva pînă se face întuneric. Dac-am putea să ajungem în sud, ar fi foarte bine.

— O să vrea să ne-mpuşte pe toţi, ca să arate că prima dată n-au făcut-o din greşeală, mormăi Bonello. Şi eu, unul, nu vreau să le dau prilejul.

— O să găsim noi undeva unde să ne ascundem, cît mai aproape de Udine. Şi după aceea, cînd se întunecă, plecăm mai departe.

— Atunci să mergem, zise Bonello.

Am coborît şi am luat-o de-a lungul taluzului dinspre nord al terasamentului. M-am uitat înapoi. Aymo zăcea în noroi, pe taluz. Părea foarte mic, cum stătea acolo cu braţele lipite de corp, cu picioarele înfăşurate în moletiere, cu bocancii plini de noroi, unul lîngă altul, cu capela pe faţă. Arăta chiar a mort. Ploua. Ţinusem la el mai mult decît la toţi ceilalţi pe care-i cunoscusem. Actele lui erau la mine în buzunar şi aveam să scriu familiei sale.

Drept în fața noastră, la marginea ogoarelor, se zărea o fermă. Era înconjurată de copaci și acareturile fermei veneau în prelungirea casei. La etaj era un balcon susținut de coloane.

— Ar fi bine să ne răzletim puțin, le-am zis. Eu mă duc înainte.

Am pornit spre fermă. Printre ogoare trecea o cărare. Am urmat-o.

Mergînd, mă întrebam dacă n-o să tragă cineva în noi dinspre copacii de lîngă casă sau chiar din casă. Am mers spre fermă, văzînd-o tot timpul foarte limpede. Balconul de la etaj dădea într-un fel de șură și printre coloanele lui se zărea fînul. Ograda era pietruită și de pe crengile copacilor se scurgeau picăturile de ploaie. În mijlocul curții, o căruță cu două roți, mare și goală, stătea cu hulubele ridicate în ploaie. Am intrat în ogradă, am traversat-o și m-am adăpostit sub balcon. Ușa casei era deschisă și am intrat. Bonello și Piani au venit după mine. Înăuntru era întuneric. M-am dus la bucătărie. În vatra largă cenușa mai era caldă. Cratițele mai stăteau deasupra cenușii, dar erau goale. M-am uitat în jur dar n-am găsit nimic de mîncat.

— Ar trebui să ne ascundem în șură, le-am zis. Dacă găsești ceva de mîncare, Piani, ad-o sus.

— Să caut, spuse Piani.

— Caut și eu, se oferi Bonello.

— Bine. Eu mă duc sus, le-am zis, să văd ce-i cu șura aia.

Am dat peste o scară de piatră care urca din grajd. După toată ploaia aia, grajdul avea un miros uscat, plăcut. Nu mai rămăsese nici o vită. Le luaseră, probabil, pe toate cînd plecaseră. Șura era pe jumătate plină de fîn. Acoperișul avea două ferestruici, una bătută în scînduri, cealaltă, dinspre nord, foarte îngustă. Pe un jgheab se putea arunca fîn jos, vitelor. De la deschizătura prin care fînul era urcat în șură, porneau niște bîrne pînă în încăperea de jos unde trăgeau căruțele cu fîn. Auzeam ropotul ploii pe acoperiș și trăgeam în nări mirosul de fîn și, cînd am coborît, mirosul sănătos al băligarului uscat din grajd. Se putea desface o scîndură din ferestruica dinspre sud ca să ne uităm în curte. Cealaltă dădea spre

cîmpiile dinspre miazănoapte. În cazul în care scara ar fi fost blocată, prin oricare dintre ferestruici sau prin deschizătura pentru urcat fînul puteam ieşi pe acoperiş şi de acolo coborî jos. Podul era mare şi ne puteam ascunde în fîn dacă venea cineva. Părea a fi un adăpost bun. Eram sigur c-am fi ajuns în sud dacă nu s-ar fi tras asupra noastră. Era imposibil ca acolo să fi fost nemţi. Ei veneau dinspre miazănoapte şi coborau pe şoseaua dinspre Cividale. N-aveau ce să caute din sud. Italienii erau mai primejdioşi. Erau înspăimîntaţi şi trăgeau în orice vedeau înaintea ochilor. În noaptea trecută, pe cînd ne retrăgeam, auzisem că mulţi nemţi, în uniformă italienească, se amestecaseră în coloana care se retrăgea. Nu cred că povestea asta era adevărată. Întotdeauna se aud în timpul războiului poveşti din astea. Era unul din procedeele pe care duşmanul le folosea întotdeauna. N-auzisem niciodată ca oameni de-ai noştri să se fi îmbrăcat în uniforme nemţeşti ca să se ducă să răspîndească panică în mijlocul lor. Poate că se făcuse aşa ceva dar mi se părea foarte greu. Şi nu cred ca germanii s-o fi făcut. După părerea mea, nici n-aveau de ce s-o facă. Nu era nevoie să ne încurce retragerea. Marile efective ale armatei şi puţinătatea şoselelor aveau grijă de asta. Nimeni nu dădea nici un ordin, cu atît mai puţin nemţii. Şi totuşi au tras în noi, luîndu-ne drept nemţi. Îl omorîseră pe Aymo. Fînul mirosea bine şi faptul că stăteam culcat în fîn, într-o şură, făcu să dispară anii care trecuseră între timp. Stăteam, odată, culcaţi în fîn şi pălăvrăgeam şi trăgeam cu puşca cu aer comprimat în vrăbiile cocoţate în deschizătura triunghiulară din partea de sus a peretelui şurii. Acumă şura se prăpădise şi într-un an tăiaseră pădurea de brazi şi din pădure rămăseseră numai cioturi, vîrfuri de copaci uscaţi, crengi şi vreascuri bune pentru foc. Înapoi era cu neputinţă să te-ntorci. Şi ce s-ar întîmpla dacă n-ai merge mai departe ? Nu te-ai mai întoarce niciodată la Milano. Şi dacă ai să te-ntorci la Milano, ce-o să fie ? Ascultam împuşcăturile ce se auzeau dinspre nord, dinspre Udine. Recunoşteam răpăitul mitralierelor. Nu se trăgea cu tunurile. Era ceva. Trebuie să se fi realizat o oarecare linie de rezistenţă pe drum. Mă uitai în lumina difuză din pod şi-l văzui pe Piani stînd

jos, sub deschizătura prin care se arunca fînul. Sub braţe ţinea un salam lung, o ulcică şi două sticle de vin.

- Urcă, i-am spus. Uite scara.

După aceea mi-am dat seama c-ar trebui să-l ajut să care lucrurile şi-am coborît. Stînd lungit în fîn, mă cam buimăcisem. Cît pe-aci s-adorm.

— Unde-i Bonello ? l-am întrebat.

— O să vă spun.

Ne urcarăm pe scară. Sus, puserăm lucrurile acelea în fîn. Piani scoase un briceag cu tirbuşon şi destupă una din sticlele cu vin.

— Sînt sigilate cu ceară, zise el. Vinul trebuie să fie bun

Zîmbi.

— Unde-i Bonello ? îl întrebai din nou.

Piani se uită la mine.

— A plecat, *tenente*. Vrea să se predea nemţilor.

Am tăcut.

— Îi era teamă că vom fi ucişi.

Am rămas cu sticla de vin în mînă şi am tăcut.

— Ştiţi, *tenente*, noi, oricum, nu credem că ar trebui să luptăm.

— Şi tu de ce n-ai plecat ?

— N-am vrut să vă las singur.

— Unde s-a dus ?

— Nu ştiu, *tenente*. A plecat.

— Bine. Vrei să tai salamul ?

Piani se uită la mine în lumina aceea difuză.

— L-am tăiat vorbind cu dumneavoastră.

Am stat în fîn şi-am mîncat salam şi-am băut vin. Trebuia să fi fost vin păstrat pentru vreo nuntă. Era atît de vechi încît nu mai avea nici o culoare.

— Tu te uiţi prin ferăstruica asta, Luigi. Eu am să mă uit prin cealaltă.

Băusem fiecare din cîte o sticlă. Îmi luai sticla şi mă trîntii în fîn, uitîndu-mă prin ferăstruica îngustă la cîmpia udată de ploaie. Nu ştiu ce mă aşteptam să văd dar n-am văzut nimic în afară de ogoare, duzi şi ploaia care cădea. Am băut vinul dar n-am simţit nimic deosebit. Îl păstraseră prea multă vreme şi se tăiase : îşi pierduse şi gustul şi culoarea. Mă uitam cum se-ntunecă afară ;

se făcu întuneric foarte repede. Avea să fie o beznă deasă din cauza ploii. De vreme ce se întunecase, n-avea nici un rost să mai veghez. M-am dus la Piani. Adormise, şi nu l-am mai trezit ci m-am aşezat lîngă el. Era un om solid şi respira greu. După cîtva timp l-am trezit şi-am pornit-o la drum.

Noaptea aceea fu foarte stranie. Nu ştiu la ce mă aşteptasem, poate la moarte, la împuşcături, apoi o fugă în noapte, dar nu se întîmplă nimic. Am aşteptat, trîntiţi dincolo de şanţul şoselei principale, să treacă un batalion nemţesc şi după ce trecu, am traversat şoseaua şi ne-am continuat drumul spre nord. Furăm foarte aproape de nemţi, în ploaie, de două ori, dar nu ne văzură. Am trecut de oraş, înspre nord, fără să vedem picior de italian. După aceea am întîlnit coloana principală a retragerii şi am mers toată noaptea spre Tagliamento. Nu-mi dădusem seama cît de imense erau proporţiile retragerii. Se retrăgea o întreagă ţară nu numai armata. Am mers pe jos toată noaptea, realizînd o medie orară mai bună decît oricare vehicul. Piciorul mă durea şi eram obosit, dar mergeam bine. Bonello făcuse o prostie că se hotărîse să se predea. Nu era nici o primejdie. Ne strecurasem fără nici un incident printre rîndurile a două armate. Dacă Aymo n-ar fi fost ucis, nici prin gînd nu ne-ar fi trecut că ar fi putut exista vreo primejdie. Nimeni nu ne oprise cînd mergeam, în văzul tuturor, pe calea ferată. Uciderea lui se petrecuse aşa, deodată, şi nu avusese nici un rost. Mă întrebam unde o fi Bonello.

— Cum vă simţiţi, *tenente?* mă întrebă Piani.

Mergeam pe marginea unei şosele aglomerate de vehicule şi soldaţi.

— Foarte bine.

— Eu am obosit tot mergînd într-una.

— Păi, acuma tot ce avem de făcut e să mergem. N-are rost să ne mai frămîntăm din cauza asta.

— Bonello a făcut o prostie.

— Chiar o prostie.

— Şi ce-o să faceţi cu povestea lui?

— Nu ştiu.

— Nu puteţi spune c-a fost luat prizonier?

— Nu ştiu.

— Ştiţi, dacă războiul continuă, familia lui o să aibă mari necazuri.

— Războiul nu va mai continua, spuse un soldat. Ne ducem acasă acuma. Războiul s-a terminat.

— Toată lumea se duce acasă.

— Toţi mergem acasă.

— Să mergem, *tenente*, spuse Piani.

Voia să-i lase în urmă.

— *Tenente*, cine-i *tenente*? *A basso gli ufficiali!* Jos ofiţerii!

Piani mă luă de braţ.

— E mai bine să vă spun pe nume, îmi spuse el. Am putea avea neplăceri. Au împuşcat cîţiva ofiţeri.

Ne făcurăm loc şi trecurăm mai departe.

— N-o să fac un raport care să pricinuiască necazuri familiei lui, am reluat discuţia.

— Dacă războiul s-a terminat, n-are nici o importanţă, spuse Piani. Dar eu nu cred că s-a terminat. Ar fi prea frumos să se fi terminat.

— O să aflăm în curînd.

— Nu cred că s-a terminat. Toţi cred că s-a terminat, dar eu nu cred.

— *Viva la pace!* strigă un soldat. Ne ducem acasă!

— Ar fi bine dacă ne-am duce toţi acasă, spuse Piani. N-aţi vrea să vă duceţi acasă?

— Aş vrea.

— N-o să ne ducem. Nu cred că s-a terminat.

— *Andiamo a casa!* [1] strigă un soldat.

— Îşi aruncă armele, zise Piani. Le iau şi le aruncă pe jos din mers. După aceea încep să strige.

— Ar trebui să-şi păstreze armele.

— Îşi închipuie că n-o să-i mai trimită înapoi la luptă dacă-şi aruncă armele.

În întuneric şi în ploaie, făcîndu-ne drum pe marginea şoselei, am observat totuşi că foarte mulţi soldaţi mai aveau puştile pe umăr. Vîrfurile ţevilor se înălţau pe deasupra pelerinelor.

— Din ce brigadă sînteţi? întrebă un ofiţer.

— *Brigada di Pace!* strigă cineva. Brigada păcii!

---

[1] Să mergem! (It.).

Ofițerul nu răspunse nimic.

— Ce-a zis ? Ce-a zis ofițerul ?

— Jos cu ofițerul ! *Viva la pace !*

— Să mergem mai repede, propuse Piani.

Trecurăm pe lîngă două ambulanțe englezești, aflate într-o coloană de vehicule părăsite.

— Sînt din Gorizia, observă Piani. Cunosc mașinile.

— Au ajuns mai departe decît noi.

— Au pornit-o mai devreme.

— Mă întreb unde-or fi șoferii ?

— Probabil că mai în față.

— Nemții s-au oprit lîngă Udine, i-am spus. Oamenii ăștia or să treacă fluviul.

— Da. De-aia mă și gîndesc că războiul va continua.

— Nemții ar fi putut înainta, adăugai. Mă întreb de ce n-au făcut-o.

— Nu știu. Nu mă pricep de loc ce fel de război o mai fi și ăsta.

— Așteaptă poate să-și organizeze transporturile.

— Nu știu, spuse Piani.

Cînd era singur, era mai potolit. Cînd era cu alții, vorbea foarte brutal.

— Ești însurat, Luigi ?

— Păi nu știți că sînt însurat ?

— De asta n-ai vrut să cazi prizonier ?

— Și de asta. Sînteți însurat, *tenente* ?

— Nu.

— Nici Bonello.

— Faptul că un om e însurat nu e totul. Cred însă că oamenii însurați doresc să se întoarcă la nevestele lor, am spus.

— Aș fi vrut să vorbesc despre subiectul ăsta.

— Da, așa e.

— Te dor picioarele ?

— Destul de tare.

Înainte de a se face ziuă am ajuns la Tagliamento și am luat-o de-a lungul fluviului, spre podul pe care trecea toată lumea.

— Ar trebui să putem rezista dincolo de rîu, zise Piani.

În întuneric, fluviul părea adînc, făcea vîrtejuri și era foarte lat. Podul de lemn era lung, cam de vreo trei sferturi de milă, și fluviul, care de obicei curgea pe o albie pietroasă, în șuvițe subțiri, la o mare distanță de pod, se-nvolbura acum aproape de planșeul de lemn al podului. Am mers pe mal și apoi ne-am făcut loc în puhoiul de oameni care trecea peste pod. Mergînd încet prin ploaie, la cîteva picioare de apă, înghesuiți în mulțimea care mă înconjura dînd cu nasul într-un cheson de tun, mă uitam peste parapet la apele fluviului. Acum, că nu mai puteam merge așa în voie, mă simțeam foarte obosit. Treceam podul fără să mă bucur prea mult. Mă întrebam ce-ar fi dacă avioanele ar bombarda podul ziua în amiaza mare.

— Piani, am strigat.

— Aici sînt, *tenente*.

Era ceva mai înainte. Nimeni nu vorbea. Toți încercau să treacă podul cît se putea mai repede și se gîndeau numai la asta. Mai aveau cîțiva pași. La celălalt capăt al podului, de o parte și de alta, stăteau ofițeri și *carabinieri* cu lanterne în mînă. Îi vedeam profilați pe cer. Apropiindu-ne, am văzut că unul din ofițeri arată spre un om din coloană. Un *carabiniere* se duse la omul cu pricina și-l înșfăcă de braț. Îl trase mai la o parte. Eram aproape de de ei. Ofițerii scrutau fiecare om din coloană, vorbind între ei, apropiindu-se uneori de oameni ca să lumineze cu lanterna fața cuiva. Înainte de a ajunge în fața lor, mai puseră mîna pe cineva. Îl văzui. Era un locotenent-colonel. I-am zărit stelele de pe mînecă cînd l-au luminat cu lanterna. Colonelul avea părul cărunt și era scund și gros. Un *carabiniere* îl trase după grupul de ofițeri. Cînd am ajuns în fața lor, unul dintre ofițeri se uită la mine. Și atunci un altul mă arătă și spuse ceva unui *carabiniere*. Îl văzui pe *carabiniere* că se îndreaptă spre mine, vine pe marginea coloanei, și după aceea simții că mă ia de guler.

— Ce vrei ? am strigat și l-am pocnit în obraz.

Îi văzui fața sub chipiu : avea mustăți cu vîrfurile răsucite în sus și sîngele îi curgea pe obraz. Un alt *carabiniere* se repezi spre noi.

— Ce vrei ? l-am întrebat.

Nu-mi răspunse. Pîndea cum să mă apuce mai bine.

Mi-am dus mîna la spate, să scot pistolul.

— Nu știi că n-ai voie să te atingi de ofițeri ?

Celălalt *carabiniere* îmi apucă brațul pe la spate și mi-l răsuci aproape să mi-l scoată din umăr. M-am întors spre el și atunci cel de lîngă mine mă strînse de gît. Am început să-l lovesc cu bocancii în picior și cu genunchiul stîng l-am lovit în vintre.

— Împușcă-l dacă opune rezistență, auzii pe cineva.

— Ce-nseamnă asta ? am încercat eu să strig. dar vocea mea nu era prea puternică.

Mă găseam acum la marginea șoselei.

— Împușcă-l dacă opune rezistență, spuse un ofițer. Duceți-l acolo.

— Da' cine ești dumneata ?

— O să vezi.

— Cine ești dumneata ?

— Poliția militară, îmi răspunse un alt ofițer.

— De ce nu m-ați chemat să vin, în loc să-l puneți pe „aeroplanul" ăsta să mă ia așa, cu forța ?

Nu mi-au răspuns. Nu erau obligați să-mi răspundă. Erau poliție militară.

— Duceți-l acolo unde-s și ceilalți, spuse primul ofițer. Ați văzut, vorbește italienește cu accent străin.

— Și tu vorbești la fel, ticălosule, am zis.

— Duceți-l acolo unde-s și ceilalți, spuse primul ofițer.

M-au tîrît în spatele ofițerilor, ceva mai departe de șosea, spre un grup de oameni care așteptau pe cîmp, aproape de malul fluviului. Îndreptîndu-ne spre grupul acela, auzii că se trage. Am văzut fulgerăturile puștilor și am auzit pocniturile. Ne-am apropiat de grup. Patru ofițeri stăteau în picioare, unul lîngă altul, și în fața lor stătea un om, păzit de doi *carabinieri*. Alți patru *carabinieri* stăteau lîngă ofițerii care interogau și se sprijineau în puști. *Carabinierii* purtau bicornuri [1]. Cei doi care mă luaseră mă împinseră între oamenii care așteptau. Mă uitam la omul căruia ofițerii îi puneau întrebări. Era locotenent-colonelul cărunt și gras pe care-l scoseseră din coloană. Ofițerii aveau întreaga pricepere, răceală și

[1] Chipiu cu două colțuri.

stăpînire de sine a italienilor care împuşcă fără să riște să fie împuşcaţi.

— Din ce brigadă făceţi parte ?

Colonelul le spuse.

— Din ce regiment ?

Le spuse.

— De ce nu sînteţi cu regimentul dumneavoastră ?

Le spuse de ce.

— Nu ştiţi că ofiţerul trebuie să fie alături de oamenii lui ?

Ştia.

Asta a fost totul. Un alt ofiţer luă cuvîntul.

— Dumneata şi alţii de teapa dumitale aţi lăsat barbarii să calce pămîntul sfînt al ţării.

— Poftim ? făcu locotenent-colonelul.

— Numai datorită trădării celor de teapa dumitale am pierdut roadele victoriei.

— V-aţi retras vreodată ? întrebă locotenent-colonelul.

— Italia nu trebuie să se retragă niciodată.

Stăteam în ploaie şi ascultam. Ofiţerii erau chiar în faţa noastră şi acuzatul stătea şi el în faţa noastră, dar ceva mai la o parte.

— Dacă vreţi să mă executaţi, spuse locotenent-colonelul, executaţi-mă, vă rog, imediat, fără să mai continuaţi interogatoriul. Interogatoriul ăsta e idiot.

Îşi făcu cruce. Ofiţerii se sfătuiră. Unul scrise ceva într-un carnet.

— Părăsire a trupei. Condamnat la moarte prin împuşcare, spuse el.

Doi *carabinieri* îl luară pe locotenent-colonel şi-l duseră pe malul fluviului. Mergea prin ploaie — un om bătrîn, fără chipiu, păzit de doi *carabinieri*. N-am văzut cînd l-au împuşcat, dar am auzit împuşcăturile. Acum cercetau pe altcineva. Şi ofiţerul acesta se pierduse de regimentul său. Nu i se îngădui să dea nici o explicaţie. Izbucni în lacrimi cînd i se citi verdictul scris în carnet şi plîngea cînd l-au dus de acolo iar ei, fără să mai aştepte ca să-l fi împuşcat, se apucară să cerceteze pe altcineva. Se arătau în chip ostentativ absorbiţi de interogatoriul următorului acuzat, în timp ce omul interogat înainte era împuşcat. În felul acesta, era limpede că nu mai puteau

interveni cu nimic. Mă întrebam dacă să mai aştept să fiu cercetat sau să încerc pe loc să fug de-acolo. Eram în mod evident luat drept un german în uniformă italiană. Îmi dădeam seama cum le funcţiona mintea, dacă aveau minte şi dacă mai şi funcţiona. Erau cu toţii tineri şi acţionau aşa pentru a-şi salva ţara. Armata a II-a era în refacere dincolo de Tagliamento. Erau ofiţeri superiori, de la gradul de maior în sus, care se pierduseră de regimentele lor. Se răfuiau, de asemenea, în chip sumar, cu agenţii nemţi în uniformă italienească. În cap aveau căşti de oţel. Dintre noi numai doi aveau căşti şi unii dintre *carabinieri*. Ceilalţi *carabinieri* purtau bicornuri. De aceea îi porecleserăm „aeroplane". Stăteam în ploaie şi eram luaţi unul cîte unul la interogatoriu ca apoi să fim împuşcaţi. Pînă acum îi împuşcaseră pe toţi cei cercetaţi. Ofiţerii care interogau aveau acea splendidă detaşare şi acel cult al justiţiei neîndurătoare proprii oamenilor care trimit la moarte fără a se simţi cît de cît în primejdie. Acum interogau pe un colonel dintr-un regiment de linie. Ni se alăturaseră încă trei ofiţeri. Îl întrebau unde era regimentul său.

Mă uitai la *carabinieri*. Îi examinau pe noii veniţi. Ceilalţi se uitau la colonel. Mă aplecai, ţîşnii printre doi oameni şi alergai spre fluviu, cu capul în jos. La mal mă împiedicai şi căzui în apă, cu un plescăit puternic. Apa era foarte rece dar rămăsei afundat cît putui mai mult. Simţeam cum mă duce curentul şi am rămas sub apă pînă am crezut că n-am să mai pot ieşi niciodată la suprafaţă. În clipa în care am ieşit la suprafaţă, am respirat adînc şi m-am cufundat din nou. Îmbrăcat cum eram şi încălţat cu bocancii, era uşor să rămîn cufundat. Cînd am ieşit la suprafaţă a doua oară, am văzut un buştean, care plutea în faţa mea ; m-am apropiat de el şi l-am apucat cu o mînă. Stăteam cu capul pe după buştean şi nici nu mă uitam pe deasupra lui. Nu voiam de loc să văd malul fluviului. Trăseseră în mine cînd fugisem şi în clipa în care revenisem pentru prima oară la suprafaţă. Auzisem împuşcăturile cînd eram cît pe ce să scot capul afară. Acuma nu mai trăgeau. Bușteanul se legăna dus de curent şi mă ţineam de el cu o mînă. Mă uitam acum mai. Se părea că înaintez foarte repede. Pe apă pluteau multe

scînduri şi mulţi stîlpi de lemn. Apa era foarte rece. Am trecut pe lîngă un ostrov acoperit de arbuşti. Am apucat buşteanul cu amîndouă mîinile şi m-am lăsat dus de curent. Malul nu se mai vedea.

CAPITOLUL XXXI

CÎND EŞTI ÎN APĂ şi te duce un curent rapid nu-ţi poţi da seama cum trece timpul. Poate să ţi se pară că a trecut multă vreme şi-n realitate să fi trecut foarte puţină. Apa era rece şi foarte adîncă şi pe unde pluteau o mulţime de lucruri luate de şuvoaie cînd apele fluviului crescuseră. Eram norocos că aveam un buştean gros de care să mă pot ţine şi, cu bărbia pe buştean, mă lăsam dus de apa îngheţată, sprijinindu-mă de el cu amîndouă mîinile, cît mai uşor. Mi-era teamă să nu m-apuce un cîrcel şi speram ca valurile să mă ducă spre mal. Coboram în josul fluviului, descriind o curbă prelungă. Începuse să se crape de ziuă aşa că puteam distinge tufişurile de pe mal. În faţa mea era o insulă de verdeaţă şi curentul devia spre mal. Mă întrebam dacă să nu-mi scot bocancii şi hainele şi să încerc să înot pînă la mal dar am renunţat să fac acest lucru. Nu mă îndoiam nici o clipă că, într-un fel sau altul, aveam să ajung la mal şi mă gîndeam c-ar fi greu dac-aş rămîne desculţ. Trebuia să ajung la Mestre cu orice preţ.

Mă uitam cum se apropie malul, cum se îndepărtează şi se apropie iar. Curentul mă ducea acum mai încet. Malul era foarte aproape. Se vedeau crengile unei sălcii. Buşteanul se întoarse uşurel şi malul alunecă în spatele meu şi îmi dădui seama că nimerisem într-un vîrtej. Ne învîrteam pe loc, încetişor. Cînd am zărit din nou malul, de data aceasta foarte aproape, am încercat să mă ţin de buştean cu o mînă şi, înotînd, să-l împing cu cealaltă spre ţărm, dar n-am reuşit. Mi-era teamă că n-o să ne desprindem din vîrtej şi, ţinîndu-mă de buştean cu o mînă, mi-am lipit picioarele de el şi l-am împins cu toată

puterea spre țărm. Se vedeau desișurile, dar cu tot avîntul și înotatul meu din răsputeri, curentul mă trăgea. M-am gîndit c-o să mă înec din cauza bocancilor, dar m-am zbătut atîta în apă, încît atunci cînd mi-am ridicat privirile țărmul se apropiase și am continuat să mă zbat, înnebunit de greutatea picioarelor, pînă am ajuns la mal. M-am agățat de craca unei sălcii fără a avea destulă putere ca să ies din apă, dar acuma știam că nu mă mai înec. Cît timp plutisem ținîndu-mă de buștean, nu mă gîndisem nici o clipă că s-ar fi putut să mă înec. Simțeam un gol în stomac și o senzație de greață ; mă durea pieptul și, agățat de crengi, așteptam. Cînd mi-a trecut greața, m-am tras spre salcie și m-am odihnit, ținîndu-mă strîns de crengi. Apoi m-am tîrît, mi-am croit drum printre crengi și am ajuns pe mal. Se luminase aproape, dar n-am văzut nici un om. M-am culcat pe mal și-am ascultat murmurul apei care curgea și al ploii.

După cîtva timp m-am ridicat și am pornit-o de-a lungul fluviului. Știam că nu e nici un pod pînă la Latisana. Socoteam că s-ar putea să mă aflu în dreptul lui San Vito. Am început să mă gîndesc ce ar trebui să fac. În fața mea era un șanț care dădea în albia fluviului. M-am îndreptat spre șanțul acela. Nu văzusem nici un om prin împrejurimi și m-am trîntit în tufișurile de pe marginea șanțului ; mi-am scos bocancii și am vărsat apa din ei. Mi-am scos tunica, am luat portofelul cu acte și bani din buzunarul interior și după aceea am stors haina de apă. Mi-am scos pantalonii și i-am stors de apă și apoi cămașa și lenjeria de corp. M-am bătut și m-am frecat pe tot trupul și apoi m-am îmbrăcat din nou. Îmi pierdusem chipiul.

Înainte de a-mi pune tunica la loc, am smuls de pe mînecă stelele de locotenent și le-am pus în buzunarul de la piept, împreună cu banii. Bancnotele erau ude dar nu pătiseră nimic altceva. Le-am numărat. Aveam trei mii și cîteva lire. Hainele de pe mine erau ude și mi se lipeau de trup. Am început să mă bat pe brațe ca să-mi înviorez circulația sîngelui. Lenjeria de corp era de lînă așa că nu era nici o primejdie să răcesc, cu condiția să nu stau pe loc. Îmi luaseră pistolul la pod așa că am ascuns tocul sub tunică. N-aveam pelerină și-mi era

frig în ploaie. Am pornit-o pe marginea șanțului. Se luminase de ziuă și locurile erau înecate în ploaie, joase, și posomorîte. Ogoarele erau pustii și înecate în ploaie. Departe, departe, se zărea o clopotniță înălțîndu-se pe deasupra cîmpiei. Am ajuns la o șosea. Ceva mai încolo, pe șosea, treceau niște soldați. Șchiopătai pe marginea șoselei și ei trecură pe lîngă mine, fără să mă ia în seamă. Era un detașament de mitraliori care se îndreptau spre fluviu. Mi-am continuat drumul.

În ziua aceea am străbătut cîmpia venețiană. E un șes întins și sub ploaie era parcă și mai monoton. Înspre mare sînt mlaștini sărate și drumuri puține. Toate se îndreaptă spre locurile de vărsare ale fluviilor în mare și ca să traversezi ținutul, trebuie să mergi de-a lungul cărărilor de pe marginea canalelor. Mi-am urmat drumul de la nord la sud și după ce am trecut peste două linii de cale ferată și peste mai multe șosele am dat, în cele din urmă, la capătul unei cărări de o cale ferată care mergea de-a lungul unei mlaștini. Era linia principală Veneția-Trieste. Pe rambleul înalt, cu terasament solid, trecea o linie dublă. Ceva mai încolo se zărea o haltă în fața căreia se învîrteau niște santinele. În direcția opusă era un pod care trecea peste un rîu ce se vărsa în mlaștină. Și lîngă pod era o santinelă. Traversînd cîmpia spre nord, văzusem un tren care trecea pe linia aceasta, vizibilă de departe pe cîmpia joasă și mă gîndeam că trenul trebuia să fi venit dinspre Portogruaro. Mă uitam la santinelă și stăteam lungit pe terasament așa ca să pot vedea ce se întîmplă pe linie în ambele direcții. Santinela de pe pod se îndreptă spre mine, mergînd de-a lungul liniei, apoi se întoarse și se duse înapoi spre pod. Stăteam acolo lungit, flămînd și așteptînd să se ivească un tren. Cel pe care-l văzusem era atît de lung încît locomotiva mergea foarte încet și eram sigur c-aș fi putut să mă urc în el. După ce pierdusem aproape orice speranță că o să mai treacă vreun tren, am văzut că vine unul. Apropiindu-se, locomotiva devenea din ce în ce mai mare. M-am uitat la santinela din preajma podului. Mergea pe partea asta a podului, dar dincolo de șine. Era imposibil să mă vadă cînd avea să treacă trenul. M-am uitat la locomotivă cum se apropie. Gîfîia. Trăgea după

ea multe. vagoane. Știam că trebuie să fie santinele și în tren și încercam să le văd, dar de unde stăteam ascuns nu reușeam să văd nimic. Locomotiva era aproape în dreptul meu. Cînd a ajuns în fața mea, gîfiind și pufăind chiar și la șes, am așteptat să treacă mecanicul și, apoi, ridicîndu-mă în picioare, m-am apropiat de vagoane. Dacă santinelele m-ar fi zărit, le-aș fi părut mai puțin suspect stînd acolo lîngă linie. Trecură cîteva vagoane de marfă închise. După aceea am văzut apropiindu-se un vagon-platformă, scund, de tipul numit de localnici „gondolă" și care era acoperit cu o prelată. Am așteptat aproape pînă a trecut, după aceea am sărit, am apucat bara de sprijin și m-am cățărat. Mă aflam între vagonul-gondolă și cabina vagonului de marfă care-l urma. Nu se putea să mă fi văzut cineva. M-am ținut de bare și m-am ghemuit cu picioarele pe tampoane. Treceam acum prin fața podului. Îmi amintii de santinelă. Cînd am trecut pe lîngă el, se uită la mine. Era un băiat tînăr și casca pe care o purta era prea mare pentru el. I-am aruncat o privire disprețuitoare și băiatul își întoarse privirea în altă parte. Și-a închipuit, probabil, că fac parte din personalul trenului.

Trecusem. L-am văzut că se uită cu un aer cam stînjenit la celelalte vagoane. M-am aplecat să văd cu ce era prinsă prelata. Avea pe margini niște inele fixate cu frînghie. Am scos briceagul, am tăiat frînghia și mi-am strecurat mîna sub prelată. M-am izbit de niște obiecte dure. M-am uitat înainte. În vagonul de marfă din față era o santinelă care privea înainte. M-am desprins de bară și m-am strecurat sub prelată. M-am izbit cu fruntea de ceva. Lovitura a fost puternică și am simțit că mi se prelinge sînge pe obraz, dar m-am tîrît mai departe și m-am lungit pe jos. Apoi m-am întors și am prins prelata la loc.

Stăteam ascuns sub prelată, printre tunuri. Miroseau plăcut a ulei și a unsoare. Stăteam lungit și ascultam cum plouă peste prelată și cum uruie roțile vagoanelor. Printr-o crăpătură se strecura o rază de lumină și m-am uitat la tunuri. Erau acoperite cu huse de pînză. Mă gîndeam că trebuie să provină de la Armata a III-a. Aveam un cucui serios în frunte, și, pentru a se opri sîngele, am

stat liniștit, lăsîndu-l să se închege. După aceea am curățat sîngele uscat din jurul locului lovit. Nu era nimic grav. N-aveam batistă, dar, pipăind cu degetele, am reușit să curăț locul cu apa care picura prin prelată și l-am șters apoi cu mîneca tunicii. Voiam să trec neobservat. Știam că trebuie să cobor înainte de a ajunge la Mestre căci acolo aveau, desigur, să vină să controleze tunurile. Erau prea puține ca să-și poată îngădui să le piardă sau să uite de ele. Îmi era îngrozitor de foame.

CAPITOLUL XXXII

CULCAT ÎNTRE TUNURI, pe podeaua vagonului, eram ud pînă la piele, mi-era frig și-mi era tare foame. Pînă la urmă m-am întors și m-am lungit pe burtă, cu capul pe mîini. Genunchiul îmi înțepenise, dar se comportase foarte bine. Valentini făcuse o treabă bună. Jumătate din retragere mersesem pe jos și înotasem o bucată bună pe Tagliamento cu genunchiul lui. Chiar era genunchiul lui. Și tot ce era înăuntru spunea că-i este tare foame. Simțeam cum se răsucește de foame. Capul era al meu, dar nu ca să gîndesc cu el, ci numai ca să-mi aduc aminte și nu de prea multe lucruri.

Îmi aminteam de Catherine, dar știam c-aș înnebuni dacă m-aș gîndi la ea cînd nu eram încă sigur dacă aveam s-o mai întîlnesc, așa că era mai bine să nu mă gîndesc la ea, numai puțin, așa, numai la ea, în timp ce vagonul mergea încetișor, uruind, printr-o crăpătură se strecura o dîră de lumină și eu stăteam culcat cu Catherine pe podeaua vagonului. Tot atît de neplăcut, ca și podeaua vagonului, era să stai culcat și să nu gîndești doar să simți, fiind de prea multă vreme plecat, hainele ude pe tine și podeaua care se mișca puțin cîte puțin și singurătatea asta pe dinăuntru și să fii singur cu hainele ude și cu podeaua goală drept femeie.

N-ai cum să iubești podeaua unui vagon și nici tunuri îmbrăcate în huse de pînză și nici mirosul de metal

dat cu unsoare sau o prelată prin care picură ploaia, deși e foarte plăcut să stai sub prelată și e plăcut să stai printre tunuri, dar tu iubești pe cineva pe care știi că n-ai nici măcar cum să te prefaci că e acolo, dîndu-ți seama de asta foarte limpede și foarte rece... nu chiar atît de rece pe cît de limpede și de zadarnic. Îți dădeai seama așa, zadarnic, stînd lungit pe burtă, că ai fost de față la retragerea unei armate și la înaintarea alteia. Pierduseși ambulanțele care-ți fuseseră încredințate și oamenii, așa cum pierde un vînzător mărfurile din raionul lui în caz de incendiu. Dar marfa nu era asigurată : Socotelile erau încheiate. Nu mai aveai nici o obligație. Dacă după un incendiu dintr-un magazin universal vînzătorii ar fi împușcați pentru că vorbesc cu un accent străin pe care l-au avut dintotdeauna, atunci fără îndoială că nu e de așteptat ca ei să se întoarcă în cazul în care magazinul s-ar redeschide. Vînzătorii vor căuta să-și găsească o altă slujbă, dacă există vreo altă slujbă și dacă poliția nu pune mîna pe ei.

Apele fluviului luaseră cu ele și indignarea și sentimentul oricărei obligații. Deși, de fapt, acesta încetase în clipa în care acel *carabiniere* mă luase de guler. Aș fi vrut să-mi scot uniforma deși nu țineam de loc la forme. Îmi scosesem stelele, dar aceasta din precauție, nu din demnitate jignită. Nu aveam, în principiu, nimic împotriva lor. Terminasem. Le doream tuturor mult noroc. Unii îl meritau, cei buni și cei viteji și cei calmi și cei inteligenți. Dar nu mai era treaba mea și voiam ca trenul acesta blestemat să ajungă odată la Mestre și să mănînc și să termin odată cu gîndurile astea. Trebuia să termin

Piani avea să le spună că fusesem împușcat. Scotoceau prin buzunare și luau toate actele celor împușcați. Actele mele însă nu le aveau. Poate c-or să mă dea înecat. M-am întrebat ce aveau să afle cei de acasă. Că am murit din pricina rănilor sau din altă pricină Doamne, Dumnezeule, ce foame mi-era ! Mă gîndeam ce s-o fi întîmplat cu preotul de la popotă. Și cu Rinaldi. Erau probabil la Pordenone. Dacă nu s-au retras cumva mai departe. Gata, acum n-aveam să-i mai văd niciodată Acuma n-aveam să-i mai văd pe nici unul din ei niciodată Viața asta se terminase. Nu cred că avea sifilis. În orice caz,

nu e o boală gravă dacă o tratezi la vreme, așa se spune. Dar se necăjea. Și eu m-aș fi necăjit dacă aș fi avut-o. Oricine s-ar necăji.

Nu eram făcut să gîndesc. Eram făcut să mănînc. Pe Dumnezeul meu că da. Să mănînc și să beau și să mă culc cu Catherine. Poate chiar în noaptea asta. Nu, era imposibil. Dar mîine seară și o masă bună și rufărie, și să nu mai plec niciodată decît cu ea împreună. Va trebui probabil să o șterg cît mai repede. O să plece și ea. Unde aveam să ne ducem ? Asta era un lucru la care trebuia să mă gîndesc Se întuneca. Stăteam întins pe jos și mă gîndeam unde aveam să ne ducem. Existau mai multe posibilități.

CARTEA A PATRA

CAPITOLUL XXXIII

CÎND TRENUL își încetini mersul, intrînd în gara Milano, am sărit jos. Era în zori. Am trecut peste linii și, strecurîndu-mă pe după niște case, am ieșit în stradă. Văzînd un birt deschis, am intrat să iau o cafea. Mirosea a dimineață devreme, se măturase praful, linguriţele erau în ceștile de cafea și pe mese se vedeau încă urmele umede ale paharelor de vin. Proprietarul era la bar. La o masă ședeau doi soldați. M-am dus la bar și am cerut o cafea și o felie de pîine. Cafeaua era cenușie din cauza laptelui și luai caimacul de deasupra cu o bucățică de pîine. Proprietarul mă cercetă cu privirea.

— Nu vrei un pahar de *grappa* ?

— Nu, mulțumesc.

— Fac eu cinste, spuse și-mi turnă rachiu într-un pahar mic pe care-l împinse spre mine. Ce se întîmplă pe front ?

— Nu prea știu.

— Sînt beți, îmi spuse arătînd cu mîna înspre cei doi soldați.

Îl puteam crede. Arătau a fi beți.

— Spune-mi, zise el, ce se întîmplă pe front ?

— Nu prea știu ce e pe front.

— Te-am văzut cînd ai venit din direcția aia. Ai coborît din tren.

— Armata se retrage.

— Am citit ziarele Ce se întîmplă pe front ? Totul s-a terminat ?

— Nu cred.

Își turnă un pahar de *grappa* dintr-o sticlă cu gîtul scurt.

— Dacă ești în primejdie, continuă el, te pot ascunde.

— Nu-s în nici o primejdie.

— Dacă ești în primejdie, rămîi aici, la mine.

— Unde să rămîn ?

— Aici, în casa asta. Stau mulți aici. Cei care-s în primejdie.

— Și sînt mulți ?

— Depinde despre ce e vorba. Ești sud-american ?

— Nu.

— Vorbești spaniola ?

— Puțin.

Șterse cu o cîrpă barul.

— E foarte greu acuma să fugi din țară, dar nu e imposibil.

— Nu vreau să fug.

— Poți să rămîi aici cît vrei. Ai să-ți dai seama singur ce fel de om sînt.

— Trebuie să plec în dimineața asta, dar o să țin minte adresa dumitale în caz că mă întorc.

Dădu din cap.

— Dacă vorbești așa, nu te-ntorci. Credeam că ești chiar în primejdie.

— Nu-s în nici o primejdie. Dar prețuiesc cum se cuvine adresa unui prieten. I-am întins o bancnotă de zece lire ca să-i plătesc cafeaua. Să bem un pahar de *grappa*, i-am zis.

— Nu-i nevoie.

— Bea.

Turnă rachiu în două pahare.

— Adu-ți aminte, îmi spuse el. Să te întorci aici. Nu te lăsa încurcat de alții. Aici vei fi în deplină siguranță.

— Sînt sigur

— Chiar ești sigur ?

— Da.

Deveni dintr-o dată foarte serios.

— Atunci dă-mi voie să-ți spun un lucru : să nu mai mergi cu tunica asta

— De ce ?

— Pe mînecă se vede foarte limpede locul de unde ți-ai scos stelele. Stofa are altă culoare.

Am tăcut.

— Dacă n-ai acte, îți pot da eu acte.

— Ce fel de acte ?

— Un bilet de voie.

— N-am nevoie de nici un fel de bilet de voie. Am acte în regulă.

— Bine. Dar dacă ai nevoie de acte, să știi că pot să-ți dau orice act vrei.

— Și cît costă actele ?

— Depinde ce fel de acte vrei. Prețurile sînt rezonabile.

— Acum n-am nevoie de nici un fel de act.

Dădu din umeri.

— Sînt în regulă, i-am zis.

Cînd am ieșit, mi-a spus :

— Nu uita că-ți sînt prieten.

— N-am să uit.

— Ne mai vedem noi, a adăugat.

— Bine.

Pe stradă am ocolit gara, unde puteam da peste poliția militară și în apropierea unui părculeț am luat o trăsură. I-am dat birjarului adresa spitalului. La spital am intrat în loja portarului. Soția lui mă îmbrățișă. El îmi întinse mîna.

— V-ați întors teafăr, sănătos ?

— Da.

— Ați luat micul dejun ?

— Da.

— Cum vă mai simțiți, *tenente* ? Cum vă mai simțiți ? mă întrebă soția portarului.

— Foarte bine.

— Nu vreți să luați micul dejun cu noi ?

— Nu, mulțumesc. Spune-mi, *Miss* Barkley e în spital acuma ?

— *Miss* Barkley ?

— Infirmiera aceea englezoaică.

— Prietena lui, îl lămuri nevasta și mă bătu pe braț și zîmbi.

— Nu, răspunse portarul. A plecat.

Mi se strînse inima.

— Ești sigur ? Vorbesc de englezoaica aceea blondă, tînără și înaltă.

— Sînt sigur. A plecat la Stresa.

— Cînd a plecat ?

— Acum două zile, cu cealaltă englezoaică.

— Bun. Aș vrea să faci ceva pentru mine : să nu spui nimănui că m-ai văzut. E foarte important.

— N-o să spun nimănui, făgădui portarul.

I-am întins o bancnotă de zece lire. A dat-o la o parte.

— V-am promis că n-am să spun nimănui. N-am nevoie de nici un ban.

— Ce putem face pentru dumneavoastră, *signor tenente ?* mă întrebă soția portarului.

— Numai atît.

— Vom fi muți, zise portarul. O să mă înștiințați dacă pot să fac și altceva pentru dumneavoastră ?

— Da. La revedere. Pe curînd.

Rămaseră în ușă, uitîndu-se după mine.

M-am urcat în trăsură și i-am dat birjarului adresa lui Simmons, unul din cunoscuții mei, care studia cantoul.

Simmons locuia undeva departe, spre Porta Magenta. Era în pat și dormea cînd am intrat la el.

— Te scoli îngrozitor de devreme, Henry, mă întîmpină el.

— Am venit cu trenul din zori.

— Ce-i cu povestea asta cu retragerea ? Ai fost pe front ? Nu iei o țigară ? Sînt acolo, în cutia aceea de pe masă.

Camera era mare, cu patul așezat la perete, cu un pian în partea opusă, cu o toaletă și o masă. Mă așezai pe un scaun lîngă pat. Simmons ședea în capul oaselor, rezemîndu-se în pernă, și fuma.

— Am făcut-o fiartă, Sim, i-am zis.

— Și eu. Mie mi se întîmplă asta regulat. Nu fumezi ?

— Nu. Ce trebuie să fac ca s-ajung în Elveția ?

— Tu ? Italienii n-or să te lase să ieși din țară.

— Da, știu asta. Dar elveții ? Ce-or să facă ?

— Te internează.

— Știu. Dar, practic, ce înseamnă asta ?

— A, e foarte simplu. Poți merge oriunde vrei. Trebuie numai să te prezinți la poliție, sau așa ceva. Dar de ce ? Fugi de poliție ?

— Deocamdată nimic precis.

— Bine, nu-mi spune nimic dacă nu vrei. Dar aș vrea să știu ce e. Pe aici nu se întîmplă nimic interesant. La Piacenza am avut un eșec formidabil.

— Îmi pare grozav de rău.

— Da, a fost cumplit. Deși am cîntat frumos. Am să încerc din nou aici, la „Lyrico".

— Mi-ar face plăcere să te-ascult.

— Ești foarte amabil. Sper că n-ai încurcături prea grave, nu ?

— Nu știu.

— Dacă nu vrei, nu-mi spune nimic. Cum se face că nu ești pe frontul ăla afurisit ?

— Cred că am terminat-o cu frontul.

— Foarte bine. Am zis eu dintotdeauna că ești un băiat deștept. Pot să te ajut cu ceva ?

— Văd că ești teribil de ocupat.

— Aș, de unde, dragul meu Henry. Nici pomeneală. Voi fi foarte încîntat să pot face ceva pentru tine.

— Tu ai cam aceeași talie ca și mine. N-ai vrea să te duci să-mi cumperi un rînd de haine civile ? Eu am haine, dar sînt toate la Roma.

— Ai locuit acolo, nu-i așa ? E un oraș dezgustător. Cum ai putut locui acolo ?

— Voiam să mă fac arhitect.

— Nu-i locul cel mai potrivit pentru așa ceva. Nu-i nevoie să cumperi haine. Îți dau eu tot ce vrei. O să te echipez de minune. Acolo, în cămăruță, e un garderob. Deschide-l și ia-ți ce-ți trebuie. N-are nici un rost să-ți cumperi haine, dragul meu.

— Aș prefera să le cumpăr, Sim.

— Dragul meu, mi-e mai ușor să-ți dau o haină decît să mă duc să ți-o cumpăr. Ai pașaport ? Fără pașaport nu ajungi prea departe.

— Da, pașaportul e încă la mine.

— Atunci, dragul meu, îmbracă-te şi la drum spre bătrîna Helvetia.

— Nu-i chiar atît de simplu. Trebuie să ajung întîi la Stresa.

— Perfect, dragul meu. De acolo n-ai altceva de făcut decît să traversezi lacul cu barca. Dacă n-ar trebui să cînt, te-aş însoţi. O să vin şi eu acolo într-o bună zi.

— Ai putea învăţa să cînţi ca tirolezii.

— Desigur, dragul meu. Cîndva o să învăţ să cînt şi ca tirolezii. Şi, totuşi, ce e ciudat e că ştiu chiar să cînt.

— Sînt convins că ştii să cînţi.

Se întinse din nou în pat şi aprinse o ţigaretă.

— Nu fi chiar atît de convins. Dar chiar ştiu să cînt. Are haz, dar ştiu. Îmi place să cînt. Ia ascultă. Începu să răcnească o arie din *Africana* [1]. Gîtul i se umflase, şi vinele îi ieşeau în afară. Ştiu să cînt, zise el. Indiferent dacă le place sau nu.

M-am uitat pe fereastră.

— Cobor să dau drumul trăsurii.

— Întoarce-te, dragul meu, şi o să luăm micul dejun. Se dădu jos din pat, se întinse, inspiră adînc şi începu să facă gimnastică. Am coborît şi am plătit birjarului.

CAPITOLUL XXXIV

ÎN CIVIL mă simţeam de parcă aş fi fost deghizat. Purtasem uniforma multă vreme şi-mi lipsea senzaţia pe care o ai cînd hainele îţi stau strînse pe corp. Pantalonii mi se păreau foarte largi. Am luat din gara Milano un bilet pentru Stresa. Mi-am cumpărat şi o pălărie Nu puteam purta nici una din pălăriile lui Sim, dar hainele lui îmi veneau foarte bine Miroseau a tutun. Stăteam în compartiment şi mă uitam pe fereastră iar pălăria arăta foarte nouă şi costumul foarte vechi. Eram tot atît

[1] Operă a compozitorului german *Giacomo Meyerbeer* (1791—1864)

de trist ca și cîmpia înecată de ploaie a Lombardiei care se vedea prin fereastră. În compartiment erau cîțiva aviatori dar nu-mi dădeau nici o atenție. Evitau să se uite la mine și își arătau tot disprețul pentru un civil de vîrsta mea. Nu mă simțeam de loc jignit. Altădată i-aș fi insultat și m-aș fi luat la bătaie cu ei. Au coborît la Gallarate și m-am bucurat că am rămas singur. Aveam ziare, dar nu le citeam pentru că nu voiam să citesc nimic despre război. Voiam să uit de război. Încheiasem o pace separată. Mă simțeam teribil de singur și m-am bucurat cînd trenul s-a oprit la Stresa.

În gară mă așteptam să fiu întîmpinat de portarii hotelurilor din localitate, dar nu se arătă nici unul. Sezonul se închisese de mult și nu mai venea nimeni să întîmpine trenul. Am coborît cu valiza — era valiza lui Sim — ușoară la dus, neavînd în ea nimic altceva decît două cămăși, și m-am adăpostit de ploaie sub acoperișul gării pînă la plecarea trenului. Am dat peste un om în gară și l-am întrebat ce hoteluri erau deschise. „*Grand Hôtel des Iles Borromées*“ era deschis și încă vreo cîteva hoteluri mai mici, care țineau deschis tot timpul anului. Cu valiza în mînă, am plecat prin ploaie spre „*Grand Hôtel des Iles Borromées*“. Văzînd că trece o trăsură, i-am făcut semn birjarului să oprească. Era mai bine să sosesc cu trăsura. Trăsura a tras la peronul marelui hotel și portarul a ieșit cu o umbrelă în mînă. Se purta foarte politicos.

Am luat o cameră deosebit de bună. Era foarte mare, luminoasă și cu vedere spre lac. Norii atîrnau jos deasupra lacului, dar în zilele cu soare priveliștea trebuie să fi fost frumoasă. Îmi așteptam soția, le-am spus. În cameră era un pat mare dublu, un *letto matrimoniale* [1], acoperit cu o cuvertură de satin. Hotelul era foarte luxos. Trecînd prin lungi holuri, coborînd pe scări largi și parcurgînd numeroase încăperi, m-am dus la bar. Îl cunoșteam pe barman și m-am așezat la bar pe un scaun înalt. Am mîncat migdale sărate și cartofi pai. Vermutul avea un gust răcoros și bun.

---

[1] Pat conjugal (it.).

— Ce faceți pe-aici, îmbrăcat în *borghese*[1]? mă întrebă barmanul după ce îmi aduse al doilea pahar de „Martini".

— Sînt în concediu. Concediu de convalescență.

— Nu mai e nici un vilegiaturist. Nu știu de ce țin hotelul deschis.

— Pescuiești?

— Am prins cîțiva pești mari. În acest anotimp al anului se prind pești mari cu năluca.

— Ai primit tutunul pe care ți l-am trimis?

— Da. N-ați primit cartea mea poștală?

Am izbucnit în rîs. Nu reușisem să-i procur tutun. Mă rugase să-i fac rost de tutun de pipă american, dar rudele mele sau nu-mi mai trimiseseră tutun sau fusese oprit undeva. În orice caz, nu i l-am mai trimis.

— O să capăt eu tutun de undeva, i-am zis. Spune-mi, n-ai văzut prin oraș două englezoaice? Au sosit alaltăieri.

— La hotel aici nu-s.

— Sînt infirmiere.

— Am văzut două infirmiere. Așteptați o clipă, să mă interesez unde au tras.

— Una din ele e soția mea. Am venit aici ca s-o întîlnesc.

— Și cealaltă e soția mea.

— Nu glumesc.

— Vă rog să-mi iertați gluma proastă, spuse, a fost o neînțelegere.

Ieși și lipsi cîtăva vreme. Mîncam măsline, migdale sărate, cartofi pai și mă priveam în oglinda din spatele barului să văd cum arăt în haine civile. Barmanul se întoarse.

— Sînt la hotelul cel mic de lîngă gară.

— Aș putea lua niște sandvișuri?

— Am să sun să vă aducă. Știți, n-am nimic la bar fiindcă nu mai e lume.

— Chiar nu e lume de loc?

— În orice caz, foarte puțină.

Mi-au adus sandvișurile, am mîncat vreo trei și am mai băut încă două pahare de „Martini". Nu mai băusem

---

[1] Civil (it.).

niciodată ceva atît de răcoros și de pur. Mă făcea să mă simt civilizat. Prea băusem numai vin roșu, prea mîncasem multă pîine și brînză și-nghițisem cafea proastă și *grappa*. Ședeam cocoțat pe un scaun înalt, în fața barului din lemn de mahon, a alămurilor și a oglinzilor și nu mă gîndeam la nimic. Barmanul îmi puse cîteva întrebări.

— Să n-aud de război, i-am zis.

Războiul era undeva departe. Poate că nici nu era război. Aici nu era. Și atunci îmi dădui seama că pentru mine războiul se terminase. Dar nu aveam sentimentul că se terminase într-adevăr. Aveam sentimentul unui băiat care se gîndește ce se întîmplă la școală în ora la care a tras la fit.

Catherine și Helen Ferguson erau la masă cînd am ajuns la hotelul lor. Din hol le-am văzut stînd la masă. Catherine stătea cu spatele la mine. Îi vedeam părul, linia obrazului, gîtul și umerii ei frumoși. Ferguson îi vorbea. Cînd am intrat în restaurant, se întrerupse.

— Doamne, făcu ea.

— *Hello*, am zis.

— Cum, tu ești ? spuse Catherine.

Fața i se luminase. Arăta atît de fericită de parcă nu-i venea a crede că-i adevărat Am sărutat-o. Catherine se-nroși. Mă așezai la masă.

— Ești o poamă bună, zise Ferguson. Ce cauți aici ? Ai mîncat ?

— Nu.

Fata care servea la masă intră și-i spusei să-mi aducă de mîncare. Catherine se uita la mine tot timpul cu ochii plini de fericire.

— Ce-i cu tine în civil ? mă întrebă Ferguson.

— Am intrat în guvern.

— Ai făcut vreo trăsnaie.

— Fii veselă, Fergy. Fii veselă numai o clipă

— Nu pot să fiu veselă cînd te văd. Eu știu în ce încurcătură ai băgat-o pe fata asta așa că n-am de ce să fiu veselă cînd te văd.

Catherine îmi zîmbi și-mi făcu semn cu piciorul pe sub masă.

— Nimeni nu mi-a făcut nici o încurcătură, Fergy. Eu singură-mi fac încurcături.

— Nu-l pot suferi, spuse Ferguson. N-a făcut nimic altceva decît să te dezonoreze cu șmecheriile lui perfide italienești. Americanii sînt mai răi ca italienii.

— Scoțienii sînt un popor foarte moral, spuse Catherine.

— N-am vrut să spun asta. M-am referit la perfidia lui italienească.

— Sînt eu un om perfid, Fergy ?

— Ești. Ești mai rău decît perfid. Ești viclean ca un șarpe. Un șarpe în uniformă italienească, cu pelerina în jurul gîtului !

— Dar acum nu sînt în uniformă.

— Păi, asta e încă o dovadă a perfidiei tale. Toată vara te-ai plimbat cu fata asta, ai lăsat-o însărcinată, și acuma mi se pare că vrei s-o ștergi.

I-am zîmbit Catherinei și ea mi-a răspuns zîmbindu-mi.

— O s-o ștergem împreună, spuse ea.

— Sînteți amîndoi la fel, zise Ferguson. Mi-e rușine de tine, Catherine Barkley. N-ai pic de rușine și de onoare și ești tot atît de prefăcută ca și el.

— Te rog, Fergy, spuse Catherine și o mîngîie pe braț. Nu mă acuza. Știi bine că ne iubim.

— Ia mîna de pe mine, zise Fergy, roșie la față. Dacă ți-ar fi rușine, te-ai purta altfel. Dar ești însărcinată, Dumnezeu știe de cîte luni și crezi că asta-i glumă și ești toată numai zîmbet pentru că seducătorul tău s-a întors. N-ai pic de rușine și de bun-simț.

Izbucni în plîns. Catherine se duse și o îmbrățișă. M-am uitat la ea cum căuta s-o liniștească pe Ferguson, dar n-am observat nici o schimbare în înfățișarea ei.

— Puțin îmi pasă, hohotea Fergy. Dar găsesc că e groaznic.

— Fergy, Fergy, căuta Catherine s-o liniștească, mi-ar fi rușine să fiu în locul tău. Nu mai plînge, draga mea Fergy, nu mai plînge.

— Nu plîng, hohotea Fergy. Nu plîng. Dacă n-ar fi situația groaznică în care te afli. Se uită la mine. Te

urăsc, îmi spuse. Ea nu mă poate face să nu te urăsc, american murdar și italian perfid ce ești.

Nasul și ochii îi erau roșii de plîns.

Catherine îmi zîmbi.

— Nu-i zîmbi cînd mă ții pe mine de gît.

— Nu ești de loc cuminte, Fergy.

— Știu, hohoti Ferguson. Nu vă uitați la mine. Sînt foarte tulburată și nu sînt cuminte. Știu. Vă doresc să fiți fericiți împreună.

— Sîntem fericiți, spuse Catherine. Și tu ești o fată dulce, Fergy.

Ferguson începu să plîngă din nou.

— Nu vreau să fiți fericiți așa. De ce nu vă căsătoriți ? Sper că n-ai vreo altă nevastă.

— Nu, i-am răspuns.

Catherine izbucni în rîs.

— Nu-i nimic de rîs în treaba asta, zise Ferguson. Mulți din ei au cîte două neveste.

— Dacă asta îți face plăcere, spuse Catherine, o să ne căsătorim, Fergy.

— Nu ca să-mi faceți mie plăcere, ci pentru că trebuie să vă căsătoriți.

— Am fost foarte ocupați pînă acum.

— Da. Știu. Ocupați să faceți copii.

Credeam că o să înceapă din nou să plîngă, dar în loc să plîngă, începu să vorbească pe un ton plin de amărăciune :

— Mi se pare că vrei să pleci cu el în seara asta.

— Da, recunoscu Catherine. Dacă vrea el.

— Și eu ce fac ?

— Ți-e teamă să rămîi singură la hotel ?

— Da, mi-e teamă.

— Atunci, rămîn cu tine.

— Nu, du-te cu el. Du-te chiar acum cu el. Mi-e silă să vă văd, pe amîndoi.

— Mai bine să terminăm masa.

— Nu. Pleacă chiar acum.

— Fii rezonabilă, Fergy.

— Ți-am spus să pleci chiar acum. Plecați, amîndoi.

— Atunci, să mergem, am zis. Ferguson mă scotea din sărite.

— Vreți să plecați ? Vedeți ? Vreți să mă lăsați singură chiar înainte de a termina masa. Mi-am dorit întotdeauna să mă duc să văd lacurile italienești, și uite ce s-a ales din asta. O, o, începu ea din nou să plîngă.

Apoi se uită la Catherine și se stăpîni.

— Stăm pînă terminăm masa, spuse Catherine. Și dacă vrei să rămîn cu tine, rămîn. N-o să te las singură, Fergy.

— Nu. Nu. Vreau să pleci. Vreau să pleci. Își șterse ochii. Sînt chiar fără minte. Vă rog să nu vă supărați pe mine.

Fata care ne servea fusese foarte impresionată de toată istoria asta cu plînsul. Și, aducînd felul următor, păru să se fi liniștit văzînd că lucrurile merg mai bine.

Noaptea aceea, la hotel, în camera noastră, coridorul lung și pustiu, pantofii în fața ușii, pe jos covorul moale și gros, afară ploaia prelingîndu-se de-a lungul ferestrelor și în cameră o lumină plăcută și veselă, apoi lumina stinsă și voluptatea cearșafurilor mătăsoase și a patului comod, simțindu-ne că am sosit acasă, că nu mai sîntem singuri, deșteptîndu-ne noaptea și găsindu-ne unul pe celălalt, acolo, nu plecați ; tot restul părea ireal. Dormeam cînd eram obosiți și dacă unul din noi se trezea, se trezea și celălalt, așa că nu rămîneam niciodată singuri. Se întîmplă adesea ca un bărbat să dorească să fie singur și, la rîndul ei, și femeia să vrea să fie singură, și, dacă se iubesc, sînt geloși că fiecare din ei a încercat acest sentiment, dar eu pot spune că noi n-am încercat niciodată acest sentiment. Puteam să ne simțim singuri fiind împreună dar numai în raport cu ceilalți. O singură dată s-a întîmplat să am acest sentiment. De multe ori fusesem singur cînd eram cu cîte o femeie și în felul acesta te simți mai singur ca oricînd. Dar noi nu eram singuri niciodată și nu ne era teamă niciodată cînd eram împreună. Știu că noaptea e altfel decît ziua : toate lucrurile sînt altfel, lucrurile din timpul nopții nu pot fi explicate ziua pentru că nu mai există și știu că noaptea poate fi îngrozitoare pentru oamenii singuri, o dată ce au devenit conștienți de singurătatea lor. Dar cu Catherine noaptea nu era altfel,

poate doar că era şi mai frumoasă decît ziua. Cînd oamenii înfruntă cu atîta curaj lumea, ca să-i frîngă, lumea trebuie să-i omoare, şi, firește, îi omoară. Lumea frînge pe fiecare şi după aceea la mulţi locul în care au fost frînţi se întăreşte. Dar pe cei care nu se lasă frînţi îi omoară. Îi omoară fără deosebire şi pe cei foarte buni şi pe cei foarte blînzi şi pe cei foarte viteji. Şi dacă nu te numeri printre aceştia, poţi să fii sigur că te va omorî şi pe tine, numai că nu e nici o grabă anume.

Îmi amintesc că m-am trezit dimineaţă. Catherine dormea şi lumina soarelui intra în cameră pe fereastră. Jos erau grădinile, pustii în anotimpul acela, dar frumoase în regularitatea lor, cu aleile de nisip, cu copacii cu zidul de piatră de lîngă lac şi lacul strălucind în soare şi munţii în depărtare. Stăteam la fereastră şi priveam afară. Întorcîndu-mă, o văzui pe Catherine trează şi uitîndu-se la mine.

— Ce spui, dragul meu ? Nu e o zi splendidă ?

— Tu cum te simţi ?

— Admirabil. Am petrecut o noapte minunată.

— Nu ţi-e foame ?

Îi era. Şi mie, aşa c-am mîncat în pat, ţinînd tava cu mîncare pe genunchi, în lumina soarelui de noiembrie care intra pe fereastră.

— Nu vrei să citeşti ziarele ? La spital voiai întotdeauna să citeşti ziarul.

— Nu, i-am răspuns. Acuma nu mai vreau să citesc nici un ziar.

— A fost chiar atît de îngrozitor încît nici nu vrei să mai ştii ce se întîmplă ?

— Aş vrea să fi fost cu tine, să ştiu şi eu ce-a fost.

— O să-ţi povestesc eu ce-a fost dacă se vor limpezi vreodată lucrurile astea în mintea mea.

— Dar n-au să te aresteze dacă te prind fără uniformă ?

— Probabil c-or să mă împuşte.

— Atunci să nu mai rămînem aici. Să plecăm din ţară

— Şi eu m-am gîndit la asta.

— Dacă-i așa, să plecăm. Nu trebuie să-ți riști viața, dragul meu, așa, fără nici un rost. Spune-mi cum ai ajuns de la Mestre la Milano.

— Cu trenul. Eram în uniformă.

— Și atunci nu te amenință nici o primejdie ?

— Nu prea. Aveam un bilet de voie vechi. I-am preschimbat data la Mestre.

— Poți fi oricînd arestat, dragul meu. N-aș vrea să se întîmple așa ceva. N-are nici un rost să te expui în felul acesta. Ce s-ar întîmpla cu noi dacă tu ai fi arestat ?

— Să nu ne mai gîndim la arestare. Am obosit tot gîndindu-mă la asta.

— Ce-ai de gînd să faci dacă vin să te aresteze ?

— Trag în ei.

— Vezi ce prostii spui ? N-o să-ți dau voie să ieși din hotel pînă n-o să plecăm de-aici.

— Unde să plecăm ?

— Te rog, dragul meu, nu mai fi așa. Plecăm oriunde vrei tu. Dar, te rog, gîndește-te la un loc unde să putem pleca imediat.

— Elveția e dincolo de lac. Să plecăm acolo.

— Asta ar fi admirabil.

Afară se înnora și lacul se întuneca.

— Aș vrea să nu fim nevoiți să trăim mereu ca niște criminali, i-am zis.

— Nu mai vorbi așa, dragul meu. N-ai trăit niciodată ca un criminal. Și nu vom trăi niciodată ca niște criminali. Vom fi foarte fericiți.

— Mă simt de parc-aș fi un criminal. Am dezertat din armată.

— Dragul meu, fii, te rog, rezonabil. Asta nu înseamnă că ai dezertat din armată. E doar vorba de armata italiană.

Am izbucnit în rîs.

— Ești o fată admirabilă. Să ne culcăm la loc. Mă simt foarte bine în pat.

Ceva mai tîrziu, Catherine mi-a spus :

— Nu-i așa că n-ai impresia că ești criminal ?

— Nu. Nu cînd sînt cu tine.

— Ești un prostuț. Dar o să am eu grijă de tine. Nu-i splendid, dragul meu, că n-am de loc grețuri dimineața ?

— E grozav.

— Nici nu ții seama ce soție minunată ai. Dar puțin îmi pasă. O să te duc într-un loc unde n-or să te poată aresta și acolo o să fim foarte fericiți.

— Atunci, să plecăm acolo chiar acuma.

— O să plecăm, dragul meu. O să plec oriunde ai să vrei, dragul meu, oricînd ai să vrei.

— Să nu ne mai gîndim la nimic.

— Bine.

CAPITOLUL XXXV

LUÎND-O PE MARGINEA LACULUI, Catherine plecase la micul hotel de lîngă gară s-o vadă pe Ferguson. Eu ședeam în bar și citeam ziarele. M-am instalat într-unul din fotoliile comode de piele din bar și am tot citit pînă a venit barmanul. Armata nu rezistase la Tagliamento. Se retrăseseră pînă la Piave [1]. Îmi aminteam de Piave. Calea ferată care ducea spre front trecea peste el aproape de San Dona. În locul acela era adînc și curgea încet printr-o albie îngustă. Ceva mai încolo se întindeau mlaștinile pline de țînțari și canalele. Erau și cîteva vile drăguțe pe-acolo. Ducîndu-mă odată, înainte de război, la Cortina d'Ampezzo [2], mersesem de-a lungul fluviului, printre dealuri, vreme de cîteva ore. Prin locurile acelea arăta ca un rîu de munte cu ape repezi, cu adînciturî și iezături în umbra stîncilor. Drumul se îndepărta de fluviu la Cadore [3]. Mă întrebam cum avea să coboare armata de pe înălțimile acelea. Barmanul intră în cameră.

— Contele Greffi a întrebat de dumneavoastră, spuse el.

— Cine ?

---

[1] Fluviu din nord-estul Italiei.

[2] Stațiune de iarnă din Tirolul italian.

[3] Orășel pe cursul superior al fluviului Piave.

— Contele Greffi. Nu vă mai aduceți aminte? Bătrînul acela care era aici rîndul trecut cînd ați fost pe la noi.

— E aici?

— Da, stă la noi cu nepoata sa. I-am spus că sînteți aici. Vrea să joace cu dumneavoastră biliard.

— Acuma unde-i?

— S-a dus să se plimbe.

— Cum mai arată?

— E mai tînăr ca oricînd. Aseară, înainte de masă, a băut trei *cocktail*-uri cu șampanie.

— Și cum mai joacă biliard?

— Bine. Mă bate. Cînd i-am spus că sînteți aici, a fost foarte bucuros. N-are cu cine să joace.

Contele Greffi avea 94 de ani. Fusese contemporan cu Metternich și era un bătrîn cu părul și mustața albe și cu purtări foarte alese. Fusese în diplomație, atît în cea italiană cît și în cea austriacă și petrecerile pe care le dădea cu prilejul zilei lui de naștere constituiau la Milano mari evenimente mondene. Voia să trăiască o sută de ani și juca biliard cu o îndemînare liniștită care contrasta cu fragilitatea lui de om de 94 de ani. Îl întîlnisem cînd fusesem odată la Stresa, nu în timpul sezonului, și, în timp ce jucam biliard, beam șampanie. Socotisem că e un obicei admirabil. Îmi dăduse cincisprezece puncte avans și totuși mă bătuse.

— De ce nu mi-ai spus că e aici?

— Am uitat.

— Cine mai e?

— Nici un alt om pe care să-l cunoașteți. In total, sînt șase persoane.

— Și ai ceva de făcut acum?

— Nu.

— Atunci vino cu mine să pescuim.

— Aș putea, dar numai un ceas

— Vino. Adu și undițele.

Barmanul puse haina pe el și ieșirăm. Am coborît, am luat o barcă și am început să vîslesc, în timp ce barmanul, stînd în spate, pescuia. Avea o undiță cu mulinet și cu o nălucă grea, de plumb, pentru [illegible] păstrăvi. Am vîslit aproape de mal și barmanul stătea cu undița în

mînă şi din cînd în cînd trăgea de ea. Văzut dinspre lac, Stresa părea un orăşel pustiu. Se vedeau lungile alei cu copacii desfrunziţi, marile hoteluri şi vilele închise. Am vîslit spre Isola Bella şi am trecut pe lîngă mal, unde lacul este foarte adînc şi unde vezi cum stîncile coboară în adîncul apei limpezi, şi după aceea m-am îndreptat spre Insula Pescarilor [1]. Soarele intrase în nori şi apa era întunecată, liniştită, şi foarte rece. N-am prins nimic deşi de cîteva ori apa fu tulburată de cercurile pe care le fac peştii urcînd la suprafaţă.

Am vîslit în direcţia opusă Insulei Pescarilor, înspre locul unde erau trase la mal cîteva bărci cu pescari care-şi reparau plasele.

— Bem ceva ?

— Da.

Am tras barca la chei ; barmanul scoase undiţa şi o puse în fundul bărcii, agăţînd mulinetul de copastie. Am urcat pe mal şi am legat barca la chei. Am intrat într-o cafenea, ne-am aşezat la o masă simplă, de lemn, şi am cerut să ni se dea vermut.

— Aţi obosit vîslind ?

— Nu.

— Am să vîslesc eu la întoarcere, spuse barmanul.

— Îmi place să vîslesc.

— Dacă o să ţineţi dumneavoastră undiţa, poate c-o să se schimbe norocul.

— Bine.

— Spuneţi-mi, cum merge cu războiul ?

— Tare prost.

— Bine că nu trebuie să mă duc pe front. Sînt prea bătrîn, ca şi contele Greffi.

— Poate c-o să trebuiască totuşi să te duci.

— La anu o să fie chemat sub arme contingentul meu. Dar n-o să mă duc.

— Şi ce-ai să faci ?

— O să plec din ţară. Nu vreau să mă duc pe front. Am făcut o dată războiul, în Abisinia. Nix. Dumneavoastră de ce v-aţi dus pe front ?

---

[1] Numele uneia dintre Insulele Boromee de pe lacul Maggiore.

— Nu știu. Am fost un dobitoc.
— Mai luăm un vermut ?
— Da.

La întoarcere a vîslit barmanul. Am pescuit pe lac, dincolo de Stresa și după aceea mai în apropierea țărmului. Țineam undița în mînă și simțeam zvîcnirea ușoară a mulinetei care se desfășura în timp ce eu mă uitam la apa întunecată și la țărmul pustiu al lacului. Barmanul vîslea cu lovituri viguroase de vîslă și la fiecare salt al bărcii firul undiței zvîcnea. La un moment dat am simțit cum peștele mușcă momeala, firul se întinsese deodată și zvîcnise înapoi. Am tras, simțind greutatea vie a păstrăvului și deodată firul începu iar să tremure pe apă. Îl scăpasem.

— Era mare ?
— Destul de mare.
— Odată eram singur și pescuiam, ținînd firul cu dinții și a mușcat un păstrăv. A tras atît de tare, încît era să-mi smulgă dinții din gură.
— Cel mai bine e să ții bățul cu piciorul, i-am spus. Simți cînd mușcă și nu-ți pierzi dinții.

Am băgat mîna în apă. Era foarte rece. Ajunsesem aproape în fața hotelului.

— Trebuie să mă întorc, zise barmanul. E 11. *L'heure du cocktail.*
— Bine

Am tras firul și l-am înfășurat pe băț, care avea la fiecare capăt cîte o crestătură. Barmanul trase barca într-o mică dană, practicată în zidul de piatră, și o legă cu un lanț cu lacăt.

— Oricînd veți dori s-o luați, vă dau cheia.
— Mulțumesc.

Ne-am dus la hotel și-am intrat în bar. Nu voiam să mai beau nimic atît de dimineață așa că m-am dus sus în cameră. Camerista tocmai terminase de curățat și Catherine nu se întorsese încă. M-am întins pe pat și am încercat să nu mă gîndesc la nimic.

Cînd se întoarse Catherine, totul fu iarăși bine. Ferguson era jos, îmi spuse ea. Venise să ia masa cu noi.

— Știam că n o să te superi, adăugă Catherine.

— Nu.
— Ce-i cu tine, dragul meu ?
— Nu știu.
— Eu știu. N-ai ce să faci. Tot ce ai sînt eu, și eu am plecat.
— Asta-i adevărat.
— Iartă-mă, dragul meu. Îmi închipui că trebuie să te simți îngrozitor cînd te trezești deodată că-ți lipsește totul.
— Mă obișnuisem ca viața să-mi fie plină de tot felul de lucruri, i-am spus. Acuma, dacă nu ești cu mine, n-am nimic altceva pe lumea asta.
— Dar voi fi cu tine. Am lipsit numai pentru două ore. N-ai putut face nimic în timpul ăsta ?
— M-am dus la pescuit cu barmanul.
— Și nu te-ai distrat ?
— Ba da.
— Cînd nu sînt aici, nu te mai gîndi la mine.
— Am procedat așa cînd am fost pe front. Dar atunci aveam altceva de făcut.
— Othello fără ocupație, glumi ea.
— Othello era maur, i-am zis. Și, în afară de asta, nu sînt gelos. Te iubesc atît de mult încît pentru mine nu mai există nimic altceva.
— Ai să te porți ca un băiat bun și ai să fii drăguț cu Ferguson ?
— Sînt întotdeauna drăguț cu Ferguson numai să nu înceapă să mă ocărască.
— Fii drăguț cu ea. Gîndește-te cît de multe avem noi în timp ce ea nu are nimic.
— Nu cred c-ar voi să aibă ce avem noi.
— Deși ești un băiat inteligent, în chestia asta nu prea vezi limpede.
— O să fiu drăguț cu ea.
— Știam c-ai să fii. Ești tare drăguț.
— Dar nu rămîne cumva și după-masă ?
— Nu, scap eu de ea.
— Și urcăm la noi.
— Bineînțeles. Ce altceva crezi c-aș vrea să fac ?

Am coborît ca să luăm casa cu Ferguson. Era foarte impresionată de luxul hotelului și de splendoarea restau-

rantului. Am mîncat bine și am băut două sticle de „Capri". Contele Greffi intră în restaurant și ne salută. Nepoata lui, care arăta cam ca bunică-mea, îl însoțea. Le-am vorbit, Catherinei și lui Ferguson despre el, și Ferguson fu foarte impresionată. Hotelul era deosebit de mare, impozant și pustiu, dar mîncarea era bună, vinul plăcut și, în cele din urmă, ne făcu să ne simțim cu toții cît se poate de bine. Catherine nu avea nevoie să se simtă mai bine. Era foarte fericită. Ferguson deveni chiar veselă. Și eu mă simțeam bine. După ce am mîncat, Ferguson se duse la hotelul ei. Se ducea să se odihnească puțin după-masă, așa zice.

După-masă, tîrziu, cineva bătu la ușă

— Cine-i ?

— Contele Greffi dorește să știe dacă vreți să jucați cu el o partidă de biliard.

M-am uitat la ceas ; îl scosesem de pe mînă și-l pusesem sub pernă.

— Trebuie să te duci, dragul meu ? îmi șopti Catherine.

— Cred că e mai bine.

Era ora patru și un sfert. Cu glas tare am răspuns :

— Spuneți contelui Greffi că voi fi în sala de biliard la ora 5.

La ora cinci fără un sfert am sărutat-o pe Catherine și am intrat în baie, să mă îmbrac. Făcîndu-mi nodul la cravată și uitîndu-mă în oglindă, îmi părui mie însumi ciudat în hainele acelea civile. Trebuia să am grijă să-mi cumpăr ceva cămăși și ciorapi.

— Vei lipsi mult ? mă întrebă Catherine. Arăta foarte drăguță cum stătea așa în pat. Vrei să-mi dai peria de cap ?

M-am uitat cum își peria părul, cu capul aplecat pe umăr, în așa fel încît greutatea părului să cadă într-o parte. Afară era întuneric și lumina de deasupra patului juca în părul, pe gîtul și pe umerii ei. M-am apropiat de ea, am sărutat-o și am luat-o de mîna cu care ținea peria. Capul îi căzu pe pernă. Am sărutat-o pe gît și pe umeri. Simțeam să mă sfîrșesc de dorul ei.

— Nu vreau să plec.

— Nu vreau să pleci

— Atunci nu plec.
— Nu. Du-te. Stai puțin și apoi te întorci.
— O să mîncăm aici, în cameră.
— Du-te și întoarce-te repede.

L-am găsit pe contele Greffi în sala de biliard. Se exersa cu tacul, arătînd foarte fragil în lumina care scălda masa de biliard. Pe o măsuță de joc, ceva mai încolo, în penumbră, era o frapieră de argint, deasupra căreia se vedeau gîturile și dopurile a două sticle de șampanie. Cînd m-am apropiat de masă, contele Greffi se îndreptă de spate și veni în întîmpinarea mea. Îmi dădu mîna.

— E o mare plăcere pentru mine să vă văd. Ați fost foarte amabil să ați venit să jucați cu mine.

— A fost foarte amabil din partea dumneavoastră că m-ați invitat.

— Sînteți bine, sănătos ? Mi s-a spus că ați fost rănit la Isonzo. Sper că v-ați restabilit.

— Mulțumesc, sînt bine, sănătos. Dumneavoastră cum vă simțiți ?

— O, eu mă simt întotdeauna bine. Dar îmbătrînesc. Încep să observ unele semne de bătrînețe.

— Nu cred.

— Așa e. Vreți să vă spun unul ? Îmi vine mai ușor să vorbesc italienește. Încerc să-mi impun să nu o fac, dar constat că, atunci cînd sînt obosit îmi vine mult mai ușor să vorbesc italienește. După asta îmi dau seama că îmbătrînesc.

— Putem vorbi italienește. Și eu sînt puțin cam obosit.

— O, dacă sînteți obosit, vă vine mai ușor să vorbiți engleza.

— Americana [1].

— Da. Americana. Vă rog să vorbiți americana. E o limbă delicioasă.

— Mă văd foarte rar cu americani.

— Cred că le duceți lipsa. Oamenii duc lipsa compatrioților lor și în special a compatrioatelor. Am încercat acest sentiment. Vreți să jucăm sau sînteți obosit ?

---

[1] Limba engleză vorbită în S.U.A. este diferențiată într-o măsură de limba vorbită în Anglia.

— De fapt, nu sînt obosit. Spuneam asta așa, în glumă. Ce avantaj îmi dați ?

— Ați jucat mult în ultima vreme ?

— De loc.

— Jucați foarte bine. Zece puncte avantaj ?

— Mă măguliți.

— Cincisprezece ?

— Ar fi admirabil dar tot o să mă bateți.

— Jucăm pe ceva ? Altădată vă plăcea să jucăm pe ceva.

— Cred c-ar fi mai bine.

— Bine. Vă dau optsprezece puncte avantaj și jucăm la un franc punctul.

Juca foarte bine biliard, și, cu tot avantajul, la cincizeci eram numai cu patru puncte înaintea lui. Contele Greffi apăsă pe un buton în perete, ca să-l cheme pe barman.

— Deschide, te rog, o sticlă, ceru el. Și apoi, către mine : Să luăm un mic stimulent.

Șampania era rece ca gheața, foarte tare și foarte bună.

— Nu vreți să vorbim italiana ? Nu vă supără prea tare ? Acuma e marea mea slăbiciune.

Am continuat să jucăm, sorbindu-ne șampania între două tacuri, vorbind italienește, dar vorbind puțin, concentrați asupra jocului. Contele Greffi făcu cele o sută de puncte, iar eu, cu tot avantajul, n-am realizat decît nouăzeci și patru de puncte. Zîmbi și mă bătu pe umăr.

— Să bem și cealaltă sticlă și îmi veți povesti ce se aude cu războiul.

Aștepta să mă așez ca să se așeze și el.

— Dacă nu vă supără, aș prefera să vă povestesc despre orice altceva.

— Nu doriți să vorbiți despre război. Foarte bine. Ce ați mai citit ?

— Nimic, i-am răspuns. Mi-e teamă că o să vă par total neinteresant.

— Nici vorbă. Dar ar trebui să citiți,

— Şi ce s-a mai scris în anii aceştia de război ?

— O carte, *Le Feu* [1], scrisă de un francez, Barbusse. Apai mai e *Mr. Britling Sees Through It* [2].

— Nu. Nu vede limpede de loc.

— Poftim ?

— Nu vede limpede. Cărţile acestea erau şi la spital.

— Atunci le-aţi citit ?

— Da, dar nu-s de loc bune.

— Eu găsesc că *Mr. Britling* e un foarte bun studiu al sufletului burgheziei engleze.

— Nu mă pricep de loc la suflete.

— Bietul băiat. Nici un om nu se pricepe la suflete. Sînteţi *croyant* [3] ?

— Noaptea.

Contele Greffi zîmbi şi învîrti paharul între degete.

— Am crezut că, pe măsură ce îmbătrînesc, voi deveni mai credincios, dar asta nu s-a întîmplat. Ce păcat.

— V-ar plăcea să trăiţi după moarte ? l-am întrebat şi imediat mi-am dat seama că am făcut o prostie vorbind de moarte.

Dar contele nu se supără.

— Depinde ce fel de viaţă. Viaţa asta e foarte plăcută. Aş vrea să trăiesc în veci, zîmbi el. Şi aproape c-am şi trăit.

Şedeam în fotoliile adînci de piele, cu sticla de şampanie în frapieră şi cu paharele pe masă, între noi.

— Dacă veţi apuca să trăiţi pînă la adînci bătrîneţe, ca şi mine, o să găsiţi că multe lucruri sînt ciudate.

— Nu arătaţi bătrîn niciodată.

— Trupul însă a îmbătrînit. Uneori mi-e teamă că-mi voi rupe un deget aşa cum se rupe o bucată de cretă. Dar cugetul meu nu e de loc bătrîn. Şi nici nu a devenit mai înţelept.

---

[1] *Focul*, roman apărut în 1916.

[2] Romanul *Mr. Britling Sees It Through (Mister Britling bea paharul pînă la fund)* al scriitorului englez H. G. Wells (1866—1942). Titlul este uşor deformat de contele Greffi : în loc de : *Mr. Britling Sees It Through*, el spune : *Mr. Britling Sees Through It*, ceea ce înseamnă : „Mister Britling vede limpede".

[3] Credincios (fr.).

— Sînteţi un înţelept.

— Nu, asta-i o mare înşelăciune, înţelepciunea celor bătrîni. Ei nu devin mai înţelepţi ci doar mai prudenţi.

— Poate că asta-i înţelepciunea.

— E o înţelepciune foarte puţin atrăgătoare. La ce ţineţi mai mult ?

— La cineva pe care-l iubesc.

— Şi eu la fel. Asta nu-i de loc înţelept. Ţineţi la viaţă ?

— Da.

— Şi eu. Pentru că e tot ce am. Şi pentru ca să pot da recepţii de ziua mea, rîse el. Sînteţi probabil mai înţelept ca mine. Şi nu daţi recepţii de ziua dumneavoastră.

Băurăm amîndoi.

— Ce credeţi de fapt despre război ? l-am întrebat.

— Cred că e un lucru prostesc.

— Cine va cîştiga războiul ?

— Italia.

— De ce ?

— Pentru că e o naţiune tînără.

— Şi naţiunile tinere cîştigă războaiele întotdeauna ?

— Un timp oarecare pot face asta.

— Şi după aceea ce se întîmplă ?

— Devin naţiuni bătrîne.

— Spuneaţi că nu sînteţi înţelept.

— Dragul meu băiat, asta nu-i înţelepciune, e cinism.

— Mie îmi pare a fi înţelepciune.

— Nu prea e. Aş putea să vă amintesc exemple care dovedesc contrarul. Dar nici asta nu e rău. Am terminat şampania ?

— Aproape.

— Mai bem un pahar ? După aceea trebuie să mă duc să mă îmbrac pentru masa de seară.

— Acuma, nu.

— Sînteţi sigur că nu vreţi să mai beţi ?

— Da.

Se ridică în picioare.

— Vă doresc mult noroc, multă sănătate şi multă fericire.

— Vă mulţumesc. Şi eu doresc să trăiţi în veci.

— Mulțumesc. Am și trăit. Și dacă veți deveni vreodată credincios, rugați-vă pentru mine după ce voi fi murit. Am cerut acest lucru multora dintre prietenii mei. Am crezut că voi deveni eu însumi un credincios dar așa ceva nu s-a întîmplat.

Am crezut că zîmbește cu tristețe dar nu eram sigur. Era foarte bătrîn și fața îi era atît de brăzdată de riduri, încît un zîmbet se frîngea în atîtea linii că toate nuanțele se pierdeau.

— S-ar putea să devin foarte credincios, i-am spus. În orice caz, mă voi ruga pentru dumneavoastră.

— Am crezut întotdeauna că voi deveni credincios. Toți membrii familiei mele au murit foarte credincioși. Dar, cine știe de ce, asta nu s-a întîmplat și cu mine.

— E prea devreme.

— Poate că e prea tîrziu. Poate c-am depășit vîrsta sentimentelor religioase.

— Ale mele nu există decît noaptea.

— Asta înseamnă că și dumneavoastră iubiți. Nu uitați că iubirea e un sentiment religios.

— Credeți ?

— Firește. Făcu un pas spre masă. Ați fost foarte amabil că ați venit să jucați cu mine.

— Pentru mine a fost o mare plăcere.

— Să urcăm împreună.

CAPITOLUL XXXVI

ÎN NOAPTEA ACEEA se dezlănțui o furtună și mă trezii auzind ploaia care bătea în geamuri și intra înăuntru pe fereastra deschisă. Cineva bătu la ușă. M-am dus spre ușă, în vîrful picioarelor, ca să n-o trezesc pe Catherine și am deschis. Barmanul stătea în prag. Avea pardesiul pe el și în mînă, pălăria udă de ploaie.

— Pot să vă vorbesc, *tenente* ?

— Ce s-a întîmplat ?

— E vorba de ceva foarte serios.

M-am uitat în jurul meu. Camera era în întuneric. Pe jos, în faţa ferestrei, curgea apa.

— Intră, i-am zis.

L-am luat de braţ şi l-am dus în baie ; am închis uşa şi-am aprins lumina. M-am aşezat pe marginea căzii.

— Ce s-a întîmplat, Emilio ? Te ameninţă vreo primejdie ?

— Nu. Pe dumneavoastră, *tenente*.

— Da ?

— Vor să vă aresteze mîine dimineaţă.

— Da ?

— Am venit să vă spun. Eram în oraş şi i-am auzit vorbind despre asta la cafenea.

— Aha.

Stătea acolo, cu pardesiul ud, ţinînd în mînă pălăria, udă şi ea şi nu spunea nimic.

— Şi pentru ce vor să mă aresteze ?

— Pentru ceva în legătură cu războiul.

— Nu ştii pentru ce anume ?

— Nu. Am aflat însă că înainte aţi fost pe aici ca ofiţer şi acuma aţi venit ca civil. După retragerea asta, s-au apucat să aresteze pe toată lumea.

Cîteva minute am stat şi m-am gîndit.

— Şi cînd or să vină să mă aresteze ?

— Mîine dimineaţă. Nu ştiu la ce oră.

— Şi ce crezi c-ar trebui să fac ?

Îşi puse pălăria pe lavabou. Era foarte udă şi se scursese apă din ea pe podea.

— Dacă n-aveţi de ce să vă temeţi, o arestare ca asta nu înseamnă nimic. Dar întotdeauna e rău să fii arestat... mai ales acuma.

— Nu vreau să fiu arestat.

— Atunci plecaţi în Elveţia.

— Cum ?

— Cu barca mea.

— E furtună.

— Nu mai e furtună. Vremea e rea dar n-aveţi de ce să vă temeţi.

— Şi cînd trebuie să plecăm ?

— Chiar acuma. Ar putea să vină să vă aresteze în zori.

— Și valizele ?

— Faceți-le chiar acum. Să se îmbrace doamna. De valize o să mă ocup eu.

— Unde te găsesc ?

— Aștept aici. Nu vreau să mă vadă nimeni pe coridor.

Am deschis ușa, am închis-o și m-am dus în dormitor. Catherine se trezise.

— Ce s-a întîmplat, dragul meu ?

— Nimic, Cat. N-ai vrea să te îmbraci chiar acuma și să mergi cu barca în Elveția ?

— Tu ai vrea ?

— Nu. Eu aș vrea să mă culc din nou.

— Dar ce s-a întîmplat ?

— Barmanul spune că voi fi arestat mîine dimineață.

— E nebun ?

— Nu.

— Atunci grăbește-te, dragul meu, și îmbracă-te, ca să putem s-o pornim.

Se așeză pe marginea patului. Era adormită încă.

— Omul din baie e barmanul ?

— Da.

— Atunci, n-o să mă mai spăl. Întoarce-te, dragul meu, și voi fi gata într-un minut.

Cînd își scoase cămașa de noapte, i-am văzut spatele alb și apoi am întors capul pentru că așa dorea. Sarcina începuse să fie vizibilă și nu voia s-o văd așa. M-am îmbrăcat, ascultînd ploaia ce bătea în geamuri. Nu aveam prea multe lucruri de pus în valiză.

— Cat, dacă ai de pus ceva în valiza mea, e loc berechet.

— Am pus în valiză aproape totul, zise ea. Dragul meu, sînt îngrozitor de proastă, dar, spune-mi, de ce așteaptă barmanul în baie ?

— Sst... așteaptă să ducă valizele jos.

— E foarte drăguț din partea lui.

— E un vechi prieten de-al meu. Era cît pe-aci să-i trimit cîndva niște tutun de pipă.

M-am uitat pe fereastră, în noapte. Nu se zărea lacul, tot ce se vedea era bezna și ploaia dar vîntul se mai potolise puțin.

— Sînt gata, dragul meu, spuse Catherine.

— Bine.

M-am dus în baie.

— Uite, Emilio, valizele sînt aici.

Barmanul luă cele două valize.

— Îți mulțumesc foarte mult că ne dai o mînă de ajutor, îi zise Catherine.

— N-aveți pentru ce, doamnă spuse barmanul. Sînt bucuros să vă pot ajuta în așa fel încît să nu am nici eu încurcături. Ascultați-mă, îmi zise el, o să ies cu valizele pe intrarea de serviciu și-o să le duc în barcă. Dumneavoastră o să ieșiți ca și cum v-ați duce la plimbare.

— E o noapte foarte potrivită pentru plimbări, spuse Catherine.

— E o noapte păcătoasă, asta e.

— Mă bucur că am umbrelă, spuse Catherine.

Am trecut prin coridor și am coborît pe scările acoperite cu un preș gros. Jos, în capul scărilor, lîngă ușă, portarul ședea la biroul lui.

Se uită surprins văzîndu-ne.

— Ieșiți, *sir*? întrebă el.

— Da. Ne ducem să vedem cum e lacul pe vreme de furtună.

— Și n-aveți umbrelă, *șir*?

— Nu. Pardesiul meu e impermeabil.

Se uită la pardesiul meu cu un aer de îndoială.

— Să vă dau o umbrelă, *sir*.

Se duse și aduse o umbrelă enormă.

— E puțin cam mare, *șir*, zise el.

Îi dădui bacșiș o bancnotă de zece lire.

— O, sînteți prea generos, *sir*. Vă mulțumesc foarte mult.

Se duse și deschise ușa, ieșirăm afară în ploaie. Îi zîmbi Catherinei și ea îi zîmbi lui.

— Să nu stați prea mult pe-afară pe furtuna asta, spuse el. O să vă ude, *sir and lady*.

Era doar ajutor de portar și engleza lui era încă stîngace.

— Ne întoarcem repede, l-am asigurat.

Am coborît pe cărare, adăpostindu-ne de ploaie sub umbrela aceea uriașă și prin grădinile întunecate și ude

am ieşit pe drumul cu pergolă care mergea de-a lungul malului. Vîntul sufla acuma dinspre ţărm spre larg. Era un vînt rece şi umed de noiembrie şi-mi spusei că în munţi trebuie să ningă. Am trecut pe lîngă bărcile legate la chei şi am ajuns la debarcaderul unde trebuia să fie barca barmanului. Apa era întunecată. Barmanul se ivi de după copaci.

— Valizele sînt în barcă, şopti el.

— Aş vrea să-ţi plătesc pentru barcă, i-am spus.

— Cîţi bani aveţi ?

— Nu chiar atît de mulţi.

— Atunci o să-mi trimiteţi banii după aceea. Nu-i nimic.

— Cît ?

— Cît doriţi.

— Spune-mi cît să-ţi trimit ?

— Dacă reuşiţi, trimiteţi-mi cinci sute de franci. Dacă reuşiţi, banii ăştia n-or să conteze pentru dumneavoastră.

— Foarte bine.

— Aici sînt nişte sandvişuri. Îmi dădu un pachet. Ce-am mai găsit la bar. Am pus totul în pachet. Poftim şi o sticlă de coniac şi o sticlă de vin.

Le-am pus în valiza mea.

— Să-ţi plătesc pentru asta.

— Bine, daţi-mi atunci cincizeci de lire.

I-am dat banii.

— Coniacul e bun, îmi spuse el. Să nu vă fie teamă să-i daţi să bea din el şi doamnei. Ar face bine să coboare în barcă.

Barca se legăna pe lîngă zidul de piatră al cheiului. Barmanul o ţinu şi eu o ajutai pe Catherine să intre în barcă. Se aşeză la pupa şi se-nveli în mantoul ei.

— Ştiţi încotro s-o luaţi ?

— În susul lacului.

— Ştiţi pînă unde trebuie să mergeţi ?

— Pînă dincolo de Luino.

— Pînă dincolo de Luino, Cannero, Cannobio, Tranzano [1]. Nu veți fi în Elveția decît după ce ajungeți la Brissago [2]. Trebuie să treceți de Monte Tamara [3].

— Cît e ceasul ? întrebă Catherine.

— Abia 11, i-am răspuns.

— Dacă vîsliți într-una, ar trebui s-ajungeți acolo cam pe la 7 dimineața.

— E chiar atît de departe ?

— Cam la vreo treizeci și cinci de kilometri.

— Și cum să păstrez direcția ? În ploaia asta aș avea nevoie de o busolă.

— Nu-i nevoie. Vîsliți întîi pînă la Isola Bella. Apoi, de cealaltă parte a insulei Madre, mergeți cu vîntul în spate. Vîntul o să vă ducă pînă la Pallanza. O să vedeți luminile. Apoi țineți pe lîngă țărm.

— Și dacă vîntul își schimbă direcția ?

— Nu-și schimbă, spuse barmanul. Vîntul o să sufle tot așa timp de trei zile. Vine direct dinspre Motterone [4]. Aveți și o găleată ca să goliți apa din barcă.

— Lasă-mă să-ți plătesc acuma ceva și pentru barcă.

— Nu, prefer să risc. Dacă o să reușiți, o să-mi plătiți cît o să puteți.

— Bine.

— Nu cred c-o să vă înecați.

— Cu atît mai bine.

— Mergeți cu vîntul în spate, în susul lacului.

— Bine.

Am sărit în barcă.

— Ați lăsat banii pentru hotel ?

— Da. Într-un plic în cameră.

— Foarte bine. Mult noroc, *tenente*.

— Noroc. Îți mulțumesc de mii de ori.

— Dacă o să vă înecați, n-o să-mi mulțumiți chiar de atîtea ori.

— Ce spune ? întrebă Catherine.

---

[1] Localități pe malurile lacului Maggiore.
[2] Mică așezare pe țărmul elvețian al lacului Maggiore.
[3] Munte pe țărmul nord-estic al lacului Maggiore.
[4] Muntele Motterone e la capătul sudic al lacului Maggiore.

— Ne dorește mult noroc.
— Noroc, spuse Catherine. Mulțumesc foarte mult.
— Gata ?
— Da.

Se aplecă și ne împinse în larg. Băgai vîslele în apă și apoi îi făcui cu mîna. Barmanul ne făcu și el semn cu mîna să plecăm odată. Vedeam luminile de la hotel și începui să vîslesc pînă nu le mai zării. Valurile erau mari dar mergeam împinși de vînt.

CAPITOLUL XXXVII

VÎSLEAM ÎN ÎNTUNERIC, căutînd să am vîntul în față. Ploaia se oprise și numai din cînd în cînd se mai pornea cîte o rafală. Era tare întuneric și vîntul era rece. O vedeam pe Catherine la pupa dar nu vedeam apa în care se scufundau palele vîslelor. Vîslele erau lungi și n-aveau manșoane de piele ca să nu alunece. Trăgeam, mă lăsam pe spate, mă aplecam înainte, atingeam apa, cufundam lopețile și trăgeam, vîslind cît puteam mai ușor. Nu era nevoie să răsucesc lopețile, deoarece le împingea vîntul. Știam c-aveam să fac bășici în palme și încercam să întîrzii cît mai mult acest lucru. Barca era ușoară și înainta repede. Vîsleam pe apa întunecată și nu vedeam nimic dar speram s-ajungem în curînd în fața Pallanzei.

În noaptea aceea însă n-am apucat să vedem Pallanza. Vîntul sufla de-a curmezișul lacului și am trecut în întuneric prin fața promontoriului care ascunde Pallanza, așa că nu i-am văzut luminile. Cînd, în sfîrșit, am zărit niște lumini, chiar pe lîngă malul lacului, ne aflam mult mai departe. Eram la Intra. Dar multă vreme nu am văzut nici o lumină și nici malul și, dus de valuri, am vîslit mai departe în întuneric. Uneori, în beznă, lopata rămînea în aer căci valurile săltau barca. Lacul era agitat dar am continuat să vîslesc pînă m-am pomenit deodată lîngă țărm, aproape de vîrful unei stînci care se înalță lîngă

noi. Valurile se loveau de stîncă, se înălțau și cădeau înapoi. Am vîslit energic cu dreapta, trăgînd în sens invers cu stînga și am ieșit iar în mijlocul lacului ; stînca dispăruse și ne-am continuat drumul.

— Sîntem în mijlocul lacului, i-am spus Catherinei.

— Nu trebuia să vedem Pallanza ?

— Am trecut de Pallanza.

— Cum te mai simți, dragul meu ?

— Admirabil.

— Aș putea vîsli și eu puțin.

— Nu-i nevoie, mă simt foarte bine.

— Biata Ferguson, spuse Catherine. O să vină dimineața la hotel și o să afle că am plecat.

— De asta nu mă sinchisesc chiar atîta. Ce mă interesează e să ajungem în partea elvețiană a lacului înainte de a se lumina și de a ne vedea poliția vamală.

— Mai e mult pînă acolo ?

— De aici sînt cam vreo treizeci de kilometri.

Am vîslit toată noaptea. Pînă la urmă mă dureau mîinile într-atîta încît abia puteam ține lopețile. De cîteva ori a fost cît pe-aci să ne izbim de mal. Mă țineam aproape de țărm fiindcă îmi era teamă că în larg o să ne rătăcim și o să întîrziem. Cîteodată ne apropiam atît de mult încît se vedeau pîlcurile de copaci, șoseaua de pe țărmul lacului și, dincolo de șosea, munții. Ploaia se oprise și vîntul mîna norii, așa că, în sfîrșit, se arăta luna. Uitîndu-mă înapoi, am reușit să disting lungul și întunecatul promontoriu al Castagnolei și lacul înspumat, iar departe, deasupra munților înalți, acoperiți cu zăpadă, luna. După aceea norii acoperiră din nou luna și munții și lacul dispărură dar era mai multă lumină ca înainte și se vedea țărmul. Îl vedeam prea bine, așa că am tras din nou spre larg, ca barca să nu poată fi observată dac-ar fi fost cumva agenți vamali pe drumul spre Pallanza. Cînd luna s-a arătat iar, am văzut vilele albe de pe țărm și de pe coastele munților și panglica albă a drumului printre copaci. Vîsleam într-una.

Lacul se lărgea și pe celălalt mal, la poalele munților, am zărit niște lumini care puteau fi Luino. Am observat

o despicătură ca o pană în munte și m-am gîndit că trebuie să fie Luino. Dacă era Luino, atunci mersesem bine. Am tras lopeţile în barcă și m-am lăsat pe speteaza banchetei. Eram istovit de atîta vîslit. Braţele, umerii și spatele mă dureau, iar palmele mi se umflaseră.

— Am putea deschide umbrela, spuse Catherine. Vîntul ăsta ne-ar împinge de la spate.

— Poţi ţine cîrma ?

— Cred că da.

— Atunci ia lopata asta și ţine-o sub braţ, strîns lipită de marginea bărcii, și cîrmește cu ea iar eu o să ţin umbrela deschisă.

M-am dus la pupa și i-am arătat cum să ţină lopata. Am luat umbrela aceea enormă, pe care mi-o dăduse portarul și am deschis-o, stînd cu faţa la prova. Umbrela se deschise pocnind. O ţineam cu amîndouă mîinile, șezînd pe băţul ei, al cărui mîner îl prinsesem de banchetă. Vîntul umflă umbrela și am simţit că barca o porneşte deodată înainte, în timp ce eu, cu amîndouă mîinile, ţineam de mîner cît puteam de strîns. Vîntul sufla cu putere. Barca înainta rapid.

— Merge bine, spuse Catherine.

Nu vedeam decît balenele umbrelei. Se umflase și trăgea ; aproape că mă trăgea și pe mine. Proptindu-mă pe picioare, mă sileam s-o ţin cît mai bine, cînd deodată umbrela se întoarse și se desfăcu. O balenă mă plesni peste frunte. Am încercat să prind vîrful care se încovoia în vînt, dar umbrela se întorsese pe dos și m-am pomenit călărînd pe băţul unei umbrele sfîșiate, de unde cu o clipă înainte stăpîneam zvîcnirile unei pînze umflate de vînt. Dădui la o parte mînerul de pe banchetă, aruncai umbrela la pupa și mă întorsei spre Catherine ca să-mi dea lopata. Rîdea. Îmi luă mîna și rîse mai departe.

— Ce-i cu tine ? am întrebat-o și i-am luat lopata din mînă.

— Erai atît de caraghios ţinînd umbrela aia spartă.

— Cred și eu.

— Nu fi supărat, dragul meu. Era nespus de comic. Păreai a avea douăzeci de picioare în lăţime și strîngeai umbrela cu atîta afecţiune... Catherine se înneca de rîs.

— Să-ncep să vîslesc iar.

— Odihneşte-te puţin şi bea ceva. E o noapte frumoasă şi am mers bine.

— Trebuie să ţin barca cu prova pe val.

— Atunci să-ţi dau să bei. Şi după aceea, dragul meu, ai să te odihneşti puţin.

Am ridicat lopeţile în aer şi vîntul ne împingea. Catherine a deschis valiza şi mi-a întins sticla de coniac. Am destupat-o cu briceagul şi am tras o duşcă zdravănă. Coniacul aluneca pe gît şi era cald, iar fierbinţeala îmi cuprinse tot trupul şi-mi era cald şi bine. E bun coniacul ăsta, zisei. Luna se ascunsese iar sub nori, dar se vedea ţărmul. Mi se părea că zăresc o limbă de pămînt care înainta mult în largul lacului.

— Nu ţi-e rece, Cat ?

— De loc. Am amorţit numai.

— Scoate apa din barcă ca să ai unde să-ţi întinzi picioarele.

Am continuat să vîslesc, ascultînd cum scîrţîie furcheţii, cum se scufundă şi cum zgîrie lemnul de sub prova găleata cu care Catherine scotea apa din barcă.

— Vrei să-mi dai şi mie găleata ? am întrebat-o. Aş vrea să beau puţină apă.

— E groaznic de murdară.

— Nu-i nimic, o spăl eu.

Am auzit-o pe Catherine cum spală găleata peste bord. Apoi mi-o dădu, plină cu apă. După coniacul acela îmi era sete şi apa era rece ca gheaţa, atît de rece, că m-au durut dinţii. Mă uitam spre ţărm. Ne apropiasem de limba aceea lungă de pămînt. Pe malul golfului din faţa noastră se zăreau lumini.

— Îţi mulţumesc, i-am spus şi i-am dat înapoi găleata de tinichea.

— Cu plăcere, zise Catherine. Dacă doriţi, vă mai pot oferi, că e berechet.

— Nu vrei să mănînci ceva ?

— Nu. O să mi se facă foame în curînd. Să păstrăm mîncarea pînă atunci

— Bine.

Ceea ce mi se păruse o limbă de pămînt se dovedi a fi un promontoriu lung şi înalt. Am cîrmit cît mai spre

larg, ca să-l ocolesc. Lacul era aici mult mai îngust. Luna se ivise din nou și *guardia di finanza* [1] ar fi putut observa barca noastră, ca o pată întunecată pe apă, dacă ar fi stat de veghe acolo.

— Cum te simți, Cat ?

— Foarte bine. Unde sîntem ?

— Nu cred s-avem mai mult de vreo opt mile.

— Mai ai mult de vîslit, sărmanul și dragul meu. Nu ești mort de obosit ?

— Nu. Merge. Mi s-au umflat numai mîinile.

Ne-am continuat drumul. Pe malul drept se zări o despicătură între munți, un loc drept care cobora înspre țărm și care mi se păru a fi Cannobio. M-am îndepărtat mult de mal deoarece abia de acum înainte primejdia de a fi observați de vreun *guardia* devenea foarte amenințătoare. Puțin mai departe, pe celălalt țărm, se înălța un munte înalt, cu vîrful ca o cupolă. Obosisem. Distanța pe care o parcursesem nu era mare, dar fiind neantrenat, mi se păruse nesfîrșită. Știam că trebuie să trec de muntele acesta și să mai merg încă cel puțin cinci mile înainte de a intra în apele elvețiene. Luna sta să apună iar cerul se acoperi cu nori și se făcu din nou foarte întuneric. Eram în largul lacului și vîsleam și din cînd în cînd mă odihneam, ținînd lopețile în aer, ca vîntul să bată în palete.

— Lasă-mă să vîslesc și eu, spuse Catherine.

— Cred că n-ai voie să vîslești.

— Prostii. O să-mi facă bine. O să mă dezmorțesc puțin.

— Nu cred că-i bine, Cat.

— Vorbești prostii. Vîslitul moderat e foarte bun pentru femeile însărcinate.

— Bine. Vîslește și tu puțin, dar încetișor. Întîi să vin eu la pupa și după aceea îmi iei locul. Ține-te de marginea bărcii cînd te miști.

Stăteam la pupa, cu pardesiul cu gulerul ridicat, și mă uitam la Catherine cum vîslește. Vîslea foarte bine, dar lopețile erau prea lungi și o încurcau. Am deschis

[1] Guarzii financiari (it.). Aici în sensul de agenți ai poliției vamale.

valiza și am mîncat două sandvișuri și am tras o dușcă de coniac. Pe loc situația mi se păru mult mai bună, așa că am mai tras o dușcă.

— Să-mi spui cînd ai obosit, i-am zis. Și după aceea ai grijă să nu te lovești cu lopata în burtă.

— Dacă s-ar întîmpla, spuse Catherine, trăgînd la lopeți, viața ar fi mult mai simplă.

Am băut încă o înghițitură de coniac.

— Cum merge ?

— Bine.

— Cînd nu mai vrei să vîslești, să-mi spui.

— Am să-ți spun.

Am tras o dușcă de coniac și, ținîndu-mă cu mîinile de copastie, m-am îndreptat spre Cat.

— Nu vreau. Merge minunat.

— Du-te înapoi la pupa. M-am odihnit în lege.

Un timp, datorită coniacului, am vîslit ușor și fără întrerupere. După aceea, însă, am început să scap lopețile din mînă și apoi abia să mai ating apa cu ele. Un ușor gust de fiere îmi amărî gura fiindcă vîslisem prea tare după ce băusem coniacul.

— Dă-mi, te rog, să beau puțină apă.

— Nimic mai ușor, spuse Catherine.

Înainte de revărsatul zorilor începu să bureze. Vîntul se potolise sau ne aflam poate la adăpostul munților care străjuiau intrîndul pe care-l făcea aici lacul. Cînd am văzut că se face ziuă, m-am apucat să vîslesc din răsputeri. Nu știam unde sîntem și voiam să ajung în partea elvețiană a lacului. Cînd a început a se lumina, ne aflam foarte aproape de mal. Se distingeau bine malul stîncos și copacii.

— Ce-i asta ? întrebă Catherine.

M-am oprit, aplecat peste lopeți, și-am ascultat. În larg se auzea păcănitul unei bărci cu motor. Am tras lîngă țărm și am stat acolo nemișcați. Păcănitul se apropia, și imediat după aceea trecu pe lîngă noi, prin ploaie, o barcă cu motor. La pupa stăteau patru *guardia di finanza*, cu pălăriile *alpini* trase peste urechi cu gulerele pelerinelor ridicate și cu carabinele pe umăr. La ora aceea atît de matinală aveau aerul că sînt pe jumătate adormiți. Se vedeau cocardele galbene de pe pălăriile lor și

petlițele galbene de pe gulerele pelerinelor. Motorul continuă să păcănească pînă ce barca se pierdu în depărtare.

Am pornit din nou spre larg. Acum, că eram atît de aproape de frontieră, nu voiam să risc să fiu somat de vreo santinelă de pe șosea. M-am îndepărtat atît cît să pot vedea totuși țărmul și am vîslit vreo trei sferturi de ceas în ploaie. Am mai auzit o dată zgomotul unei bărci cu motor și am stat pe loc pînă ce zgomotul s-a pierdut departe pe lac.

— Cred că sîntem în Elveția, Cat.

— Ești sigur ?

— N-avem cum ști pînă ce n-o să dăm cu ochii de armata elvețiană.

— Sau de marina elvețiană.

— Pentru noi, marina elvețiană nu-i o glumă. Barca asta cu motor pe care am auzit-o acum în urmă aparține probabil marinei elveține.

— Dacă sîntem în Elveția, atunci cel puțin să mîncăm ca lumea. În Elveția, cornurile, untul și gemul sînt grozave.

Se făcuse ziuă de-a binelea și cădea o ploaie măruntă. Vîntul bătea încă dinspre țărm și se vedeau crestele înspumate ale valurilor îndepărtîndu-se de noi și alergînd spre larg. Eram sigur că sîntem în Elveția. Pe după copacii de pe mal se zăreau multe case și ceva mai în fund se vedea un sat cu case de piatră, cîteva zile cocoțate pe dealuri și o biserică. M-am uitat după grăniceri pe șoseaua de pe malul lacului, dar n-am văzut nici unul. În locul în care ajunsesem acum șoseaua se apropia foarte mult de marginea lacului și zării un soldat ieșind dintr-o cafenea. Purta o uniformă verde-cenușie și o cască cum aveau nemții. Fața lui respira sănătate și avea o mustață tunsă ca o perie.

— Fă-i semn, i-am spus Catherinei.

Ea îi făcut semn cu mîna și soldatul zîmbi încurcat și-i răspunse. Am început să vîslesc mai încet. Acum treceam prin fața satului.

— Trebuie să fi depășit de mult frontiera, am zis.

— Mai bine să fim siguri, dragul meu. N-are rost să ne trimită înapoi dincolo de frontieră.

— Frontiera a rămas de mult în urmă. Cred că aici e punctul vamal. Sînt sigur că sîntem la Brissago.

— Oare n-o să dăm aici peste italieni ? La punctele vamale sînt întotdeauna prezente ambele părți.

— Nu în timp de război. Nu cred că-i lasă pe italieni să treacă frontiera.

Orășelul era drăguț. La chei erau legate multe bărci pescărești și se vedeau plase întinse la uscat. Cădea o ploaie măruntă de noiembrie, dar totul arăta vesel și curat chiar și în ploaie.

— Vrei să debarcăm ca să luăm micul dejun ?

— Bineînțeles.

Am tras mai tare cu stînga și m-am apropiat de mal. După aceea, cînd am ajuns lîngă chei, am lipit barca de țărm, ca să putem cobori. Am tras lopețile și le-am pus în barcă, am apucat un inel de fier, am sărit pe piatra udă și am fost în Elveția. Am legat barca și i-am întins mîna Catherinei.

— Hai, Cat ! E o senzație grozavă.

— Ce facem cu valizele ?

— Lasă-le în barcă.

Catherine sări pe chei și acum eram amîndoi, în Elveția.

— Ce țară frumoasă, spuse ea.

— Nu e grozavă ?

— Hai să mergem undeva să luăm micul dejun.

— Nu-i grozav pe-aici ? E o plăcere pînă și să calci pe pămîntul ăsta.

— Sînt atît de amorțită, încît nici nu-l simt. Dar se vede că-s niște locuri extraordinare. Îți dai seama, dragul meu, că sîntem aici și c-am scăpat din locul ăla blestemat ?

— Îmi dau. Chiar îmi dau seama. Pînă acuma nu mi-am dat seama de nimic.

— Uită-te la casele acelea. Spune-mi, nu-ți place piața aia ? Uite, aici am putea mînca.

— Și ploaia asta nu-i grozavă ? În Italia nu arăta niciodată așa. E o ploaie veselă.

— Și am ajuns în Elvetia, dragul meu. Îți dai seama c-am ajuns ?

Am intrat într-un *cafe* și ne-am așezat la o masă de lemn foarte curată. Eram teribil de bucuroși. O femeie cu fața radioasă, deschisă, încinsă cu un șorț, veni să ne întrebe ce dorim.

— Cornuri, gem și cafea, spuse Catherine.

— Regret, dar de cînd e război n-avem cornuri.

— Atunci, dați-ne pîine.

— Vă pot face pîine prăjită.

— Perfect

— Aș vrea și niște ochiuri.

— Cîte ouă dorește domnul ?

— Trei.

— La patru, dragul meu.

— Atunci patru.

Femeia plecă. O sărutai pe Catherine și o ținui strîns de mînă. Ne-am uitat unul la celălalt și apoi am privit în jurul nostru.

— Nu-i încîntător, dragul meu ?

— E minunat.

— Nu-i nimic că nu-s cornuri, spuse Catherine. Am visat cornuri toată noaptea. Dar nu-i nimic. Nu-mi pare rău de loc.

— Cred că foarte curînd or să ne aresteze.

— Nu-i nimic, dragul meu. Mai întîi să luăm micul dejun. Dacă vom fi arestați după aceea, n-o să ne pese. Și afară de asta, nu ne pot face nimic. Sîntem cetățeni englezi și americani, cu acte în regulă.

— Ai pașaport, nu ?

— Firește. Dar să nu mai vorbim de asta. Să fim fericiți.

— N-aș putea fi mai fericit ca acum.

O pisică grasă și cenușie, cu coada ridicată în aer ca un panaș, se apropie de masa noastră și se frecă de piciorul meu torcînd. M-am aplecat s-o mîngîi. Catherine îmi zîmbea fericită.

— Iată și cafeaua, spuse ea.

Am fost arestați după micul dejun. După ce ne-am plimbat prin sat, ne-am dus spre chei, să ne luăm valizele. Un soldat stătea de pază lîngă barcă.

— E barca dumneavoastră ?

— Da.

— De unde veniți ?

— Din josul lacului.

— Atunci trebuie să vă rog să mă urmați.

— Și bagajele ce facem ?

— Puteți să le luați.

Am luat valizel și, urmați de soldat, am pornit-o împreună cu Catherine către vechea clădire a vămii. Acolo, un locotenent, foarte slab și foarte marțial, ne întrebă :

— De ce naționalitate sînteți ?

— Americană și engleză.

— Dați, vă rog, pașapoartele dumneavoastră.

I-l dădui pe al meu, iar Catherine îl scoase pe al ei din poșetă.

Le cercetă cu atenție vreme îndelungată.

— De ce ați intrat în Elveția în felul acesta, cu barca ?

— Eu sînt sportiv, i-am răspuns. Canotajul e sportul meu preferat. Vîslesc întotdeauna cînd am prilejul.

— De ce ați venit aici ?

— Să facem sporturi de iarnă. Sîntem turiști și vrem să facem sporturi de iarnă.

— Aici nu se pot face sporturi de iarnă.

— Știm. Vrem să ne ducem undeva unde se pot face sporturi de iarnă.

— Ce-ați făcut în Italia ?

— Am studiat arhitectura. Verișoara mea a studiat artele.

— De ce-ați plecat ?

— Vrem să facem sporturi de iarnă. Din cauza războiului n-ai cum să mai studiezi arhitectura.

— Vă rog să așteptați puțin, spuse locotentul.

Dispăru cu pașapoartele noastre în interiorul clădirii.

— Ai fost grozav, dragul meu. Ține-o tot așa. Vrei să faci sporturi de iarnă.

— Rubens, spuse Catherine.

— Mare și gras, zisei eu.

— Tizian, continuă Catherine.

— Cu părul roșu, roșu-tizian, i-am explicat. Dar de Mantegna [1] ai auzit?

— Nu mă încurca, spuse Catherine. Totuși îl știu, are un stil foarte auster.

— Foarte auster, am confirmat. Și cu multe găuri de cuie.

— Vezi ce nevastă grozavă ai să ai? zise Catherine. O să discut despre artă cu clienții tăi.

— Iată-l că vine.

Locotenentul cel slab veni spre noi cu pașapoartele în mînă.

— Trebuie să vă trimit la Locarno [2], spuse el. Puteți lua o trăsură și-o să trimit un soldat cu dumneavoastră.

— Foarte bine, zisei. Și ce facem cu barca?

— Barca e confiscată. Ce aveți în valize?

Cercetă cele două valize și reținu sticla de coniac.

— Nu vreți să bem un pahar? îl întrebai.

— Nu, mulțumesc. Se îndreptă de șale. Cîți bani aveți la dumneavoastră?

— Două mii cinci sute de lire.

Fu impresionat în mod plăcut.

— Și cîți bani are verișoara dumneavoastră?

Catherine avea ceva mai mult de o mie două sute de lire. Locotenentul se arătă satisfăcut. Atitudinea lui față de noi fu mai puțin distantă.

— Dacă vreți să faceți sporturi de iarnă, ne spuse el, duceți-vă la Wengen [3]. Tatăl meu are în Wengen un hotel foarte frumos. E deschis tot anul.

— Asta-i minunat, zisei. N-ați vrea să-mi spuneți numele hotelului?

— O să vi-l scriu pe o carte de vizită. Îmi întinse

---

[1] *Andrea Mantegna* (1431—1506), pictor și gravor italian, de la care au rămas fresce cu subiect religios, remarcabile prin realismul lor.

[2] Stațiune balneo-climaterică elvețiană la extremitatea de miazănoapte a lacului Maggiore.

[3] Stațiune de sporturi de iarnă în masivul Oberland din El-

cartea de vizită cu multă poliețe. Soldatul vă va conduce pînă la Locarno. Pașapoartele dumneavoastră i le dau lui. Îmi pare rău, dar așa e regula. Sper că veți obține la Locarno fie viza, fie un permis de ședere din partea poliției.

Înmînă cele două pașapoarte soldatului. Luînd valizele, am pornit-o prin sat, să găsim o trăsură.

— Hei, strigă locotenentul după soldat și-i spuse ceva într-un dialect german. Soldatul își puse pușca pe umăr și luă el valizele.

— Ce țară grozavă, spuse Catherine.

— Și cu obiceiuri atît de practice.

— Vă mulțumesc foarte mult, i-am spus locotenentului.

Ne făcu semn cu mîna.

— *Service*[1], spuse el.

Și, urmîndu-l pe soldatul pus să ne păzească, am pornit-o prin sat.

Am plecat la Locarno cu trăsura, soldatul stînd pe capră, lîngă birjar. La Locarno, lucrurile merseră cît se poate de bine. Ne-au luat interogatoriul, dar într-un mod foarte politicos, pentru că aveam pașapoarte și bani. Sînt convins că n-au crezut un cuvînt din povestea pe care le-am spus-o și mă gîndeam și eu că e o invenție stupidă, dar totul se petrecea ca la tribunal. Nu era nevoie de argumente valabile, ci de o chichiță de care să te agăți fără prea multe explicații. Și posedam și pașapoarte și aveam să ne cheltuim banii acolo. Așa că ne-au acordat vize provizorii. Vizele acesta pot fi retrase oricînd, și, oriunde ne duceam, trebuia să ne prezentăm la poliție.

Puteam să mergem oriunde am fi vrut? Da. Dar unde voiam să mergem?

— Unde vrei să mergem, Cat?

— La Montreux[2].

— E un oraș foarte drăguț, spuse funcționarul. Cred c-o să vă placă acolo.

---

[1] Prescurtarea expresiei franceze **à votre service** (la dispoziția dumneavoastră).

[2] Stațiune climaterică pe malul răsăritean al lacului Geneva.

— Şi aici, la Locarno, e foarte plăcut, spuse al doilea funcţionar. Sînt sigur că aici, la Locarno, o să vă placă foarte mult. Locarno e un oraş foarte atrăgător.

— Ne-ar plăcea să ne ducem undeva unde se fac sporturi de iarnă.

— La Montreux nu se fac sporturi de iarnă.

— Ba să ne fie cu iertare, spuse celălalt funcţionar. Eu sînt din Montreux. Pe linia Montreux-Oberland Bernois[1] se fac cu siguranţă sporturi de iarnă. Acest lucru nu poate fi tăgăduit.

— Nu tăgăduiesc acest lucru. Pur şi simplu am spus că la Montreux nu se fac sporturi de iarnă.

— Mă îndoiesc spuse cel de-al doilea funcţionar. Mă îndoiesc că această afirmaţie e adevărată !

— Şi eu menţin această afirmaţie !

— Şi eu mă îndoiesc că e adevărată ! Eu însumi m-am dat în *luge*[2] pe străzile din Montreux. Şi nu o singură dată, ci de multe ori. A te da în *luge* înseamnă, fără îndoială, a practica un sport de iarnă !

Al doilea funcţionar se întoarse către mine :

— A vă da în *luge* înseamnă pentru dumneavoastră a face sporturi de iarnă ? Vă spun că vă veţi simţi foarte bine aici, în Locarno. Clima e sănătoasă şi împrejurimile sînt foarte atrăgătoare. O să vă placă foarte mult.

— Domnul şi-a exprimat dorinţa de a se duce la Montreux.

— Ce-i aia a te da în *luge* ? am întrebat.

— Vezi, nici n-a auzit de *luge* pînă acum.

Pentru al doilea funcţionar faptul acesta însemna foarte mult. De aceea era încîntat.

— A te da în *luge*, spuse primul funcţionar, e ca şi cum te-ai da cu *toboggan*[3]-ul.

— Îmi daţi voie ? clătină din cap cel de-al doilea funcţionar. Iar trebuie să fiu de altă părere. *Toboggan*-ul se deosebeşte radical de *luge*. *Toboggan*-ul e fabricat în

[1] Numele versantului nordic al masivului Oberland din Alpii Bernezi.

[2] Tip de săniuţă, folosită în Elveţia (fr.).

[3] Tip de săniuţă cu tălpici foarte joase, folosită în S.U.A., Canada şi Elveţia.

Canada din șipci plate. *Luge* e o sanie obișnuită, cu tălpici. Exactitatea e un lucru important.

— Și nu ne putem da cu *toboggan-ul* ? am întrebat eu.

— Desigur că vă puteți da cu *toboggan*-ul, spuse primul funcționar. Puteți să vă dați foarte bine cu *toboggan*-ul. La Montreux se vînd *toboggan*-e canadiene excelente. La „*Ochs Brothers*" se vînd *toboggan*-e din import.

Cel de-al doilea funcționar reveni :

— Ca să te poți da cu *toboggan*-ul, spuse el, ai nevoie de *pieste* specială. Nu te poți da cu *toboggan*-ul pe străzile din Montreux. Unde ați tras ?

— Nicăieri, i-am răspuns. Abia am venit cu trăsura de la Brissago. Trăsura e afară.

— Nu veți greși de loc dacă vă veți duce la Montreux, spuse primul funcționar. Clima e foarte bună și plăcută. Și distanța de localitățile unde se fac sporturi de iarnă nu e de loc mare.

— Dacă vreți cu adevărat să faceți sporturi de iarnă, spuse cel de-al doilea funcționar, duceți-vă în Engadina [1] sau la Mürren. Trebuie să protestez împotriva faptului că sînteți sfătuit să vă duceți la Montreux ca să faceți sporturi de iarnă.

— La Les Avants, lîngă Montreux, se poate face orice fel de sport de iarnă.

Și partizanul orașului Montreux își fulgeră colegul cu privirea.

— Domnilor, le-am spus, îmi pare rău, dar trebuie să plec. Verișoara mea e foarte obosită. O să ne ducem în mod provizoriu la Montreux.

— Vă felicit, îmi scutură mîna primul funcționar.

— Cred că veți regreta că plecați din Locarno, spuse cel de-al doilea funcționar. În orice caz, trebuie să vă prezentați la poliția din Montreux.

— Nu veți avea nici o neplăcere cu poliția, mă asigură primul funcționar. Veți vedea că toți locuitorii orașului sînt extrem de politicoși și de prietenoși.

---

[1] Valea rîului Inn, de-a lungul căreia sînt așezate o serie de vestite stațiuni de sporturi de iarnă (St. Moritz ș.a.).

— Vă mulțumesc amîndurora, le-am spus. Sfaturile dumneavoastră mi-au fost deosebit de prețioase.

— La revedere, le spuse Catherine. Vă mulțumesc foarte mult.

Ne însoțiră pînă la ușă și se înclinară, partizanul orașului Locarno ceva mai rece. Am coborît treptele și ne-am urcat în trăsură.

— Doamne-Dumnezeule, oftă Catherine. N-am putut pleca mai repede ?

Am spus birjarului numele unui hotel pe care mi-l recomandase unul dintre funcționari. Birjarul trase de hățuri, să pornească.

— Ai uitat armata, mă făcu atent Catherine.

Soldatul stătea lîngă trăsură. I-am dat o bancnotă de zece lire.

— N-am încă bani elvețieni, i-am spus.

Soldatul îmi mulțumi, salută și plecă. Trăsura o porni și plecarăm spre hotel.

— Ce ți-a venit să alegi Montreux ? am întrebat-o pe Catherine. Chiar vrei să te duci acolo ?

— Era primul oraș care mi-a venit în minte, spuse ea. Nu-i un oraș urît. O să găsim noi un loc acolo în munți.

— Ți-e somn ?

— Acum da.

— O să dormim acolo. Biată Cat, ai avut o noapte lungă și grea.

— Ba a fost foarte amuzant, spuse Catherine. În special atunci cînd ai navigat cu umbrela în mînă.

— Îți vine să crezi că sîntem în Elveția ?

— Nu. Mi-e teamă c-am să mă trezesc și am să văd că nu-i adevărat.

— Și mie.

— E adevărat, dragul meu, nu-i așa ? Nu-i așa că nu sînt la Milano și că nu merg la *stazione* [1], să te conduc ?

— Nădăjduiesc că nu.

[1] Gară (it.).

— Nu vorbi așa. Mă înspăimînți. Poate că tocmai acolo ne ducem acuma

— Sînt atît de năuc încît nici nu știu unde mergem.

— Dă-mi mîinile să văd cum arată.

I le arătai. Amîndouă erau numai bășici.

— În coastă n-am nici o rană, i-am spus.

— Nu huli.

Mă simțeam foarte obosit și amețit. Bucuria pierise. Trăsura își urma drumul pe stradă.

— Bietele mîini, zise Catherine.

— Nu le atinge. Pe dumnezeul meu că nu știu unde sîntem. Birjar, unde ne duci ?

Birjarul opri.

— La hotel „*Métropole*". Nu vreți să vă duceți acolo ?

— Ba da. E-n regulă, Cat.

— Da, e-n regulă, dragul meu. Nu te pierde cu firea. O să dormim bine, și mîine n-ai să mai fii năuc.

— Da, da, chiar sînt năuc. Ca-ntr-o operă comică. Poate că sînt și flămînd.

— Ești numai obosit, dragul meu. O să-ți treacă.

Trăsura trase în fața hotelului. Cineva iesi să ne ia valizele.

— Mă simt foarte bine.

Eram pe trotuarul din fața hotelului.

— Știam că o să te simți foarte bine. Ești numai obosit. Ești de foarte multă vreme în picioare.

— În orice caz, acum sîntem aici

— Da, sîntem, într-adevăr, aici.

Intrarăm în hotel după băiatul care ne ducea valizele.

CAPITOLUL XXXVIII

ÎN TOAMNA ACEEA n-a nins decît foarte tîrziu. Locuiam într-un *chalet* [1] din bîrne, aflat într-o pădure de pini de pe coasta unui munte și noaptea totul înghețа, încît dimineața cele două căni cu apă de pe bufet aveau o pojghiță de gheață pe deasupra. Dimineața, devreme, *Mrs.* Guttingen intra în cameră ca să închidă ferestrele și făcea focul în soba cea mare de faianță. Surcelele de brad pîrîiau și scoteau scîntei și focul începea să duduie în sobă. A doua oară, *Mrs.* Guttingen venea cu niște butuci groși de lemn pentru foc și o cană cu apă fierbinte. Cînd se făcea cald în cameră, ne aducea micul dejun. Stînd în pat și mîncînd, vedeam lacul și munții de dincolo de lac, de pe malul francez. Vîrfurile munților erau acoperite cu zăpada și apa lacului era albastră-cenușie, ca oțelul.

Pe lîngă *chalet* trecea un drum care ducea spre munți, în sus. Făgașurile și șanțurile făcute de roți pe drum înghețau și se întăreau bocnă. Drumul urca printre copaci, ocolind muntele, și se îndrepta spre locul unde se zăreau niște luminișuri. În aceste luminișuri erau șuri și colibe cocoțate în marginea pădurii de deasupra văii. Valea era adîncă și pe firul ei curgea un rîu care cobora spre lac. Cînd sufla vîntul deasupra văii, se auzea rîul gîlgîind prîntre stînci

[1] Căsuță caracteristică pentru satele de munte din Elveția (fr.).

Citeodată lăsam drumul şi o porneam pe o cărare în adîncul pădurii de brad. Era plăcut să umbli prin pădure, pămîntul era moale, îngheţul nu-l întărise aşa cum întărise drumul. Dar nouă nu ne păsa că drumul era lunecos, deoarece aveam bocanci cu ţinte şi ţintele se înfigeau în hîrtoapele îngheţate ale drumului şi era plăcut şi înviorător să mergi pe drum cu bocancii cu ţinte. Şi mersul prin pădure era o plăcere.

În faţa căsuţei noastre muntele se povîrnea înspre cîmpia puţină de pe malul lacului şi, stînd la soare în cerdac, priveam cum şerpuieşte drumul în jos, viile de pe terasele de la poalele munţilor, cu butucii îngropaţi pentru iarnă şi ogoarele despărţite de ziduri de piatră, iar sub vii, casele oraşului aflat pe fîşia de şes de pe marginea lacului. Pe lac era o insuliţă cu doi copaci care arătau ca velele unui vas de pescuit. De cealaltă parte a lacului erau munţi înalţi şi abrupţi, şi în vale, la capătul lacului, se întindea cîmpia Ronului, mărginită de lanţuri de munţi ; iar în sus, unde munţii închideau valea, se ridica masivul Dent-du-Midi [1]. Un munte înalt, acoperit de zăpadă, care domina întreaga vale, dar fiind foarte departe nu-şi arunca umbra peste ea.

Cînd soarele era puternic, luam prînzul în cerdac, dar în restul timpului mîncam sus, la etaj, într-o cămăruţă cu pereţi din bîrne şi o sobă mare într-un colţ. Nu cumpărasem cărţi şi reviste şi un exemplar din *Hoyle* [2] şi învăţasem o mulţime de jocuri de cărţi care se puteau juca în doi. Cămăruţa cu sobă era camera noastră de toate zilele. În cameră erau două fotolii confortabile şi o măsuţă pentru cărţi sau reviste. iar după ce se făcea curat, jucam cărţi pe masa pe care mîncam. *Mr.* şi *Mrs.* Guttingen locuiau în camerele de jos şi-i auzeam uneori stînd de vorbă seara fericiţi şi ei că sînt împreună. El fusese *maître d'hôtel* şi ea, cameristă la acelaşi hotel şi-şi economisiseră banii ca să-şi poată cumpăra această căsuţă. Aveau un fiu, care învăţa să devină şi el *maître d'hôtel*.

[1] Pisc (3 260 m altitudine) situat la sud-est de lacul Geneva.
[2] *Edmund Hoyle* (1672—1769), scriitor englez, a consemnat regulile jocurilor de cărţi practicate pe vremea lui.

Era la un hotel din Zürrich. Jos era un salon unde vindeau bere și vin și cîteodată, seara, auzeam căruțele care se opreau pe drum și oameni care urcau cele cîteva trepte ca să intre în local să bea un pahar de vin.

În coridorul din fața camerei de toate zilele era o ladă cu lemne și luam lemne de-acolo ca să țin focul aprins. Dar seara nu stăteam prea tîrziu. Ne culcam, pe întuneric, în dormitorul spațios și, dezbrăcat, deschideam ferestrele și mă uitam afară în noapte la stelele reci și la brazii de sub fereastră, apoi mă băgam repede-repede în pat. Era plăcut în pat — aerul acela rece și curat și noaptea de dincolo de fereastră. Dormeam bine și dacă se întîmpla să mă trezesc noaptea știam de ce, așa că trăgeam binișor plapuma de puf, peste Catherine, și după aceea adormeam din nou, la căldură și sub plapuma ușoară. Războiul părea a fi tot atît de depărtat ca și meciurile de *football* ale cine știe cărui colegiu. Dar aflasem din ziare că luptele continuau în munți deoarece nu ninsese încă.

Coboram cîteodată la Montreux. Exista o cărare care cobora pe munte în jos, dar era prea abruptă, așa că mergeam de obicei printre pășuni, pe drumul întărit de ger, și după aceea treceam printre zidurile de piatră ale viilor și printre casele din satele înșirate de-a lungul drumului. Erau trei sate : Cernex, Fontanivent, numele celui de-al treilea nu-l mai țin minte. Ne continuam drumul trecînd pe lîngă clădirea pătrată a unui vechi castel cu ziduri de piatră, înălțat pe o măgură aflată în coasta muntelui, pe care se aflau viile cultivate în terasă, cu butucii uscați și cafenii legați de araci. Pămîntul aștepta zăpada și jos luceau apele lacului cenușii, ca oțelul. După castel, drumul cobora în pantă dulce, și apoi cotea la dreapta și pătrundea în Montreux, dînd într-o stradă înclinată, pavată cu pietre de rîu.

Nu cunoșteam pe nimeni în Montreux. Ne plimbam pe malul lacului și ne uitam la lebede și la pescărușii și la chirighițe, care, de îndată ce te apropiai mai mult, se înălțau și se uita în jos spre apă, țipînd. Departe, pe lac, cîrduri de cufundari mici și negricioși pluteau pe apă, lăsînd dîre în urma lor. Ne plimbam apoi pe strada prin-

cipală din oraș și ne uitam la vitrine. Multe din hotelurile cele mari erau închise dar cele mari erau închise, dar cele mai multe magazine erau deschise și oamenii ne întîmpinau cu bucurie. Exista un frumos salon de coafură, unde Catherine se ducea să-și aranjeze părul. Femeia care-i conducea era o fiițnă foarte veselă și era singurul om pe care-l cunoșteam din Montreux. Cît stătea Catherine la coafor, intram într-o berărie, unde beam bere brună de München și citeam ziarele. Citeam *Corriere della Sera* și toate ziarele englezești și americane sosite de la Paris. Anunțurile și reclamele erau interzise, probabil pentru a împiedica posibile comunicări pe această cale cu inamicul. Lectura ziarelor nu era de loc plăcută. Pretutindeni totul mergea cît se poate de prost. Ședeam într-un colț, cu o cană grea de bere brună în față și cu un pachet de *pretzel* [1] și mîncam *pretzel* pentru că aveau un plăcut gust sărat și dădeau berii un gust mai bun și citeam știrile dezastruoase. Într-un rînd am așteptat-o. pe Catherine, dar ea întîrzia ; atunci, am dus s-o caut. Ziua era rece și întunecată și mirosea a iarnă și zidurile de piatră ale caselor aveau un aer rece. Catherine era încă la coafor. Femeia îi ondula părul. M-am așezat în boxa aceea strîmtă și m-am uitat cum o coafează. Catherine îmi zîmbea și-mi vorbea, dar glasul îmi era răgușit, deoarece eram emoționat. Cleștele coafezei zăngănea plăcut și o vedeam pe Catherine în trei oglinzi. În boxă era plăcut și cald. După o vreme, femeia îi ridică părul Catherinei și Catherine se uită în oglindă și-și schimbă puțin pieptănătura, scoțînd sau punînd niște spelci, și după aceea se ridică :

— Iartă-mă, dragul meu, că am stat atît de mult.

— Domnului i-a plăcut, nu-i așa, *monsieur* ? zîmbi femeia.

— Da, i-am spus.

Am ieșit în stradă. Era rece, mirosea a iarnă și bătea vîntul.

— Oh, draga mea, tare mult te iubesc, i-am spus.

— Nu sîntem fericiți ? mă întrebă Catherine. Uite,

[1] Covrigi sărați ; în Germania să mănînci la bere.

hai să mergem să bem o bere în loc de ceai. E foarte sănătos pentru micuța Catherine. O împiedică să crească.

— Micuța Catherine, am zis, trîntorița aia.

— Pînă acum a fost foarte cuminte, zise Catherine. Abia o simt. Medicul mi-a spus că berea îmi face foarte bine și pe ea o împiedică să crească.

— Dacă o s-o împiedice destul și dacă o să fie băiat, poate o să-l facem jocheu.

— Dacă pînă la urmă o să vină pe lume și copilul ăsta, va trebui, probabil, să ne căsătorim, spuse Catherine.

Ședeam la o masă într-un colț al berăriei. Afară se lăsa întunericul. Era încă devreme dar ziua fusese întunecată și se însera repede.

— Hai să ne căsătorim acuma, i-am propus.

— Nu. Acuma e cam neplăcut. Prea e vizibilă sarcina. Nu mă pot duce să mă cunun în halul ăsta.

— Ar fi trebuit să ne căsătorim mai demult.

— Cred c-ar fi fost mai bine. Dar cînd am fi putut s-o facem, dragul meu?

— Nu știu.

— Eu știu un singur lucru: nu mă voi căsători în această splendidă situație de viitoare mamă.

— Ba da, dragul meu. Coafeza m-a întrebat dacă e primul nostru copil. Am mințit-o și i-am spus că mai avem doi băieți și două fete.

— Și cînd vrei să ne căsătorim?

— Îndată ce voi avea din nou siluetă. Vreau să facem o nuntă foarte frumoasă și fiecare să spună: „Ce pereche tînără și frumoasă".

— Și acum nu-ți pare rău de loc că nu ești măritată?

— De ce să-mi pară rău, dragul meu? Singura dată cînd m-am simțit prost a fost atunci, la Milano, cînd m-am simțit ca o tîrfă, dar asta n-a ținut decît șapte minute și era din cauza mobilierului. Nu sînt eu buna ta soție?

— Ba ești soția mea adorabilă.

— Atunci nu mai fi atît de formalist, dragul meu. O să mă mărit cu tine de îndată ce voi avea din nou siluetă.

— Bine.

— Nu crezi c-ar fi bine să mai beau o bere ? Medicul spunea că am bazinul cam strîmt şi c-ar fi foarte bine dacă viitoarea Catherine n-ar fi prea mare.

— Şi ce-a mai zis ?

Începusem să mă necăjesc.

— Nimic, dragul meu. Am o tensiune excelentă. Medicul mi-a admirat-o.

— Dar ce-a mai spus despre faptul că ai bazinul prea strîmt ?

— Nimic. Chiar nimic. A spus că n-ar trebui să schiez.

— Asta aşa e.

— A spus că e prea tîrziu să încep acum dacă n-am mai făcut asta niciodată. Zicea că aş putea să schiez, numai să nu cad.

— E glumeţ şi drăguţ.

— A fost într-adevăr foarte drăguţ. O să-l chemăm cînd o fi să nasc.

— Nu l-ai întrebat dacă nu trebui să te măriţi ?

— Nu. I-am spus că sîntem căsătoriţi de patru ani. Ştii, dragul meu, că dacă mă mărit cu tine voi deveni americană, şi, indiferent de data la care ne căsătorim, după lega americană, copilul e legitim.

— De unde-ai mai aflat şi asta ?

— La bibliotecă, din *World Almanac* [1], cel care apare la New-York.

— Eşti o fată extraordinară.

— Voi fi foarte fericită să fiu americană şi o să plecăm în America, nu-i aşa, dragul meu ? Aş vrea să văd cascada Niagara.

— Eşti o fată grozavă..

— Mai era ceva ce-aş fi vrut să văd dar nu reuşesc să-mi amintesc ce.

— Abatoarele ?

— Nu. Nu reuşesc să-mi amintesc ce.

— *Woolworth Building* [1] ?

---

[1] Este vorba de *The World Almanac and Book of Facts*, editat anual de ziarul *New-York World Telegram* începînd din 1868, almanah care cuprinde, pe lîngă partea calendaristică, cunoştinţe uzuale date statistice, informaţii istorice, politice, sportive etc.

— Nu.

— Grand Canyon [1] ?

— Nu, dar aş vrea să-l văd.

— Atunci ce ?

— Golden Gate [2] ! Asta aş vrea să văd. Unde e Golden Gate ?

— La San Francisco.

— Atunci o să mergem acolo. De altfel, aş vrea cuma să văd San Francisco-ul.

— Bine. Atunci o să ne ducem acolo.

— Şi acum să ne întoarcem în munţi. Nu ? Mai prindem M.O.B. [3]-ul ?

— Avem un tren la 5 şi ceva.

— Să-l luăm pe ăsta.

— Bine. Dar mai întîi să mai beau o bere.

Cînd am ieşit pe stradă şi am pornit să urcăm scările care duc la gară, se făcuse foarte tare frig. Un vînt rece bătea dinspre valea Ronului. Vitrinele erau luminate şi am urcat treptele de piatră care duceau spre strada de deasupra şi, de acolo, alt rînd de trepte, spre gară. Trenul electric aştepta, cu luminile aprinse. Pe un cadran era indicată ora la care pleca. Acele arătau ora cinci şi zece. M-am uitat la ceasul din gară. Era cinci şi cinci. Cînd ne-am urcat în vagon, i-am văzut pe mecanic şi pe conductor ieşind de la bufetul gării. Ne-am aşezat pe banchetă şi am deschis geamul. Trenul era încălzit electric şi te cam înăbuşeai în vagon, dar aerul rece năvălea pe fereastra deschisă.

— Eşti obosită, Cat ? am întrebat-o.

— Nu. Mă sim minunat.

---

[1] Vestitele che ale fluviului Colorado, în statul Arizona (S.U.A.).

[2] Numele canalului natural prin care se intră în Golful San Francisco.

[3] Iniţialele prin care e desemnată linia de cale ferată Montreux-Oberland-Bernois.

— Drumul nu-i prea lung.

— Îmi place drumul, spuse ea. Nu-ţi face nici o grijă din cauza mea. Mă simt foarte bine.

Zăpada căzu abia cu trei zile înainte de Crăciun. Într-o bună dimineaţă ne-am trezit că ninge. Am rămas în pat şi focul duduia în sobă ; ne-am uitat cum ninge. *Mrs.* Guttingen luă tăvile, pe care ne adusese micul dejun, şi mai puse lemne în sobă. Afară viscolea cumplit. Zicea că se pornise cam pe la miezul nopţii. M-am dus la fereastră şi m-am uitat afară, dar nu se mai putea vedea nimic dincolo de drum. Vîntul bătea cu putere, spulberînd zăpada. M-am întors în pat şi ne-am apucat să discutăm.

— Tare-aş vrea să schiez, spuse Catherine. Ce rău îmi pare că nu pot schia...

— O să luăm un bob şi o să coborîm cu el pe şosea. Nu-i mai rău decît dac-ai merge cu maşina.

— Nu te zgîlţîie prea tare ?

— Să-ncercăm.

— Sper să nu zgîlţîie prea tare.

— Ceva mai tîrziu ieşim să facem o plimbare prin zăpadă.

— Înainte de masă, spuse Catherine, ca să ne facem poftă de mîncare.

— Mie mi-e întotdeauna foame.

— Şi mie.

Am ieşit afară, dar zăpada era viscolită, aşa că nu ne-am putut duce prea departe. Am mers cu înainte şi am făcut pîrtie pînă la gară, dar cînd am ajuns acolo, ne-ndrepărtasem destul de mult. Ninsoarea era atît de puternică încît abia de se vedea ceva, aşa că am intrat în cîrciumioara de lîngă gară şi cu mătura ne-am curăţat de zăpadă unul pe celălalt, apoi ne-am aşezat pe o bancă şi am luat două vermuturi.

— E viscol mare, spuse chelneriţa.

— Da.

— Zăpada a căzut foarte tîrziu în acest an.

— Da.

— Pot mînca un baton de ciocolată ? mă întrebă Catherine. Sau e prea aproape de masă ? Mi-e foame mereu

— Desigur că da.

— O să iau un baton de ciocolată cu alune, spuse Catherine.

— E foarte bună, spuse chelneriţa. Şi eu o prefer.

— Mi-e mai dă-mi un vermut, i-am zis.

— Mie mai dă-mi un vermut, i-am zis.

Cînd am pornit-o spre casă, pîrtia pe care o făcusem dispăruse, acoperită de zăpadă. Ici şi colo, pe unde trecusem, se zăreau nişte adînciturl abia vizibile. Ninsoarea ne bătea în faţă şi abia vedeam să mergem. Ne-am scuturat de zăpadă şi ne-am dus la masă. *Mr.* Guttingen ne-a servit masa.

— Mîine se va putea schia, ne spuse el. Schiaţi, *Mr.* Henry ?

— Nu, dar aş vrea să învăţ.

— O să învăţaţi foarte repede. Băiatul meu vine acasă de Crăciun şi o să vă înveţe.

— Asta-i foarte bine. Cînd vine ?

— Mîine seară.

Şedeam în camera cea mică, lîngă sobă, după ce mîncasem şi ne uitam afară cum ningea. Catherine îmi zise :

— Spune-mi, n-ai vrea să te duci într-o excursie, tu singur, ca să mai stai de vorbă cu oamenii şi să schiezi ?

— Nu, de ce ?

— Ar trebui să mă gîndesc uneori că poate vrei să mai vezi şi alţi oameni în afară de mine.

— Tu vrei să vezi şi alţi oameni ?

— Nu.

— Nici eu.

— Ştiu, dar cu tine e altceva. Eu o să am un copil şi asa mă face să fiu mulţumită că nu fac nimic. Ştiu că acuma spun prostii şi vorbesc prea mult, dar cred c-ar trebui să mai pleci aşa, ca să nu te plictiseşti de mine.

— Vrei să plec ?

— Nu, vreau să stai cu mine.

— Asta am să şi fac.

— Vino lîngă mine, îmi spuse ea. Vreau să pipăi cucuiul pe care-l ai la cap. Îşi trecu degetele peste cucui. Spune-mi, dragul meu, n-ai vrea să-ţi laşi barbă ?

— Ţi-ar plăcea să am barbă ?

— Ar fi amuzant. Aș vrea să văd cum îți stă cu barbă.

— Bine. O să las să-mi crească barba. Chiar din clipa asta. E o idee bună. O să am o ocupație.

— Te plictisești din cauză că n-ai ce face ?

— Nu, îmi place să nu fac nimic. Duc o viață minunată. Tu, nu ?

— Și eu duc o viață minunată. Dar mi-era teamă că, fiind așa cum sînt, o să te plictisești de mine.

— O, Cat, habar n-ai cît te iubesc.

— Chiar așa cum sînt ?

— Tocmai așa cum ești. Sînt fericit. Nu ducem amîndoi o viață fericită ?

— Eu da, dar mă gîndesc că tu ai prefera puțină variație.

— Nu prefer nimic. Mă gîndesc uneori la ce s-o fi petrecînd pe front, ce-o fi cu oamenii pe care-i cunosc, dar nu sînt cine știe ce preocupat de toate astea. Nu mă gîndesc prea mult la nimic.

— Și la cine te gîndești ?

— La Rinaldi, la preot, și la mulți alți oameni pe care-i cunosc. Dar nu mă gîndesc la ei prea mult. Nu vreau să mă gîndesc la război. Cu asta am terminat

— Și acum la ce te gîndești ?

— La nimic.

— Ba da, te gîndeai la ceva. Spune-mi.

— Mă întrebam dacă Rinaldi are sifilis.

— Asta-i tot ?

— Da.

— Și are sifilis ?

— Nu știu.

— Mă bucur că tu n-ai așa ceva. Ai avut vreodată așa ceva ?

— Am avut o blenoragie.

— Nu-mi mai vorbi de asta. Și ai avut dureri mari, dragul meu ?

— Foarte mari.

— Aș vrea să le fi avut eu.

— Asta-i bună.

— Da, aș fi vrut să le am și eu, ca să fiu la fel cu tine. Aș fi vrut să cunosc pe toate femeile cu care te-ai culcat, ca să fac haz de ele cu tine.

— Frumoasă dorință.

— Nici blenoragia ta nu era prea frumoasă.

— Știu. Uită-te cum ninge.

— Prefer să mă uit la tine. Dragul meu, de ce nu lași să-ți crească părul ?

— Cum să-l las ?

— Să crească puțin mai lung.

— E destul de lung.

— Nu, să-l lași să crească mai lung și eu că mi-l tai mai scurt pe-al meu și să fim la fel : eu blondă și tu brun.

— N-o să te las să-ți tai părul.

— Mi-ar plăcea să-i tai. Sînt obosită să-l tot port așa. Noaptea, în pat, mă sîciie.

— Îmi place așa.

— Nu ți-ar plăcea să fie scurt ?

— Poate. Dar îmi place așa cum e.

— S-ar putea să-mi stea bine cu părul scurt. Și atunci am fi amîndoi la fel. O, dragul meu, te doresc atît de mult, încît aș vrea să fiu și tu.

— Ești. Sîntem una și aceeiași ființă.

— Știu. Noaptea.

— Nopțile sînt minunate.

— Aș vrea să fim cu totul unul al celuilalt. Nu vreau să pleci. Vorbeam așa într-o doară. Dacă vrei să pleci, pleacă, dar grăbește-te să te-ntorci. Dragul meu, cînd nu ești cu mine, nici nu mai trăiesc.

— N-o să plec niciodată, i-am spus. Cînd nu ești aici, nu-s bun de nimic. Acum nu mai am altă viață.

— Vreau să ai viața ta. Vreau să ai o viață frumoasă. Și o vom avea împreună, nu-i așa ?

— Și acuma, cum rămîne cu barba ? S-o opresc sau s-o lasă să crească ?

— Las-o să crească. O să fie foarte interesantă. Poate că o să se vadă de Anul Nou.

— Nu vrei să jucăm șah ?

— Mai degrabă m-aș juca cu tine.

— Nu. Să jucăm șah.
— Și după aceea ne jucăm ?
— Da.
— Bine.
M-am dus și am aranjat piesele pe tabla de șah. Afară ningea mereu.

Odată, noaptea, m-am trezit și mi-am dat seama că și Catherine era trează. Lumina lunii bătea în fereastră și cercevelele își proiectau umbra pe pat.
— Ești treaz, iubitul meu ?
— Da. Nu poți dormi ?
— Mă trezisem și mă gîndeam că eram aproape nebună cînd te-am întîlnit pentru prima oară. Îți aduci aminte ?
— Da, erai puțin cam nebună.
— Nu mai sînt de loc așa. Mă simt grozav. Tu spui grozav atît de drăguț. Hai, spune grozav.
— Grozav.
— O, cît de mult te iubesc. Și acum nu mai sînt nebună. Sînt foarte, foarte, foarte fericită.
— Și acuma dormi, i-am spus.
— Bine. Să adormim amîndoi în aceeași clipă.
— Bine.
Dar n-am adormit în aceeași clipă. Am rămas treaz multă vreme, gîndindu-mă la tot felul de lucruri și uitîndu-mă la Catherine cum doarme, cu fața luminată de razele lunii. Și apoi am adormit și eu.

CAPITOLUL XXXIX

PE LA MIJLOCUL lui ianuarie îmi crescuse barba și iarna se statornicise, zilele reci și luminoase și nopțile înghețate ținîndu-se lanț. Puteam din nou să ne plimbăm pe drumurile de munte. Zăpada fusese bătătorită și netezită de săniile cu fîn sau cu lemne și de bușteni coborîți de pe munte. Zăpada acoperea totul pînă aproape

de Montreux. Munții din partea cealaltă a lacului erau albi de la poale pînă la creștet iar cîmpia Ronului era acoperită și ea de zăpadă. Făceam lungi plimbări de cealaltă parte a muntelui, ducîndu-ne la Bains-de-l'Alliez. Catherine era încălțată cu bocanci cu ținte, purta o pelerină și avea un baston cu vîrful de oțel. Cu pelerină nu i se vedea burta și nu mergeam prea repede, iar cînd obosea, ne opream și ne așezam pe o buturugă de pe marginea drumului.

În pădurea de la Bains-de-l'Alliez era o cîrciumă unde tăietorii de lemne se opreau să bea un păhărel. Adesea intram acolo și, stînd la căldură, beam vin roșu fier cu lămîie și mirodenii. Îi spuneam *glübwein* și era bun. Te dezgheța și te înveselea. Înăuntru cîrciuma era întunecoasă și plină de fum ; după aceea, cînd ieșeai afară, aerul rece îți pătrundea brusc în plămîni și cînd îl trăgeai în piept, îți înghețau nările. Ne uitam înapoi, la cîrciuma cu ferestrele luminate, și în fața cîrciumii caii tăietorilor de lemne bocăneau și scuturau din cap ca să se încălzească. Mustățile le erau acoperite cu promoroacă și, cînd suflau, se ridica în aer un panaș de aburi albi. O parte a drumului spre casă era netedă și alunecoasă, iar zăpada devenise gălbuie de pe urma cailor : asta ținea pînă la locul în care poteca pe unde se coborau bușteni cotea. După aceea, drumul era acoperit cu zăpadă bătătorită, albă și curată și trecea prin pădure. Întorcîndu-ne acasă, am văzut de două ori vulpi.

Locurile erau foarte frumoase și, ori de cîte ori ieșeam să ne plimbăm, ne întorceam încîntați.

— Acum ai o barbă splendidă, îmi zicea Catherine. Exact ca tăietorii de lemne. L-ai văzut pe omul acela cu cercei de aur ?

— E un vînător de capre-negre. Poartă cercei pentru că se zice că i-ar face să audă mai bine.

— Adevărat ? Nu cred. Cred că-i poartă ca să arate că sînt vînători de capre-negre. Pe-aici sînt capre-negre?

— Da, dincolo de Dent-du-Jaman.

— Mi-a făcut o mare plăcere vulpea aia pe care am văzut-o.

— Cînd doarme, își înfășoară coada în jurul trupului, ca să-i țină de cald.

— Trebuie să fie o senzație plăcută.

— Întotdeauna mi-am dorit o asemenea coadă. N-ar fi amuzant s-avem cozi, ca vulpile ?

— Ne-ar veni foarte greu la îmbrăcat.

— Am avea haine croite special, ca să ne vină bine, sau am trăi într-o țară unde hainele n-ar avea nici o importanță.

— Trăim într-o țară unde nimic n-are importanță. Nu-i grozav că nu ne întîlnim cu nimeni ? Nu-i așa că n-ai poftă să întîlnești pe nimeni, dragul meu ?

— Da.

— Ce-ar fi să stăm aici doar un minut ? Sînt puțin cam obosită.

Ne-am așezat unul lîngă altul pe-o buturugă. Înaintea noastră drumul cobora prin pădure.

— N-are să ne despartă puștanca, nu-i așa ?

— Nu, n-o lăsăm să facă una ca asta.

— Cum stăm cu bani ?

— Avem bani. Mi-au onorat ultima trată la vedere.

— Știind că acum ești în Elveția, familia ta n-o să încerce să pună mîna pe tine ?

— Probabil că da. O să le scriu.

— Nu le-ai scris ?

— Nu. Le-am trimis numai trata.

— Slavă Domnului că nu fac parte din familia ta.

— O să le trimit o telegramă.

— Nu ții de loc la ei ?

— Ba da, dar ne-am certat atîta încît n-a mai rămas nimic.

— Cred că o să-mi placă familia ta. Cred c-o să-mi placă foarte mult.

— Să nu mai vorbim despre asta, că altfel iar încep să mă gîndesc la ei.

După un timp i-am zis :

— Dacă te-ai odihnit, să o pornim

— M-am odihnit.

Am coborît pe drum. Se întunecase și zăpada scîrțîia sub bocanci. Noaptea era uscată și foarte senină.

— Imi place barba ta, spuse Catherine. E într-adevăr reuşită. Arată aspră şi sălbatică şi totuşi e foarte moale şi plăcută.

— Îţi plac mai mult decît atunci cînd n-o aveam ?

— Cred că da. Ştii, dragul meu, n-o să-mi tai părul decît după ce-o voi naşte pe micuţa Catherine. Acum prea arăt ca o matroană Dar după ce o să nasc şi o să redevin zveltă, am să-l tai, şi atunci am să-ţi par iar o fată frumoasă, nouă, necunoscută. O să mergem împreună să mi-l tund sau o să mă duc singură şi o să-ţi fac o surpriză.

Nu i-am răspuns nimic.

— Să nu spui că nu se poate.

— Nu, n-am să spun. Cred că-are să-mi placă.

— Ah, ce drăguţ eşti. Şi, cine ştie, poate c-o să arăt frumoasă şi o să fiu atît de zveltă şi atît de atrăgătoare încît ai să te îndrăgosteşti din din nou de mine.

— Asta-i bună. Te iubesc destul şi-acum. Ce vrei să faci, să mă distrugi ?

— Da, vreau să te distrug !

—Bine, i-am răspuns, asta vreau şi eu.

CAPITOLUL XL

DUCEAM O VIAŢĂ foarte plăcută. Au trecut aşa lunile ianuarie şi februarie şi iarna a fost deosebit de frumoasă, iar noi eram foarte fericiţi. Au fost şi cîteva scurte perioade de dezgheţ cînd a bătut un vînt cald şi s-a muiat zăpada şi aerul a mirosit a primăvară. Dar de fiecare dacă frigul limpede şi aspru revenise şi iarna se întoarse. Primul semn că iarna cea pe sfîrşite se arătă în martie. Într-o noapte se porni ploaia. Plouă toată dimineaţa şi zăpada se transformă în noroi, iar coastele munţilor căpătară o culoare posomorîtă. Deasupra lacului şi deasupra văii pluteau norii. Ploua şi sus la munte. Catherine îşi puse galoşi grei, eu, cizmele de cauciuc ale lui

Mr. Guttingen și, înarmați cu o umbrelă, am pornit-o spre gară, prin noroi și prin apăria care șiroia topind gheața de pe drum, iar înainte de prînz am intrat la circiumă, să bem un vermut. Afară se auzea cum plouă.

— Nu ești de părere c-ar trebui să ne mutăm în oraș ?

— Tu ce crezi ? mă întrebă Catherine.

— Dacă iarna s-a terminat și o să plouă într-una, aici n-o să mai fie de loc plăcut. Cît timp mai e pînă la venirea pe lume a micuței Catherine ?

— Aproape o lună, poate ceva mai mult.

— Am putea să coborîm și să ne instalăm la Montreux.

— De ce să nu ne ducem la Lausanne ? Acolo e și spitalul.

— Bine. Mă gîndeam că poate e un oraș prea mare.

— Putem fi singuri tot atît de bine și într-un oraș mai mare și la Lausanne ar putea să ne fie plăcut.

— Cînd plecăm ?

— Cînd ai să vrei tu, dragul meu. Dacă nu vrei, eu nu țin să plec.

— Să vedem cum are să fie vremea.

Plouă trei zile în șir. Pe coastele situate mai jos de gară nu mai era nici urmă de zăpadă. Drumul se transformase într-un șuvoi de apă noroioasă, provenită din topirea zăpezii. Nu puteai ieși din casă din cauza noroiului și a umezelii. În cea de-a treia zi am hotărît să coborîm în oraș.

— Nu-i nimic, *Mr.* Henry, spuse *Mr.* Guttingen. Nu trebuia să mă înștiințați dinainte. Nici nu mi-am închipuit că o să mai rămîneți acum că vremea s-a stricat.

— În orice caz trebuie să fim mai aproape de spital, din cauza soției.

— Înțeleg. Aveți cumva intenția să mai reveniți vreodată la noi, cu copilul ?

— Da, dacă o să aveți loc pentru noi.

— Cînd se face mai frumos, primăvara, ați putea veni. Copilul și doica ar putea sta în camera cea mare, care e acum închisă, și dumneavoastră și *madame* ați avea camera dumneavoastră, cu vedere spre lac.

— Cînd o să vin, o să-ți scriu, i-am spus.

Ne-am făcut bagajele și am plecat cu trenul de după-amiază. *Mr.* și *Mrs.* Guttingen au venit cu noi la gară și *M.* Guttingen ne-a dus bagajele cu sania prin noroi. Au rămas pe peronul gării, în ploaie, fluturînd mîinile și urîndu-ne drum bun.

— Au fost foarte drăguți, spuse Catherine.

— Da, s-au purtat foarte frumos cu noi.

De la Montreux am luat trenul pentru Lausanne. Ne-am uitat afară pe fereastră să vedem unde am stat, dar munții nici nu se mai zăreau din cauza norilor. Trenul s-a oprit în Vevey [1] și după aceea și-a continuat drumul, trecînd pe lîngă malul lacului. De cealaltă parte se întindeau cîmpiile ude și mohorîte, pădurile desfrunzite și casele șiroind de ploaie. Am sosit la Lausanne și ne-am dus la un hotel nu prea mare. Ploua într-una. Ploua și cînd am tras la scara hotelului, după ce străbătusem străzile orașului. Portarul, cu chei brodate cu fir de aur pe rever, liftul, covoarele de pe podea și lavabourile albe, cu robinete strălucitoare, patul de aramă și camera mare și confortabilă, totul ne dădea o senzație de mare lux după casa soților Guttingen. Ferestrele camerei dădeau spre o grădină udată de ploaie înconjurată cu un gard de zid, cu grilaj de fier. De cealaltă parte a străzii, care urca în pantă, se zărea un alt hotel cu un zid și o grădină asemănătoare. M-am uitat afară la ploaia care cădea în havuzul din grădină.

Catherine a aprins lumina și a început să despacheteze Am cerut să mi se aducă un *whisky and soda*, m-am întins pe pat și-am citit ziarele pe care le cumpărasem în gară. Eram în martie 1918 și ofensiva germană din Franța începuse. Am băut *whisky*-ul și am continuat să citesc în timp ce Catherine despacheta și se învîrtea prin cameră.

— Știi ce-ar trebui să cumpăr, dragul meu? îmi spuse ea.

— Ce?

— Rufărie pentru copil. Nu sînt multe femei în a opta lună care să nu se fi îngrijit de rufărie pentru copil.

---

[1] Oraș pe malul lacului Geneva, între Montreux și Lausanne.

— Atunci, n-ar fi rău să o cumperi.

— Știu și chiar am să fac asta mîine. O să întreb ce e necesar.

— Ar trebui să știi. Ai fost doar infirmieră.

— Da, dar militari care să facă copii nu prea erau la spital

— Eu am făcut.

Aruncă cu perna în mine și-mi răsturnă paharul cu *whisky and soda.*

— O să spun să-ți aducă un altul, zise ea. Îmi pare rău că l-am vărsat.

— Oricum, nu mai era mult. Vino aici.

— Nu uita. Trebuie să încerc să fac ca odaia asta să arate a ceva.

— A ce?

— A casa noastră.

— Atunci pune drapelele aliaților.

— Ia mai taci acolo.

— Mai zi o dată asta.

— Ia mai taci.

— Spui asta cu prea multă precauție de parcă n-ai vrea să jignești pe nimeni.

— Nici nu vreau.

— Atunci vino aici.

— Bine.

Veni și se așeză pe pat.

— Știu, dragul meu, că nu-ți mai sînt acuma pe plac. Parc-aș fi un sac mare cu făină.

— Nu-i adevărat. Ești frumoasă și dulce.

— Sînt o făptură foarte dizgrațioasă cu care te-ai căsătorit.

— Nu-i adevărat. Ești pe zi ce trece mai frumoasă.

— O să fiu iar zveltă, dragul meu.

— Și acuma ești.

— Ai băut cam mult.

— Numai un *whisky and soda.*

— O să-ți mai aducă unul. Și mai tîrziu, ce zici, le spunem să ne servească masa aici?

— Ar fi foarte bine.

— Şi după aceea nu mai ieşim în oraş, nu-i aşa? Rămînem acasă în seara asta.

— Şi ne jucăm, am adăugat.

— Aş bea vin, spuse Catherine. N-o să-mi facă rău. Poate că am putea găsi vechiul nostru vin alb de Capri.

— Putem. La un hotel ca ăsta trebuie să existe vinuri italieneşti.

Chelnerul bătu la uşă. Aducea un pahar cu *whisky* cu gheaţă şi alături, pe o tavă, un sifon mic.

— Mulţumesc, i-am spus. Pune-le acolo. Dacă eşti bun, te rog să ne serveşti masa în cameră şi să ne aduci două sticle de „Capri" alb şi sec la gheaţă.

— Doriţi să începeţi masa cu o supă?

— Vrei supă. Cat?

— Da.

— Aduci o supă.

— Am înţeles, *sir*.

Ieşi şi închise uşa. M-am întors la ziare şi la războiul din ziare şi am turnat încet-încet sifon peste cuburile de gheaţă din *whisky*. Va trebui să le spun să nu mai pună gheaţă în *whisky*. Să aducă gheaţa separat. În felul ăsta poţi să-ţi dai seama cît *whisky* e în pahar şi nu te trezeşti deodată că se subţiază cînd îi adaugi sifon. O să iau o sticlă de *whisky* şi o să le spun să-mi aducă numai sifonul şi gheaţa. Aşa trebuie să fac. Să bei un pahar de *whisky* bun e un lucru plăcut. Unul din lucrurile plăcute ale vieţii.

— La ce te gîndeşti, dragul meu?

— La *whisky*.

— Şi ce-i cu *whisky*-ul?

— E foarte bun.

Catherine se strîmbă la mine.

— Bine-bine, îmi spuse.

Am stat la hotel trei săptămîni. Şederea n-a fost de loc neplăcută. Restaurantul era de obicei gol şi seara mîncam foarte adesea în camera noastră. Colindam prin oraş şi coboram uneori cu funicularul la Ouchy[1] şi ne

[1] Suburbie situată chiar pe malul lacului Geneva.

plimbam pe malul lacului. Se încălzise bine şi era ca primăvara. Am fi vrut să ne întoarcem în munţi, dar vremea aceea primăvăratică ţinu doar cîteva zile şi frigul aspru al sfîrşitului de iarnă reveni.

Catherine cumpără în oraş lucrurile de care avea nevoie pentru copil. Mă duceam la o sală de gimnastică, să fac box. De obicei mă duceam acolo dimineaţa cînd Catherine stătea mai tîrziu în pat. În zilele părelnicei primăveri îmi plăcea foare mult ca, după ce boxasem şi făcusem un duş, să mă plimb pe străzile pline de mireasma primăverii şi să mă opresc la un restaurant, să mă uit la oameni, să citesc ziarele şi să beau un vermut şi după aceea să mă duc la hotel şi să iau masa cu Catherine.

Profesorul de box avea mustăţi şi era foarte precis şi nervos şi-l făceai praf dacă te apucai să-l ataci chiar de-a binelea. Dar era plăcut în sala de box. Sala era bine aerisită, luminoasă şi lucram foarte serios, săream coarda, boxam cu umbra, făceam exerciţii pentru muşchii abdominali stînd culcat pe podea, în lumina razelor de soare care intrau pe fereastra deschisă. şi uneori, cînd boxam, îl speriam pe profesor. La început n-am putut boxa cu umbra în faţa oglinzii lungi şi înguste, fiindcă mi se părea foarte ciudat să văd în oglindă un om cu barbă boxînd. Dar, pînă la urmă, am găsit că era chiar amuzant. Am vrut să-mi dau jos barba de îndată ce am început a boxa, dar Catherine s-a opus.

Uneori ieşeam cu Catherine să facem o plimbare cu trăsura prin împrejurimile oraşului. Cînd vremea era frumoasă, era plăcut să te plimbi şi găsisem două restaurante bune, unde ne puteam duce să mîncăm. Acuma Catherine nu mai putea merge pe jos prea mult şi-mi plăcea să merg în trăsură, împreună cu ea, pe drumurile de ţară. Cînd era vreme bună, ne simţeam foarte fericiţi şi nu ne-am plictisit niciodată. Acuma ştiam că momentul naşterii era foarte apropiat şi acest lucru ne dădea amîndurora sentimentul că ne grăbeşte ceva din urmă şi că nu trebuie să pierdem nici un prilej de a fi împreună.

ÎNTR-O DIMINEAȚĂ m-am trezit cam pe la ora 3 auzind-o pe Catherine că se mișcă în pat.

— Nu ți-e bine. Cat ?

— Simt unele dureri, dragul meu.

— La intervale regulate ?

— Nu, nu prea.

— Dacă se repetă la intervale regulate, atunci trebuie să ne ducem la spital.

Mi-era tare somn, așa că am adormit. Ceva mai tîrziu m-am trezit din nou.

— Poate c-ar fi mai bine să chemi medicul, mi-a zis Catherine. Mi se pare că au început.

M-am dus la telefon și-am chemat medicul.

— La ce intervale sînt durerile ? m-a întrebat el.

— La ce intervale ai dureri, Cat ?

— Cred că din sfert în sfert de ceas.

— Atunci trebuie să vă duceți la spital, spuse medicul. Mă îmbrac și vin și eu acolo, de-a dreptul.

Am închis și, după aceea, am telefonat garajului din apropierea gării să ne trimită un taxi. Un timp îndelungat nu răspunse nimeni la telefon. În cele din urmă, a răspuns cineva care mi-a promis că trimite imediat un taxi. Catherine se îmbrăca. Valiza era plină de lucrurile de care avea nevoie la spital și de lucrurile pentru copil. Afară, pe coridor, am chemat liftul. Nu venea. Am coborît pe scări. Jos nu era nimeni în afară de paznicul de noapte.

Am urcat cu liftul, am pus valiza lui Catherine în el, a intrat și ea în lift și am coborît. Paznicul de noapte ne-a deschis poarta și ne-am așezat pe treptele de piatră de la intrare, așteptînd taxiul. Noaptea era limpede și stelele străluceau pe cer. Catherine era foarte emoționată.

— Mă bucur foarte mult că au început, zise ea. Acuma nu va dura mult și totul se va termina.

— Ești o fată bună și curajoasă.

— Nu mi-e teamă de loc. Aş vrea totuşi ca taxiul acela să vină odată.

L-am auzit venind şi i-am văzut farurile. A tras pe aleea din faţa hotelului şi eu am ajutat-o pe Catherine să urce, iar şoferul a pus valiza pe bancheta din faţă.

— La spital, i-am spus.

Am ieşit de pe alee şi am pornit-o la deal.

Am intrat în clădirea spitalului. Eu duceam valiza lui Catherine. La birou şedea o infirmieră care i-a înscris într-un registru numele, vîrsta, adresa, rudele, religia. Catherine a declarat că n-are nici o religie şi infirmiera a tras o linie în dreptul rubricii respective. Întrebată cum se numeşte, a spus : „Catherine Henry".

— Am să vă conduc la camera dumneavoastră, a spus infirmiera.

Am urcat cu liftul. Infirmiera l-a oprit, iar noi am ieşit din lift şi am urmat-o de-a lungul unui coridor. Catherine mă ţinea strîns de mînă.

— Asta-i camera, a spus infirmiera. Vă rog să vă dezbrăcaţi şi să vă culcaţi în pat. Aveţi aici o cămaşă de noapte.

— Am cămaşă de noapte, spuse Catherine.

— E mai bine pentru dumneavoastră să purtaţi această cămaşă de noapte, spuse infirmiera.

Am ieşit şi m-am aşezat într-un fotoliu de pe coridor.

— Acuma puteţi intra, m-a anunţat din pragul uşii infirmiera.

Catherine se culcase în patul îngust şi purta o cămaşă de noapte simplă, cu un decolteu pătrat, şi care părea a fi fost făcută dintr-o pînză aspră. Mi-a zîmbit.

— Acum am dureri, nu glumă, mi-a spus Catherine.

Infirmiera o ţinea de încheietura mîinii şi cronometra intervalul dintre dureri.

— Asta a fost puternică, spuse Catherine.

Îmi dădusem seama după faţa ei.

— Unde-i medicul ? am întrebat-o pe infirmieră.

— La parter, doarme. Cînd va fi nevoie, va fi aici.

— Ar trebui să-i fac ceva doamnei, zise infirmiera. N-aţi vrea să ieşiţi puţin ?

Am ieşit pe coridor. Un coridor pustiu, cu două ferestre şi cu uşi închise de-a lungul lui. Mirosea a spital. M-am aşezat în fotoliu şi, uitîndu-mă în jos, m-am rugat pentru Catherine.

— Puteţi intra, mi-a spus infirmiera.

Am intrat.

— Hello, dragul meu, zise Catherine.

— Cum îţi merge?

— Acuma mă încearcă la intervale foarte scurte.

Faţa i se contractă. După aceea zîmbi.

— Asta a fost foarte puternică. Vreţi să-mi puneţi din nou mîna pe spate, soră?

— Dacă vă ajută, răspunse infirmiera.

— Tu du-te, dragul meu, îmi zise Catherine. Du-te să mănînci ceva. Sora spune că pot dura multă vreme.

— La prima naştere durerile ţin de obicei mult, spuse infirmiera.

— Te rog, du-te să mănînci ceva, zise Catherine. Mă simt chiar foarte bine.

— Mai stau puţin, i-am spus.

Un timp durerile au venit la intervale regulate şi după aceea s-au potolit. Catherine era foarte agitată. Cînd durerile erau puternice spunea că e bine. Cînd începeau să se potolească era dezamăgită şi ruşinată.

— Du-te, dragul meu. Cred că mă faci să mă stăpînesc.

Faţa i se contractă.

— Aşa, asta a fost ceva mai bună. Vreau atît de mult să fiu o femeie cum trebuie şi să nasc copilul ăsta fără să fac nici o prostie. Du-te să mănînci ceva, dragul meu, şi după aceea întoarce-te. N-o să-mi lipseşti. Sora mă îngrijeşte foarte bine.

— Aveţi tot timpul să luaţi micul dejun, spuse infirmiera.

— Atunci mă duc. La revedere, dragostea mea.

— La revedere, îmi răspunse Catherine, şi mănîncă bine şi pentru mine.

— Unde-aş putea lua micul dejun ? am întrebat-o pe infirmieră.

— E un restaurant jos, în piaţă. Trebuie să fie deschis la ora asta.

Afară se făcea ziuă. M-am îndreptat spre restaurant. În vitrină se vedea lumină. Am intrat şi m-am dus la barul de zinc. Un bătrîn îmi servi un pahar de vin alb şi o brioşă. Brioşa era din ajun. Am muiat-o în vin şi după aceea am băut o ceaşcă de cafea.

— Ce căutaţi pe-aici la ora asta ? mă întreabă bătrînul

— Nevasta mea trebuie să nască. E la spital.

— Aha. Vă doresc mult noroc.

— Daţi-mi încă un pahar cu vin.

Îmi turnă din sticlă şi vărsă puţin şi pe-afară, aşa că vinul curse şi pe metalul barului. Am băut, am plătit şi-am ieşit. Afară, pe trotuare, în faţa caselor se înşiruiau lăzile cu gunoi aşteptînd să fie ridicate. Un cîine adulmeca una din lăzi.

— Ce vrei ? I-am întrebat şi m-am uitat în ladă, să văd dacă nu găsesc ceva ca să-i dau să mănînce. Pe deasupra nu se vedea nimic altceva decît drojdie de cafea, praf şi cîteva flori ofilite. Nu-i nimic de mîncare, i-am zis.

Cîinele se îndepărtă. M-am dus la spital, am urcat la etajul unde era camera lui Catherine, am străbătut coridorul şi am bătut la uşă. N-a răspuns nimeni. Am deschis uşa ; în cameră nu era nimeni, pe un fotoliu era

valiza Catherinei şi pe un umeraş atîrna rochia ei de casă. Am ieşit şi am străbătut coridorul, căutînd să dau de cineva. Am găsit o infirmieră.

— Unde e *Madame* Henry ?

— O doamnă a fost dusă chiar acum în sala de naşteri.

— Unde-i asta ?

— Vă arăt eu.

M-am dus cu ea la capătul coridorului. Uşa sălii era întredeschisă. O vedeam pe Catherine întinsă pe o masă, acoperită cu un cearşaf. De o parte stătea infirmiera şi de partea cealaltă stătea medicul, lîngă nişte cilindri. Într-o mînă medicul ţinea o mască de cauciuc, legată de un tub.

— Am să vă dau un halat şi atunci o să puteţi intra, spuse infirmiera. Veniţi aici, vă rog.

Îmi puse un halat alb şi-l prinse la spate cu un ac de siguranţă.

— Acum puteţi intra.

Am intrat în sala de naşteri.

— *Hello,* dragul meu, mă întîmpină Catherine cu glas schimbat. Nu prea mergea bine.

— Dumneavoastră sînteţi *Mr.* Henry ? mă întrebă medicul.

— Da. Cum merge, doctore ?

— Foarte bine. Am adus-o aici pentru că i se poate da mai uşor cloroform, să nu simtă durerile.

— Daţi-mi acuma, ceru Catherine.

Doctorul îi puse masca de cauciuc pe faţă şi întoarse butonul ; uitîndu-mă la Catherine, am văzut-o respirînd

adînc și repede. Și imediat dădu masca deoparte. Medicul închise robinetul.

— Asta n-a fost prea puternică. Am avut una foarte puternică mai înainte. Și doctorul m-a ajutat să o trec, nu-i așa, doctore ?

Glasul ei suna ciudat. Cînd rostea cuvîntul „doctore", glasu-i căpăta o intensitate specială.

Medicul zîmbi.

— Dați-mi din nou, ceru Catherine.

Apăsă puternic masca pe față și respiră repede. Am auzit-o gemînd ușor. După aceea dădu masca la o parte și zîmbi.

— Asta a fost puternică, spuse ea. A fost chiar foarte puternică. Nu te necăji, dragul meu. Du-te, du-te să mai mănînci ceva.

— Nu, vreau să rămîn.

Sosisem la spital cam pe la ora 3 dimineața. La prînz Catherine era tot în sala de nașteri. Durerile slăbiseră iar. Arăta foarte obosită și extenuată, dar era tot veselă.

— Nu mă descurc prea bine, dragul meu. Îmi pare tare rău. Am crezut că o să meargă totul foarte ușor. Acuma... începe iar... și întinse mîna să ia masca și și-o puse pe față.

Medicul întoarse butonul și se uită la ea. Într-o clipă durerea trecu.

— N-a fost cine știe ce, spuse Catherine. Zîmbi. Mă înnebunesc după cloroform. E minunat.

— O să ne luăm un aparat de ..... și acasă, i-am zis.

— *Acuma vine iar*, spuse repede Catherine.

Medicul întoarse butonul și se uită la ceas.

— La ce interval vin durerile acuma ? l-am întrebat.

— Cam la un minut.

— Nu vă duceți la masă ?

— O să mă duc ceva mai tîrziu.

— Trebuie să mănînci, doctore, spuse Catherine. Îmi pare tare rău că ține atît de mult timp. N-ar putea să-mi dea cloroform soțul meu ?

— Dacă vreți, zise medicul. Întoarceți butonul pînă ajunge la numărul 2.

— Bine, i-am spus.

Pe cadran era un indicator, acționat de buton.

— *Dă-mi acuma,* ceru Catherine și-și apăsă masca pe față.

Am întors butonul pînă acul a ajuns la numărul 2, și cînd Catherine a dat la o parte masca, l-am întors la loc. Era foarte drăguț din partea doctorului că mă lăsa să fac și eu ceva.

—Tu mi-ai dat cloroform, dragul meu ? mă întrebă Catherine și-mi mîngîie mîna.

—Da, eu.

—Ce drăguț ești.

Era puțin cam amețită de la cloroform.

—Am să mănînc în camera alăturată, spuse medicul. Mă puteți chema oricînd.

M-am uitat la el cum mănîncă și după cîtva timp am văzut că se întinde și fumează o țigară. Catherine era peste măsură de istovită.

— Crezi că o să nasc vreodată copilul ăsta ? mă întrebă ea.

— Fireşte că ai să-l naşti.

— Încerc cît pot. Mă silesc, dar nu merge. *Acuma vine iarăşi. Dă-mi cloroform.*

La 2 m-am dus să mănînc. Cîţiva oameni şedeau la mese, cu ceşti de cafea sau cu pahare de *kirsch*[1] şi de drojdie în faţă. M-am aşezat la o masă.

— Aş putea mînca ceva? l-am întrebat pe chelner.

— La ora asta nu mai servim masa.

— Şi n-aveţi nici o mîncare gătită?

— Ba da, *choucroute*[2] şi o bere.

— Un ţap, sau o halbă?

— O halbă blondă.

Chelnerul îmi aduse o farfurie cu varză acră călită, cu o felie de şuncă pe deasupra şi un cîrnat îngropat în varza fierbinte şi stropită cu vin. Am mîncat varza şi am băut berea. Mi-era tare foame. M-am uitat la oamenii din restaurant. Cîţiva, la o masă, jucau cărţi. La masa de lîngă mine doi oameni vorbeau şi fumau. Aerul era plin de fum. La barul de zinc, unde îmi luasem micul dejun, stăteau acum trei oameni; bătrînul, o femei grasă, îmbrăcată în negru, care şedea la tejghea şi înregistra consumaţiile şi un băiat încins cu un şorţ. M-am întrebat oare cîţi copii avusese femeia şi oare cum s-or fi petrecut naşterile.

Mi-am terminat porţia de varză şi m-am întors la spital. Strada era curată. Pe trotuar nu mai erau lăzi de gunoi.

Cerul era înnorat, dar soarele se căznea să iasă printre nori. Am urcat cu liftul şi am străbătut coridorul, du-

[1] Rachiu de cireşe sălbatice (germ.).

[2] Şuncă sau cîrnaţi pe varză călită (fr.).

cîndu-mă în camera lui Catherine, unde-mi lăsasem halatul. Mi l-am pus și l-am prins la spate. M-am uitat în oglindă și m-am văzut arătînd ca un medic șarlatan cu barbă. M-am dus în sala de naşteri. Uşa era închisă şi am bătut în uşă. Nu-mi răspunse nimeni aşa că am apăsat pe clanţă şi am intrat. Medicul şedea lîngă Catherine. Infirmiera trebăluia în cealaltă parte a sălii.

— Iată-l pe soţul dumneavoastră, spuse medicul.

— O, dragul meu, am un medic extraordinar, spuse Catherine cu un glas foarte ciudat. Mi-a spus o poveste extraordinară şi, cînd durerile au fost foarte puternice, m-a anesteziat complet. E un medic extraordinar. Eşti extraordinar, doctore.

— Te-ai îmbătat.

— Ştiu. Dar n-ar trebui să mi-o spui. Şi după aceea adăugă : *Daţi-mi cloroform. Daţi-mi !*

Apuca masca şi respiră repede şi adînc, gîfîit, făcînd să ţăcănească deschizătura. După aceea oftă din greu şi medicul întinse mîna stîngă şi-i luă masca de pe faţă.

— Asta a fost tare puternică, spuse Catherine. Glasul îi era foarte ciudat : De-acuma n-am să mai mor, dragul meu. Am trecut pe punctul cînd puteam muri. Nu te bucuri ?

— Să nu te mai întorci acolo.

— N-o să mă mai întorc. Deşi nu mi-era teamă. N-am să mor, dragul meu.

— N-o să faceţi o asemenea prostie, spuse medicul. N-o să muriţi, n-o să vă lăsaţi soţul singur.

— Nu, nu vreau să mor. N-am să mor. E o prostie să mori. Iar vin. *Daţi-mi !*

După un timp, medicul îmi spuse :

— Vă rog să ieşiţi cîteva clipe, *Mr.* Henry, ca să o examinez.

— Vrea să vadă cum îmi mai e, spuse Catherine. După aceea poţi reveni, dragule, nu-i aşa, doctore ?

— Da, spuse medicul. O să-i spun cînd o să revină.

Am ieşit şi m-am dus din nou în camera în care avea să stea Catherine după ce avea să nască. M-am aşezat într-un fotoliu şi m-am uitat prin cameră. În buzunarul hainei aveam ziarul pe care-l cumpărasem cînd mă dusesem să mănînc şi m-am apucat să-l citesc. Începuse să se întunece şi am aprins lumina ca să pot citi. În clipa următoare n-am mai vrut să citesc ; am închis lumina şi m-am uitat cum se întunecă afară. M-am întrebat de ce nu trimite medicul după mine. Poate că e mai bine că nu eram acolo. Probabil că voia să nu fiu de faţă un timp oarecare. M-am uitat la ceas. Dacă n-avea să trimită după mine pînă în zece minute, aveam să mă duc acolo oricum.

Biata, biata şi draga de Cat. Asta e, va să zică, preţul pe care-l plăteşte pentru că ne-am iubit ? Aici se închide capcana. Asta e tot ce capătă oamenii pentru că se iubesc. Slavă Domnului că mai există şi cloroformul. cum trebuie să fi fost înainte, cînd nu existau anestezice ? O dată ce-a început, eşti prins ca între pietrele morii. Catherine a fost fericită în timpul sarcinii. Nu i-a fost de loc greu. Abia de se simţea rău. Nu i-a fost de loc greu aproape pînă la sfîrşit. Aşadar, pînă la urmă au prins-o în laţ. Nu scap niciodată, cu nimic. Pe dracu, să scapi. Ar fi fost la fel chiar dacă ne-am fi căsătorit de cincizeci de ori. Şi dacă moare ? N-o să moară. Astăzi nu se mai moare la naştere. Aşa cred toţi soţii. Da, dar dacă o să moară ? N-o să moară. Îi este rău. La prima

naştere durerile ţin întotdeauna mai mult. Îi este doar rău. După aceea o să povestim ce rău ţi-a fost şi Catherine o să spună că nu a fost chiar atît de rău. Dar dacă moare? Nu poate să moară. Dar dată moare? Nu se poate, îţi spun eu. Nu fi prost. Îi este doar ceva mai rău. Natura o chinuie. E doar la prima naştere şi asta ţine de obicei mai mult. Da, dar dacă moare? Nu se poate să moară. Şi de ce-ar muri? Ce sens are să moară? Doar trebuie să nască un copil, rodul nopţilor de la Milano. Acum o chinuie, o să se nască, şi după aceea ai să ai grijă de el şi, cine ştie, ai să-l iubeşti. Da, dar dacă moare? N-o să moară. Dar dacă moare? Nu moare. Se simte foarte bine. Dar dacă moare? Nu se poate să moară. Dar dacă moare? Ei, atunci ce-ai să spui? Dacă moare?

Medicul intră în cameră.

— Cum merge, doctore?

— Nu merge.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Ce-am spus. Am examinat-o... Şi-mi dădu amănunte. De atunci aştept să văd ce se-ntîmplă. Dar nu merge de loc.

— Şi ce recomandaţi să se facă?

— Sînt două posibilităţi: fie o naştere cu forcepsul care poate sfîşia ţesuturile şi care, în afară de asta, este foarte primejdioasă, fără să mai pun la socoteală că poate face rău şi copilului, fie o cezariană.

— Şi ce pericol prezintă cezariana?

„Şi dacă moare?"

— Nu mai mare decît o naştere obişnuită.

— O faceţi chiar dumneavoastră?

— Da. Într-o oră lucrurile ar putea fi pregătite şi oamenii de care am nevoie ar fi gata. Poate chiar mai puţin de-o oră.

— Şu dumneavoastră ce recomandaţi ?

— Operaţie cezariană. Dac-ar fi soţia mea, i-aş face o cezariană.

— Şi ce urmări are ?

— Nici una, doar cicatricea.

— Şi nu-i pericol de infecţie ?

— Pericolul nu-i atît de mare ca într-o naştere cu forcepsul.

— Şi dac-am aştepta fără să întreprindem nimic ?

— Pînă la urmă tot trebuie făcut ceva. Oricum, *Mrs.* Henry şi-a pierdut mult din puteri. Cu cît vom face operaţia mai repede cu atît va fi mai bine.

— Operaţi-o atunci imediat ce se poate.

— Mă duc să dau instrucţiunile necesare.

M-am dus în sala de naşteri. Infirmiera stătea cu Catherine, care se afla întinsă pe masă, umflată sub cearşaf şi arătînd foarte palidă şi istovită.

— I-ai spus că poate să mă opereze ? mă întrebă ea.

— Da.

— Nu-i grozav ? Acuma totul se va termina într-o oră. Nu mai pot, dragul meu. Sînt la capătul puterilor. *Dă-mi; te rog.* Nu mai are efect. *Oh, nu mai are nici un efect !*

— Respiră adînc.

— Respir. Oh, nu mai are nici un efect. Nu mai are efect.

— Adu un cilindru, i-am spus infirmierei.

— Cilindrul e nou.

—Sînt o proastă, dragul meu, îmi spuse Catherine. Dar nu-şi mai face efectul. Începu să plîngă. Oh, şi cît am vrut să nasc copilul ăsta şi să nu se întîmple nimic şi acum sînt sfîrşită şi la capătul puterilor... şi nu-şi mai

face efectul. Oh, dragul meu, nu mai are nici un efect. Nu-mi pasă dacă mor, numai să înceteze odată. Oh, dragul meu, te rog, fă-o să înceteze. *Iar vine. Oh, oh, oh!* Respiră, hohotind, în mască. Nu-şi mai face efectul. Nu-şi mai face efectul. Nu-şi mai face efectul. Nu fi Nu fi supărat pe mine, dragul meu. Te rog, nu plînge. Nu fi supărat pe mine. Sînt sfîşiată, nu mai pot. Bietul şi dragul meu. Te iubesc atît de mult şi am să fiu iar cuminte. De data asta am să fiu cuminte. *Nu-mi pot da nimic?* Dacă ar putea să-mi dea ceva.

— O să fac să meargă aparatul. Am să întorc butonul pînă la capăt.

— Acuma dă-mi cloroform.

Am întors butonul pînă la capăt, şi, în timp ce respira greu şi profund, mîna ei se desprinse de mască. Am închis aparatul şi i-am scos masca de pe faţă. Se întoarse de departe, tare de departe.

— A fost foarte bine, dragul meu. Eşti atît de bun cu mine.

— Fii şi tu curajoasă pentru că nu pot repeta asta mereu. Ar putea să te omoare.

— Dragul meu, nu mai sînt curajoasă. Sînt frîntă. M-au doborît. Acuma o ştiu.

— Toate femeile se simt aşa.

— Dar e îngrozitor. Te ţin aşa pînă te doboară.

— Într-un ceas totul o să fie gata.

— Nu-i bine aşa? Dragul meu, nu-i aşa că n-am să mor?

— Nu, îţi promit că n-ai să mori.

— Ştii, nu vreau să mor şi să te las, dar sînt atît de obosită şi simt c-am să mor.

— Prostii. Toate femeile cred asta.

— Uneori îmi dau seama c-am să mor.

— Nu vei muri. Nu se poate.

— Dar dacă mor?

— N-o să te las.

— Dă-mi repede. *Dă-mi odată!* Şi după aceea : Nu vreau să mor. Nu vreau să mă las să mor.

— Desigur că nu.

— Stai cu mine ?

— N-am să pot să mă uit cînd te vor opera.

— Nu, să fii numai acolo.

— Desigur. O să fiu acolo tot timpul.

— Eşti atît de bun cu mine. Dă-mi iar. Mai dă-mi. *Nu mai are nici un efect!*

Am întors butonul pînă cînd indicatorul a ajuns mai întîi la 3 şi după aceea la 4. Voiam să se întoarcă odată medicul. Mi-era teamă de cifrele peste 2.

În cele din urmă au intrat în cameră un alt medic şi două infirmiere, au aşezat-o pe Catherine pe un cărucior cu rotile şi am străbătut aşa coridorul. Căruciorul mergea repede. A fost băgat în lift şi toţi a trebuit să ne lipim de perete, ca să fie mai mult loc ; după aceea am urcat. S-a deschis apoi o uşă, am ieşit din lift şi am pornit-o pe coridor, după căruciorul cu rotile de cauciuc, spre sala de operaţie. Nu l-am mai cunoscut pe medic cu tichia şi masca pe faţă. Mai erau de faţă un alt medic şi cîteva infirmiere.

— *Trebuie să-mi dea ceva,* spuse Catherine. *Trebuie să-mi dea ceva.* Oh, te rog, doctore, dă-mi mai mult ca să aibă efect !

Unul dintre medici îi puse masca pe faţă şi eu mă uitam prin uşă şi vedeam micul şi strălucitorul amfiteatru al sălii de operaţie.

— Puteţi sta jos dacă intraţi pe uşa cealaltă, îmi spuse o infirmieră.

După balustrada de unde se vedeau masa albă şi luminile erau nişte bănci. M-am uitat la Catherine. Era

cu masca pe față și se liniștise. Am împins căruciorul ceva mai înainte și atunci m-am întors și am ieșit pe coridor. Două infirmiere se grăbeau spre intrarea în amfiteatru.

— Se face o cezariană, spunea una. Se face o cezariană.

Cealaltă izbucni în rîs:

— Am sosit tocmai la timp. Avem noroc, nu-i așa?

Și intrară pe ușa care ducea spre amfiteatru. Se ivi și o altă infirmieră. Și ea se grăbea.

— Intrați, îmi spuse. Intrați acolo.

— Stau afară.

Se grăbi să intre. M-am plimbat pe coridor în sus și în jos. Mi-era teamă să intru. M-am uitat pe fereastră. Afară se întunecase, dar în lumina care răzbătea prin fereastră am văzut că plouă. M-am dus într-o cameră de la capătul coridorului și m-am uitat la etichetele flacoanelor dintr-o vitrină. După aceea am ieșit și, stînd în picioare, mă uitam la ușa sălii de operație.

Ieși un medic, urmat de o infirmieră. Medicul ținea cu amîndouă mîinile ceva care semăna cu un iepure de curînd jupuit și, trecînd în grabă pe coridor, intră într-o cameră. L-am urmat pe ușa pe care intrase și l-am găsit fricționînd copilul nou născut. Medicul îl ridică în brațe, ca să-l văd. Îl ținea de călcîie și-l tot pălmuia.

— E sănătos?

— Tun. E un copil splendid. Are cinci kilograme.

Nu încercam nici un fel de sentiment pentru copil. Mi se părea că nu are nimic comun cu mine. N-aveam sentimentul că am devenit tată.

— Nu sînteți mîndru de fiul dumneavoastră? mă întrebă infirmiera.

Îl spălau şi-l înfăşau. I-am văzut faţa micuţă şi neagră şi mîinile mici şi negre, dar nu l-am văzut mişcîndu-se şi nu l-am auzit scîncind. Medicul îi făcu iar ceva. Părea a fi tulburat.

— Nu, i-am răspuns. Era cît pe ce să o omoare pe maică-sa.

— Nu-i vina micuţului. N-aţi vrut s-aveţi băiat ?

— Nu, i-am spus.

Doctorul era foarte ocupat cu copilul. Îl ridicase de picioare şi-l pălmuia. N-am mai stat să mă uit. Am ieşit pe coridor. Acum puteam să mă duc să văd ce se petrece. Am intrat şi am făcut cîţiva paşi spre balustrada amfiteatrului. Infirmierele care şedeau lîngă balustradă mi-au făcut semne cu capul să vin lîngă ele. Am dat din cap că nu. De unde eram, puteam să văd destul de bine.

Catherine mi-a făcut impresia că ar fi moartă. Arăta ca o moartă. Faţa îi era cenuşie, cît o puteam vedea. Jos, în lumina reflectorului, medicul cosea rana, mare şi prelungă, cu marginile groase prinse cu pensetele. Un alt medic, cu mască pe faţă, dădea anestezie. Două infirmiere, cu măşti pe faţă, înmînau medicilor diferite instrumente. Parcă era o gravură reprezentînd o anchetă făcută pe vremea Inchiziţiei. Privindu-i, mi-am dat seama c-aş fi putut sta să-i văd cum operează, dar eram bucuros că plecasem. Nu cred c-aş fi putut suporta să-i văd tăind-o, dar acuma stăteam şi mă uitam cum rana este închisă printr-o dungă, uşor înălţată, făcută din cusături dibace, ca de cizmar, şi mă bucuram. Cînd rana a fost gata cusută, am ieşit pe coridor şi am început din nou să mă plimb în sus şi în jos. După cîtva timp ieşi şi medicul.

— Cum se simte ?

— Foarte bine. V-aţi uitat ?

Părea obosit.

— V-am văzut cosînd rana. Incizia mi s-a părut foarte lungă.

— Credeţi ?

— Da. Şi cicatricea o să se lase în jos ?

— A, da.

După cîtva timp, căruciorul pe rotile fu scos afară şi fu împins foarte repede prin hol spre lift. Am mers alături de Catherine, care gemea. Jos, o puseră în pat în camera ei. M-am aşezat într-un fotoliu la capul patului. În cameră rămase o infirmieră. M-am sculat şi m-am apropiat de pat. În cameră era întuneric. Catherine întinse mîna.

— *Hello,* dragul meu, îmi zise ea. Glasul îi era slab şi obosit.

— *Hello,* dragostea mea.

— Ce e, băiat sau fată ?

— Sst, nu vorbiţi, spuse infirmiera.

— Băiat. E mare, voinic şi negricios.

— E teafăr, sănătos ?

— Da, i-am răspuns. Se simte admirabil.

Am văzut că infirmiera se uită la mine într-un fel ciudat.

— Sînt îngrozitor de obosită, spuse Catherine. Şi mă doare tare rău. Tu, dragul meu, cum te simţi ?

— Foarte bine. Nu vorbi.

— Ai fost foarte drăguţ cu mine. Oh, dragul meu, mă doare îngrozitor. Cum arată ?

— Arată ca un iepure jupuit, cu o faţă zbîrcită, de bătrîn.

— Trebuie să ieşiţi, spuse infirmiera. *Madame* Henry n-are voie să vorbească.

— O să stau pe-afară, am zis.

— Du-te să mănînci.

— Nu mă duc. Stau pe-afară.

Am sărutat-o pe Catherine. Fața îi era cenușie, trasă și obosită.

— Putem sta de vorbă puțin ? am întrebat-o pe infirmieră.

Ieși cu mine pe coridor. Am făcut cîțiva pași mai încolo.

— Ce-i cu copilul ? am întrebat-o.

— Nu știți ?

— Nu.

— Nu era viu.

— S-a născut mort ?

— N-au putut să-l readucă la viață. Fusese strangulat probabil cu cordonul ombilical.

— Va să zică, e mort.

— Da. Ce păcat. Și era un băiat frumos și voinic. Credeam că știți.

— Nu. I-am zis. Ar fi bine să vă duceți înăuntru la doamna.

M-am așezat într-un fotoliu lîngă o masă, în fața căreia, pe perete, erau prinse, în agrafe, rapoartele infirmierlor și m-am uitat afară pe fereastră. Nu se vedea nimic, era întuneric și ploaia cădea. Va să zică, asta era. Copilul era mort. De aceea medicul arăta atît de obosit. Dar ce mai încercaseră atuncea în camera aceea ? Credeau probabil că o să izbutească să-l facă să respire. Nu eram religios, dar știam că ar fi trebuit să fie botezat. Dar dacă nu respirase niciodată ? Nu respirase. Nu fusese niciodată viu. Afară de timpul în care fusese în pîntecele Catherinei. Simțisem de multe ori cum se mișca. De o săptămînă însă nu-l mai simțisem. Poate că se sufocase de la început. Bietul copil.

Mai bine mă sufocam eu, dracului. Nu, n-ar fi fost mai bine. Și, totuși, dacă n-ar fi muritul ăsta prin care trebuie să treci. Și acum o să moară Catherine. Asta-i

pînă la urmă. Mori. Nici nu știi cum. N-ai vreme niciodată să înveți cum vine asta. Te aruncă în viață și-ți spun regulile și prima dată cînd te prind la strîmtoare, te omoară. Sau te omoară fără rost, ca pe Aymo. Sau te îmbolnăvesc de sifilis, cum l-au îmbolnăvit pe Rinaldo. Și pînă la urmă te omoară. Poți să fii sigur de asta. Așteaptă numai, și vei fi omorît.

Odată, cînd eram în tabără, am pus pe foc o buturugă plină de furnici. Și cînd buturuga a luat foc, furnicile s-au îmbulzit să fugă și la început s-au îndreptat spre mijloc, acolo unde lemnul luase foc, și după aceea s-au întors și au grăbit spre capătul buturugii. Cînd s-au îngrămădit prea multe la capăt, au început să cadă în foc. Cîteva au reușit să scape cu trupul ars și strivit și s-au depărtat în neștire care încotro. Cele mai multe au luat-o iar spre foc și apoi s-au întors spre capătul mai rece al buturugii, îngrămădindu-se la extremitatea neatinsă de flăcări, și, în cele din urmă, au căzut în foc. Îmi amintesc că m-am gîndit atunci că totul semăna cu sfîrșitul lumii și că aveam o nemaipomenită șansă să devin un mîntuitor dac-aș trage buturuga de pe foc și-aș zvîrli-o departe, ca furnicile să poată coborî de pe ea. Dar n-am făcut nimic altceva decît s-arunc o ceașcă de apă peste buturugă, ca să golesc ceașca pentru a putea turna *whisky* în ea înainte de a adăuga și apă. Cred că apa aceea, zvîrlită pe buturuga aprinsă, n-a făcut decît să opărească furnicile.

Și acum ședeam pe coridor și așteptam să aflu cum se mai simte Catherine. Infirmiera nu mai venea, așa că, după cîteva minute, m-am dus la ușă, am deschis-o încetișor și m-am uitat înăuntru. În primul moment n-am putut vedea nimic, deoarece pe coridor lumina era foarte puternică, iar înăuntru era întuneric. Apoi am văzut-o

pe infirmieră şezînd lîngă pat, capul lui Catherine pe pernă, şi pe ea, nemişcată, sub pătură.

— Cum se simte ? am întrebat.

— Bine, mi-a răspuns infirmiera. Puteţi să vă duceţi să mîncaţi şi după aceea să vă întoarceţi dacă vreţi.

Am străbătut coridorul şi apoi am coborît pe scări. Am ieşit din spital şi m-am dus pe strada întunecoasă şi prin ploaie spre restaurant. Localul era puternic luminat şi la mese multă lume. N-am văzut nici un loc liber. Chelnerul a venit, mi-a luat pardesiul şi pălăria, ude amîndouă, şi mi-a arătat un loc liber la o masă, în faţa unui bătrîn care bea bere şi citea ziarul de seară. M-am aşezat şi l-am întrebat pe chelner ce aveau ca *plat du jour*[1].

— Viţel la tavă, dar s-a terminat.

— Şi atunci ce-aş putea mînca ?

— Ochiuri cu şuncă, ochiuri cu brînză sau *choucroute*.

— Am mîncat *choucroute* la prînz, i-am zis eu.

— Da, aşa e. Aţi mîncat *choucroute* la prînz.

Chelnerul era un om de vîrstă mijlocie, cu un început de chelie mascat de părul rămas. Avea o faţă amabilă.

— Ce doriţi ? Ochiuri cu şuncă sau ochiuri cu brînză ?

— Ochiuri cu şuncă, i-am zis, şi bere.

— O halbă blondă ?

— Da.

— Mi-am adus aminte, zise el. Aţi băut şi la prînz o halbă blondă.

Am mîncat ochiurile cu şuncă şi-am băut berea. Ochiurile cu şuncă mi-au fost servite într-o crăticioară

---

[1] Mîncarea zilei (fr.)

rotundă. Șunca era dedesubt și ouăle deasupra. Mîncarea era tare fierbinte și după prima înghițitură a trebuit să iau o dușcă de bere, ca să-mi răcoresc gura. Mi-era foame și i-am cerut chelnerului să-mi mai aducă o porție de ochiuri cu șuncă. Am băut mai multe halbe de bere, nu mă gîndeam la nimic și citeam ziarul omului din fața mea. Scria despre o străpungere efectuată pe frontul englez [1]. Cînd și-a dat seama că-i citeam ziarul, omul l-a împăturit în două. Am vrut să-i cer chelnerului să-mi aducă un ziar, dar nu mă puteam concentra să fac ceva. În restaurant era tare cald și aerul era greu. Mulți dintre clienții de pe la mese se cunoșteau între ei. La mai multe mese se juca cărți. Chelnerii treceau printre mese, aducînd băuturi de la bar. Doi oameni intrară și nu găsiră loc să șadă. Stăteau lîngă masa mea. Am comandat o altă halbă de bere. Încă nu voiam să plec. Era prea devreme ca să mă întorc la spital. Încercam să nu mă gîndesc și să fiu cu totul calm. Cei doi așteptau, dar nimeni nu se scula de la masă, așa că pînă la urmă au plecat. Am mai băut o bere. Pe masă, în fața mea, se adunase un vraf de farfurioare. Domnul din fața mea își scoase ochelarii, îi puse în toc, împături ziarul și-l puse în buzunar ; stătea ținînd în mînă păhărelul de coniac și uitîndu-se în jurul lui. Și dintr-o dată am simțit că trebuie să mă duc la spital. Am chemat chelnerul, am plătit nota, mi-am pus pardesiul și pălăria și m-am îndreptat spre ușă.

Am mers prin ploaie spre spital.

Sus, am întîlnit infirmiera pe coridor.

— V-am chemat la telefon la hotel, mi-a spus ea.

---

[1] Este vorba de ofensiva dezlănțuită la 2 martie 1918 de armani împotriva sectorului dintre rîurile Oise și Scarpe, apărat de englezi.

Ceva se prăbuşi înlăuntrul meu.

— S-a întîmplat ceva rău ?

— *Mrs. Henry* a avut o hemoragie.

— Pot intra ?

— Nu, nu încă. Medicul e cu ea.

— E grav ?

— E foarte grav.

Infirmiera se întoarse în cameră şi închise uşa în urma ei. Am rămas afară pe coridor. În mine se făcuse un gol imens. Nu mă gîndeam la nimic. Nu mă puteam gîndi la nimic. Ştiam c-avea să moară şi mă rugam să nu fie aşa. N-o lăsa să moară. Oh, Dumnezeule, te rog, n-o lăsa să moară. Voi face orice pentru tine dacă n-ai s-o laşi să moară. Te rog, te rog, te rog, bunule Dumnezeu, n-o lăsa să moară. Bunule Dumnezeu, n-o lăsa să moară. Te rog, te rog, te rog, n-o lăsa să moară. Dumnezeule, te rog, să nu moară. Ai luat copilul, dar n-o lăsa să moară. Ai avut dreptate, dar n-o lăsa să moară. Te rog, te rog, bunule Dumnezeu, n-o lăsa să moară.

Infirmiera deschise uşa şi-mi făcu semn cu degtul să vin. Am urmat-o în rezervă. Catherine nu şi-a ridicat privirile cînd am intrat. M-am dus la ea, lîngă pat. Medicul stătea de cealaltă parte. Catherine s-a uitat la mine şi mi-a zîmbit. M-am aplecat peste pat şi am început să plîng.

— Bietul şi dragul meu, spuse Catherine abia şoptit. Faţa îi era cenuşie.

— Nu-i nimic, Cat, i-am zis, ai să te faci sănătoasă.

— Am să mor, spuse ea, şi după o clipă de tăcere continuă : Nu vreau să mor.

I-am luat mîna.

— Nu m-atinge, spuse ea. I-am lăsat mîna. Catherine zîmbi.

— Sărmanul şi dragul meu. Poţi să faci cu mine ce vrei.

— O să te faci iar sănătoasă, Cat. Ştiu că te vei face sănătoasă.

— Am vrut să-ţi scriu o scrisoare, ca s-o ai dacă mi se întîmplă ceva, dar n-am mai scris-o.

— Vrei să-ţi aduc un preot sau pe altcineva, pe care doreşti să-l vezi ?

— Pe nimeni în afară de tine, spuse ea. Şi după o clipă : Nu mi-e teamă. Numai că nu vreau să mor.

— N-ar trebui să vorbiţi atît de mult, spuse medicul.

— Bine, zise Catherine.

— Pot face ceva pentru tine, Cat ? Pot să-ţi aduc ceva ?

Catherine zîmbi :

— Nu. Şi, puţin după aceea : N-ai să faci lucrurile pe care le făceam împreună cu vreo altă femeie şi nici n-ai să-i spui aceleaşi vorbe, nu-i aşa ?

— Niciodată.

— Aş vrea totuşi să mai cunoşti şi alte femei.

— Eu nu vreau.

— Vorbiţi prea mult, spuse medicul. N-aveţi voie să vorbiţi. *Mr.* Henry trebuie să plece acum. Va putea să întoarcă ceva mai tîrziu. N-o să muriţi. N-ar trebui să vorbiţi asemenea prostii.

— Bine, spuse Catherine. Noaptea o să vin să stau cu tine.

Vorbea foarte anevoie.

— Vă rog să poftiţi afară, spuse medicul. N-are voie să vorbească.

Catherine, cu faţa pămîntie, îmi făcu acum semn cu ochiul.

— O să aştept afară, i-am zis.

— Nu te necăji, dragul meu, spuse Catherine. Nu mi-e frică de loc. E numai o glumă proastă.

— Iubita mea dragă și vitează.

Am așteptat afară, pe coridor. Am așteptat multă vreme. Infirmiera ieși în pragul ușii și se apropie de mine.

— *Mrs. Henry*, e foarte rău, îmi spuse ea. Mă tem pentru dînsa.

— A murit ?

— Nu, dar e inconștientă.

Se pare că avusese hemoragii una după alta. Nu reușeau să le oprească. Am intrat în rezervă și am stat cu Catherine pînă a murit. Nu și-a mai recăpătat cunoștința nici o clipă și peste puțin timp muri.

Afară, pe coridor, am vorbit cu medicul.

— Pot face ceva în noaptea asta ?

— Nu. Nu-i nimic de făcut. Pot să vă conduc la hotel ?

— Nu, mulțumesc. Am să mai stau pe-aici cîtva timp.

— Știu că nu e nimic de spus. Nu pot să vă spun decît..

— Nu. Nu e nimic de spus.

— Noapte bună, mi-a zis. Nu pot să vă conduc la hotel ?

— Nu, mulțumesc.

— Altceva nu era de făcut, spuse el. Operația a dovedit că...

— Nu vreau s-aud nimic despre asta.

— Aș vrea să vă conduc la hotel.

— Nu, mulțumesc.

Se depărtă pe coridor. M-am apropiat de ușa rezervei.

— Nu se poate să intrați acuma, spuse una dintre infiermiere.

— Ba se poate.

— Încă nu e voie să intrați.

— Ieși afară! i-am zis. Să iasă și cealaltă.

Dar după ce au plecat și-am închis ușa, am stins lumina și mi-am dat seama că totul era în zadar. Era ca și cum mi-aș fi luat rămas bun de la o statuie. După o clipă am ieșit, am plecat de la spital și m-am întors la hotel prin ploaie.

Redactor : DUMITRU NICU
Tehnoredactor : ECATERINA ALBICI

Bun de tipar : 29.10.1992. Apărut 1992.
Coli de tipar : 19 ; Hîrtie ziar de 50 g/m². Format 16/54x84.

S.C. „Universul", S.A. -- c. 10/U

ISBN 973-9027-02-4 LEI